

ÖZGÜR YAZILIM, ÖZGÜR TOPLUM:

Richard M. Stallman'ın Seçme Yazıları

FREE SOFTWARE, FREE SOCIETY:

Selected Essays of Richard M. Stallman

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

1954

ÖZGÜR YAZILIM, ÖZGÜR TOPLUM:
Richard M. Stallman'ın Seçme Yazıları

“FREE SOFTWARE, FREE SOCIETY:
Selected Essays of Richard M. Stallman”

Giriş: Lawrence Lessig
Düzenleyen: Joshua Gay

İngilizce Aslından Çeviren ve Basıma Hazırlayanlar:
Çiğdem Özşar, Birkan Sarıfakioğlu, Tahir Emre Kalaycı, İzlem Gözükeleş, Serkan Çapkan

1. Baskı, Ankara - Kasım 2009
İngilizce 1. Baskı, Boston - 2002
ISBN: 978-9944-89-833-1
EMO Yayın No: GY/2009/1

Dizgi - Kapak Tasarımı*
TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası
Baskı
Başak Matbaacılık ve tanıtım Hiz. Ltd. Şti.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası
İhlamur Sokak No:10 Kat:2 06640 Kızılay/Ankara
Tel: (312) 425 32 72 Faks: (312) 417 38 18
<http://www.emo.org.tr> - emo@emo.org.tr

005.101 ÖZG 2009

Özgür Yazılım, Özgür Toplum; Richard M. Stallman'ın Seçme Yazıları= FREE SOFTWARE, FREE SOCIETY:
Selected Essays of Richard M. Stallman : Editör Joshua Gay; İngilizce Aslından Çevirenler: Çiğdem Özşar,
Serkan Çapkan, Birkan Sarıfakioğlu, Tahir Emre Kalaycı, İzlem Gözükeleş -1. bs.-Ankara: Elektrik Mühendisleri
Odası Yayınları, 2009.

275 S.; 24 cm (EMO yayınları GY/2009/1; 978-9944-89-833-1
Bilgisayar--Kuramlar, Felsefe

* Kapak resmi NevraX Design Team tarafından üretilmiş ve GNU Genel Kamu Lisansı v1.1 ile dağıtılmıştır.

İçindekiler

Editörün Notu	1
Yazılım Hakkında Açıklama	5
Başlık Kılavuzu	9
Giriş	13
Bölüm 1: GNU Projesi ve Özgür Yazılım	17
1. GNU Projesi	19
2 - GNU Bildirgesi [:Manifesto]	39
3. Özgür Yazılım Tanımı	51
4. Niçin Yazılımın Sahibi Olmamalıdır?	55
5. Bir İsimde Ne Vardır?	61
6 “Özgür Yazılımın” “Açık Kaynak”tan Daha İyi Olmasının Nedenleri	65
7. Üniversitede Çalışmanız Durumunda Özgür Yazılımın Yayınlanması	73
8. Özgür Yazılımın Satılması	77
9. Özgür Yazılım Özgür Belgelendirme Gerektirir	81
10. Özgür Yazılım Türküsü	85
Bölüm 2: Telif Hakkı, Copyleft ve Patentler	87
11. Okuma Hakkı	89
12 Telif Hakkının Yanlış Yorumlanması – Seri Hatalar	95
13. Bilim, Telif Hakkını Bir Kenara ‘İtmelidir’	107
14. Copyleft Nedir?	109
15 Copyleft: Faydacı İdealizm	113
16. Yazılım Patentlerinin Tehlikesi	117
Bölüm 3: Özgürlük, Toplum ve Yazılım	139
17. Bilgisayarınıza Güvenilebilir misiniz?	141
18. Yazılım Niçin Özgür Olmalıdır?	145
19. İnternet Çağında Telif Hakkı ve Küreselleşme	163
20. Özgür Yazılım: Özgürlük ve İşbirliği	189
21. Kullanılmaması Gereken Sözcükler	231
Bölüm 4: Lisanslar	239
GNU Genel Kamu Lisansı (GPL) Sürüm 3	241
GNU Genel Kamu Lisansı (GPL) Sürüm 2	255
GNU Özgür Belgeleme Lisansı Sürüm 1.2	265

Sunuş

Bilgisayarların ortaya çıkması ve bu ürünlerin kullanılabilir hale gelmesi için gerekli komutların üretilmesi ile ortaya çıkan “yazılım” kavramı, bilgisayarların gelişimi ile paralel bir tarihe sahiptir. Son yarım yüzyılda bilgisayar donanımlarında yaşanan büyük gelişme sonucunda yazılım sektörü ve bunların diğer alanlarda kullanılması ile hayatımızın her alanında somut olarak fark ettiğimiz büyük bir değişime yol açmıştır.

Hiç şüphe yok ki bu gelişimi bilimin diğer alanlarındaki ilerlemelerden bağımsız bir ilerleme ya da kendiliğinden ortaya çıkan bir durum olarak görmek, hayata bilim penceresinden bakmamak olacaktır.

Benzer yaklaşım açısı ile bu ilerlemeyi dış etkenlerden ve kendi iç dinamiklerinden bağımsız olarak değerlendirmek de bir başka eksik bakış açısı olacaktır.

Yazılım sektörünün başlamasından itibaren yaşanan süreç, aynen hayatın diğer alanlarında olduğu gibi dünyamızın içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi duruma göre şekillendi; yani net bir biçimde söylemek gerekir ki yazılım sektöründeki üretim ve dağıtım yöntemleri, politik bir belirlenimdir.

Her nasıl bilgi ve meta üretiminin olduğu her alan, en çok o alanda etkin olanların faydasına olacak şekilde yönlendiriliyor ise, yazılım alanında da bu durum benzer şekilde gelişme eğilimindedir.

Bir an durup bunun politik değil, salt teknik gelişmelerle belirlenen bir süreç olduğunu düşünelim; acaba günümüzde bilgisayar kullanıcılarının bilgisayar kullanmayı değil sadece bir ürünü kullanmayı biliyor olmaları, gündelik zamanımızın büyük bir kısmını kullanarak geçirdiğimiz programlar üzerinde açıp kapatma ve bize sunulan birkaç ayarı ile oynamaktan başka hükümümüzün olmaması, her bir bilgisayar alışımızda donanım ücretinin ortalama %10’u değerinde bir bedeli o cihazı kullanabilmek için gerekli programın kullanım bedeli olarak ödemek zorunda olmamızı, verdiğimiz zaman artık bizde olmayacak olan bir kitabı bile ödünç verdiğimiz halde, birkaç dakika içinde çoğaltabileceğimiz kullanışlı bir programı bile arkadaşımız ile paylaşmamamız ve düşününce insanın aklına ters gelen daha bir çok yazılım piyasası gerçeği (!), piyasa dinamik sisteminin şans eseri gelip oturduğu herhangi bir kararlılık noktası olabilir mi?

Evet diyenlerin şans oyunları ile araları iyi olmalı.

Tam da bu noktada insanlığın çağlar boyu üst üste ekleyerek geliştirdiği bilgi birikimini kullanıp, elde edilen yazılım ürünlerini lisanslama yolu ile aslında insanlığın bilgi birikimini sahiplenen, şirketler için yüksek kar ve kullanıcılar için ürün bağımlılığının sürmesini sağlayan, kullanıcıların gelişimini, uzmanlaşmasını engelleyen ve toplumsal teknolojik geri kalmaya neden olan kapalı kaynak kodlu - özel mülk yazılımlara eleştirimizi netleştirmeli ve tüm bu üretim ve dağıtım biçimlerine bir alternatif olarak varlığını sürdüren, özgür yazılım felsefesi ve hareketini incelemeliyiz.

1983 yılında bu kitabın yazarı Richard Stallman tarafından başlatılan Özgür Yazılım Hareketi, yazılımların özgür olmasını ve kullanıcıların yazılımı kullanma, dağıtma, üzerinde değişiklik yapma ve üzerinde değişiklik yapılmış sürümlerini tekrar dağıtma haklarına şimdi ve gelecekte sahip olmalarını amaçlayan bir harekettir.

Binlerce yazılım gönüllüsünün ve özgür yazılım destekçisinin çalışmaları ile büyük yazılım firmalarına ve oluşumlarına karşı hem teknik hem de felsefi olarak alternatif sunan özgür yazılım, günümüzde sıklıkla dile getirildiği üzere teknik farklılıkları ve üstünlükleri olan bir işletim sistemi ya da yazılım olmasının ötesinde toplumsal amaçları olan, yazılım alanını değiştirmeyi amaçlayan bir harekettir.

Özgür Yazılım Hareketi'nin temel aracı Genel Kamu Lisansı'nda da (GPL) görülebileceği üzere Özgür Yazılım Hareketi, yazılımcılar ve kullanıcılar arasındaki paylaşıma ve dayanışmaya özel bir anlam atfeder. Çünkü bilgi birikimi ve toplumsal gelişmenin sağlanmasının buna bağlı olduğunun farkındadır. Diğer bir taraftan programların değiştirilebilmesi ve değiştirilmiş dağıtımların tekrar dağıtılabilmesi de temel özgürlük şartlarındandır. Bu alanda yaratılan toplumsal gelişmeden tüm toplumların faydalanabilmesini sağlayacaktır.

Üretim biçimi yönüyle değerlendirildiğinde de Özgür Yazılım Hareketi, emeğin ücretli emek haline gelmeden de değer bulabileceği, insanların maddi hedefler dışında da geliştirme ve üretim yapma dürtülerine sahip olduklarının bir kanıtı olarak, farklı toplumsal ilişkilerin olabileceği bir dünyaya dair güçlü ipuçları vermektedir.

Birçok farklı ortamda sunulmuş makale ve konferans tartışmalarından oluşanbu derlemede, yazılımın nasıl oluşturulduğu, hangi fikri mülkiyet araçlarına sahip olduğu ve yazılım topluluğunun gerçekte neyi temsil ettiği üzerine tartışmaları, özgür yazılım felsefesi ve ortaya çıkışı, yazılım sahipliği, özgür yazılım ve açık kaynak yazılım karşılaştırması, telif hakları, copyleft ve patentler hakkında bilgi ve tartışmaları, Genel Kamu Lisansları'nın son sürümlerini ve özgür yazılımı anlayabilmek için gerekli birçok tanım, tartışma ve hikayeyi bulacaksınız.

Üç yaşlarında bir çocuğun görüp beğendiği bir oyuncaya verebileceği iki tip tepki olabilir. Ya “o oyuncaklar benim!” diyecektir, ya da “ne güzel oyuncaklar!” deyip oynadıktan sonra onların bir arkadaşına verecektir. “Ne güzel oyuncaklar” demesi yüzünü toplumsal faydaya dönmesinin ilk adımıdır belki de. Yazılım alanının bir oyun alanı ve paylaştıklarının oyuncak olmamasına rağmen, üretimlerini “benim” değil “bizim” diyerek tüm toplumla paylaşmakla yetinmeyip, bu felsefeyi bütün bir yazılım alanı için etkin kılarak tüm insanlığın faydasına olacak şekilde bu alanı değiştirme cesaretine ve azmine sahip olan Richard Stallman’ın ve Özgür yazılım topluluğunun hikayesini ve fikirlerini büyük bir keyifle okuyacağınızı umuyoruz.

Özgür yazılım, özel mülk yazılım, Linux-GNU/Linux, açık kaynak, copyleft, fikri mülkiyet, patentler ve telif hakları tartışmalarını, toplumumuzda daha fazla kişi için bilinir kılması, egemen kültür tarafından belirlenen ve tartışılmaz, alternatifsiz olarak sunulan yazılım üretim, geliştirme, dağıtma ve paylaşma biçimleri ve anlayışı üzerinde zihin açıcı olması, “özgür yazılım” kavramındaki özgür vurgusunun daha da öne çıkması ve tabii ki Özgür Yazılım Hareketi’nin gelişimine bir katkı sağlaması amacıyla basıma hazırladığımız bu kitabı sizlere sunmaktan onur duymaktayız.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

41. Dönem Yönetim Kurulu

Önsöz

Özelleştirme tartışmaları yıllardır gündemimizi işgal ediyor. Özelleştirme, ‘dar’ anlamda, “Devletin iktisadi faaliyetlerini gerçekleştiren kamu iktisadi teşebbüslerinin yani KİT’lerin mülkiyetinin özel sektöre devredilmesi”; ‘geniş’ anlamda, “devletin iktisadi faaliyetlerinin azaltılması ya da bu fonksiyonunun tümüyle serbest piyasa koşullarına devredilmesi” olarak tanımlanıyor.

Özelleştirme geçmiş yıllarda, ‘özel sektör güzel sektör’, ‘özelleştirme güzelleştirme’ vb. söylemlerle kutsandı ve meşrulaştırıldı. Özelleştirilen kamu kurumlarını yöneten, çalışamaz hale getirenlerle onu satmak isteyenlerin aynı kişiler olduğu göz ardı edildi. Kamu kuruluşlarının işleyişlerinde ve hizmetlerinde görülen herhangi bir aksaklık, onların kamusalıklarını mahkum etmenin bir aracı oldu:

“Memurlar çalışmıyordu, sırtlarını devlete dayamışlar, iş güvencesiyle beraber görevlerini gereği gibi yerine getirmiyorlardı. Çalıştıkları yer, kar amaçlı bir kuruluş olsaydı, görün bakalım nasıl zehir gibi çalışacaklardı?”

Kamu kuruluşları, birer birer özelleştirildi. Özelleştirme karşıtı mücadelede öne sürdüğümüz tezlerimizi hayatın kendisi doğruladı. Ancak, devamlı olarak Adam Smith gibi düşünen insanların ön yargısı ile karşı karşıya kaldık ve kalıyoruz: “İnsanlar çalışmadan vebadan kaçır gibi kaçırılar.”

Dolayısıyla şöyle denilmek isteniyor: “Düzgün çalışmayan kamu çalışanları, serbest piyasanın gaddar elini enselerinde hissettiklerinde ‘zor’la çalışacaklar ve işten kaçamayacaklardır. Kamu kuruluşlarını verimsiz hale getiren, serbest piyasanın gaddar elinin yokuşudur”

İşte, EMO olarak Türkçe’ye çevirisini üstlendiğimiz, Stallman’ın yazdığı yazılardan ve konuşmalarından oluşan “Özgür Yazılım, Özgür Toplum” adlı eserini bu bağlamda değerlendirmemiz gerekiyor. Özgür Yazılım, Marx’ın yıllar öncesinden Smith’e yönelttiği eleştiriyi somutluyor: İnsanlar ancak belirli tarihsel şartlarda çalışmadan kaçırken, başka tarihsel şartlarda çalışmayı yaşamsal bir gereksinim olarak algırlarlar”. Bugün, dünyayı saran Apache web sunucularını, MySQL veritabanı sunucularını, Mozilla Firefox’u ve elbette GNU/Linux’u görüp de hala serbest piyasanın gaddar elinin insan sırtında şaklattığı kırbacın daha üstün yazılımların geliştirilmesinin ön koşulu olduğunu savunan var mı? Bugün kar güdüsü olmadan başlatılan GNU Projesi’nin tüm dünyayı saran başarısından sonra, kamu kuruluşlarının yaşadığı sorunları, çıkmazları ve bunların aşılması için gerekli adımları artık farklı bir bağ-

lamda tartışabilmemiz gerekmiyor mu? Özgür Yazılım'ın, Özgür Toplum tahayyülü ile başlattığı çalışma yıllardır unuttuğumuz, "Başka bir dünyanın" varlığını hatırlatmıştır bize.

Stallman, bir sosyal bilimcidir. Eğitimi uzun teorik tartışmalara girmesine olanak vermez, ama hayat okulundan öğrenir. Gözlemlerini, deneyimlerini ve mücadelelerini son derece berrak bir dille ifade eder. Mülkiyet hakkında bir ekonomi-politikçi ya da sosyolog kadar bilgisi yoktur elbette. Fakat, yazılımdaki özel mülkiyetin ve rekabetin insan ilişkileri üzerindeki bozucu etkisini gördükten sonra adım adım ilerler. Özgür Yazılım Hareketi'nin her karşılaştığı sorun, deneyimlerin analiz edilmesiyle, yaratıcı çözümlerle aşılanır. Örneğin, GPL (Genel Kamu Lisansı), insanların emeğinin başkalarının özel mülk haline getirildiğinin deneyimlenmesinden sonra tasarlanmış ve bunu önlemeyi hedeflemiştir. Özgür Yazılım, özel mülkiyeti, zorunlu iş bölümünü ve yabancılaşmayı yeniden düşündürür.

Stallman, bir devrimcidir. "Ben değilse, kim; hemen şimdi değilse ne zaman?" diyerek yola çıkarken, "Sayımızın azlığına, düşmanın çokluğuna bakmadan" diyenler gelir aklımıza. İdealleri, inandığı değerler uğruna yılmadan yorulmadan mücadele eder. Her devrimde, başka devrimlere doğru çoğalır. Başkalarının zafer sarhoşluğu içinde olduğu durumlarda, insanları bekleyen tehlikelere karşı uyanıktır. Yazılım patentlerinde saklı tehlikelere karşı yazılımcıları uyarır. Bugün, Sun firması Oracle tarafından satın alınmış olsa bile, yazılımcıların Java yönünden pek bir kaygısı yoksa, bu yıllardır Java'nın özgürleşmesi için mücadele eden ve sonunda bunu başaran Özgür Yazılım Hareketi'nin bir başarısıdır.

Stallman, bazılarınca sürekli sorun çıkartan huysuz bir ihtiyardır. Stallman'ı huysuzlukla suçlayanlar, onun GPL'deki kararlılığını anlamazlar. Neden Linux değil de GNU/Linux'tur? Açık Kaynak ya da Özgür Yazılım... İsmi ne önemi var ki? Stallman neden böyle 'ufak' ayrıntılara takılmaktadır ki? Kitaptaki yazılarda da göreceğimiz gibi, Stallman, özel mülk yazılıma karşı (açık kaynağa değil), tutarlı ve kararlı bir ideolojik mücadele yürütmektedir. Özgür Yazılım, Eric S. Raymond'ın Katedral ve Pazar adlı eserinde teorize etmeye çalıştığı gibi kendiliğinden ortaya çıkmamış ve gelişmemiştir. Pazar metaforuyla açıklanamaz, tam tersine GNU Projesi'nin planlı ve stratejik hareketi sonucunda bugün tüm dünyada bir hayalet, Özgür Yazılım hayaleti dolmaktadır.

Stallman'ın bu eseri bize hem bu hayaletin tarihsel gelişim sürecini anlatıyor hem de "Başka bir dünyanın mümkün olduğunu" gösteriyor.

Editörün Notu

20. yüzyılın son günleri bir Orwell (çn. George Orwell) kabusu gibiydi: Yazılım hakkındaki bilimsel araştırmaların yayınlanmasını önleyen kanunlar; yazılımın paylaşılmasını önleyen kanunlar; gelişimi önleyen aşırı miktardaki yazılım patentleri ve kullanıcının tüm özgürlüklerini (sahiplenme, gizlilik, paylaşım ve yazılımlarının nasıl çalıştığıının anlaşılması gibi) ortadan kaldıran son kullanıcı lisans anlaşmaları. Richard M. Stallman'ın yazılarının ve konuşmalarının toplandığı bu kitap, bu konuların birçoğuna işaret etmektedir. Hepsinin ötesinde, Stallman, Özgür Yazılım Hareketi'nin altında yatan felsefeyi açıklamaktadır. Bu hareket, özgür yazılım fikrini yayma umuduyla federal kanunların ve zorlayıcı son kullanıcı lisans anlaşmalarının baskısıyla savaşılmaktadır.

GNU yazılımını ve GNU/Linux işletim sistemini oluşturmak için çalışan binlerce geliştiricinin gücüyle, özgür yazılım, İnterneti kontrol eden sunucuları kötü bir durumdan korumuştur ve masaüstü bilgisayar piyasasına doğru hareket ettikçe, bu, Microsoft ve diğer özel mülk yazılım firmaları için bir tehdittir.

Bu denemeler geniş bir kitleye hitap etmektedir; buradaki felsefeyi ve fikirleri anlamak için, bilgisayar bilimleri geçmişine sahip olmanız gerekmez. Ancak, "Yazılım Hakkında Açıklamalar" bölümünde, dipnotlarda olduğu gibi teknik açıdan az bilgili olan okuyucuların bazı genel bilgisayar bilimleri terimlerine aşina olması sağlanmaktadır.

Bu denemelerin birçoğu, orijinal olarak yayınlanmış sürümlerine göre güncellenmiş ve yeniden düzenlenmiştir. Her bir deneme, aynen kopyaların yeniden dağıtılması hakkına sahiptir.

Denemelerin sıralaması rastgeledir, denemelerin okunmasında gerekli bir sıra yoktur, bu denemeler, 18 yıllık bir periyot boyunca birbirlerinden bağımsız olarak yazılmışlardır. İlk bölüm olan "GNU Projesi ve Özgür Yazılım", özgür yazılımın tarihi ve felsefesine ve GNU Projesi'ne aşina olmanızı sağlayacaktır. Dahası, geliştiriciler, eğitimciler ve sektörün özgür yazılımı topluma, iş hayatına ve sosyal hayata katması için bir yol haritası sağlayacaktır. İkinci bölüm olan "Copyright, Copyleft ve Patentler" copyright ve patent sisteminin felsefi ve politik temellerini ve bunların son iki yüzyılda nasıl değiştirildiğini açıklamaktadır. Ayrıca, patentler ve copyright için mevcut kanunların ve düzenlemelerin, yazılım, müzik, film ve diğer medya tüketicilerinin ve son kullanıcılarının çıkarına olmadığını da açıklamaktadır. Aksine bu bölümde, kanunların, çalışmaları nasıl kötü etkilediği ve hükümetlerin özgürlükleri nasıl kısıt-

ladığı açıklanmaktadır. Üçüncü bölüm olan “Özgürlük, Toplum ve Yazılım”da özgürlüğün ve hakların açıklanması ve özel mülk yazılımı, copyright kanunu, küreselleşme, “güvenli işletim” ve diğer toplumsal olarak zararlı kurallar, düzenlemeler ve politikalar hakkındaki açıklamalar verilmektedir. Endüstrinin ve hükümetin insanları birtakım haklardan ve özgürlüklerden feragat etmeye çalışma girişimi, bilgilerin, fikirlerin ve yazılımın paylaşılmasının kötü olduğu yönündeki tutumuyla gerçekleştirilmektedir; bu nedenle kafa karıştırıcı olan ve önlenmesi gereken belirli sözcükleri açıklayan bir denemeyi de burada ele aldık. Dördüncü bölüm olan “Lisanslar”, GNU Genel Kamu Lisansı, GNU Daha az Genel Kamu Lisansı ve GNU Özgür Belgeleme Lisansını içermektedir, bunlar GNU Projesi’nin önemli parçalarıdır.

Bu kitabı kendiniz, sınıfta kullanmak ya da dağıtım için satın almak istiyorsanız, sales@fsf.org’taki Özgür Yazılım Vakfı’na (FSF) yazınız ya da <http://order.fsf.org/>’u ziyaret ediniz. Yazılım özgürlüğüne katkıda bulunmak isterse-
niz, <http://donate.fsf.org/>’u ziyaret ederek bağışta bulunabilirsiniz (daha fazla ayrıntılı bilgi için, donations@fsf.org’a yazabilirsiniz). Ayrıca FSF ile +1-617-542-5942 numaralı telefonla da bağlantı kurabilirsiniz.

GNU Projesi’ne katkılarından dolayı teşekkür edilmesi gereken belki de binlerce insan vardır, ancak bu insanların isimleri basit bir listeye sığdırılmaz. Bu nedenle, bu isimli hacker’ların hepsine teşekkürlerimi sunarım, ayrıca dünya genelinde özgür yazılımı destekleyen, oluşturan ve yayan herkese de teşekkür ederim.

Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen aşağıdaki isimlere teşekkür ederim:

Julie Sussman’a, P.P.A., çeşitli geliştirme aşamalarında çok sayıda kopyayı düzenlediği için, “Başlık Kılavuzu” yazdığı için ve bölümlerin sıralamasından noktasına virgülüne her konuda yardımcı olduğu için;

Lisa (Opus) Goldstein ve Bradley M. Kuhn’a organizasyon, hataları düzelttikleri ve genel olarak bu kitabın hazırlanmasına yardımcı oldukları için;

Claire H. Avitabile, Richard Buckman, Tom Chenelle ve (özellikle) Stephen Compall’a tüm kitaptaki hataları dikkatli bir şekilde düzelttikleri için;

Karl Berry, Bob Chassell, Michael Mounteney ve M. Ramakrishnan’a TEXinfo’da bu kitabın biçimi ve düzenlenmesine yardımcı oldukları için (<http://www.texinfo.org>);

Mats Bengtsson’a Lilypond’da Özgür Yazılım Şarkısının düzenlemesine yardımcı olduğu için (<http://www.gnu.org/software/lilypond/>);

Etienne Suvasa’a yıllar boyunca Özgür Yazılım Vakfı’na katkılarından dolayı ve her bölümün başındaki şekiller için;

Ve Melanie Flanagan ve Jason Polan’a günlük okuyuculara yararlı öneriler-

de buldukları için teşekkür ederim. Paul's Transmission Repair'dan Bob Tocchio'ya otomobil taşımacılığı hakkındaki anlayışı için özellikle teşekkür ederim.

Ayrıca, annem ve babam olan Wayne ve Jo-Ann Gay'e idealler için yaşanması gerektiğini öğrettikleri için ve iki erkek ve üç kız kardeşime paylaşmanın önemini öğrettikleri için teşekkür ederim.

Son olarak ve en önemlisi, mükemmel yazılım olan ve tüm dünyayla paylaştığı literatür olan GNU felsefesi için Richard M. Stallman'a şükranlarımı sunarım.

Joshua Gay
josh@gnu.org

Bu uyarının belirtilmesi durumunda, kitabın kelimesi kelimesine kopyalarının oluşturulması ve dağıtılması için izin verilmiştir.

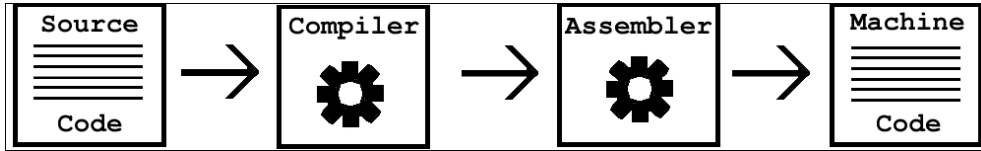
Yazılım Hakkında Açıklama

Bu bölüm, bilgisayar bilimi hakkında çok az bilgiye sahip olan ya da hiç bilgiye sahip olmayan insanlar için hazırlanmıştır. Bu kitapta sunulan deneyimleri ve konuşmaları anlamak için bu bölümün okunması gerekmez, ancak programlama ve bilgisayar bilimine ilişkin teknik dile tanıdık olmayan okuyucular için yararlı olabilir.

Bir bilgisayar programcısı bilgisayar programları (yazılım) yazar. Program, belirli görevleri gerçekleştirmek için bilgisayara ne yapması gerektiğini anlatan komutları veren bir tariftir. Birçok farklı programı aslında biliyorsunuz: Ağ tarayıcınız, kelime işlemciniz, e-posta alıcınız ve benzerleri gibi.

Program genellikle kaynak kodu olarak başlar. Bu daha yüksek komut grubu C ya da Java gibi bir programlama dilinde yazılmaktadır. Bundan sonra, derleyici [:compiler] olarak bilinen bir araç bunu assembly dili olarak bilinen daha düşük seviyedeki bir dile dönüştürür. Daha sonra assembler olarak bilinen bir araç, kodu, en düşük seviyedeki makine dilinin son aşamasına dönüştürür.

Örneğin, derlendiğinde ve çalıştırıldığında ekranda “Hello World!” yazdıran ve insanların C öğrenmesi için yaygın olarak kullanılan basit bir program olan “hello world” programını ele alalım.¹

¹ Scheme gibi diğer programlama dillerinde, Hello World programı, kullandığımız ilk program değildir. Scheme’de genellikle aşağıdaki gibi bir programla çalışmaya başlarız:

```

(define (factorial n)
  (if (= n 0)
      1
      (* n (factorial (- n 1)))))
  
```

Bu, bir sayının faktoriyelini (çarpımını) hesaplar; başka bir deyişle, (factorial 5): $5 * 4 * 3 * 2 * 1$ olarak hesaplanan 120 sonucunu verir.

Bu uyarının belirtilmesi durumunda, kitabın kelimesi kelimesine kopyalarının oluşturulması ve dağıtılması için izin verilmiştir.

```
int main(){
printf("Hello World!");
    return 0;
}
```

Java programlama dilinde aynı program aşağıdaki şekilde yazılır:

```
public class hello {
    public static void main(String args[]) {
        System.out.println("Hello World!");
    }
}
```

Ancak makine dilinde, bunun küçük bir kesiti aşağıdakine benzerlik gösterilir:

```
1100011110111010100101001001001010101110
0110101010011000001111001011010101111101
0100111111111110010110110000000010100100
0100100001100101011011000110110001101111
0010000001010111011011110111001001101100
0110010000100001010000100110111101101111
```

Makine dilinin yukarıdaki biçimi, ikili olarak bilinen en temel gösterimdir. Bilgisayarlardaki tüm veriler, 0 ya da 1 değer serilerinden oluşmaktadır ancak bir insanın verileri anlaması çok zordur. İkiliye basit bir değişim gerçekleştirmek için, belirli bir bilgisayarın makine dilini nasıl yorumladığının bilinmesi gereklidir. Bu, yukarıdaki örneklerdeki gibi küçük programlar için uygun olabilir ancak herhangi bir karmaşık programda basit değişiklikler yapılması ciddi çabaları gerektirecektir.

Örnek olarak, C dilinde yazılan "Hello World" programımızda birtakım değişiklikler yaparak İngilizce dilinde "Hello World" yerine Fransızca yazdırmak istediğimizi varsayalım. Değişiklik basit olacaktır; yeni program aşağıdadır:

```
int main() {
    printf("Bonjour, monde!");
    return 0;
}
```

Java programlama dilinde yazılan programın da aynı şekilde nasıl değişti-

rileceği de kolayca görülebilir. Ancak birçok programcı, ikili gösterimi değiştirmek isterlerse nereden başlayacaklarını bilemez. “Kaynak kodu” derken, yalnızca bilgisayarların anlayabildiği makine dilinden söz etmiyoruz – C ve Java gibi daha yüksek seviyedeki dillerden bahsediyoruz. Diğer bazı başka popüler programlama dilleri C++, Perl ve Python’dur. Bunların bazıları anlaşılma ve programlanma konusunda diğerlerinden daha zordur ancak programlar derlendikten ve assembly koduna dönüştürüldükten sonra çevrildikleri makine diliyle karşılaştırıldıklarında, çalışması çok daha kolaydır.

Önemli başka bir kavram işletim sistemidir. İşletim sistemi, girişi ve çıkışı, bellek atanması ve görev zamanlamasını kontrol eden yazılımdır. Genel olarak, Grafiksel Kullanıcı Ara Yüzü (GUI) gibi genel ya da yararlı programların işletim sisteminin bir parçası olduğu düşünülür. GNU/Linux işletim sistemi hem GNU hem de GNU olmayan yazılımı ve de Linux olarak adlandırılan bir çekirdeği (kernel) içermektedir. Çekirdek, uygulamaların temel olarak kullandığı giriş/çıkış ve görev zamanlaması gibi düşük seviyedeki işleri yönetir. GNU yazılımı işletim sisteminin geri kalanının birçoğunu içerir, buna şunlar dahildir: Birçok dil için genel amaçlı bir derleyici olan GCC, birçok özelliğe sahip genişletilebilir bir metin editörü olan GNU Emacs, GNU masaüstü GNOME, çekirdekle haberleşmek için çekirdekten başka tüm programların kullanması gereken bir kütüphane olan GNU libc ve komut satırlarınızı okuyan GNU komut yorumlayıcısı Bash. Bu programların birçoğuna, GNU Projesi’nin erken aşamalarında Richard Stallman öncülük etmiştir ve herhangi bir modern GNU/Linux işletim sistemiyle birlikte verilmiştir.

Belirli bir program için kaynak kodunu değiştirmesiniz ve bu araçları doğrudan kullanamasanız bile, bunları sağlayabileceğiniz birilerini bulmanız nispeten kolaydır. Bu nedenle, bir programın kaynak koduna sahip olarak, bir programı değiştirme, isteğe göre uyarlama ve öğrenme gücüne sahip olursunuz, bu, kaynak kodunun size verilmediği durumda sahip olmadığınız bir güçtür. Kaynak kodu, bir yazılım parçasını özgür hale getirme şartlarından biridir. Diğer şartlar, bu toplulukta bunların arkasındaki felsefe ve fikirlerle birlikte bulunacaktır. Tadını çıkarın!

Richard E. Buckman

Joshua Gay

Başlık Kılavuzu

Bu kitaptaki yazılar ve konuşmalar, farklı zamanlarda farklı dinleyicilere sunulduğu için, bazı konuların birden fazla yerde açıklanmasıyla birlikte önemli oranda tekrarlar mevcuttur. Bundan dolayı ve bu kitap için bir dizin hazırlama olanağımız olmadığı için, bölüm başlığında yeri açık değilse, okuduğunuz herhangi bir şeye geri gitmeniz zor olabilir.

Yüzeysel ve tamamlanmamış (belirli bir başlığın tüm başlıklarını ya da tüm açıklamalarını içermemektedir) olmasına rağmen bu kısa rehberin, ilgilendiğiniz fikirlerin ve açıklamaların bazılarını bulmanıza yardımcı olmasını umarız.

Julie Sussman, P.P.A.

Genel Bakış

Bölüm 1’de, bu kitaptaki tüm yazılımla ilişkili başlıklara ilişkin genel bakış sunulmaktadır. Bölüm 20’de de bir genel bakış sunulmaktadır.

Yazılımla ilgili olmayan başlıklar için, Gizlilik ve Kişisel Özgürlük, Fikri Mülkiyet ve Telif Hakkı bölümlerine bakınız.

GNU Projesi

GNU Projesi’nin tarihi için, Bölüm 1 ve Bölüm 20’ye bakınız.

GNU’nun (GNU Unix değildir, guhniv olarak okunur) anlamı ve kaynağının keyifli bir anlatımı için, Bölüm 20’ye bakınız.

GNU Projesi’ni başlatan “bildirge” burada Bölüm 2’de ele alınmıştır.

Ayrıca aşağıdaki Linux, GNU/Linux başlığına da bakınız.

Özgür Yazılım Vakfı

Özgür Yazılım Vakfı’nın tarihini ve fonksiyonunu Bölüm 1 ve Bölüm 20’de ve Bölüm 18’deki “Özgür Yazılımın Desteklenmesi” bölümünde okuyabilirsiniz.

Özgür Yazılım

Sizi bu kitaptaki tüm özgür yazılım açıklamalarına yönlendirmeyeceğiz çünkü Bölüm 11, Bölüm 12, Bölüm 13, Bölüm 16, Bölüm 17 ve Bölüm 19 dışındaki her bölüme

Bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman’ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı’dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

lüm özgür yazılımı ele almaktadır.

Özgür yazılımın tarihi için (özgür yazılımdan özel mülk yazılıma ve oradan geçmişe) Bölüm 1'e bakınız.

Özgür Yazılım, Bölüm 3'te tanımlanmıştır ve bu bölümde bu tanım tartışılmıştır. Tanım diğer çeşitli bölümlerde de tekrarlanmıştır.

“Özgür” sözcüğünün anlam belirsizliğinin açıklanması ve niçin bu kelimeyi hala “özgür(free) konuşmadaki” “özgür” anlamında kullanıp “ücretsiz(free) biradaki” ücretsiz anlamında kullanmadığımıza ilişkin bir açıklama için, Bölüm 1'deki “Özgürlükte olduğu gibi Özgür” bölümüne ve Bölüm 6'daki “Anlam Belirsizliği” bölümüne bakınız.

Ayrıca aşağıdaki Kaynak Kodu, Açık Kaynak ve Copyleft bölümlerine bakınız.

Bölüm 21'de, özgür yazılım 21 dile çevrilmiştir.

Kaynak Kodu, Kaynak

Kaynak kodu, özgür yazılımın açıklamaları sırasında açıklanmıştır. Bunun ne olduğu konusunda emin değilseniz, “Yazılım hakkında Açıklama” bölümünü okuyun.

Linux, GNU/Linux

Linux'ın kaynağı ve Linux (işletim sistemi çekirdeği) ve GNU/Linux (tam bir işletim sistemi) arasındaki ayrım için, Bölüm 1'deki “Linux ve GNU/Linux” altındaki kısa anlatıma ve Bölüm 20'deki tam anlatıma bakınız.

İşletim sistemine atıf yaparken Linux olarak kısaltmak yerine GNU/Linux denmesinin nedenleri için, Bölüm 5 ve Bölüm 20'ye bakınız.

Gizlilik ve Kişisel Özgürlük

Kişisel özgürlüğün ve gizliliğin kaybedilmesine ve yazılı materyale erişime ilişkin bazı uyarılar için, Bölüm 11, Bölüm 13 ve Bölüm 17'ye bakınız.

Bunların tümü genel bir dinleyici grubu için hazırlanmıştır.

Açık Kaynak

Açık Kaynak hareketi ile Özgür Yazılım Hareketi arasındaki fark için, Bölüm 6'ya bakınız. Bu husus ayrıca Bölüm 1'de (“Açık Kaynak” başlığı altında) ve Bölüm 20'de açıklanmaktadır.

Fikri Mülkiyet

“Fikri Mülkiyet” ifadesinin yanlış anlamaya yol açmasının ve “fikri mülkiyet” olarak adlandırılan durumlara bir engel niteliği taşımasının nedenleri için Bölüm 21'e ve

Bölüm 16'nın başına bakınız.

Belirli "fikri mülkiyet" tipleri için, aşağıdaki Telif Hakkı ve Patentler başlıklarına bakınız.

Telif Hakkı [Copyright]

Not: Bu telif hakkı referanslarının birçoğu yazılım hakkında değildir.

Tarih, uygulama, telif hakkının etkileri ve telif hakkı politikasına ilişkin tavsiyeler için, Bölüm 12 ve Bölüm 19'a bakınız. E-kitaplar ve Dijital Milenyum Telif Hakkı Hareketi (DMCA) gibi dijital çağımızda önemli olan başlıklar burada tartışılmaktadır.

Patentler ve telif hakları arasındaki fark için, Bölüm 16'ya bakınız.

Özgür yazılımın ve özgür belgelerin teşvik edilmesinde telif hakkının kullanımı için, hemen aşağıda yer alan Copyleft'e bakınız.

Copyleft

Copyleft'in açıklaması ve özgür yazılımı teşvik etmek için telif hakkı sistemini nasıl kullandığına ilişkin bir açıklama için, Bölüm 1'e ("Copyleft ve GNU GPL" altına), Bölüm 14'e ve Bölüm 20'ye bakınız. Ayrıca aşağıdaki Lisanslar'a da bakınız.

Copyleft'in pratik, etkin ve ideal olduğuna ilişkin bir iddia için, Bölüm 15'e bakınız. Bölüm 9, özgür yazılıma eşlik eden özgür belgeleri açıklar.

Lisanslar

Yazılımı ya da belgeleri copyleft etmek için kullanılabilen GNU lisansları Bölüm 14'te açıklanmış ve Bölüm 4'te ayrıntılı olarak verilmiştir.

Patentler

Patentler ile telif hakları arasındaki farklar ve yazılımın patentlenmesine karşı iddialar ve patentlenebilir diğer şeylerden niçin farklı olduğuna dair açıklamalar için Bölüm 16'ya bakınız. Diğer ülkelerdeki yazılım patenti politikası da açıklanmaktadır.

Hacker – güvenlik kırıcı (cracker)

Bu terimlerin kullanımı için, Bölüm 1'in başına bakınız.

Giriş

Bu, şeffaf hale getirmenin mekanizması, GPL olarak adlandırılan bir lisans aracılığıyla gerçekleştirilen “copyleft” olarak adlandırılan alışlagelmedik bir şekilde akıllı olan bir yöntemdir. Copyright kanununun gücünü kullanarak, “özgür yazılım” yalnızca açık ve değişikliğe tabi olmasını sağlamaz ayrıca “özgür yazılım”ı (ve teknik açıdan “türevsel çalışma” olarak da sayılan) alan ve kullanan diğer yazılımın da özgür olmasını sağlar. Özgür bir yazılım programını kullanıyorsanız ve uyarlıyorsanız ve daha sonra bu uyarlanmış sürümü insanlara sunuyorsanız, dağıtılan sürüm, uyarlanan sürüm kadar özgür olmalıdır. Öyle olmalıdır aksi takdirde telif hakkı yasası ihlal edilmiş olacaktır.

“Özgür yazılım”ın özgür toplumlar gibi düşmanları vardır. Microsoft, GPL’ye karşı bir mücadele başlatmıştır, kendisini dinleyen herkesi GPL’nin “tehlikeli” bir lisans olduğu konusunda uyarmaktadır. Ancak adlandırdığı tehlikeler büyük ölçüde aldatıcıdır. Diğerleri, değiştirilmiş sürümlerin de özgür olması konusunda GPL’nin ısrarındaki “baskıya” karşı çıkmaktadır. Ancak şart demek baskı demek değildir. Milyonlarca dolar ödemedi Office ürününün modifiye edilmiş sürümlerini dağıtmak için kullanıcılarına izin vermeyi reddetmek Microsoft için bir baskı değilse, o zaman GPL’nin özgür yazılımın değiştirilmiş sürümlerinin de özgür olması konusunda baskı yapması da baskı değildir.

Stallman’ın mesajını çok aşırı olarak adlandıranlar da bulunabilir. Ancak bu mesaj aşırı değildir. Gerçekte, açık anlamda, Stallman’ın çalışması, koddan önce dünyada geleneğimizin gerçekleştirdiği özgürlüklerin basit bir dönüşümüdür. “Özgür yazılım”, kod tarafından belirlenen dünyanın, koddan önce dünyayı oluşturan geleneğimiz kadar “özgür” olmasını sağlamaktadır.

Örneğin, “özgür bir toplum” kanunlar ile düzenlenir. Ancak, özgür herhangi bir toplumun kanun aracılığıyla bu düzenleme üzerine getirdiği bazı sınırlamalar mevcuttur. Düzenlemelerini düzenlenmiş olan kurallardan saklayan hiçbir hükümet geleneğimizde yer alamaz. Kanunlar her şeyi kontrol eder. Ancak bunu şeffaf bir şekilde yapar. Ve kanun, düzenlediği kimseler ya da düzenlediği birimler (avukatlar, yasama meclisleri) tarafından bilinebilir ve kontrol edilebilir olduğunda şeffaftır.

Bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman’ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı’dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

Kanun üzerindeki bu şart, bir yasama meclisinin çalışmasının kapsamının dışına kadar uzanır. Amerikan mahkemelerindeki kanunun işleyişini düşünün. Davacı tarafından davalarına bakılması için avukatlar tutulmaktadır. Bazen dava açılır. Bu davaların açılmasının devamında, avukatlar dava özeti yazarlar. Bu dava özetleri hakimler tarafından yazılan düşünceleri etkiler. Bu düşünceler, belirli bir davayı kimin kazandığını ya da belirli bir kanunun bir oluşum ile tutarlı olup olmadığını belirler.

Bu süreçteki tüm gereçler Stallman'ın bahsettiği anlamda özgürdür. Yasal dava özetleri başkalarının kullanması için açık ve özgürdür. Tezler şeffaftır (ancak iyi olmayabilirler) ve yargılama asıl avukatların izni alınmadan oluşturulabilir. Oluşturdukları düşünceler, daha sonraki dava özetlerinde ifade edilebilir. Bunlar, başka bir dava özetine ya da düşünceye kopyalanabilir ve bütünleştirilebilir. Amerikan kanununa ilişkin "kaynak kodu" tasarımı olarak ve ilke olarak herkesin alması için açık ve özgürdür. Ve avukatlar bunu gerçekleştirir, bu daha önce gerçekleşen durumun yeniden kullanılması aracılığıyla yaratıcılığını gerçekleştiren büyük bir dava özetinin bir ölçüsüdür. Kaynak özgürdür; yaratıcılık ve ekonomi bunun üzerine kurulmaktadır.

Bu özgür kodun (ve burada özgür yasal kodu ifade etmek istedim) ekonomisi, avukatları zor durumda bırakmamaktadır. Oluşturdukları malzemenin herhangi biri tarafından alınabilip kopyalanabilmesine rağmen, hukuk büroları büyük dava özetleri üretme konusunda yeterli dürtüye sahiptir. Avukat bir zanaatçıdır; avukatın ürünü kamuya aittir. Ancak zanaat insanlara ücretsiz hizmet demek değildir. Avukatlara ücret ödenir; kamu, ücretsiz olarak bu gibi bir çalışmayı talep etmez. Aksine bu ekonomi gelişmektedir, sonraki çalışma öncesine eklenmektedir.

Farklı bir yasal işleyiş hayal edebiliriz, dava özetleri ve iddiaları gizli tutulan; kuralların bir sonucu ifade ettiği ancak nedenleri ifade etmediği. Kanunlar polis tarafından sağlanabilir ancak başka hiç kimseye ifade edilmeyebilirdi. Bu durumda, işleyiş kuralı açıklanmaksızın işletilen düzenlemeler mevcut olabilirdi.

Bu toplumu hayal edebiliriz ama bu toplumu "özgür" olarak adlandırmayı hayal edemeziz. Güdülerin daha iyi veya daha verimli olup olmaması, bu toplumun özgür olarak bilinmesini gerektirmez. Özgür bir toplumdaki özgürlük idealleri verimli uygulamadan daha fazlasını gerektirir. Bunun yerine açıklık ve şeffaflık, kurulacak olan yasal sistemin kısıtlarıdır, liderler tarafından onaylandığında eklenecek özellikler değildir. Yazılım koduyla yönetilen bir yaşam da daha azıyla yetinmemelidir.

Kod yazımı bir dava değildir. Kod yazımı iyidir, zengindir ve daha üretkendir. Ancak kanun, yaratıcılığın ve güdülerin, üretilen ürünler üzerinde nasıl mükemmel kontrole bağlı olmadığını açık bir örneğidir. Caz ya da romanlar ya

da mimari gibi, kanun da daha önceki çalışma üzerine inşa edilir. Bu ekleme ve değiştirme yaratıcılığın ta kendisidir. Ve özgür bir toplum, en önemli kaynaklarının tam da bu anlamda özgür kalmasını sağlayan bir toplumdur.

İlk defa olarak bu kitap, detaylarını ve gücünü açık hale getirecek bir şekilde Richard Stallman'ın denemelerini bir araya getirmektedir. Denemeler, copyright' dan Özgür Yazılım Hareketi'nin tarihine kadar geniş bir aralığı kapsamaktadır. Denemeler, iyi bilinmeyen birçok tezi içermektedir ve bunların arasında, dijital dünyada şüpheli copyright' ı ortaya çıkaran değişen durumların kavranması güç örnekleri de mevcuttur. Bu güçlü adamın düşüncesini anlamaya çalışanlar için, bir kaynak olarak hizmet edecektir, bu güçlü adam, diğer her şekilde güçsüz bile olsa, fikirlerinde, duygularında ve doğruluğunda güçlüdür. Bu, bu fikirleri benimseyen ve bu fikirler üzerine başka fikirler kuran diğer insanlara esindirecektir.

Stallman'ı iyi tanımıyorum. Ancak sert bir adam olduğunu bilecek kadar tanıyorum. Genelde sinirli ve sabırsız bir adamdır. Öfkesi, düşmanlarına olduğu kadar dostlarına da yansıyabilir. Uzlaşmadan uzaktır ve inatçıdır.

Sonunda dünyamız kodun gücü ve tehlikesini anladığında, kodun yasalar veya yönetimler gibi şeffaf ve özgür olması gerektiğini sonunda gördüğünde, o zaman bu uzlaşmadan uzak ve inatçı programcıya döneriz ve gerçekleştirmek için savaştığı ülküyü fark ederiz: Özgürlüğün ve bilginin derleyiciyi kurtardığı özgürlüğün ve bilginin var olduğu bir dünya ülküsü. Ve eylemleriyle ya da sözleriyle bu sonraki toplumun sahip olabileceği özgürlüğü mümkün kılmak için hiçbir adamın bu kadar çok şey yapmadığını görürüz.

Bu özgürlüğü henüz kazanmadık. Bunu korurken başarısız da olabiliriz. Başarılı da olsak başarısız da olsak, bu denemelerde özgürlüğün ne olabileceğine dair bir tablo sunulmuştur. Ve bu çalışmaları ve sözcükleri oluşturan hayatta, Stallman gibi bu özgürlüğü yaratmak için savaşan herkes için bir esin kaynağı vardır.

Lawrence Lessig

Hukuk Profesörü, Stanford Hukuk Fakültesi

Bölüm 1

GNU Projesi ve Özgür Yazılım

1. GNU Projesi

İlk Yazılım Paylaşma Topluluğu

1971 yılında MIT Yapay Zeka Laboratuvarında çalışmaya başladığımda, yıllarca varlığını sürdürmüş bir yazılım paylaşım topluluğunun bir parçası haline geldim. Yazılımların paylaşılması özel topluluğumuzla sınırlı değildi; bu, bilgisayar tarihi kadar eskiydi, tariflerin paylaşılmasının açılış kadar eski olması gibi. Ancak bunu çok iyi bir şekilde başardık.

YZ Laboratuvarı, zamanın en büyük bilgisayarlarından biri olan Digital PDP-10 için laboratuvar ekibi hacker'larının tasarladığı ve assembler dilinde yazdığı ITS (Uyuşmaz Zaman Paylaşım Sistemi) olarak adlandırılan bir zaman paylaşım işletim sistemini kullanmaktaydı. Bu topluluğun bir üyesi, YZ laboratuvar sistem hacker'ı olarak benim görevim, bu sistemi daha da geliştirmektir.

Yazılımımızı "özgür yazılım" olarak adlandırmadık çünkü o zamanlar bu terim yoktu ancak gerçekte bu özgür yazılımdı. Başka bir üniversiteden ya da firmadan insanlar programımızı almak ve kullanmak istedikleri zaman, buna memnuniyetle izin veriyorduk. Birinin pek bilinmeyen ve ilginç bir program kullandığını görürseniz, her zaman kaynak kodunu görmek istersiniz, böylece kaynak kodunu okur, değiştirir ya da yeni bir program oluşturmak için, parçalayıp başka şekilde birleştirirsiniz.

Yaygın medyada "güvenlik kırıncısı"ni ifade etmek için "hacker"ın kullanılması kafa karışıklığı yaratır. Biz hacker'lar bu ifadeyi kabul etmeyiz ve hacker'ın kelime anlamı olarak "Programlamayı ve bu konuda akıllı olmayı seven kimse" tanımını kullanmayı tercih ederiz.¹

1 Hacking ifadesi gibi değişken bir ifade için basit bir tanım yapmak zordur ama birçok "hacker"ın ortak özelliği oyuncu, akıllı ve keşifçi olmalarıdır. Bu nedenle, hacking, oyuncu bir zeka ruhunda mümkün olan sınırlarını keşfetmek anlamına gelmektedir. Oyuncu zeka gösteren etkinlikler "hack değeri"ne sahiptir. Güvenlik kırma ile hacking arasındaki ayrımı yaparak yanlış anlamayı giderebilirsiniz – "güvenlik kırma" terimini kullanabilirsiniz. Bunu yapan insanlara "güvenlik kırıcı [cracker]" denir. Bunlardan bazıları hacker olabilirken, bazıları da kağıt oyuncuları ya da golf oyuncuları olabilir; ancak çoğu değildir ("Hacking Hakkında" RMS; 2002).

Aslı "Açık Kaynaklar"da yayınlanmıştır: Açık Kaynak Devriminden Sesler; (O'Reilly, 1999). Bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

Topluluğun Çöküşü

1980'lerin başlarında PDP-10 bilgisayarının kullanımının sona ermesini takiben YZ Laboratuvar topluluğunun çöküşüyle birlikte durum büyük ölçüde değişti.

1981 yılında, Symbolics firması YZ Laboratuvarındaki hacker'ların hemen hemen hepsini işten çıkardı ve bu topluluk dağıldı. (Steven Levy tarafından yazılan Hackers kitabı bu olayları anlatmaktadır ve ayrıca bu topluluğa ilişkin açık bir tablo sunmaktadır.)

YZ Laboratuvarı 1982 yılında yeni bir PDP-10 satın aldığı anda, yöneticileri, yeni makine üzerinde ITS yerine özgür olmayan bir zaman paylaşımli sistemi kullanmaya karar verdi.

Bundan kısa bir süre sonra, Digital, PDP-10 serilerini devam ettirmedi. 1960'lı yıllarda seçkin ve güçlü olan mimarisi, 1980'lerde doğal olarak elverişli hale gelen daha büyük adres boşluklarına uzanamadı. Bu, ITS'i oluşturan programların hemen hemen tümünün artık eskimiş olduğu anlamına gelmekteydi. Bu ITS'in sonu oldu ve 15 yıllık çalışma boşa gitti.

VAX ya da 68020 gibi zamanın modern bilgisayarları kendi işletim sistemlerine sahipti ancak bu işletim sistemlerinin hiçbiri özgür yazılım değildi: çalıştırılabilir bir kopya elde etmek için, bir gizlilik anlaşması imzalamanız gerekliydi.

Bu, bir bilgisayarın kullanımındaki ilk aşamanın komşunuza yardım etmeye söz vermeniz olduğu anlamına geliyordu. Bu duruma göre, bir topluluğun işbirliği yapması yasaktı. Özel mülk yazılım sahipleri tarafından ortaya konan kural şuydu: "Komşunuzla bilgi paylaşırsanız siz bir korsansınız. Herhangi bir değişiklik isterseniz, bu değişikliğin yapılmasını bizden rica edin".

Özel mülk yazılım sosyal sistemi, yazılımı paylaşmanıza ya da değiştirmenize izin vermeyen sistem, anti-sosyaldir, etik değildir, basitçe ifade edilirse yanlışdır, bu durum bazı okuyucular için şaşırtıcı olabilir. Ama toplumu bölen ve kullanıcıları çaresiz bırakan bir sistem hakkında başka ne söyleyebiliriz? Bu fikri şaşırtıcı bulan okuyucular bu özel mülk yazılım sosyal sistemini verildiği gibi almış olabilir ya da özel mülk yazılım işlerinin önerdiği şekilde değerlendirebilir. Yazılım yayıncıları, insanları, bu konuya yönelik tek bir bakış açısı olduğuna inandırmak için uzun ve zorlu bir çalışma yürütmüşlerdir.

Yazılım yayıncıları "haklarını" "almak" ya da "korsanlığı durdurmak" hakkında konuştukları zaman, gerçekte "söyledikleri" şey ikincil öneme sahiptir. Bu ifadelerin gerçek mesajı, ifade edilmeyen varsayımlardadır; insanların üzerine kafa yormadan bunları kabul etmesi beklenmektedir. Şimdi bunları inceleyelim.

Yapılan varsayımlardan biri şudur: Yazılım firmaları yazılımı sahiplenme ve tüm kullanıcıları üzerinde güce sahip olma gibi sorgulanamayan doğal bir hakka sahiptir (Bu doğal bir haksızlık, o zaman topluma ne kadar zarar verdiği önemli değildir, buna karşı koyamayız). Amerikan Anayasası ve yasal gelenek bu görüşe karşı çıkmaktadır; telif hakkı doğal bir hak değildir ancak telif hakkı kullanıcıların doğal kopyalama hakkını sınırlandıran ve hükümet tarafından dayatılan yapay bir tekeldir.

İfade edilmeyen başka bir varsayım, yazılım hakkındaki önemli tek şeyin size hangi işleri yapmaya izin verdiği, biz bilgisayar kullanıcılarının ne tür topluluklara sahip olmaya izinli olduğumuza aldığımızdır.

Üçüncü bir varsayım, bir firmaya programın kullanıcıları üzerinde güç sunmazsak, kullanılabilir bir yazılıma sahip olmayacağımızdır (ya da şu ya da bu belirli işi gerçekleştiren bir programa asla sahip olamayacağımızdır). Özgür Yazılım Hareketi'nin üzerlerine zincir vurmaktan da çok sayıda yararlı yazılım üretebileceğini göstermesinden önce bu varsayım uygunmuş gibi görünmüş olabilir.

Eğer bu yaklaşımları kabul etmeyi reddedersek ve bu konuları basit bir sağduyu ile, kullanıcıları öncelleyerek irdelersek, çok farklı bir sonuca varırız. Bilgisayar kullanıcıları, ihtiyaçlarına uygun olması için programlarını değiştirme ve yazılımlarını paylaşma konusunda özgür olmalıdır çünkü diğer insanlara yardımcı olmak toplumun temelidir.

Yalın Ahlaki Seçim

Topluluğumuzun sona ermesiyle, daha önceki gibi devam etmek mümkün değildi. Bunun yerine, bir yalın ahlaki seçimle karşı karşıya geldim.

Kolay seçeneğe özel mülk yazılım dünyasına katılmak ve gizlilik anlaşmaları imzalamak ve hacker arkadaşlarıma yardımcı olmamaya söz vermektir. Muhtemelen ben de bu gibi anlaşmalara uygun olarak hazırlanan yazılımlar geliştiriyor olacaktım, böylece diğer insanların da hacker arkadaşlarına ihanet etmesine ilişkin baskıyı arttıracaktım.

Bu şekilde para kazanacaktım ve belki de kod yazmaktan da zevk alacaktım. Ama iş hayatımın sonunda, insanları bölmek için duvarlar inşa ettiğim yılları görecek ve yıllarımı dünyayı daha kötü bir yer haline getirmekle geçirmiş olduğumu fark edecektim.

Birileri yazıcıma ait kontrol programı için kaynak kodunu bana ve MIT YZ laboratuvarına vermek istemediğinde, bir gizlilik anlaşmasının alıcı ucunda olduğumu anladım (Bu programdaki belirli özelliklerin olmaması yazıcının kullanımını bozmaktaydı). Bu nedenle, bu gibi anlaşmaların masum olduğunu kendime söyleyemem. Yazıcı programı benimle paylaşılmayınca çok sınırlendim; vazgeçip, arkamı dönüp ben de aynı şeyi bir başkasına yapamazdım.

Kolay olan ancak hoş olmayan başka bir seçenek bilgisayar alanını tamamen bırakmaktı. Böylece yeteneklerim kötüye kullanılmamış olacaktı ama boşa harcanmış olacaktı. Bilgisayar kullanıcılarını bölme ve sınırlama konusunda suçlanmayı hak etmeyecektim ama bu, bir şekilde gerçekleşecekti.

Bu nedenle, bir programcının iyi birşeyler yapabilmesi için bir yol aradım. Kendi kendime, bir topluluğu yeniden mümkün hale getirebilecek bir programı yazıp yazamayacağımı sordum.

Yanıt açıklı: İlk olarak ihtiyaç duyulan şey bir işletim sistemiydi. İşletim sistemi, bir bilgisayarın kullanılabilmesi için gerekli yazılımdı. Bir işletim sistemiyle, birçok şey yapabilirsiniz ancak işletim sisteminiz olmazsa, bilgisayarı çalıştıramazsınız. Özgür bir işletim sistemiyle, yine işbirliği yapan bir hacker topluluğumuz olabilir ve herkesi bu topluluğa katılmaya davet edebiliriz. Ve herkes, arkadaşlarını mahrum etmeden bir bilgisayarı kullanabilir.

Bir işletim sistemi geliştiricisi olarak, bu iş için doğru yeteneklere sahiptim. Bu nedenle, hak ettiğim başarıyı elde edebileceğimi düşünmesem de, bu iş için seçilmiş kişi olduğumu düşünüyordum. Sistemi Unix ile uyumlu olacak şekilde seçtim, böylece sistem taşınabilir bir sistem haline geldi ve böylece Unix kullanıcıları kolayca bu sisteme dönebildi. Hacker geleneğini takiben GNU ismi seçilmişti.

Bir işletim sistemi, yalnızca diğer programları çalıştırmak için yeterli olan bir öz anlamına gelmemektedir. 1970'lerde, her işletim sistemi, komut işlemcilerini, assembler'ları, derleyicileri, yorumlayıcıları, hata ayıklama birimlerini (debugger), metin düzenleyicilerini ve çok daha fazlasını içermekteydi. ITS'te, Multics'te, VMS'te ve Unix'te bunlar vardı. GNU işletim sistemi de bunları içerecekti.

Daha sonra Hillel'e atfedilen şu sözleri duydum:

“Ben kendim için değilsem, benim için olacak kimdir? Ben yalnızca kendim içinsem, ben neyim? Şimdi değilse, ne zaman?”

GNU Projesi'ni başlatma kararı benzer bir ruhu esas almaktadır.

Bir ateist olarak, dini liderleri izlemiyorum ama bazen dini liderlerden birinin söylediği bir sözü beğendiğimi fark ediyorum.

“Free Software”deki “Free” Özgürlük Anlamındadır

“Free Software” (İngilizce'de “Free” hem özgür hem de ücretsiz anlamlarına gelmektedir) ifadesi bazen yanlış anlaşılmaktadır, buradaki “free” ifadesinin ücretle bir ilgisi yoktur. Burada “free” ifadesi özgürlükle ilgilidir. Bu nedenle, burada özgür yazılımın tanımı: Aşağıdaki şartlar yerine getirildiğinde, sizin gibi belirli bir kullanıcı için, bir program özgür bir yazılımdır:

- Herhangi bir amaçla programı çalıştırma özgürlüğüne sahipseniz.
- İhtiyaçlarınıza uygun olacak şekilde programı değiştirme özgürlüğüne sahipseniz (Bu özgürlüğü, uygulamada etkin hale getirmek için, kaynak koduna erişebilmelisiniz çünkü kaynak kodu olmaksızın bir programda değişiklikler yapmak aşırı zordur).
- Kopyaları ücretsiz olarak ya da belirli bir ücret karşılığında yeniden dağıtma özgürlüğüne sahipseniz.
- Toplumun gelişmelerden faydalanmasını sağlamak için, programın değiştirilmiş sürümlerini dağıtma özgürlüğüne sahipseniz.

“Özgür” (Free) özgürlüğe atıf yaptığı ve fiyata atıf yapmadığı için, kopyaların ve özgür yazılımın satılması arasında bir çatışma yoktur. Gerçekte, kopyaları satma özgürlüğü çok önemlidir: CD-ROM'larda satılan özgür yazılım koleksiyonları, toplum için önemlidir ve bunların satılması, özgür yazılımın gelişimi için gerekli paranın toplanması için önemlidir. Bu nedenle, insanların bu koleksiyonlara ekleyemediği bir program özgür yazılım değildir.

“Özgür”ün (Free kelimesinin İngilizce'deki) anlam belirsizliğinden dolayı, insanlar uzun süre alternatif bir ifade arayışına girmiştir ancak hiç kimse uygun bir alternatif bulamamıştır. İngiliz Dili, başka herhangi bir dilden daha fazla sözcüğe ve nüansa sahiptir ancak özgürlükteki gibi “özgür” anlamına gelen basit, belirsizlikten uzak bir sözcüğü içermemektedir, “zincirsiz” anlamca en yakın gelen sözcüktür. “Özgür bırakılmış”, “özgürlük” ve “açık” yanlış bir anlama ya da başka bazı dezavantajlara sahiptir.

GNU Yazılımı ve GNU Sistemi

Bütün bir sistem geliştirmek çok büyük bir projedir. Sonuca ulaşmak için, her mümkün olduğunda, özgür yazılımın mevcut parçalarını uyarlamaya ve kullanmaya karar verdim. Örneğin, başlangıçta temel metin biçimlendirici olarak TeX'i kullanmaya karar verdim, GNU için başka bir pencere sistemi yazmak yerine X Window sistemini kullanmaya karar verdim.

Bu karardan dolayı, GNU sistemi, tüm GNU yazılımının koleksiyonuyla aynı değildir. GNU sistemi, GNU yazılımı olmayan, kendi amaçları için diğer insanlar ve projeleri tarafından geliştirilen ancak özgür yazılım oldukları için kullanabildiğimiz programları içerir.

Projenin Başlatılması

1984 yılının Ocak ayında MIT'deki görevimden ayrıldım ve GNU yazılımını geliştirmeye başladım. MIT'den ayrılmam gerekiyordu, çünkü MIT'nin GNU'nun özgür yazılım olarak dağıtımını kısıtlamasını istemiyordum. Ekipte kalsaydım, MIT bu çalışmayı sahiplenebilirdi ve kendi dağıtım kurallarını dayata-

bilirdi ve hatta bu çalışmayı özel mülk yazılım paketine dönüştürebilirdi. Çalışmaların sonuçsuz kalmasını ve başarısız olmasını istemiyordum, amacım yeni bir yazılım paylaşım topluluğu oluşturmaktı.

Bununla birlikte, o zamanlarda MIT YZ Laboratuvarı'nın başında bulunan Profesör Winston, beni, kibarca laboratuvarın olanaklarını kullanmaya devam etmem yönünde teşvik etti.

İlk Adımlar

GNU Projesi'ne başlamadan kısa süre önce, VUCK olarak da bilinen Özgür Üniversite Derleyici Kiti'ni duymuştum. (Hollanda dilinde "özgür"e ilişkin kelime V harfi ile yazılmaktadır) Bu, C ve Pascal dahil olmak üzere çok sayıda dili kontrol etmek ve çok sayıdaki hedef makineyi desteklemek için tasarlanmış bir derleyiciydi. GNU'nun bunu kullanıp kullanamayacağını sormak için yazarına yazdım.

Alaycı bir yanıt yazdı, üniversitenin özgür olduğunu ancak derleyicinin özgür olmadığını söyledi. Bu nedenle, GNU projesi için ilk programımın çok-dilli çok platformlu bir derleyici olmasına karar verdim.

Tüm derleyiciyi kendi kendime yazma ihtiyacımı önleme umuduyla, Pastel derleyicisine ilişkin kaynak kodu edindim, Pastel derleyicisi, Lawrence Livermore Laboratuvarı'nda geliştirilmiş çok-platformlu bir derleyiciydi. Kendisinin de yazılmış olduğu, Pascal'ın sistem programlama dili olarak tasarlanmış genişletilmiş bir sürümünü destekliyordu. Bir C ön ucu [:front-end] ekledim ve Motorola 68000 bilgisayarına yüklemeye başladım. Derleyicinin megabaytlarca yığıt [:stack] alanına ihtiyaç duyduğunu ve mevcut 68000 Unix sisteminin yalnızca 64k'ya izin verdiğini fark ettiğimde bundan vazgeçtim.

Daha sonra, Pastel derleyicisinin tüm giriş dosyasını bir sözdizim ağacına ayrıştırarak çalıştığını, tüm sözdizim ağacını bir "yönerge" zincirine dönüştürdüğünü ve daha sonra, herhangi bir depolama alanını boşaltmaksızın tüm çıkış dosyasını ürettiğini fark ettim. Bu noktada, yeni bir derleyici yazmam gerektiği sonucuna vardım. Bu yeni derleyici şimdi GCC olarak bilinmektedir; içinde Pastel derleyicisi kullanılmamaktadır ancak yazmış olduğum C ön ucunu uyarlamayı ve kullanmayı sağladım. Ancak bunu birkaç yıl sonra gerçekleştirdim; ilk olarak GNU Emacs üzerinde çalıştım.

GNU Emacs

1984 yılının Eylül ayında GNU Emacs üzerinde çalışmaya başladım ve 1985 yılında, GNU Emacs kullanılabilir olmaya başladı. Bu, düzenleme işlemleri için Unix sistemlerini kullanmaya başlamamı olanaklı kıldı; vi ya da ed'i kullanmayı öğrenme konusunda bir ilgim yoktu, o zamana kadar düzenleme işlemlerimi diğer makineler üzerinde gerçekleştirmiştım.

Bu noktada insanlar, GNU Emacs'i kullanmayı istediler, bu durum da GNU Emacs'in nasıl dağıtılacağı sorusunu gündeme getirdi. Tabii ki, GNU Emacs'i, kullandığım MIT bilgisayarındaki ftp sunucusuna, anonim olarak erişilebilecek şekilde koydum. (Bu bilgisayar, başka bir deyişle, prep.ai.mit.edu, bu nedenle temel GNU ftp dağıtım bölgesi haline geldi; birkaç yıl sonra devreden çıkarıldıktan sonra, alan adını yeni sunucumuza yönlendirdik) Ancak, bu zaman zarfında, ilgili insanların birçoğu İnternette değildi ve ftp ile bir kopyasını alamadı. Bu nedenle, şu soru ortaya çıktı: Onlara ne diyecektim?

Şöyle diyebilirdim: "Ağ üzerinde olan ve sizin için bir kopya alacak olan bir arkadaşınızı bulun". Ya da orijinal PDP-10 Emacs'ta yaptığımı yapacaktım: "Bana bir bant ve SASE gönderin ve ben de size üzerinde Emacs olacak şekilde bunu size geri göndereyim". Ama işsizdim ve özgür yazılımdan para kazanmanın yollarını arıyordum. Bu nedenle, \$150 karşılığında isteyen herkeşe bir bant gönderebileceğimi anons ettim. Bu şekilde, özgür yazılım dağıtım işine başladım, böylece günümüzde Linux-tabanlı GNU sistemlerini dağıtan firmalar için öncü oldum.

Bir Program Her Kullanıcı İçin Özgür Müdür?

Bir program yazarının elinden çıktığında özgür yazılımsa bu, programın kopyasına sahip herkes için mutlaka özgür yazılım olacağı anlamına gelmez. Örneğin, kamuya ait yazılım (telif hakkına sahip olmayan yazılım) özgür yazılımdır; ancak herkes bunun özel mülk değiştirilmiş bir sürümünü oluşturabilir. Benzer şekilde, birçok özgür program telif hakkına sahiptir ancak değiştirilmiş özel mülk sürümlere izin veren basit izin lisansları altında dağıtılmıştır.

Bu problemin faydacı örneği, X Window Sistemi'dir. Bu sistem, MIT tarafından geliştirilmiş ve bir izin lisansı ile özgür yazılım olarak yayınlanmış olup, çeşitli bilgisayar firmaları tarafından benimsenmiştir. Bu firmalar, yalnızca ikili [:binary] biçimde özel mülk Unix sistemlerine X'i eklemiş ve aynı anlaşma ile kapsamıştır. X'in bu kopyaları, bundan böyle Unix'in olduğundan daha fazla özgür yazılım değildir.

X Window Sistemi'nin geliştiricileri bunu bir problem olarak görmemişler, bu durumun meydana gelmesini beklemişlerdir. Hedefleri özgürlük değildi, yalnızca "başarıydı" ve başarı "fazla sayıda kullanıcıya sahip olmak" olarak tanımlanmaktaydı. Kullanıcıların özgürlüğe sahip olup olmamaları umurlarında değildi, tek istedikleri çok sayıda kullanıcıya sahip olmaktı.

Bu durum, "Bu program özgür mü?" sorusuna farklı yanıtlar veren iki farklı özgürlük derecesi hesaplama yönteminin olduğu bir paradoks durumuna neden olmaktadır. MIT sürümünün dağıtım terimleri cinsinden sağlanan özgürlük derecesini esas alarak değerlendirme yaptıysanız, X'in özgür yazılım olduğunu söyleyebilirsiniz. Ancak, X'in ortalama kullanıcılarının özgürlüğünü öl-

çerseniz, o zaman özel mülk yazılım olduğunu söylemeniz gereklidir. Birçok X kullanıcısı, Unix sistemleriyle birlikte verilen özel mülk sürümleri kullanmaktadır, özgür sürümü kullanmamaktadır.

Copyleft ve GNU GPL

GNU'nun hedefi yalnızca popüler olmak değil kullanıcılara özgürlük de sağlamaktır. Bu nedenle, GNU yazılımının özel mülk yazılıma dönüştürülmesini önleyen dağıtım terimlerini kullanmamız gereklidir. Kullandığımız yöntem copyleft yöntemidir.

Copyleft, telif hakkı kanununu kullanır ancak genel amacının tersine hizmet etmesi için tersine çevirir: Yazılımı özel hale getirmek yerine, yazılımı özgür tutmanın bir yolu haline gelir.

Copyleft'in temel fikri, herkese programı çalıştırma, değiştirme, değiştirilmiş sürümleri dağıtma hakkını vermek, ancak özel kısıtlamalar ekleme iznini vermemektir. Bu nedenle, "özgür yazılımı" tanımlayan önemli özgürlükler, yazılımın kopyasına sahip herkes için mevcuttur; bu geri alınamaz bir hakktır.

Etkin bir copyleft için, değiştirilmiş sürümler de özgür olmalıdır. Bu, yayınlanırsa, bizinkileri esas alan çalışmaların, topluluğumuz için erişilebilir olmasını sağlar. Programcı olarak çalışan kimseler GNU yazılımını değiştirmek için gönüllü olduklarında copyleft, "Bu değişiklikleri paylaşamazsın çünkü programın özel mülk sürümünü oluşturmak için bu değişiklikleri kullanacağım" denmesini önler.

Programın her kullanıcısı için özgürlüğü sağlamak istersek, değişikliklerin özgür olması gerektiğine ilişkin şart önemlidir. X Window Sistemini özelleştiren firmalar, genellikle X Window'u sistemlerine ve donanımına taşımak için bazı değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklikler X'in üstün derecesiyle karşılaştırıldığında küçük-tü ancak önemsiz değildi. Değişikliklerin yapılması kullanıcıların özgürlüklerinin inkar edilmesine ilişkin bir özürse, herkesin bu özürden faydalanması kolaydır.

İlgili bir konu da özgür bir programın özgür olmayan kodla birleştirilmesidir. Bu gibi bir birleşim özgürlükten uzak olacaktır; özgür olmayan kısım için eksik olan özgürlükler bütün için de eksik olacaktır. Bu gibi birleşimlere izin verilmesi, bir gemiyi batırmaya yetecek büyüklükte deliklerin açılmasına neden olur. Bu nedenle, copyleft için önemli bir şart bu deliği tıkamaktır: Copyleft edilmiş bir programla birleştirilmiş ya da bu gibi bir programa eklenmiş herhangi bir şey, birleştirilmiş daha büyük sürümün de özgür ve copyleft olmasını gerektirecektir.

Birçok GNU yazılımı için kullandığımız copyleft'in özel gerçekleştirimi, GNU Genel Kamu Lisansı ya da kısaca GNU GPL'dir. Bazı özel durumlarda ve ortamlarda kullanılan diğer copyleft tipleri de mevcuttur. GNU kullanım kılavuzu da copyleft edilir ancak çok daha basit bir copyleft tipi kullanırlar çünkü

GNU GPL'nin karmaşıklığı kılavuzlar için gerekmez.

1984 ya da 1985 yılında, Don Hopkins (hayal gücü çok geniş olan bir adam) bana bir mektup gönderdi. Mektubunda birçok komik şey yazıyordu, şu da bunlardan biriydi: "Copyleft , tüm hakları ters çevrilmiştir". "Copyleft" sözcüğünü o zamanlar geliştirmekte olduğum dağıtım kavramını adlandırmak için kullanmıştım.

Özgür Yazılım Vakfı

Emacs'ın kullanımına ilişkin ilgi arttıkça, başka insanlar GNU Projesi'ne dahil oldular ve o zaman yeniden destek almamızın zamanının geldiğine karar verdik. Böylece 1985 yılınca özgür yazılım gelişimi için vergiden muaf bir hayır kurumu olan Özgür Yazılım Vakfı'nı kurduk. FSF ayrıca Emacs bant dağıtım işini de ele aldı, daha sonra banda diğer özgür yazılımları (hem GNU hem de GNU-olmayan) ekleyerek ve özgür kılavuzları satarak bu işi genişletti.

FSF, bağışları kabul eder ancak gelirinin çoğu özgür yazılımın ve ilgili diğer hizmetlerin satışından gelmektedir. Günümüzde, kaynak kodunu içeren CD-ROM'ları, ikili kodları içeren CD-ROM'ları, güzel baskılı kılavuzları (hepsinin yeniden dağıtım ve değiştirme özgürlüğü vardır) ve Deluxe Dağıtımlarını (burada sizin seçeceğiniz dağıtım için tüm özgür yazılım koleksiyonu yer alıyor) satmaktadır.

Özgür Yazılım Vakfı çalışanları bazı GNU yazılım paketlerini yazmış ve ellerinde tutmuştur. Bunlardan tanınmış iki tanesi C kütüphanesi ve kabuktur (shell). GNU C kütüphanesi, GNU/Linux sisteminde çalışan her programın Linux ile haberleşmek için kullandığı şeydir. Özgür Yazılım Vakfı'nda çalışan Roland McGrath tarafından geliştirilmiştir. Birçok GNU/Linux sisteminde kullanılan kabuk BASH'tır (Bourne Again Shell), bu kabuk, FSF çalışanı olan Brian Fox tarafından geliştirilmiştir.

Bu programların geliştirilmesini destekledik çünkü GNU projesi yalnızca araçlar ya da bir geliştirme ortamı hakkında değildi. Hedefimiz tam bir işletim sistemiydi ve bu programlar söz konusu hedef için gerekiyordu.

"Bourne again Shell" "Bourne Shell" adı üzerinde bir şakadır, bu, Unix'teki genel kabuktur.

Özgür Yazılım Desteği

Özgür yazılım felsefesi, bazı yaygın ticari uygulamayı reddeder ancak ticarete karşı değildir. İşyerleri kullanıcıların özgürlüğüne saygı duyduğunda, onlara başarı dileriz.

Emacs'ın kopyalarının satılması, bir çeşit özgür yazılım ticaretini gösterir. FSF bu işi devraldığında, geçimimi sağlamak için başka bir yol gerekti. Geçti-

mimi, geliştirmiş olduğum özgür yazılıma ilişkin hizmetlerin satılmasıyla sağladım. Bu, GNU Emacs'ın nasıl programlanacağı ve GCC'nin ve yazılım gelişiminin nasıl uyarlanacağı (çoğunlukla GCC'yi yeni platformlara taşıyan) gibi konular için eğitim vermeyi de içermektedir.

Günümüzde özgür yazılım ticaretinin bu tiplerinin her biri belirli sayıda kurum tarafından uygulanmaktadır. Bazıları, CD-ROM üzerinde özgür yazılım koleksiyonları dağıtmaktadır; diğerleri, çeşitli seviyelerde destek satmaktadır; bu destek: Kullanıcı sorularının yanıtlanması, sorunların giderilmesi ve büyük ve yeni özelliklerin eklenmesini içerir. Yeni özgür yazılım ürünlerinin başlatılmasını esas alan özgür yazılım firmalarını görmeye başladık bile.

Yine de dikkatli olun, kendilerini "açık kaynak" terimiyle ilişkilendiren bazı firmalar, özgür yazılımla çalışan özgür olmayan yazılımı esas almaktadır. Bunlar özgür yazılım firmaları değildir, bunlar, özel mülk yazılım firmalarıdır, ürünleri ve kullanıcıları özgürlükten uzaklaştırmaktadır. Onlar bunu katma değerli olarak adlandırıyorlar, bu terim benimsememizi istedikleri değerleri yansıtır: Özgürlüğün üstünde kazanç. Özgürlüğe daha çok değer vererek, bunları "özgürlüğü çıkarılmış" ürünler olarak adlandırmalıyız.

Teknik Hedefler

GNU'nun temel hedefi, özgür yazılımı sağlamaktır. GNU'nun UNIX'e göre teknik bir avantajı olmasa da, sosyal bir avantajı vardır, kullanıcıların birlik olmasına imkan verir ve etik bir avantajı vardır, kullanıcıların özgürlüğüne saygı duyar.

Ancak iyi uygulamaların bilinen standartlarının çalışmaya uygulanması doğaldı, örneğin rastgele sabit büyüklükteki sınırları önlemek için veri yapılarının dinamik olarak tahsis edilmesi ve anlamlı olan her yerde mümkün olan tüm 8-bitli kodların kontrol edilmesi gibi.

İlave olarak, 16-bit makineleri (GNU sistemi tamamlandığında, 32-bit makineler geçerli olacaktır) desteklememeye ve megabaytı geçmedikçe bellek kullanımını azaltmak için çaba göstermemeye karar vererek Unix'in küçük bellek büyüklüğü üzerine odaklanmasını reddettik. Çok büyük dosyalarla işlem yapılmasının çok önemli olmadığı programlarda, programcıların, tüm giriş dosyasını çekirdekte okumasını, daha sonra içeriğini I/O konusunda tedirginliğe kapılmaksızın taramasını sağladık.

Bu kararlar, birçok GNU programının Unix benzerlerini, güvenilirlik ve hız açısından geçmesini mümkün kılmıştır.

Bağışlanan Bilgisayarlar

GNU Projesi'nin ünü arttıkça, insanlar, üzerlerinde Unix çalışan makinelerini projeye bağışlamaya başladı. Bunlar çok yararlıydı çünkü GNU'nun bile-

şenlerini geliştirmenin en kolay yolu, bunu bir Unix sistemi üzerinde gerçekleştirmek ve söz konusu sistemin bileşenlerini birer birer değiştirmektir. Ancak bu durum etik bir sorunu ortaya çıkardı: Unix'in bir kopyasına sahip olmamız doğru mudur?

Unix, özel mülk bir yazılımdı (hala da öyledir) ve GNU Projesi'nin felsefesi, özel mülk yazılım kullanmamamız gerektiğini söyler. Ancak, aynı mantık uygulandığında şu sonuca varılır: kendini korurken şiddet uygulanabilir, insanların özel mülk paketi kullanmalarını durdurmasına yardımcı olan özgür programı kullanabilmek için özel mülk paketin kullanılması mantıklıdır.

Savunulabilir bir durum olmasına rağmen, bu durum yine de kötü bir durumdur. Günümüzde, Unix'in hiçbir kopyasına sahip değiliz çünkü bu kopyaların yerine özgür işletim sistemlerini yerleştirdik. Bir makinenin işletim sistemini özgür bir işletim sistemiyle değiştiremediyse, bunun yerine makineyi değiştirdik.

GNU Görev Listesi

GNU projesi ilerledikçe ve artan sayıda sistem bileşeni buldukça ya da geliştirildikçe, artık kalan eksiklerin bir listesinin yapılması yararlı bir hale geldi. Eksik parçaları yazmak için geliştiricileri işe almaktaydık. Bu liste, GNU görev listesi olarak bilinmeye başladı. Eksik Unix bileşenlerine ek olarak, gerçekten tam bir sistemin sahip olmasının gerekli olduğunu düşündüğümüz diğer yararlı yazılım ve belgeleme projelerini listeledik.

Günümüzde, GNU görev listesinde ancak birkaç tane Unix bileşeni kalmıştır, bu işler (birkaç tane önemsiz iş hariç olmak üzere) gerçekleştirilmiştir. Ancak, liste, bazılarının "uygulamalar" olarak adlandırabildiği projelerle doludur. Dar bir kullanıcı grubundan daha fazlasını gerektiren herhangi bir program, işletim sistemine eklenecek yararlı bir birimdir.

Oyunlar bile görev listesine dahildir ve başlangıçtan beri durum böyledir. Unix'te oyunlar vardı, bu nedenle doğal olarak GNU'da da olmalıydı. Ancak oyunlar için uyumluluk söz konusu değildi, bu nedenle Unix'in sahip olduğu oyun listesini izlemedik. Bunun yerine, kullanıcıların sevebildiği farklı oyun tipi çeşitlerini listeledik.

GNU Kütüphane GPL

GNU C kütüphanesi, GNU Kütüphane Genel Kamu Lisansı olarak adlandırılan ve özel mülk yazılımla kütüphane arasında bağlantı kurma iznini sağlayan özel bir copyleft tipini kullanmaktadır. Bu istisnai durumun nedeni nedir?

Bu bir ilke durumu sorunu değildir; özel mülk yazılım ürünlerinin kodumuzu içermesi konusunda yetkilendirilmesini söyleyen bir ilke yoktur (Bizimle paylaşmayı reddeden bir projeye niye katılalım). C kütüphanesi ya da herhangi

bir kütüphane için LGPL kullanılması bir strateji hususudur.

C kütüphanesi genel bir işi başarmıştır; özel mülk her sistem ya da derleyici bir C kütüphanesine sahiptir. Bu nedenle, C kütüphanemizi yalnızca özgür yazılıma açık kılmak özgür yazılıma hiçbir avantaj sağlamayacaktır, bu yalnızca kütüphanemizin kullanımını engelleyecektir.

Bir sistem bu kurala uymayan bir durumdur: GNU sisteminde (ve bu, GNU/Linux'ı içerir) GNU C kütüphanesi, tek C kütüphanesidir. Böylece, GNU C kütüphanesinin dağıtım terimleri, GNU sistemi için özel mülk bir programın derlenmesinin mümkün olup olmadığını belirler. GNU sistemi üzerinde özel mülk uygulamalara izin vermek için etik bir neden yoktur ancak stratejik açıdan, onlara imkan vermemek, özgür uygulamaların geliştirilmesini cesaretlendirmekten ziyade GNU sisteminin kullanımına yönelik cesareti kıracaktır.

Bu, GPL Kütüphane kullanımının C kütüphanesi için iyi bir strateji olmasının nedenidir. Diğer kütüphaneler için, stratejik karar her duruma özgü bir şekilde oluşturulmalıdır. Bir kütüphane belirli program tiplerinin yazılmasına yardımcı olan özel bir işi gerçekleştirdiğinde, o zaman bunu GPL altında yayarak sadece özgür programlarda kullanımını sınırlandırmak diğer özgür yazılım geliştiricilerine yardımcı olmanın bir yolu olacaktır, bu da özel mülk yazılıma karşı onlara bir avantaj sağlayacaktır.

GNU Readline² değerlendirelim, bu, BASH için komut satırının düzenlenmesini sağlayan bir kütüphanedir. Readline, sıradan GNU GPL altında yayılır, GPL kütüphane altında dağıtılmaz. Bu muhtemelen Readline'in kullanım miktarını azaltır ancak bizim için bir kayıp yoktur. Bu arada, özgür yazılım için en azından bir tane yararlı uygulama belirli olarak gerçekleştirilmiştir böylece Readline kullanılabilir ve bu, toplum için gerçek bir kazançtır.

Özel mülk yazılım geliştiricileri, paranın sağladığı avantajlara sahiptir; özgür yazılım geliştiricilerinin, birbirleri için avantajlı durumlar oluşturması gerekir. Umarım, günün birinde özel mülk yazılımlar için eşleri olmayan GPL ile lisanslanmış geniş kütüphane koleksiyonlarına sahip olacağız, bu kütüphaneler yeni özgür yazılımlar için inşa birimlerini oluşturacak ve daha fazla özgür yazılım geliştirmesi için önemli bir avantaj sağlayacaklar.

Kaşıntıyı Kaşımak?

Eric Raymond, "Her iyi yazılım çalışması, geliştiricinin kişisel ve güçlü bir arzusunun ortaya çıkmasıyla başlar" der. Bu söz bazı durumlarda doğrudur ancak GNU yazılımının birçok esas parçası tam bir özgür işletim sistemine sahip olmak için geliştirilmiştir. Bunlar, bir bakış açısından ve bir plandan gelmektedir, bir dürtüden değil.

2 GNU Readline kütüphanesi, girildikleri şekilde komut satırlarını kullanıcıların düzenlemesini sağlayan uygulamalar tarafından kullanım için belirli bir işlev kümesi sağlamaktadır.

Örneğin, GNU C kütüphanesini geliştirdik çünkü Unix-benzeri bir sistem bir C kütüphanesine ihtiyaç duyar, Bourne Again Shell'i (BASH) geliştirdik çünkü Unix-benzeri bir sistem bir kabuğa ihtiyaç duyar ve Unix-benzeri bir sistem bir tar programına ihtiyaç duyduğu için GNU tar'ı geliştirdik. Kendi programlarımız için de aynısı geçerlidir, GNU C derleyicisi, GNU Emacs, GDB ve GNU Make.

Bazı GNU programları özgürlüğümüze ilişkin bazı tehditlerle başa çıkmak için geliştirilmiştir. Bu nedenle, Compress programının yerine geçmesi için gzip'i geliştirdik, bu program, LZW³ patentlerinden dolayı kaybolmuştur. LessTif'i geliştirdik ve yakın zamanda belirli özel mülk kütüphaneler nedeniyle oluşan problemleri halletmek için GNOME ve Harmony'yi başlattık (aşağıdaki "özgür olmayan kütüphaneler" bölümüne bakınız). Özgür olmayan gözde şifreleme yazılımının yerine geçmesi için GNU Gizlilik Kılavuzunu geliştirmekteyiz çünkü kullanıcılar gizlilik ve özgürlük arasında bir tercih yapmak zorunda kalmamalıdır.

Tabi ki, bu programları yazan insanlar çalışmayla ilgilenmeye başlamıştır ve kendi ihtiyaçları ve çıkarları için, çeşitli insanlar tarafından bunlara birçok özellik eklenmiştir. Ancak programların var olma nedeni bu değildir.

Beklenmedik Gelişmeler

GNU Projesi'nin başlangıcında, tüm GNU sistemini geliştirebileceğimizi ve daha sonra bir bütün olarak yayınlayabileceğimizi hayal etmiştim. Ancak durum böyle olmadı.

GNU sisteminin her bir bileşeni bir Unix sisteminde gerçekleştirildiği için, bütün bir GNU sisteminin var olmasından çok önce her bir bileşen Unix sistemlerinde çalışabilmeliydi. Bu programların bazıları gözde hale geldi ve kullanıcılar bunları, çeşitli uyumsuz Unix sürümlerine ve bazen de diğer sistemlere genişletmeye ve taşımaya başladı.

Süreç, bu programların çok daha güçlü olmasını sağladı ve hem maddi destek sağladı, hem de destekçileri GNU Projesi'ne çekti. Ancak bu en az özellikli, çalışır bir sistemin tamamlanmasını da yıllarca geciktirdi çünkü GNU geliştiricilerinin zamanı, birbiri ardına eksik bir bileşenin yazılmasından çok, bu bileşenlerin devamlılığının sağlanmasına ve mevcut bileşenlere yeni özelliklerin eklenmesine harcandı.

GNU Hurd

1990 yılı itibariyle, GNU sistemi hemen hemen tamamlanmıştı; tek temel eksik bileşen, çekirdekte [:kernel]. Çekirdeğimizi, Mach'ın en üstünde çalışan sunucu süreçleri kümesi olarak gerçekleştirmeye karar verdik. Mach, Car-

3 Lempel-Ziv-Welch algoritması, veri sıkıştırmak için kullanılmaktadır.

negie Mellon Üniversitesi'nde ve daha sonra Utah Üniversitesi'nde geliştirilen bir mikro-çekirdektir; GNU Hurd, Mach'ın üstünde çalışan sunucu topluluğudur ve Unix çekirdeğinin çeşitli işlemlerini gerçekleştirir. Söz verilmiş olduğu gibi, Mach'ın özgür yazılım olarak dağıtılmasını beklerken, geliştirme-nin başlaması gecikti.

Bu tasarımın seçilmesinin bir nedeni, işin en zor kısmı olarak görülen aşamadan kaçınılmasıydı: kaynak-seviyesinde bir hata ayıklayıcı [:debugger] olmaksızın çekirdek programındaki hataların ayıklanması. İşin bu kısmı halihazırda Mach'da gerçekleştirilmişti ve GDB ile kullanıcı programları olarak Hurd sunucularının hatalarının ayıklanmasını ummuştuk. Ancak bunun mümkün kılınması uzun zaman aldı ve birbirine mesaj gönderen çok-kullanımlı sunucuların hatalarının ayıklanmasının çok zor olduğu fark edildi. Hurd çalışmasının gerçekleştirilmesi yıllara yayıldı.

Alix

GNU çekirdeğinin başlangıçta Hurd olarak adlandırılacağı düşünülmemek-teydi. Orijinal adı Alix'ti, o zamanlar sevgilim olan kadının adıydı. Bir Unix sis-tem yöneticisi olan Alix, Unix sistem sürümleri için isminin bir birime verilme-si gerektiğini şaka yollu olarak söylediler: Arkadaşlarına, "Benim adımın bir çe-kirdeğe verilmesi lazım" derdi. Hiçbir şey söylemezdim ancak çekirdeğe Alix adını vererek ona sürpriz yapmaya karar verdim.

Ancak daha sonra durum değişti. Michael Bushnell (şimdi Thomas), çekirde-ğin ana geliştiricisi, Hurd adını tercih etti ve Alix'in yalnızca çekirdeğin belir-li bir kısmının adı olmasına karar verdi, bu kısım sistem çağrılarını alan ve Hurd sunucularına mesaj göndererek kontrol eden kısımdır.

Sonunda Alix ve ben ayrıldık ve Alix, adını değiştirdi; bundan bağımsız ola-rak, Hurd tasarımı değiştirildi, böylece C kütüphanesi sunuculara doğrudan mesajlar göndermeye başladı ve bu durum Alix bileşeninin tasarımdan çıkarılmasına neden oldu.

Ancak bu olaylar meydana gelmeden önce, Alix'in bir arkadaşı, Hurd kay-nak kodunda Alix ismine rastladı ve Alix'e bunu söyledi. Böylece isim amacı-nı gerçekleştirmiş oldu.

Linux ve GNU/Linux

GNU Hurd, normal kullanım [:production use] için hazır değildi. Neyse ki, başka bir çekirdek ortaya çıktı. 1991 yılında, Linus Torvalds Unix'e uyum-lu bir çekirdek geliştirdi ve bunu Linux olarak adlandırdı. 1992 yılı civarında, daha tamamlanmamış GNU sistemiyle Linux'un birleşmesi bütün bir özgür işletim sistemine neden oldu (Bunların birleştirilmesi de tabii ki kendi içinde önemli bir işti). Günümüzde GNU sisteminin bir sürümünün çalıştırılması Li-

nux sayesinde.

Çekirdek olarak GNU sisteminin Linux'la birleşiminin oluşumunu ifade etmek için bu sistemi GNU/Linux olarak adlandırırız.

Geleceğimizde Ortaya Çıkabilecek Sorunlar

Geniş özgür yazılım çeşitlerini geliştirmek konusundaki yeteneğimizi kanıtladık. Ancak bu, bizim yenilmez ve durdurulamaz olduğumuz anlamına gelmemektedir. Çeşitli sorunlar, özgür yazılımın geleceğini belirsiz hale getirmektedir; bunların yerine getirilmesi sadık çalışmaları ve sabrı gerektirecek ve bu bazen yıllarca sürecektir. Bu, insanların özgürlüklerine değer vermeleri ve onu kimsenin almasına izin vermemeleri konusunda kararlılık göstermesini gerektirecektir.

Aşağıdaki dört bölüm bu hususları açıklamaktadır.

Gizli Donanım

Donanım üreticileri, donanım belirtilerini sır olarak saklama eğilimindedir. Bu durum, Linux'ın ve XFree86'nın⁴ yeni bir donanımı desteklemesini sağlayan özgür sürücülerin yazılmasını zorlaştırmaktadır. Günümüzde bütün özgür sistemlere sahibiz ancak yarının bilgisayarlarını destekleyemezsek, yarın bunlara da sahip olamayacağız.

Bu problemle başa çıkmanın iki yolu vardır. Programcılar, donanımı nasıl destekleyeceklerini belirlemek için tersine mühendisliği [reverse engineering] gerçekleştirebilir. Geri kalanımız, özgür yazılım tarafından desteklenen donanımı seçebilir; sayımız arttıkça, belirtilerin gizliliği kendi kendine terk edilen bir politika haline gelecektir.

Tersine mühendislik önemli bir iştir; bunu üstlenebilecek yeterli kararlılığa sahip programcılarımız var mı? Evet, özgür yazılımın bir ilke konusuna ve özgür olmayan sürücülerin dayanılmaz olduğuna dair güçlü bir duygu oluşturursak olabilir. Ve çoğumuz özgür sürücülerini kullanmak için fazladan para harcarsak ya da hatta biraz fazladan zaman harcarsak? Evet, özgürlüğe sahip olma kararlılığı yaygınsa bu olabilir.

Özgür Olmayan Kütüphaneler

Özgür işletim sistemleri üzerinde çalışan özgür olmayan bir kütüphane, özgür yazılım geliştiricileri için bir tuzaktır.

Kütüphanenin çekici özellikleri yemdir; kütüphaneyi kullanırsanız, tuzağa düşersiniz çünkü programınız özgür bir işletim sisteminin bir parçası olamaz

4 XFree86, ekran donanımınızla (Mouse, klavye, vb.) ara yüzü olan bir masaüstü ortamı sağlayan bir programdır. Birçok farklı platformda çalışır.

(Daha doğrusu, programı dahil edebiliriz ancak eksik kütüphane ile çalışmayacaktır). Daha da kötüsü, özel mülk kütüphaneyi kullanan bir program gözde hale gelirse, şüpheli olmayan diğer programcıları da tuzağa düşürebilir.

Bu probleme ilişkin ilk örnek, 80'lerdeki Motif⁵ araç kitiydi.

O zamanlar, özgür yazılımların mevcut olmamasına rağmen, daha sonra onlar için Motif probleminin oluşacağı açıktı. GNU Projesi buna iki şekilde yanıt verdi: ayrı özgür yazılım projelerinin özgür X araç-kiti bilgisayar ekranındaki tuş, buton, çubuk gibi unsurlardan her birinin desteklemesini isteyerek ve birilerinin Motif için özgür bir yedek hazırlamasını isteyerek. Bu iş yıllar aldı; Hungry Programcıları tarafından geliştirilen LessTif, yalnızca 1997'de birçok Motif uygulamasını desteklemek için yeterince güçlü hale geldi.

1996 ila 1998 yılları arasında, Qt olarak adlandırılan özgür olmayan başka bir Grafiksel Kullanıcı Ara Yüzü (GUI) araç-kiti kütüphanesi özgür yazılım koleksiyonunda (masaüstü KDE) kullanıldı.

Özgür GNU/Linux sistemleri KDE'yi kullanmadı çünkü bu kütüphaneyi kullanamazdık. Ancak, sistemlerine özgür yazılımın eklenmesi konusunda duyarlı olmayan bazı ticari GNU/Linux sistem dağıtıcıları, sistemlerine KDE'yi ekledi, daha fazla özelliğe ancak daha az özgürlüğe sahip bir sistem ürettiler. KDE grubu, daha fazla sayıda programcının Qt'yi kullanmasını destekledi ve milyonlarca yeni "Linux kullanıcısı" bununla ilgili bir problemin var olduğu fikrine inanmadılar. Bu durum korkutucu görünüyordu.

Özgür yazılım topluluğu probleme iki şekilde yanıt verdi: GNOME ve Harmony.

GNOME, açık adıyla, GNU Network Object Model Environment (GNU Ağ Nesne Model Ortamı), GNU'nun masaüstü projesidir. 1997 yılında Miguel de Icaza tarafından başlatılmıştır ve Red Hat Software'in desteğiyle geliştirilmiştir. GNOME, benzer masaüstü özellikleri sağlamak için oluşturulmuştur ancak özgür yazılımları kullanır. Teknik avantajları da vardır, yalnızca C++'ı değil, çeşitli dilleri de destekler. Ancak temel amacı özgürlüktür: Özgür olmayan hiçbir yazılıma ihtiyaç duymaz.

Harmony, uyumlu bir değiştirme kütüphanesidir, Qt'yi kullanmaksızın KDE yazılımının çalıştırılmasını mümkün kılmak için tasarlanmıştır.

1998 yılının Kasım ayında, Qt'nin geliştiricileri, bir lisans değişikliğini anons etti, bu lisans değişikliğinin gerçekleşmesiyle, Qt özgür yazılım haline gelmekteydi. Bundan emin olmanın bir yolu yoktur ancak bana kalırsa bu, QT'nin özgür olmamasından kaynaklanan soruna topluluğun verdiği yanıtın kaynaklanmaktadır (Yeni lisans elverişsiz ve eşitlikten uzaktır, bu neden-

5 Motif, X Windows'un üstünde çalışan bir grafiksel arayüz ve pencere yöneticisidir

le, Qt'nin kullanımının önlenmesi istenmektedir).⁶

Sonraki özgür olmayan kütüphaneye karşı nasıl bir tepki vereceğiz? Tüm topluluk tuzaktan uzak kalmanın gerekliliğini anlayacak mı? Ya da birçoğumuz kullanışlılık için özgürlükten vazgeçecek mi ya da büyük bir problem mi ortaya çıkacak? Geleceğimiz felsefemize bağlıdır.

Yazılım Patentleri

Karşılaştığımız en büyük tehdit yazılım patentlerinden gelmektedir, bu patentler, özgür yazılıma yirmi yıla kadar varabilen algoritma ve özellik sınırları koyabilir.

LZW sıkıştırma algoritma patentleri 1983'te uygulanmıştı ve hala uygun şekilde sıkıştırılmış GIF'ler üretmek için özgür yazılımı yayınlamamaktayız. 1998 yılında, bir patent grubunun tehdidi altında, MP3 sıkıştırma ses programı üreten özgür bir program dağıtımdan kaldırılmıştı.

Patentlerle başa çıkmanın yolları vardır: Bir patentin geçersiz olduğuna dair kanıt için araştırma yapabiliriz ve bir işi yapmanın alternatif yollarını araştırabiliriz. Ancak bu metotların her biri yalnızca zaman zaman çalışmaktadır; hepsi de başarısız olduğunda, patent, tüm özgür yazılımı, kullanıcıların istediği birtakım özelliklerden mahrum bırakmaya zorlayabilir. Bu durum meydana geldiğinde ne yapacağız?

Özgürlük adına özgür yazılıma değer veren bizim gibi insanlar her durumda özgür yazılımla kalacaktır. İşlerimizi hallederken patentli özellikleri kullanmayacağız. Ancak teknik açıdan daha üstün olmasını bekledikleri için özgür yazılıma değer verenler, patent onu geri tuttuğunda, bunu bir başarısızlık olarak adlandırma eğilimindedir. Bu nedenle, yazılım geliştirmenin "katedral"⁷ modelinin ve özgür yazılımın güvenilirliği ve gücünün pratik etkililiği hakkında konuşmak yararlı iken burada durmamalıyız. Özgürlük ve ilke hakkında konuşmalıyız.

Özgür Belgeleme

Özgür işletim sistemlerimizdeki en büyük eksiklik yazılımda değildir, en büyük eksiklik, sistemlerimize dahil edebildiğimiz iyi özgür belgelerin olmamasıdır. Belgeleme, her türlü yazılım paketinin önemli bir parçasıdır; önemli bir özgür yazılım paketi iyi bir özgür belgeyle birlikte verilmediğinde, bu büyük bir eksiktir. Günümüzde bu gibi eksiklerimiz vardır.

Özgür belgeleme, tıpkı özgür yazılım gibi, bir özgürlük konusudur, ücretle ilgili değildir. Özgür bir kılavuza ilişkin ölçütler özgür yazılıma ilişkin ölçütlerle

⁶ 2000 yılının Eylül ayında, Qt GNU GPL altında dağıtıldı ve bu problem çözüldü.

⁷ Burada "pazar" modelini ifade etmek istedim çünkü bu, yeni olan ve başlangıç olarak tartışmaya yol açan bir modeldir.

re oldukça benzerdir: Bu, tüm kullanıcılara belirli özgürlükler verilmesi hususudur. Yeniden dağıtım (ticari satış dahil olmak üzere) izin verilmelidir. Bu, çevrim içi olarak ya da kağıt biçiminde olabilir, böylece kılavuz, programın her kopyasıyla birlikte verilebilir.

Değiştirmeye ilişkin izin de önemlidir. Genel kural olarak, insanların tüm makale ve kitap tiplerini değiştirme iznine sahip olmasının gerekli olduğuna inanmıyorum. Örneğin, işlemlerimizi ve görüşlerimizi tanımlayan bu gibi makaleleri değiştirmek için izin vermek zorunda olduğumuzu sanmıyorum.

Ancak, özgür yazılımın belgelerinin değiştirilme özgürlüğünün önemli olmasının belirli bir nedeni vardır. İnsanlar, yazılımı değiştirme hakkını kullandıklarında ve özelliklerine ekleme yaptıklarında ya da özelliklerini değiştirdiklerinde, vicdanlı davranır ve özenliyse kılavuzları da değiştireceklerdir, böylece değiştirilmiş programla birlikte doğru ve kullanılabilir belgeleri de sağlayacaklardır. Programcıların özenli olmalarına izin vermeyen ve işi tanımlayan bir kılavuz ihtiyaçlarımızı karşılamaz.

Değişikliklerin nasıl gerçekleştirildiğine ilişkin bazı sınırlamalar hiçbir problem oluşturmaz. Örneğin, asıl yazarın telif hakkı uyarısının korunmasına ilişkin şartlar, dağıtım ifadeleri ve yazar listesi uygundur. Ayrıca değiştirilmiş sürümlerde uyarı bulunmasının gerekli olması ve bu kısımların teknik-olmayan başlıkları ele almaları durumunda, silinemeyen ya da değiştirilemeyen kısımlara sahip olma konusunda bir problem yoktur.

Bu kısıtlama tipleri problem teşkil etmez çünkü özenli programcının, değiştirilmiş programa uygun olacak şekilde uyarılama yapmasını önlemezler. Başka bir deyişle, bunlar, özgür yazılım topluluğunun kılavuzun tam kullanımını sağlamasını engellemez.

Ancak, kılavuzun tüm “teknik” içeriğinin değiştirilmesi ve daha sonra tüm genel kanallar üzerinden tüm genel ortamlarda sonucun dağıtılması mümkün olmalıdır; aksi takdirde, kısıtlamalar topluluğu engellemektedir, kılavuz özgür değildir ve başka bir kılavuza ihtiyaç duyarız.

Özgür yazılım geliştiricileri tam bir özgür belge çeşitliliği oluşturma bilincine ve kararlılığına sahip olacak mıdır? Yine, geleceğimiz felsefeye bağlıdır.

Özgürlük Hakkında Konuşmalıyız

Günümüzde Debian GNU/Linux ve Red Hat Linux gibi GNU/Linux sistemlerinin on milyon kullanıcısının var olduğu tahmin edilmektedir. Özgür yazılım öyle pratik avantajlar sunmuştur ki, kullanıcılar tamamen uygulamaya ilişkin nedenlerden dolayı özgür yazılımı kullanmaktadır, uygulamaktadır.

Bunun iyi sonuçları ortadadır: Özgür yazılımın geliştirilmesiyle daha fazla ilgilenildiğinde, yazılım işleri için daha fazla müşteri mevcuttur, bu da özel

mülk yazılım ürünleri yerine ticari özgür yazılımın geliştirilmesi için firmaların daha fazla cesaretlendirilmesi için olanak demektir.

Ancak yazılıma olan ilgi yazılımın esas aldığı felsefenin bilincinden daha hızlı bir şekilde büyümektedir ve bu durum soruna neden olmaktadır. Yukarıda açıklanan sorunlarla ve tehditlerle başa çıkma özelliği, özgürlük için direnme isteğine bağlıdır. Topluluğumuzun bu isteğe sahip olduğundan emin olmak için, topluluğumuza girdiklerinde yeni kullanıcılara bu fikri yaymamız gereklidir.

Ancak bunu yapmakta başarısız olmaktadır: Yeni kullanıcıları topluluğumuza çekme çabaları, topluluğumuzun temel bilgilerini öğretme çabalarını fazlasıyla geride bırakmaktadır. Her ikisini de gerçekleştirmemiz ve iki çabayı da dengede tutmamız gereklidir.

Açık Kaynak

Yeni kullanıcılara özgürlüğü öğretmek 1998 yılında daha zor hale geldi çünkü topluluğun bir kısmı “özgür yazılım” terimi yerine “açık kaynak yazılımı” terimini kullanmaya karar verdi.

Bu terimi destekleyen bazıları, “özgür” teriminin “bedava” terimiyle karıştırılmasını önlemeyi hedefledi, bu geçerli bir hedefti. Ancak diğerleri, Özgür Yazılım Hareketi’ni ve GNU Projesi’ni güdüleyen ilkenin ruhunu bir kenara koydu ve bunun yerine yöneticilere ve işyeri kullanıcılarına yöneldi, bunların çoğu karı özgürlüğün, toplumun ve ilkenin üstünde tuttu. Bu nedenle, “açık kaynak” konusu, yüksek-kaliteli ve güçlü yazılımın gerçekleştirilmesi potansiyeline odaklanmaktadır ancak özgürlük, toplum ve ilke fikirlerinden uzak durmaktadır.

“Linux” dergileri bunun açık bir örneğidir, GNU/Linux’la çalışan özel mülk yazılım için ilanlarla doludurlar. Sıradaki Motif ya da Qt ortaya çıktığında, bu dergiler programcıları bundan uzak durması konusunda uyaracak mı yoksa onun için reklam mı yayınlayacaklar?

Ticaretin desteklenmesi topluma birçok şekilde katkı sağlayabilir; diğer her şey eşit olduğunda, bu yararlıdır. Ancak özgürlük ve ilke hakkında daha az konuşarak desteklerini kazanmak çok kötü sonuçlar doğurabilir; bu, sosyal yardımlaşma ve yurttaşların eğitimindeki dengesizliği daha da kötüleştirecektir.

“Özgür yazılım” ve “açık kaynak” yaklaşık olarak aynı yazılım kategorisini tanımlar ancak yazılım hakkında ve değerler hakkında farklı şeyler söyler. GNU Projesi, yalnızca teknolojinin değil özgürlüğün de önemli olduğunu ifade etmek için “özgür yazılım” ifadesini kullanmaya devam eder.

Deneyin!

Yoda'nın felsefesi ("deneme' yoktur") iyi ve zekice görünmektedir ancak bu, benim için geçerli değildir. İşi yapıp yapamayacağım konusunda tedirginken aslında işin çoğunu yaparım ve hedefi gerçekleştirsem bile, hedefi yakalamak için yeterli olup olmadığım konusunda emin değilimdir. Ama en azından denedim çünkü düşmanım ile şehrim arasında hiç kimse yoktu, ben vardım. Şaşırtıcı bir şekilde, bazen başarılı oldum.

Bazen başarısız oldum; bazı şehirlerim düştü. O zaman tehdit altında olan başka bir şehir buldum ve başka bir savaş için hazırlandım. Zaman içinde, tehditleri aramayı ve kendimi tehditlerle şehrim arasına koymayı öğrendim ve diğer hacker'ların gelip bana katılmaları konusunda çağrı yaptım.

Bugünlerde yalnız değilim. Bana destek olan hacker'ları gördüğümde bir rahatlama ve neşe duyuyorum ve bu şehrin, en azından şimdilik, dayanabileceğini görüyorum. Ancak tehlike her geçen yıl büyüyor ve şimdi Microsoft açık bir şekilde topluluğumuzu hedef aldı. Özgürlüğün geleceğini veremeyiz. Teslim olmayalım! Özgürlüğümüzü korumak istiyorsak, her zaman hazır olmalıyız.

2 - GNU Bildirgesi [:Manifesto]

GNU Bildirgesi, GNU Projesi'nin başlangıcında katılım ve destek istemek için yazılmıştır. İlk birkaç yıl boyunca, gelişmeleri hesaba katmak için basit şekilde güncellenmiştir ancak şimdi birçok insanın görmüş olduğu gibi bu bildirgeyi değiştirmemek en iyisi gibi görünmektedir. O zamandan beri, farklı anlatım biçimleri ile kaçınılabilecek ortak yanlış anlamaları öğrendik ve bu yanlış anlamaları açıklamak için yıllar boyunca dipnotlar ekledik.

GNU Nedir? GNU Unix Değildir!

Gnu Unix Değildir [:Gnu's Not Unix] anlamına gelen GNU, yazmakta olduğum Unix-uyumlu yazılım sisteminin adıdır, bu yazılımı, kullanabilen herkese özgür olarak verebilirim.¹ Diğer çeşitli gönüllüler bana yardım etmektedir. Zaman, para, program ve cihaz katkıları büyük ölçüde gereklidir.

Şu anda, editör komutlarını yazmak için Lisp'li bir Emacs metin düzenleyicimiz, kaynak-seviyesi hata ayıklayıcımız, yacc-uyumlu derleyici [:parser] üreticimiz, bağlayıcımız ve 35 civarında özelliğimiz mevcuttur. Bir kabuk (komut yorumlayıcı [:interpreter]) hemen hemen tamamlanmıştır. Yeni bir taşınabilir eniyileştirici C derleyicisi kendi kendini derlemiştir ve bu yıl piyasaya sürülebilir. Bir başlangıç çekirdeği mevcuttur ancak Unix'e benzer biçimde çalışmak için daha fazla birçok özellik gereklidir. Çekirdek ve derleyici tamamlanmış durumda, program gelişimi için uygun bir GNU sisteminin dağıtılması mümkün olacaktır. Metin biçimlendirici olarak TEX'i kullanacağız ancak üzerinde nroff çalışacak. Bunun yanı sıra, özgür ve taşınabilir X Window sistemini de kulla-

1 Buradaki anlatım biçimi dikkatsizcedir. Amaç, GNU sistemini kullanma izni için hiç kimsenin ücret ödemesinin gerekli olmayışıdır. Ancak sözcükler bu durumu çok net anlatamamaktadır ve insanlar bunu genellikle GNU'nun kopyalarının her zaman düşük bir ücretle ya da ücretsiz olarak dağıtılması gerektiği olarak yorumlamaktadır. Amaç, hiçbir zaman bu değildir; daha sonra, bildirmede firmaların kar için dağıtım hizmetini sağlama olanağı ifade edilmektedir. Sonuç olarak, özgürlük anlamındaki "free" (çn. özellikle İngilizce bırakılmıştır) ile ücret anlamındaki "free" arasındaki ayrımı dikkatli bir şekilde yapmayı öğrendim. Özgür yazılım, kullanıcıların, dağıtma ve değiştirme özgürlüğüne sahip oldukları yazılımdır. Bazı kullanıcılar kopyaları ücretsiz olarak temin edebilirken bazıları kopyaları edinmek için ödeme yapar – ve yazılımın daha da geliştirilmesi için finansman bulunursa, o zaman durum daha da iyi olur. Önemli olan şey şudur: Kopyaya sahip olan herhangi biri, bu kopyanın kullanımı konusunda diğer insanlarla işbirliği yapma özgürlüğüne sahiptir.

Bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

nacağız. Bundan sonra, taşınabilir Common Lisp'i, Empire oyununu, bir hesap çizelgesini ve yüzlerce başka şeyi ve çevrim içi belgeyi ekleyeceğiz. Sonunda, bir Unix sisteminin sahip olduğu her şeyi ve daha da fazlasını sağlama umuyoruz.

GNU, Unix programlarını çalıştırabilecektir ancak Unix'e özdeş olmayacaktır. Diğer işletim sistemleriyle olan tecrübelerimizi temel alarak elverişli olan tüm gelişmeleri gerçekleştireceğiz. Özellikle, daha uzun dosya isimlerine, dosya sürüm numaralarına, sorunsuz bir dosya sistemine, dosya adı tamamlama özelliğine, terminale bağlı ekran desteğine ve belki de sonunda çeşitli Lisp programlarının ve sıradan Unix programlarının bir ekranı paylaşabildiği bir Lisp-tabanlı bir pencere sistemine sahip olmayı planlamaktayız. Hem C hem de Lisp sistem programlama dilleri olarak mevcut olacaktır. Haberleşme için İnternet protokollerini, UUCP'yi, MIT Chaosnet'i desteklemeye çalışacağız.

GNU, sanal belleğe sahip olan ve 68000/16000 sınıfındaki makineleri hedeflemektedir çünkü bunlar, çalıştırılacak en kolay makinelerdir. Daha küçük makineler üzerinde çalışması için fazladan çaba, onu bunlar üzerinde kullanmak isteyen kimselere kalmıştır.

Ciddi bir karışıklığı önlemek için, bu projenin adı olan 'GNU' sözcüğündeki 'G' harfini dikkatli telaffuz edin.

GNU'yu Niçin Yazmalıydım?

Benim altın kuralım şudur: Bir programı sevdiysem, bu programı seven kimselerle onu paylaşmalıyım. Yazılım satıcıları kullanıcıları bölmek ve alt etmek istemektedir, kullanıcıların birbiriyle yazılım paylaşmama konusunda fikir birliği içinde olmasını isterler. Diğer kullanıcılarla bu şekilde dayanışmayı kırmayı reddediyorum. Aklım başımda iken bu gibi bir yazılım lisans anlaşmasını imzalamam. Yıllarca bu gibi eğilimlere ve diğer soğukluklara karşı koymak için Yapay Zeka Laboratuvarı'nda çaba harcadım ancak sonunda çok ileri gittiler: Benim irademe karşı bazı şeylerin yapıldığı bir kurumda kalamazdım.

Bilgisayarları onurlu bir biçimde kullanabilmek amacıyla, yeterli bir bütünü oluşturacak özgür yazılımları bir araya getirmeye karar verdim. Bunu özgür olmayan yazılımlar olmadan başaracaktım. MIT'in, GNU'yu yaymayı engelleyecek herhangi bir yasal durum yaratmasını önlemek için YZ laboratuvarından istifa ettim.

GNU Niçin Unix İle Uyumlu Olacaktır?

Unix benim ideal sistemim değildir ancak çok kötü de sayılmaz. Unix'in temel özellikleri iyi özellikler gibi görünmektedir ve zannediyorum ki Unix'in eksiklerini tamamlayabilirim. Ve Unix ile uyumlu bir sistem başka birçok insanın benimseyebileceği şekilde uygun olacaktır.

GNU Nasıl Uyumlu Olacaktır?

GNU kamu malı [:public domain] değildir. Herkesin GNU'yu değiştirme ve yeniden dağıtma hakkı vardır ancak hiçbir dağıtıcının yeniden-dağıtımını kısıtlamaya hakkı yoktur. Başka bir deyişle, özel mülk değişikliklere izin verilmeyecektir. GNU'nun tüm sürümlerinin özgür kalacağından emin olmak isterim.

Niçin Başka Birçok Programcı Yardım Etmek İstemektedir?

GNU konusunda heyecanlı olan ve yardım etmek isteyen çok sayıda programcı ile karşılaştım.

Birçok programcı sistem yazılımının ticarileşmesi konusunda mutsuzdur. Bu durum programcıların daha fazla para kazanmasını mümkün kılabilir ancak bu, diğer programcıları arkadaş gibi hissetmeleri yerine onlarla çatışma içinde gibi hissetmelerini gerektirir. Programcılar arasındaki temel arkadaşlık ilişkisi programların paylaşılması konusundadır; ancak günümüzdeki pazarlama düzenlemeleri, diğerlerini arkadaş olarak görmelerini engellemektedir. Yazılım alıcısı, arkadaşlık ve kanuna uymak arasında bir tercih yapmalıdır. Doğal olarak, birçoğu arkadaşlığın daha önemli olduğuna karar verir. Ancak kanuna inanan diğerleri, her iki tercihte de rahat olamazlar. Bu kimseler iyiliğe inanmaz hale gelir ve programlamanın yalnızca para kazanmanın bir yolu olduğuna inanırlar.

Özel mülk programlar yerine GNU üzerinde çalışarak ve GNU'yu kullanarak, herkese karşı kapısı açık - paylaşımcı olabilir ve kanunlara da uyabiliriz. Ek olarak, GNU, bir esin kaynağı örneğidir ve paylaşma konusunda başkalarının bize katılmasını sağlayan bir işaret gibidir. Bu bize özgür olmayan yazılımı kullandığımızda mümkün olmayan bir ahenk duygusu verir. Konuştuğum programcıların yaklaşık olarak yarısı için bu, paranın yerini alan önemli bir mutluluktur.

Nasıl Katılabilirsiniz?

Bilgisayar üreticilerine makine ve para bağışısı yapmaları konusunda istekte bulunuyorum. Bireylere program ve çalışma konusunda bağışta bulunmaları konusunda istekte bulunuyorum.

Makine bağışlarsanız bekleyebileceğiniz bir sonuç, erken bir tarihte söz konusu makinelerin üzerinde GNU'nun çalışmasıdır. Makineler bütün olmalıdır, kullanmaya hazır sistemler olmalıdır, elverişli bir mekanda çalışması için onaylı olmalıdır ve gelişmiş soğutma ya da güç gereksinimi içinde olmamalıdır.

GNU için yarı zamanlı çalışma gerçekleştirmek için hevesli çok sayıda programcının olduğunu gördüm. Birçok proje için, bu gibi yarı zamanlı olarak dağıtılmış çalışmanın eşgüdümlemesi çok zor olacaktır, bağımsız olarak yazı-

lan parçalar birlikte çalışmayacaktır. Ancak Unix'in yerini alan belirli bir iş için, böyle bir problem yoktur. Bütün bir Unix sistemi, yüzlerce programı içermektedir, bunların her biri ayrı ayrı belgelendirilmektedir. Birçok ara yüz belirtimi Unix uyumluluğu ile sağlanmaktadır. Katkıda bulunan her birey tek bir Unix özelliği için uyumlu bir parça yazabilir ve bir Unix sistemindeki orijinal parçanın yerine uygun şekilde çalıştırabilirse, o zaman bu özellikler bir araya getirildiğinde düzgün şekilde çalışacaktır. Murphy'nin² beklenmedik birkaç problem oluşturmasına izin verilse bile, bu bileşenlerin birleştirilmesi uygulanabilir bir iş olacaktır (Çekirdek daha yakın bir haberleşme gerektirecektir ve küçük ve sıkı bir grup tarafından üzerinde çalışılacaktır).

Para bağıışı alırsam, tam zamanlı ya da yarı zamanlı olarak birkaç kişiyi işe alabilirim. Maaş, programcılarının standartlarına göre yüksek olmayacaktır ancak topluluk ruhunun oluşturulmasına para kazanmak kadar önem veren kişileri arıyorum. Bunu, kendini bu işe adanmış insanların tüm enerjilerini GNU üzerinde çalışmaya ayırmalarını olanaklı kılmanın bir yolu olarak görüyorum, bu insanlar hayatlarını kazanmak için başka bir yol tercih edebilirler.

Niçin Tüm Bilgisayar Kullanıcıları Karda Olacaktır?

GNU yazıldıktan sonra, aynen hava almak gibi herkes iyi sistem yazılımını ücretsiz bir şekilde edinebilecektir.³

Bu, herkesin Unix lisansının ücretini ödememesinden daha fazla bir şeyi ifade etmektedir. Bu, sistem programlama çabasının çok zahmetli olan kopyalama işinden kaçınılması anlamına gelmektedir. Bu çaba, bunun yerine projede aşama kaydedilmesi için harcanabilir.

Bütün sistem kaynakları herkese açık olacaktır. Bunun bir sonucu olarak, sistemde değişikliğe ihtiyaç duyan bir kullanıcı bu değişiklikleri kendi başına yapma konusunda özgür olacaktır ya da bu değişiklikleri yaptırmak için, bir programcı ya da firmaya para verecektir. Kullanıcılar, bundan böyle kaynakların sahibi olan tek bir programlayıcının ya da firmanın insafına kalmayacaktır ve değişiklik yapma hakkına sahip olacaklardır.

Okullar, sistem kodunu çalıştırmak ve daha da geliştirmek için tüm öğrencileri cesaretlendirerek çok daha eğitici bir ortam sağlayabilir. Harvard'ın bilgisayar laboratuvarı, kaynaklarının kamuya açık olmaması durumunda hiçbir programın sisteme kurulamayacağı politikasını izlemekteydi ve belirli programları kurmayı reddederek bu kararlılığını korudu. Bundan çok etkilenmiş ve ilham almıştım.

2 Bu "Murphy Kanununa" ilişkin bir referanstır, 'herhangi bir şey muhtemelen kötü gidebilirse, kötü gidecektir' şeklindeki komik bir kanunu ifade eder.

3 Burada "free" kelimesinin iki farklı anlamı arasında dikkatli bir ayırım yapmadığım başka bir durum mevcuttur. Buradaki anlaşılabilir özgür ifadesi hatalı değildir – ücretsiz olarak, arkadaşlarınızdan ya da İnternette GNU yazılımının kopyalarını alabilirsiniz. Ancak burada yanlış anlamı ifade etmektedir

Son olarak, sistem yazılımına kimin sahip olduğu ve bu yazılımla ne yapılıp yapılamayacağı özgür hale gelmektedir.

Kopyaların lisanslanması dahil olmak üzere bir programa insanlar tarafından para ödenmesine ilişkin düzenlemeler, her zaman bir insanın ne kadar (başka bir deyişle, hangi programlara) ödemesi gerektiğini belirlemek için gerekli ağır düzenlemeler aracılığıyla toplum için ağır bir yük oluşturmaktadır. Ve yalnızca bir polis devleti herkesi bu kurallara uymaya zorlayabilir. Havanın büyük bir maliyette üretilmesinin gerekli olduğu bir uzay istasyonunu değerlendirelim: her hava alanının havanın litresi başına ücretlendirilmesi uygun olabilir ancak herkes faturaları ödeyebilse bile, sayaçlı gaz maskesinin gündüz ve gece boyunca takılması tahammül edilemeyecek bir durumdur. Ve maskayı çıkarıp çıkarmayacağınızı görmek için her yere TV kameralarının konulması ahlaka aykırıdır. Kişi başına vergi alınması ve maskelerin atılması daha iyidir.

Bir programın tamamının ya da bir parçasının kopyalanması bir programcı için nefes almak kadar doğal bir şeydir, aynı zamanda da üretkenliğini artırır. Bu, özgür olmalıdır.

Bazı kimseler GNU'nun hedeflerini kolayca çürütmektedir:

“Özgür olursa yazılımı hiç kimse kullanmayacaktır, çünkü bu, herhangi bir desteğe güvenilmeyeceği anlamına gelmektedir.”

“Desteği sağlamak üzere ödeme yapabilmek için programa ait bir ücret almalısınız.”

İnsanlar, katma değer servisleri içermeyen özgür GNU'yu almaktan çok katma değer servisleri içeren GNU'ya ödeme yapmayı tercih ederlerse, GNU'yu özgür olarak edinen insanlara yalnızca hizmet sağlayan bir firma karda olacaktır.

Gerçek bir programlama çalışmasındaki destek ile elinden tutma arasındaki farkı anlamalıyız. Gerçek programlama çalışması, bir yazılım satıcısından alınamayan bir şeydir. Probleminiz yeterince sayıda insanda yoksa, satıcı size kaybolmanızı söyleyecektir.

İşiniz desteğe güvenmeyi gerektiriyorsa, buna sahip olmanın tek yolu gerekli tüm kaynaklara ve araçlara sahip olmaktır. O zaman probleminizi çözmek için herhangi birini tutabilirsiniz; herhangi tek bir insanın insafına kalmazsınız. Unix'te, birçok iş için kaynakların fiyatı bu durumun ikinci plana atılmasına neden olur. GNU için, bu, kolay olacaktır. Hala uzman bir kimsenin olmaması durumu var olabilir ancak bu problem dağıtım anlaşmalarına bağlanamaz. GNU dünyanın tüm problemlerini ortadan kaldırmaz, yalnızca bazılarını ortadan kaldırır.

Bu arada, bilgisayarlar hakkında hiçbir şey bilmeyen kullanıcılar, ellerinden

tutulmaya ihtiyaç duyarlar: Kendilerinin de kolayca yapabilecekleri ama nasıl yapacaklarını bilmedikleri şeylerin onlar için yapılması gibi.

Yalnızca ellerinden tutma ve tamir hizmetini satan firmalar tarafından bu gibi hizmetler sağlanabilir. İnsanlar para harcıyıp hizmeti olan bir ürünü almayı tercih ederlerse, ürünü ücretsiz bile alsalar, hizmete para vermeye istekli olacaklardır. Hizmet firmaları kalite ve ücret konusunda rekabet edecektir; kullanıcılar, herhangi birine bağlı olmayacaktır. Bu arada, hizmete ihtiyaç duymayanlar, hizmete para ödemedenden programı kullanabilmelidir.

“Reklam vermeden çok sayıda insana ulaşamazsınız ve programı desteklemek için para ödemelisiniz.”

“İnsanların özgürce sahip olabileceği bir program için reklam vermenin bir anlamı yoktur.”

Çok sayıda bilgisayar kullanıcılarını GNU gibi bir program hakkında bilgilendirmek için kullanılacak çeşitli özgür ya da çok ucuz tanıtma yolları vardır. Ancak reklam verilerek çok daha fazla sayıda mikro-bilgisayar kullanıcılarına ulaşılabileceği doğru bir yaklaşım olabilir. Durum gerçekten de böyleyse, bir ücret karşılığında GNU'nun kopyalanması ve postalanması hizmetinin reklamını veren bir şirket, reklam ve daha fazlası için ödeme yapmaya yetecek kadar başarılı olmalıdır. Bu şekilde, yalnızca reklamdan kar yapan kullanıcılar program için ödeme yapacaktır.

Diğer taraftan, birçok insan GNU'yu arkadaşlarından edinirse ve bu gibi firmalar başarılı olamazsa, bu durum, GNU'yu yaymak için reklam vermenin ille de gerekli olmadığını gösterecektir. Niçin özgür piyasanın savunucuları buna özgür piyasanın karar vermesini istemiyor?⁴

“Firmam, rekabetçi bir durum elde etmek için özel mülk bir işletim sistemine ihtiyaç duymaktadır.”

GNU işletim sistemi yazılımını rekabet alanından çıkaracaktır. Bu alanda bir rekabet durumu elde edemeyeceksiniz ancak rakipleriniz de size fark atmayacak. Siz ve rakipleriniz farklı alanlarda rekabet edeceksiniz, bu konuda ortak yararınız olacaktır. İşiniz bir işletim sistemi satmaksa, GNU'yu seveceksiniz ancak bu sizin için zorlayıcı bir durumdur. İşiniz başka bir şeyle alakalıysa, GNU işletim sistemleri satmak gibi pahalı bir işe atılmanızı engelleyecektir.

Her birine ilişkin maliyeti düşürerek birçok kullanıcıdan ve üreticiden gelen

4 Bir firma olmaktan çok bir hayır kurumu olmasına rağmen, Özgür Yazılım Vakfı finansmanının çoğunu bir dağıtım hizmetinden sağlamaktadır. Hiç kimse FSF'den sipariş ederek kopya edinmeyi tercih etmezse, FSF işini yapamayacaktır. Ancak bu durum, özel mülk yazılımların, her kullanıcıyı para vermeye zorlamasını haklı çıkarmaz. Tüm kullanıcıların küçük bir oranı FSF'den kopya sipariş ederse, bu FSF'yi ayakta tutmak için yeterli olacaktır. Biz de bu nedenle kullanıcıların bizi bu şekilde desteklemesini isteriz. Kendi görevinizi yaptınız mı?

hediyelerle GNU'nun gelişimini görmek isterdim.⁵

“Programcılar yaratıcılıkları için bir ödülü hak etmezler mi?”

Herhangi bir şey ödülü hak ediyorsa, bu, sosyal katkıdır. Yaratıcılık sosyal bir katkı olabilir ancak bu yalnızca toplumun sonuçları kullanabildiği ölçüdedir. Yeni programlar yarattıkları için programcılar ödüllendirilmeyi hak ediyorlarsa, aynı mantıkla, bu programların kullanılmasını kısıtlanırsa, cezalandırılmayı da hak ederler.

“Bir programcı yaratıcılığı için ödül isteme hakkına sahip olmamalı mıdır?”

Zarar verici yolların kullanılmaması şartıyla, çalışma için ücret istemekte ya da bir kimsenin gelirini en üst seviyeye çıkarmak istemesinde bir yanlış yoktur. Ancak günümüzde yazılım konusunda alışlageldik yollarda zarar verici bir durum vardır.

Kullanımlarını kısıtlayarak bir programın kullanıcılarından para almak zarar vericidir çünkü kısıtlamalar miktarı ve programın kullanılma şeklini düşürür. Bu, insanlığın programdan edinebileceği zenginliği azaltır. Kasıtlı bir kısıtlama durumu söz konusu olduğunda, bunun sonucu da kasıtlı zarardır.

İyi bir vatandaşın daha zengin olmak için bu gibi araçları kullanmamasının nedeni şudur: herkes böyle yaparsa, ortak zararlardan dolayı hepimiz daha fakir hale geleceğiz. Bu, Kantçı ahlakıdır; ya da Altın Kuraldır. Herkesin bilgilerini saklaması durumunda ortaya çıkacak sonuçlardan hoşlanmadığım için, bir kişinin bile bilgiyi saklamasını hatalı görüyorum. Özel olarak, birinin yaratıcılığı için ödüllendirilmesi isteği, genel olarak bu yaratıcılığın tamamından ya da bir kısmından mahrum kalınmasını haklı kılmaz.

“Programlayıcılar açıklıktan ölmeyecek midir?”

Bu soruyu “hiç kimse programcı olmaya zorlanmamaktadır” diye yanıtlayabilirim. Çoğumuz caddede durup gülümseyerek para kazanamayız. Sonuç olarak, caddede durup gülümseyerek açıklıktan öldüğümüz için kınanmayız. Başka bir şeyler yaparız.

Ama bu yanlış yanıtır çünkü soruyu soranın üstü kapalı varsayımını kabul etmektedir: Yazılımın sahibi değilse, programcılara bir kuruş bile ödenemez. Bu, ya hep ya hiçtir.

Programcıların açıklıktan ölmeyecek olmalarının gerçek nedeni, programlama için programcılara para ödenecek olmasının hala mümkün olmasıdır; ancak şimdiki kadar çok ödeme yapılmayacaktır.

Kopyalamanın kısıtlanması, yazılım piyasasında iş yapılmasının tek temeli değildir. Bu en yaygın temeldir çünkü en çok parayı bu getirmektedir. Yasak-

5 GNU C Derleyicisinin devamlılığının desteklenmesi için, bir bilgisayar firması grubu yakın zamanda finansman sağladı.

lanmış ya da müşteri tarafından reddedilmiş olsaydı, yazılım işi, şimdi daha az kullanılan organizasyon temellerine doğru kayardı. Herhangi bir iş tipini organize etmek için her zaman çeşitli yollar mevcuttur.

Muhtemelen programlama, yeni temelde şimdi olduğu gibi karlı olmayacaktır. Ancak bu, bu değişikliğe karşı bir sav değildir. Satış görevlilerinin şimdi kazandığı paraların bir haksızlık olduğu düşünülmemektedir. Programcılar da aynısını yapsaydı, bu da bir haksızlık olmayacaktı. (Uygulamada, hala bundan çok daha fazlasını gerçekleştireceklerdi.)

“İnsanlar yaratıcılıklarının nasıl kullanıldığını kontrol etme hakkına sahip değil midir?”

“Birinin fikirlerinin kullanımının kontrolü” gerçekte diğer insanların hayatları üzerinde kontrol oluşturur ve genellikle yaşamlarını daha zor hale getirmek için kullanılır.”

Fikri mülkiyet [intellectual property] hakları üzerine dikkatli bir şekilde çalışan insanlar (avukatlar gibi) fikri mülkiyete ilişkin hiçbir içkin hakkın olmadığını söyler. Hükümetin tanıdığı fikri mülkiyet hakları, özel amaçlar için yasama organları tarafından oluşturulmuştur.

Örneğin, patent sistemi, mucitlerin buluşlarının ayrıntılarını açıklaması için kurulmuştur. Patent sisteminin amacı, mucitlerden çok topluma hizmet etmektir. Bir patent için 17 yıllık bir zaman aralığı, son teknoloji ürününün gelişiminin hızıyla karşılaştırıldığında kısaydı. Yalnızca, bir lisans anlaşmasının maliyetinin ve uğraşının üretimin sağlanmasıyla karşılaştırıldığında küçük kaldığı üreticiler arasındaki bir husus olduğu için, patentler, genellikle çok zarar verici değildir. Patentli ürünleri kullanan birçok bireyi engellemezler.

Eski zamanlarda telif hakkı fikri mevcut değildi, o zamanlar, yazarlar, kurgusal olmayan yazınlarda diğer yazarları sıklıkla kopyalamaktaydı. Bu uygulama yararlı idi ve birçok yazarın çalışmasının kısmen olsa bile ayakta kalması için tek yoldu. Telif hakkı sistemi, açık ve net bir şekilde yazarlığı cesaretlendirmek amacıyla oluşturuldu. İcat edildiği bölge için ekonomik olarak yalnızca bir baskıda kopyalanabilen kitaplar az zarar vericiydi ve kitapları okuyan bireylerin çoğunu engellemedi.

Tüm fikri mülkiyet hakları yalnızca toplum tarafından verilen lisanslardır çünkü hatalı ya da doğru bir şekilde, toplumun bütünü bu lisansların verilmesinden karlı çıkmaktadır. Ancak herhangi bir özel durumda, sormamız gereken soru şudur: bu gibi bir lisansın verilmesiyle daha mı iyi olacağız? Bir kimse-nin yapması gereken bir hareketi nasıl lisanslıyoruz?

Günümüzde programların durumu, yüz yıl önceki kitapların durumundan çok daha farklıdır. Bir programın kopyalanmasının en kolay yolu bir komşudan diğerinedir, bir program farklı olan kaynak koduna ve nesne koduna sahiptir ve bir program okuyup zevk almak yerine kullanılmaktadır, bir telif hakkını zorla-

yan kimsenin hem materyalist hem de manevi açıdan topluma bir bütün olarak zarar verme durumudur; bir kimse kanunların mümkün kılıp kılmamasından bağımsız olarak bunu yapmamalıdır.

“Rekabet bazı şeylerin daha iyi bir şekilde yapılmasını sağlar.”

Rekabetin paradigması bir yarıştı: Kazananı ödüllendirerek, herkesi daha hızlı bir şekilde koşma konusunda cesaretlendiririz. Kapitalizm bu şekilde çalıştığında, iyi bir iş yapmış olur; ancak bu sistemin savunucuları bu sistemin her zaman bu şekilde çalıştığını varsayarak hatalı bir iş yapmış olur. Koşucular, ödülün niçin sunulduğunu unuttur ve kazanma konusunda aşırı hırslanırlarsa, nasıl olursa olsun diyerek farklı stratejiler bulabilirler, örneğin, diğer koşuculara saldırabilirler. Koşucular ciddi bir kavgaya tutuşurlarsa, hepsi de yarışı geç bitireceklerdir.

Özel mülk ve gizli yazılım, ciddi bir kavgadaki koşucuların eş değeridir. Üzgünüz ki, sahip olduğumuz tek hakem de bu kavgalara karşı çıkmıyor gibi görünmektedir; bu hakem yalnızca bu kavgaları düzenlemektedir (“Koştuğunuz her on metre için, birbirinize bir kere vurabilirsiniz”). Gerçekte yapması gereken kavga edenleri ayırmak ve dövüşmeye çalışan koşucuları cezalandırmak olmalıdır.

“Maddi bir hedefi olmayınca herkes program yapmayı durdurmuyacak mıdır?”

Gerçekte, birçok insan mutlak olarak hiçbir parasal amacı olmaksızın program yapacaktır. Programlama, bazı insanlar için karşı konulmaz bir büyüdür, bu kimseler genellikle programlama konusunda en iyi olan kimselerdir. Bu şekilde para kazanamadıklarını düşünse bile, müzik işine devam eden çok sayıda profesyonel müzisyen vardır.

Ancak genelde sıklıkla sorulmasına rağmen, gerçekte duruma uygun soru bu değildir. Programcılara ilişkin ödeme ortadan kalkmayacak, yalnızca daha az olacaktır. Böylece doğru soru şudur: Herkes indirgenmiş bir parasal hedefe göre mi programlama yapacaktır? Benim tecrübelerim durumun böyle olacağını göstermektedir.

On yıldan daha uzun bir süre boyunca, dünyanın en iyi programcılarının birçoğu, başka herhangi bir yerde kazanabileceklerinden çok daha az parayla Yapay Zeka Laboratuvarı'nda çalıştı. Çeşitli parasal-olmayan ödüller kazandılar: örneğin, ün ve saygınlık gibi. Ve yaratıcılık da ayrıca bir eğlence, kendi içinde bir ödüldü.

Daha sonra birçoğu, aynı ilginç işi çok daha fazla para kazanarak yapmak için işlerini bıraktı.

Gerçekler şunu göstermektedir: insanlar zenginlerden farklı nedenler için programlama yapacaktır; ancak aynı zamanda çok para kazanma şansına

da sahip olurlarsa, bu parayı kazanmayı bekleyecek ve talep edeceklerdir. Düşük ödeme yapan organizasyonlar, rekabette yüksek ödeme yapan organizasyonlara göre daha zayıftır ancak yüksek ödeme yapan organizasyonların yasaklanması durumunda, kötü şeyler yapmaları gerekmez.

“Ciddi bir şekilde programcılara ihtiyaç duymaktayız. Komşularımıza yardım etmememizi isterlerse, buna uymamız gereklidir.”

Aslında bu tip bir isteğe uyacak kadar çaresiz değilsiniz. Unutmayın: “Savunma için milyonlar harcanır ama barış için bir sent bile verilmez!”

“Programcılar bir şekilde yaşamlarını sürdürmek zorundadır.”

Kısa vadede bu durum geçerlidir. Ancak, bir programın kullanım hakkını satmaksızın programcıların yaşamlarını kazanmalarının çeşitli yolları vardır. Bu yol şimdi alışlageldik bir yoldur çünkü programcılara ve iş adamlarına en çok parayı getiren yol budur, ancak para kazanmanın tek yolu bu değildir. Bulmak isterseniz başka yollar da bulmak kolaydır.

Burada bazı örnekler mevcuttur:

- Yeni bir bilgisayarı piyasaya süren bir üretici, işletim sistemlerinin yeni donanıma taşınması için bir ücret ödeyecektir.
- Öğretme, destek ve bakım hizmetleri için de programcılarının kullanılması gerekli olabilir.
- Yeni fikirlere sahip insanlar, freeware olarak programları dağıtabilir, memnun kullanıcılardan bağış isteyebilir ya da destek hizmetlerini satabilir. Halihazırda bu şekilde başarılı bir biçimde çalışan insanlarla karşılaşım.
- İlişkili ihtiyaçlara sahip kullanıcılar kullanıcı grupları oluşturabilir ve hak ödeyebilir. Bir grup, grup üyelerinin kullanmak istediği programları yazmak için, programlama firmalarıyla anlaşma yapabilir.

Tüm geliştirme çeşitlerinin bir Yazılım Vergisiyle finansmanı sağlanabilir:

- Bir bilgisayarı satın alan herkesin yazılım vergisi olarak yüzde x'ini ödemesinin gerekli olduğunu varsayalım. Hükümet, bunu, yazılım geliştirme konusunda harcamak üzere NSF gibi bir birime verir.
- Ancak bilgisayar alıcısının kendisi yazılım geliştiricisine bir bağışta bulunursa, vergiye karşı kredi alabilir. Kendi tercihine göre projeye bağışta bulunabilir çünkü ulaşılan sonuçları kullanmayı ummaktadır. Ödemesinin gerekli olduğu toplam vergiye kadar olan miktarda ödeme yapmak için kredi alabilir.
- Toplam vergi oranı vergi ödeyenlerin oyuyla belirlenebilir, vergilendirilecek miktara göre ağırlıklandırılır.

Sonuçlar şu şekildedir:

- Bilgisayar kullanan topluluk yazılım gelişimini destekler.
- Bu topluluk, hangi destek seviyesinin gerekli olduğuna karar verir.
- Paylarının hangi projelere harcandığına önem veren kullanıcılar, kendileri için bunu seçebilir.

Uzun vadede, programların özgür hale getirilmesi, insanların yalnızca yaşamlarını idame ettirmek için çok sıkı çalışmasının gerekli olmadığı kısıtlı-sonrası dünyaya doğru bir adımdır. İnsanlar, yasa yapma, aile danışmanlığı, robot tamiri ve asteroit araştırması gibi gerekli işler konusunda haftada on saat ayırdıktan sonra, kendilerini programlama gibi eğlenceli olan etkinliklere adama konusunda özgür olacaktır. Programlama sayesinde geçimini sağlamak için gerekli kazancı sağlayabilme ihtiyacı olmayacaktır.

Gerçek üretkenliği sağlamak için tüm toplumun gerçekleştirmesi gereken iş miktarını büyük ölçüde azalttık ancak bunun yalnızca çok az bir bölümü, işçiler için boş vakte çevrildi çünkü üretken etkinliğe eşlik etmek için çok miktarda üretken-olmayan etkinlik gereklidir. Bunun temel nedenleri, bürokrasi ve rekabete karşı olan izometrik savaşlardır. Özgür yazılım, yazılım üretimindeki bu sorunları büyük ölçüde azaltacaktır. Bunu, üretkenlikteki teknik kazançların bizim için daha az çalışmaya dönüşmesi için yapmalıyız.

3. Özgür Yazılım Tanımı

Belirli bir yazılım programının özgür yazılım olarak değerlendirilmesi için, söz konusu yazılımın sahip olması gereken özellikleri açık bir şekilde göstermek için, bu özgür yazılım tanımını kullanırız.

“Özgür yazılım” özgürlükle ilgilidir, ücretle ilgili değildir. Kavramı anlamak için, “özgür” terimini, “ücretsiz bira” tarifindeki gibi değil “özgür konuşma” tarifindeki gibi anlamalısınız.

Özgür yazılım, kullanıcıların yazılımı çalıştırma, kopyalama, dağıtma, üzerinde çalışma, değiştirme ve daha da geliştirme özgürlüğüne atıf yapar. Daha net olarak, yazılım kullanıcıları için dört özgürlük tipine atıf yapar:

- Özgürlük 0: Herhangi bir amaçla programı çalıştırma özgürlüğü.
- Özgürlük 1: Programın nasıl çalıştığı üzerine çalışma ve yazılımı ihtiyaçlara göre uyarlama özgürlüğü (Kaynak koduna erişebilmek, bunun için bir ön şarttır).
- Özgürlük 2: Komşunuza yardım etmenizi sağlayacak şekilde kopyaları yeniden dağıtabilme özgürlüğü.
- Özgürlük 3: Programı daha da geliştirebilme ve elde ettiğiniz yazılımı tüm toplumun faydalanabilmesi için herkesle paylaşabilme özgürlüğü. (Kaynak koduna erişebilmek, bunun için bir ön şarttır.)

Kullanıcılar tüm bu özgürlüklere sahipse, o zaman bu program özgür yazılımdır. Bu nedenle, değiştirilmiş ya da değiştirilmemiş biçimde, ücret ödeyerek ya da ödemeyerek herkese her yere kopyaları yeniden dağıtma konusunda özgür olmalısınız. Bunları yapma konusunda (diğer hususlarla birlikte) özgür olmanız, izin istemenizin ya da izin için ücret ödemenizin gerekli olmadığı anlamına gelmektedir.

Ayrıca değiştirme ve kendi çalışmanızda ve oyununuzda bu değişiklikleri kullanma özgürlüğüne de sahip olmalısınız (bu değişikliklerin olduğunu belirtmeseniz bile). Değişikliklerinizi yayınlarsanız herhangi bir kişiyi özel olarak, herhangi özel bir yolla bilgilendirmeniz gerekmez.

Bir programı kullanma konusunda özgür olmak, herhangi bir iş tipi için, her-

Bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

hangi bir insan ya da organizasyon tipi için ve geliştirici ya da başka herhangi bir özel birimle iletişim gereksinimi olmaksızın özgürlük anlamına gelmektedir.

Kopyaların yeniden dağıtılmasına ilişkin özgürlük, hem değiştirilmiş hem de değiştirilmemiş sürümler için, programın, kaynak kodu gibi ikili [:binary] ya da çalıştırılabilir [:executable] biçimlerini içermelidir (Çalıştırılabilir biçimdeki program dağıtımları, elverişli bir şekilde kurulabilen özgür işletim sistemleri için gereklidir). İkili ya da çalıştırılabilir bir biçim oluşturmanın bir yolu yoksa, her şey uygundur ancak insanlar, bunu gerçekleştirmek için bir yol bulursa, bu gibi biçimleri yeniden dağıtmak için özgürlüğe sahip olmalıdırlar.

Özgürlük 1 ve Özgürlük 3'ün (değişiklik yapma özgürlüğü ve gelişmiş sürümlerin yayınlanması özgürlüğü) anlamlı olması için, programın kaynak koduna erişim gereklidir. Bu nedenle, kaynak kodunun erişilebilirliği, özgür yazılım için gerekli bir şarttır.

Bu özgürlüklerin gerçek olması için, hatalı bir şey yapmadığınız sürece bu özgürlüklerin geri alınmaz olması gereklidir; neden belirtmeksizin, herhangi bir şey yapmaksızın yazılım geliştiricisi lisansı hükümsüz kılma gücüne sahipse, yazılım özgür değildir.

Ancak, merkezi özgürlüklerle uyumsuz olmadıkları zaman, özgür yazılımın dağıtılma biçimi hakkındaki belirli kural tipleri kabul edilebilirdir. Örneğin, copyleft, (çok basit bir şekilde ifade edilen biçimi) program yeniden dağıtıldığında, diğer insanların temel özgürlükleri inkar etmesi için kısıtlamalar getirememesidir. Bu kural, merkezi özgürlüklerle uyumsuz değildir; aksine merkezi özgürlükleri korumaktadır.

Bu nedenle, özgür yazılımın kopyalarını temin etmek için ücret ödemiş olabilirsiniz ya da kopyaları ücretsiz olarak temin etmiş olabilirsiniz. Ancak kopyaları nasıl temin ettiğinizden bağımsız olarak, her zaman yazılımı kopyalama ve dağıtma ve hatta satma özgürlüğüne sahipsiniz.

“Özgür yazılım” yazılımın “ticari-olmadığı” anlamına gelmez. Özgür bir yazılım, ticari kullanım, ticari geliştirme ve ticari dağıtım için uygun olmalıdır. Özgür yazılımın ticari gelişimi artık alışlagelmedik bir durum değildir; bu gibi özgür ticari yazılımlar oldukça önemlidir.

Değiştirilmiş sürümleri yayma özgürlüğünüzü etkin bir şekilde engellemezlerse, değiştirilmiş bir sürümün nasıl paketleneneğine ilişkin kurallar kabul edilebilirdir. “Programı bu şekilde elverişli hale getirirseniz, o zaman diğer şekilde de elverişli hale getirmelisiniz” kuralı, aynı şartta da kabul edilebilir olmalıdır (Bu gibi bir kural, programı yayınlayıp yayınlamama tercihini size bırakır). Değiştirilmiş bir sürümü dağıttıysanız ve önceki bir geliştirici bunun bir kopyasını isterse, bir tane göndermenizin lisans tarafından gerektirilmesi de kabul edilebilirdir.

GNU Projesi'nde, herkes için bu özgürlükleri yasal olarak korumak amacıyla "copyleft"i kullanırız. Ancak copyleft edilmemiş özgür yazılım da mevcuttur. Copyleft'in kullanımının daha iyi olmasının önemli nedenlerinin olduğuna inanmaktayız ancak yazılımınız copyleft-edilmemiş özgür bir yazılımsa, yine de bu yazılımı kullanabiliriz.

Bazen hükümet, kontrol düzenlemelerini dışarıdan alır ve ticaret yaptırımları, programlarınızın kopyalarını uluslararası olarak dağıtma özgürlüğünüzü kısıtlayabilir. Yazılım geliştiricileri bu kısıtlamaları ortadan kaldırma ya da ihmal etme gücüne sahip değildir ancak yazılım geliştiricilerinin yapabilecekleri ve yapmaları gereken, programın kullanımının şartları olarak dayatmalarını reddetmektir. Bu şekilde, kısıtlamalar, bu hükümetlerin yargılama yetkisinin dışındaki insanları ve etkinlikleri etkilemeyecektir.

Özgür yazılım hakkında konuşurken, başışlamak ya da "bedava/serbest" gibi terimlerin kullanılmaması en iyisidir çünkü bu terimler, özgürlüğün buradaki anlamda değil de ücretle ilgili bir anlamda olduğunu düşündürmektedir. "Korsanlık" gibi bazı yaygın terimler, onaylamayacağınızı umduğumuz fikirleri kafanızda oluşturmamalıdır. Bu ifadelerle ilişkin bir açıklama için bu kiptaki "Kullanılmaması Gereken Sözcükler" bölümüne bakınız. Ayrıca "özgür yazılımın" çeşitli dillere çevrilmiş hallerine ilişkin bir liste de ileriki bir bölümde mevcuttur.

Son olarak, bu özgür yazılım tanımında ifade edilen ölçütlerin değerlendirilmeleri için dikkatli bir şekilde düşünülmesi gerektiğini unutmayın. Özel bir yazılım lisansının özgür bir yazılım lisansını tanımlayıp tanımlamadığını karar vermek için, doğru sözcüklere ve onların ruhuna uygun olup olmadıklarını belirlemek için bu ölçütleri esas alarak değerlendirme yaparız. Bir lisans mantıksız kısıtlamaları içeriyorsa, bu ölçütlerdeki sorunlarla karşılaşmasak bile bunu reddederiz. Bazen bir lisans şartı, şartın kabul edilebilir olup olmadığına karar verebilmemizden önce, bir avukatla yapılan tartışmaları içerecek kapsamlı bir şekilde düşünmeyi gerektiren bir durum oluşturur. Yeni bir durum hakkında bir karara vardığımızda, belirli lisansların niçin özgür yazılım olarak tanımlandığını veya tanımlanmadığını görmeyi kolaylaştırmak için genellikle bu ölçütleri güncelleriz.

Belirli bir lisansın özgür bir yazılım lisansı olarak tanımlanıp tanımlanmadığı konusuyla ilgiliyseniz, lisans listemize bakınız, <http://www.gnu.org/licenses/license-list.html>. İlgilendiğiniz lisans burada listelenmemişse, licensing@gnu.org'a bir e-posta göndererek bu konu hakkında bilgi alabilirsiniz.

4. Niçin Yazılımın Sahibi Olmamalıdır?

Sayısal bilgi teknolojisi, bilgilerin kopyalanmasını ve değiştirilmesini kolaylaştırarak dünyaya katkıda bulunur. Bilgisayarlar, hepimiz için bunun kolaylaşmasını sağlar.

Ancak herkes bunun daha kolay olmasını istememektedir. Telif hakkı sistemi, yazılım programlarının “sahiplerinin” olmasına neden olur, bunların çoğu, yazılımın olası yararının toplumun geri kalanından saklanmasını hedeflemektedir. Bu kimseler, kullandığımız yazılımı kopyalayabilen ve değiştirebilen yegane kimseler olmak ister.

Telif hakkı sistemi, baskı sistemi, büyük hacimli kopyalama sistemi, geliştikçe gelişti. Telif hakkı bu teknolojiye uygundu çünkü yalnızca büyük hacimli üreticileri sınırlandırmaktaydı. Telif hakkı, kitapların okuyucularının özgürlüğünü ellerinden almamaktaydı. Bir kopya baskılamaya sistemine sahip olmayan sıradan bir okuyucu, kitapları yalnızca kalem ve mürekkeple kopyalayabilmekteydi ve bunun için az sayıda kullanıcıya dava açılmaktaydı.

Sayısal teknoloji ise baskıdan daha esnek: Bilgi sayısal bir biçime sahip olduğunda, diğerleriyle paylaşmak için bu bilgiyi kolaylıkla kopyalayabilirsiniz. Bu esneklik, telif hakkı gibi bir sistemle uyumlu değildir. Bu, yazılım teliflerini uygulamak için kullanılan, artan bir şekilde berbat ve acımasız önlemlerin nedenidir. Yazılım Yayıncıları Birliği'nin (SPA) dört uygulamasını değerlendirelim:

- Arkadaşlarınıza yardım etme konusunda yazılım sahiplerine uymamanın kötü olduğunu söyleyen yoğun propaganda.
- Birlikte çalıştıkları kimseler ve iş arkadaşları ile ilgili gammazlama amaçlı bilgi vermeyi azmettirme.
- İnsanların yasal olmayan kopyalama konusunda masum olduklarını kanıtlamaları gerektiğinin anlatıldığı, ofislerdeki ve okullardaki (polis yardımıyla) baskınlar
- MIT¹'deki David LaMacchia gibi kimseler hakkında kovuşturma

¹ 27 Ocak 1995'te, David LaMacchia'nın davası bırakılmış ve henüz temyize gidilmemiştir.

Orijinal olarak 1994'te yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

(Amerikan Hükümeti tarafından, SPA'nın isteği üzerine), bu kovuşturmanın nedeni, ilgili kişi yazılım kopyaladığı için değil (yazılım kopyalamaktan dolayı suçlu bulunmamıştır) ama yalnızca kopyalama özelliklerini korumasız biçimde bıraktığı ve kullanımlarını sansürlemediği içindir.

Dört uygulama da eski Sovyetler Birliği'nde kullanılan uygulamalara benzerdir, bu uygulamalarda, her kopyalama makinesi, yasak kopyalamayı önleyecek bir sisteme sahipti ve bireylerin bilgileri gizli bir şekilde kopyalaması ve bunları elden ele eskiden Sovyetler Birliği'ndeki yeraltı basını gibi aktarması gerekliydi. Tabi ki bir fark vardır: Amerika Birleşik Devletleri'nde, temel güdü kar etmektir. Ancak bizi etkileyen güdüler değil işlevlerdir. Nedeni ne olursa olsun bilginin paylaşılmasını engelleyen herhangi bir girişim, aynı yöntemlere ve aynı sertliğe neden olur.

Yazılım sahipleri, bilgilerin nasıl paylaşılacağını kontrol etme gücünün kendilerine verilmesi için çeşitli savlar ortaya atmıştır:

İsim Takma

Yazılım sahipleri, halka belirli bir düşünme çizgisi önermek için “korsanlık” ve “hırsızlık” gibi karalayıcı kelimeler ve “fikri mülkiyet” ve “hasar” gibi uzman terminolojiyi de kullanmaktadır, programlarla fiziksel nesnelere arasında basit bir benzerlik kurulmak istenmektedir.

Mülkiyete ilişkin fikirlerimiz ve sezgilerimiz, bir nesnenin başka birinden alınmasının doğru olup olmadığı hakkındadır. Bunlar, bir şeyin kopyasının alınmasına doğrudan uygulanmamaktadır. Ancak yazılım sahipleri, herhangi bir şekilde bunların uygulanmasını istemektedir.

Abartma

Kullanıcılar programları kopyaladıklarında, yazılım sahipleri, “zarar” ya da “ekonomik kayıptan” şikayet etmektedirler. Ancak kopyalamanın yazılım sahibi üzerinde doğrudan bir etkisi yoktur ve hiç kimseye zarar vermez. Yazılım sahibi, ancak yazılım için para ödeyecek bir kullanıcı bunun yerine kopyalamayı tercih ederse bir kayba uğrayabilir.

Biraz düşününce görülür ki bu kopyaları alanlar aslında diğer durumda bu yazılımları satın almazlardı ve yazılım sahipleri, “kayıplarını” sanki her bir ve tüm kişiler bir kopya satın almış olacaktı gibi hesaplamaktadır. Ancak bu bir abartıdır.

Kanun

Yazılım sahipleri genellikle kanunun mevcut durumunu tanımlar ve bizi ciddi cezalarla tehdit edebilirler. Bu yaklaşımda üstü kapalı olan şey, günümüzün kanunlarının, sorgulanamayan bir ahlaki bakış açısını yansıtmasıdır ve aynı

zamanda, bu cezaları, kimsenin suçlanmadığı doğal yasalar olarak değerlendirmeliyiz.

Bu ikna yöntemi eleştirel düşünceye dayanmak üzere tasarlanmamıştır, alışlagelmiş mantıklı görünen yolu destekleme niyetindedir.

Kanunların haklıyla haksızı ayırmadığı bir gerçektir. Her Amerikalının bildiği gibi, kırk sene önce, birçok eyalette siyah bir insanın bir otobüsün ön kısmında oturması kanuna aykırıydı; ama yalnızca ırkçılar siyahların otobüsün önünde oturmasının yanlış olduğunu düşünüyordu.

Doğal Haklar

Yazılım geliştirenler, yazmış oldukları programlarla özel bir bağ kurduklarını söyleyerek programa ilişkin olarak çıkar ve isteklerinin başka herkesten daha fazla olduğunu iddia edebilirler, hatta dünyanın geri kalanından bile (Tıpkı olarak firmalar, yazarlar değil, yazılımın telif haklarını ellerinde bulundurmaktadır ancak bu çelişkiyi ihmal etmemiz beklenmektedir).

“Yazar sizden daha önemlidir”i etik bir aksiyom için düşünenlere önemli bir yazılım geliştiricisi olarak yalnızca şunu söyleyebilirim ki, bunu saçmalık olarak adlandırın.

Ancak genel olarak insanlar, iki nedenden ötürü doğal haklara karşı bir sempati hissedebilir.

Birinci neden, malzeme nesnelereyle aşırı-genişletilmiş benzetmedir. Spagetti pişirdiğimde, başka biri yerse buna karşı çıkarım çünkü daha sonra spagetti ben yiyemem. Başka birinin spagettimi yemesi, bu kimseyi sevindirdiği kadar beni de üzer; içimizden yalnızca biri spagetti yiyebilir, bu nedenle soru şudur: hangimiz yiyecek? Aramızdaki en küçük ayırım, etik dengeyi bozmak için yeterlidir.

Ancak benim yazmış olduğum bir programı çalıştırır ya da değiştirirseniz, bu durum sizi doğrudan bir şekilde ve beni de doğrudan olmayan bir şekilde etkiler. Arkadaşınıza da bu programın kopyasından vermeniz, sizi ve arkadaşınızı beni etkilediğinden çok daha fazla etkiler. Bu gibi şeyleri yapmamanız gerektiğini size söyleme gücüm olmamalı. Hiç kimsenin olmamalı.

İkinci neden, insanlara, yazarların doğal haklarının, toplumumuzun kabul edilmiş ve sorgulanmayan geleneği olduğunun anlatılmış olmasıdır.

Tarihe bakıldığında, bunun tersi de doğrudur. Amerikan Anayasası oluşturulurken, yazarların doğal hakları fikri önerilmiş ve kesin bir şekilde reddedilmiştir. Bu, Anayasa'nın yalnızca bir telif hakkı sistemine izin vermesinin ve diğerine ihtiyaç duymamasının nedenidir; telif hakkının geçici olması gerektiğini söylemesinin nedeni de budur. Ayrıca, telif hakkının amacının gelişimi desteklemek olduğu, yazarları ödüllendirmek olmadığı da ifade edilmektedir. Telif hak-

kı, yazarları bir şekilde ve yayıncıları daha da güçlü bir şekilde ödüllendirmektedir ancak bu, onların davranışını değiştirmenin bir aracı olarak görülmüştür. Toplumumuz tarafından oluşturulmuş gerçek gelenek, telif hakkının kamunun doğal haklarına geçmesidir ve bu yalnızca kamunun yararı için haklı gösterilebilir.

Ekonomi

Yazılımın sahiplerinin var olmasına ilişkin yapılan son sav, bunun daha fazla yazılımın üretimini desteklemedir.

Diğerlerinden farklı olarak, bu sav, en azından konuya ilişkin mantıklı bir yaklaşımda bulunmaktadır. Geçerli bir hedefi, yazılım kullanıcılarının tatmin edilmesini esas almaktadır. Ve bir iş için iyi bir para ödenirse, insanların o işi daha iyi yapacağı açıktır.

Ancak ekonomik sav bir kusura sahiptir: Fark, yalnızca ne kadar ücret ödememizin gerekli olduğu varsayımını esas almaktadır. Bu, yazılımların sahipleri olsun ya da olmasın, istediğimiz şeyin “yazılımın üretilmesi” olduğunu varsayar.

İnsanlar bu varsayımı kabul eder çünkü bu varsayım, malzeme nesnelere olan tecrübelerimize uygundur. Örneğin, bir sandviçi ele alalım. Ücretsiz olarak ya da bir ücret karşılığında, eş değer bir sandviç alabilirsiniz. Durum böyle olduğunda tek fark, ödediğiniz miktardır. Satın almanız gerekli olsun olmasın, sandviç aynı tada, aynı besleyici değere sahiptir ve her iki durumda da sandviçi yalnızca bir kere yiyebilirsiniz. Sandviçi sahibinden alsanız da almasanız da bu, hiçbir şeyi etkilemez yalnızca sonrasında sahip olduğunuz para miktarını etkiler.

Bu, her türlü malzeme nesnesi için doğrudur, bir sahibinin olup olmaması ne olduğunu ya da elde ettiğinizde onunla ne yapacağınızı doğrudan etkilemez.

Ancak bir programın sahibi varsa bu, ne olduğunu ve satın alırsanız kopyayla ne yapabileceğinizi çok etkiler. Fark, yalnızca para konusu değildir. Yazılım sahipleri sistemi, yazılım sahiplerini bir şeyler üretmek için yüreklendirmektedir ancak bu, toplumun gerçekten de ihtiyaç duyduğu şey değildir. Ve bu, bizi etkileyen elle tutulamaz etik kirliliğe neden olmaktadır.

Toplumun neye ihtiyacı vardır? Yurttaşlar için gerçekten de mevcut olan bilgilere ihtiyacı vardır, örneğin yalnızca çalıştırılabilen değil, okunabilen, uyarlanabilen ve geliştirilebilen programlara ihtiyaç duyar. Ancak yazılım sahiplerinin tipik olarak verebilecekleri, üzerinde çalışmadığımız ya da değiştiremediğimiz kara bir kutudur.

Toplumun ayrıca özgürlüğe de ihtiyacı vardır. Bir programın sahibi olduğunda, kullanıcılar kendi yaşamlarının bir parçasının kontrolünü kaybederler.

Ve hepsinin üstünde, yurttaşlarında gönüllü işbirliği ruhunun yüreklendirilmesine ihtiyaç duymaktadır. Yazılım sahipleri, komşularımıza yardımcı olmanın doğal bir “korsanlık” şekli olduğunu söylediklerinde, toplumumuzun yurttaşlık ruhunu kirletirler.

Bu, özgür yazılımın ücretle ilgili değil özgürlükle ilgili olduğunu söylememizin nedenidir.

Yazılım sahiplerine ilişkin ekonomik sav hatalıdır ancak ekonomik durum gerçektir. Bazı insanlar zevk için ya da takdir ve sevgi için yararlı yazılım yazmaktadır; ancak bu insanların yazdığından daha fazla yazılım istiyorsak, finansman sağlamamız gerekir.

Son on yıldır, bir miktar başarıyla, özgür yazılım geliştiricileri, finansman bulmanın çeşitli yollarını denemiştir. Herhangi birini zengin yapmanın gereği yoktur; \$35k civarındaki ortalama Amerikan ailesi geliri, programlamadan daha az tatmin edici olan birçok iş için yeterli bir güdü sağlayabilir.

Yıllardır, bir dernek bursu kazanana kadar, yazmış olduğum özgür yazılımın müşteri geliştirmeleri sayesinde yaşamımı sürdürüyordum. Her bir geliştirme, yayınlanmış standart sürüme ekleniyordu ve bu nedenle sonunda, kamuya açık hale geliyordu. Müşteriler, aksi takdirde en yüksek öncelik olarak değerlendireceğim özelliklerden çok, istedikleri geliştirmeler üzerinde çalışmam için bana ücret ödüyordu.

Özgür Yazılım Vakfı (FSF) özgür yazılım gelişimi için vergiden-muaf bir hayır kurumudur ve finansmanını GNU CD-ROM'ları, t-shirt, kılavuz ve üstün nitelikli dağıtımları (kullanıcılar, bunların tümünü kopyalama ve değiştirme konusunda özgürdür) satarak ve bağışlardan sağlar. Bu kurumda beş programcı ve posta siparişlerine bakan üç çalışan vardır.

Bazı özgür yazılım geliştiricileri, destek hizmetleri satarak para kazanmaktadır. Cygnus Support² 50 civarında çalışana sahiptir (bu yazı yazıldığında, 1994 yılında) ve ekip çalışmalarının yaklaşık yüzde 15'inin özgür yazılım gelişimine ayırdığını tahmin etmektedir, bu bir yazılım firması için saygı duyulacak bir yüzdendir.

Bazı firmalar, C dili için özgür GNU derleyicisinin devamlı gelişimini finanse etti. Bu arada, Ada diline ilişkin GNU derleyicisi, Amerikan Hava Kuvvetleri tarafından desteklenmektedir, çünkü Amerikan Hava Kuvvetleri, yüksek kaliteli bir derleyiciye sahip olmanın maliyet açısından en etkin yolunun bu olduğuna inanmaktadır (Hava Kuvveti finansmanı bir süre önce sona ermiştir; GNU Ada Derleyicisi şimdi hizmettedir ve bakımı, ticari olarak finanse edilmiştir).

2 Cygnus Support başarılı olmaya devam etti ancak daha sonra dışarıdan yatırımı kabul etti, açgözlü oldu ve özgür olmayan yazılım geliştirmeye başladı. Daha sonra, bu programların birçoğunu özgür yazılım olarak yayınlayan Red Hat'ın eline geçti.

Tüm bu örnekler küçüktür; Özgür Yazılım Hareketi hala küçüktür ve hala gençtir. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'ndeki dinleyici tarafından desteklenen radyo örneği, her bir kullanıcıyı ödeme yapmaya zorlamaksızın büyük bir etkinliğin desteklenmesinin mümkün olduğunu göstermektedir.

Günümüzde bir bilgisayar kullanıcısı olarak, kendinizi özel mülk bir programı kullanırken bulabilirsiniz. Arkadaşınız sizden bir kopya vermenizi isterse, arkadaşınızı reddetmek yanlış olacaktır. İşbirliği telif hakkından daha önemlidir. Ancak temelde, işbirliği iyi bir toplumun oluşturulması için yeterli değildir. Bir insan, onurlu bir şekilde başı dik bir yaşam sürmek için mücadele etmelidir ve bu, özel mülk yazılıma "Hayır" demek anlamına gelmektedir.

Yazılım kullanan diğer insanlarla açık ve özgür bir biçimde işbirliği yapmayı hak ediyorsunuz. Yazılımın nasıl çalıştığını öğrenmeyi ve öğrencilerinize öğretmeyi hak ediyorsunuz. Sorun çıktığı zaman, programcınızla anlaşıp sorunu çözdürmeyi hak ediyorsunuz.

Özgür yazılımı hak ediyorsunuz.

5. Bir İsimde Ne Vardır?

İsimler anlam taşır; isim tercihimiz, söylediğimiz şeyin anlamını belirler. Uygun olmayan bir isim insanlara yanlış fikir verir. Hangi isimde olursa olsun gül güzel kokacaktır, ancak gülü kalem diye adlandırırsanız, o zaman insanlar gülle yazı yazmaya çalıştıklarında hayal kırıklığına uğrayacaktır. Ve kelimeleri “güller” olarak adlandırırsanız, insanlar güllerin ne işe yaradığını anlayamayacaktır. İşletim sisteminizi “Linux” olarak adlandırırsanız, bu, sistemin kaynağı, tarihi ve amacı hakkında yanlış bir fikir verir. İşletim sisteminizi “GNU/Linux” olarak adlandırırsanız, bu (ayrıntılı olmasa bile) doğru bir fikir verecektir.

Peki bu, topluluğumuz için önemli midir? İnsanların sistemin kaynağını, tarihini ve amacını bilip bilmemesi önemli midir? Evet, çünkü tarihi unutan insanlar, onu tekrarlamakla cezalandırılır. GNU/Linux etrafında gelişmiş olan Özgür Dünya güvenli değildir; GNU’yu geliştirmemize neden olan problemler tamamen yok edilmemiştir ve bu problemlerin, tekrar geri gelme tehlikesi vardır.

İşletim sisteminizi “Linux” yerine “GNU/Linux” olarak adlandırmanın niçin uygun olduğunu açıkladığımda, insanlar bazen şu şekilde yanıt vermektedir:

Diyelim ki GNU Projesi’nin bu çalışma için bir itibar hak ediyor, insanlar buna itibar etmediğinde bu durum can sıkıcı bir durum mudur? Önemli olan kimin yaptığından çok işin yapılması değil midir? Rahatlamamız, iyi yapılan işle gurur duymanız ve itibar hakkında korkmamamız gerekir.

Durum yalnızca böyle olsaydı, başka bir deyişle, iş tamamlansaydı ve artık rahatlama zamanı olsaydı, bu iyi bir öneri olabilirdi. Keşke gerçek durum böyle olsaydı! Ama çok sayıda sorun var ve bu iş geleceğe bırakılmamalıdır. Topluluğumuzun gücü, özgürlüğe ve işbirliğine bağlılığa bağlıdır. GNU/Linux adının kullanılması, insanlara hatırlatma yapmanın ve diğer insanlara bu hedefler hakkında bilgi vermenin bir yoludur.

GNU hakkında düşünmeksizin, iyi özgür yazılımın yazılması mümkündür; Linux adına da birçok iyi çalışma yapılmıştır. Ancak “Linux”, işbirliği yapmak

Orijinal olarak 2000’de yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman’ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı’dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

için özgürlüğe bağlı olmayan bir felsefeye uyduğundan beri bizimle ilişkisi zedelenmiştir. Bu isim iş hayatında artan bir şekilde kullanılır hale geldikçe, bu ismi, topluluk ruhuyla ilişkilendirmek için daha fazla zorluk çekeceğiz.

Özgür yazılımın geleceğine ilişkin büyük bir problem, kullanışlılık ve güç adına “Linux” dağıtım firmalarının GNU/Linux’a özgür olmayan yazılımı ekleme eğiliminden kaynaklanmaktadır. Tüm büyük ticari dağıtım geliştiricileri bunu yapar; hiçbiri tamamen özgür olan bir dağıtım sağlamaz. Birçoğu, dağıtımlarında özgür olmayan paketleri açık bir şekilde tanımlamaz. Birçoğu özgür olmayan yazılım geliştirir ve sisteme ekler. Bazıları, ahlaksız bir şekilde “kişi başına lisanslanmış” [:per-seat licensing] “Linux” sistemlerinin reklamını yapar, bu da kullanıcıya Microsoft Windows kadar özgürlük sağlar.

İnsanlar, “Linux’ın popüler olması” adına özgür olmayan yazılımı ekleme konusunda kendilerini haklı göstermektedir, aslında popülerliği özgürlüğün üstünde değerlendirmektedirler. Bazen bu durum açık bir şekilde kabul edilir. Örneğin, Wired dergisi Linux Magazin’in editörü olan Robert McMillan’ın “açık kaynak yazılıma doğru hareketin politik kararlardan çok teknik kararlar tarafından desteklenmesi gerektiğini hissettiğini” söyler. Ve Caldera’nın CEO’su, kullanıcıların, özgürlük hedefinden vazgeçmeleri ve bunun yerine “Linux’ın popüler olması” için çalışmalarında ısrar etmiştir.

Popülerlikten anladığımız GNU/Linux’ın bir kısmını özgür olmayan yazılımla birlikte kullanan insan sayısı ise, GNU/Linux sistemine özgür olmayan yazılımın eklenmesi, popülerliği artırabilir. Ancak aynı zamanda, bu, üstü kapalı bir şekilde, özgür olmayan yazılımın iyi bir şey olarak kabul edilmesini sağlar ve özgürlük hedefinin unutulmasına neden olur. Bir yolda zaten hiç gidemezseniz, daha hızlı araba sürmenin de bir anlamı yoktur.

Özgür olmayan “eklentiler” bir kütüphane ya da programlama aracı olduğunda, bu, özgür yazılım geliştiricileri için bir tuzak haline gelebilir. Özgür olmayan pakete bağlı olan özgür yazılım yazdıklarında, yazılımları, tamamen özgür bir sistemin parçası olamaz.¹

Topluluğumuz bu yönde ilerlemeye devam ederse, GNU/Linux’ın geleceğini özgür ve özgür olmayan bir bileşen mozağine yeniden yönlendirebilir. Günümüzden beş yıl sonra, kesin bir şekilde hala çok miktarda özgür yazılıma sahip olacağız; ancak dikkatli olmazsak, kullanıcıların bulmayı bekledikleri özgür olmayan yazılım olmaksızın bu özgür yazılımlar kullanılabilir olmayacaktır. Durum böyle olursa, özgürlük mücadelemiz başarısız olmuş olacaktır.

1 Motif ve Qt GNU kütüphaneleri, geçmişte birçok özgür yazılımı bu şekilde tuzağa düşürmüş ve çözülmesi yıllar süren problemlere neden olmuştur. Qt problemi çözüldü çünkü Qt şimdi özgürdür; Motif problemi, yerine geçen özgür LessTif’ten beri hala tam olarak çözülememiştir ve bir miktar cıvalanmaya ihtiyacı vardır (lütfen bunun için gönüllü olun). Sun’ın özgür olmayan Java gerçekleştirimi ve standart Java kütüphaneleri şimdi benzer bir probleme neden olmaktadır ve bunların özgür yazılımla değiştirilmesi şimdi büyük bir GNU çalışmasıdır.

Özgür alternatiflerin yayınlanması basit şekilde bir programlama konusu olsaydı, topluluğumuzun gelişim kaynakları arttıkça gelecekteki problemlerin çözülmesi daha kolay hale gelebilirdi. Ancak bunu daha zor hale getirebilecek bazı engeller mevcuttur: özgür yazılımı yasaklayan kanunlar. Yazılım patentleri arttıkça ve DVD izleme ya da RealAudio çokluortamlarının dinlenmesi gibi önemli işler için özgür yazılımın geliştirilmesinin önlenmesinde DMCA² gibi kanunlar kullanıldıkça, özel mülk ve gizli verilerle savaşmak için, bunları kullanan özgür olmayan programları reddetmek hariç olmak üzere hiçbir açık yol bulamayacağız.

Bu şartların sağlanması birçok farklı çaba tipini gerektirecektir. Ancak herhangi bir soruna karşı koymak için hepsinin üstünde ihtiyaç duyduğumuz şey, özgürlüğün işbirliği yapma hedefini unutmamaktır. İnsanları büyük çabalarda bulunmak için yüreklendiren, güçlü ve güvenilir yazılım için yalnızca bir isteğin olmasını bekleyemeyiz. İnsanların özgürlükleri ve toplumları için savaştıklarında olduğu gibi ciddi bir kararlılığa ihtiyacımız vardır, insanlar yıllar boyunca kararlı olmalı ve asla vazgeçmemelidirler.

Topluluğumuzda, bu hedef ve bu kararlılık temelde GNU Projesi'nden kaynaklanmaktadır. Özgürlük ve toplumdaki ciddi olarak bahsedilen bizleriz; "Linux"ı konuşan kurumlar normalde bunu söylemez. "Linux" hakkındaki dergiler tipik olarak özgür olmayan yazılım reklamlarıyla doludur; "Linux"ı paketleyen firmalar sisteme özgür olmayan yazılımı eklemektedir; diğer firmalar, özgür olmayan uygulamalarla "Linux"ı desteklemektedir; bu uygulamaları sunmak için, "Linux"a ilişkin kullanıcı grupları tipik olarak satış elemanlarını davet etmektedir. Toplumumuzda insanların özgürlük ve kararlılık fikriyle karşılaşma ihtimalinin en yüksek olduğu yer GNU projesidir.

Ama insanlar GNU projesiyle karşılaştıklarında, GNU Projesi'nin kendileriyle ilgili olup olmadığını hissedecek midir?

GNU Projesi'nden gelen bir sistemi kullanıyor olduklarını bilen insanlar, kendileriyle GNU arasında doğrudan bir ilişki görebilir. Felsefemizle otomatik olarak uyum sağlamayacaklardır ancak en azından felsefemiz hakkında ciddi bir şekilde düşünmek için bir neden görecektirler. Bunun tersi olarak, kendilerini "Linux kullanıcıları" olarak değerlendiren ve GNU Projesi'nin "Linux'ta yararlı olduğu kanıtlanan araçlar geliştirdiğine" inanan insanlar, tipik olarak kendileriyle GNU arasında yalnızca doğrudan olmayan bir ilişkiyi algırlarlar. Karşılaştıklarında, GNU felsefesini yalnızca ihmal edebilirler.

GNU Projesi idealisttir ve günümüzde idealizmi yüreklendiren herkes büyük

2 1998 yılındaki Digital Millennium Copyright Act (Dijital Milenyum Telif Hakkı Hareketi) Amerikan telif hakkı kanununu güncellemeye çalışmaktadır; DMCA'daki başlıklar, telif hakkı koruma sistemlerinden kaçınmak, adil kullanım ve çevrim içi hizmet sağlayıcı özelliği ile ilgili hükümlerdir. DMCA hakkında daha fazla ayrıntılı bilgi için, Bölüm 12'ye [Telif Hakkının Yanlış Yorumlanması – Seri Hatalar] bakınız.

bir engelle karşı karşıyadır: Hüküm süren ideoloji, insanların idealizmi “pratik olmayan” olarak değerlendirmesine neden olmaktadır. Ancak bizim idealizmimiz, yüksek seviyede pratiktir: Özgür bir GNU/Linux işletim sistemine sahip olmamızın nedeni budur. Bu sistemi seven insanlar, gerçekleştirilenin bizim idealimiz olduğunu bilmelidirler.

“İş” gerçekten bitmiş olsaydı ve ödül olarak itibardan başka hiçbir şey olmasaydı, konunun burada sonlandırılması daha iyi olurdu. Ancak biz bu durumda değiliz. İnsanların yapılması gereken işi yapmak amacıyla ilham alması için, şimdiye kadar yaptığımız işlerin tanınması gerekir. Lütfen işletim sistemini GNU/Linux olarak adlandırarak bizlere yardımcı olun.

6. “Özgür Yazılımın” “Açık Kaynak”tan Daha İyi Olmasının Nedenleri

Başka bir isim kullanıldığında özgür yazılımla aynı özgürlüğü vermesine rağmen, hangi ismi kullandığımız büyük bir fark yaratmaktadır: Farklı sözcükler farklı anlamlar taşımaktadır.

1998 yılında, özgür yazılım topluluğundaki insanların bazıları, ne yaptıklarını tanımlamak için, “özgür yazılım” yerine “açık kaynak yazılım”¹ terimini kullanmaya başladı. “Açık kaynak” terimi, hızlı bir biçimde farklı bir yaklaşımla, farklı bir felsefeyle, farklı değerlerle ve hatta lisansların kabul edilebilir olduğu farklı bir ölçütle ilişkilendirilmeye başlandı. Bazı uygulamaya yönelik projelerde birlikte çalışmamız mümkün olmasına ve bazı projelerde birlikte çalışmış olmamıza rağmen, Özgür Yazılım Hareketi ve Açık Kaynak hareketi bugün farklı görünüm ve hedeflere sahip farklı hareketlerdir.

İki hareket arasındaki temel fark, değerlerinde, dünyaya bakış şekillerindedir. Açık Kaynak hareketi için, yazılımın açık bir kaynak olup olmayacağı etik bir sorun değil, pratik bir sorundur. Ortaya konulduğu gibi, “Açık kaynak bir geliştirme yöntembilimidir; özgür yazılım ise sosyal bir harekettir”. Açık Kaynak hareketi için, özgür olmayan yazılım, idealin altında bir çözümdür. Özgür Yazılım Hareketi için, özgür olmayan yazılım sosyal bir problemdir ve çözüm, özgür yazılımdır.

Özgür Yazılım Hareketi ile Açık Kaynak Hareketi Arasındaki İlişki

Özgür Yazılım Hareketi ve Açık Kaynak hareketi, özgür yazılım topluluğundaki iki politik kamp gibidir.

1960'lardaki radikal gruplar siyasal ayrışmalara itibar kazandırdılar; siyasal yapılar bölünüyordu çünkü stratejilerinin ayrıntılarında anlaşamıyorlardı ve ardından birbirlerini düşman olarak görüyorlardı. Ya da en azından, doğru olsun olmasın insanların onlar hakkındaki düşüncesi budur.

¹ <http://www.opensource.org>

Orijinal olarak 1998'de yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

Özgür Yazılım Hareketi ile Açık Kaynak hareketi arasındaki ilişki, söz konusu resmin tam tersidir. Temel ilkeler konusunda uyuşmamaktayız ancak pratik önerilerde az çok fikir birliğine varmaktayız. Böylece birçok özel projede birlikte çalışabiliriz. Açık Kaynak hareketini düşman olarak görmemekteyiz. Asıl düşman özel mülk yazılımdır.

Açık Kaynak hareketine karşı değiliz ancak onlarla aynıymışız gibi anılmak istemiyoruz. Bizim topluluğumuza katkılarını biliyoruz ancak bu topluluğu biz oluşturduk ve insanların bunu bilmelerini istiyoruz. İnsanların, başarılarımızı, onların değil bizim değerlerimizle ve felsefemizle ilişkilendirmesini istiyoruz.

Farklı görüşlere sahip bir grubun arkasında engellenmek değil, sesimizi duyurmak istiyoruz.

Gerçekleştirdiğimiz iş ve geliştirdiğimiz yazılım, GNU/Linux işletim sistemi, hakkında konuşurken lütfen Özgür Yazılım Hareketi'ni belirtin.

İki Terimin Karşılaştırılması

Bu makalenin geri kalanı, “özgür yazılım” ve “açık kaynak” terimlerini karşılaştırmaktadır. “Açık kaynak” teriminin niçin problemleri çözmediğini aksine bazı problemlere neden olduğunu göstermektedir.

Anlam Belirsizliği

“Özgür yazılım” (Free Software) terimi, bir anlam belirsizliği problemine sahiptir: İstenilmeyen bir anlam olan “ücretsiz olarak temin edilebilecek yazılım” istenilen anlam olan “kullanıcıya belirli özgürlükler sağlayan yazılım” ifadesi yerine kullanılmaktadır. Daha net bir özgür yazılım tanımı yayınlamak bu problemi çözmeye çalışırız (“Özgür Yazılım Tanımı”na bakınız) ancak bu, mükemmel bir çözüm değildir; problemi tamamıyla çözmez. Başka problemleri olmayan, anlam açısından belirli olan bir terim daha iyi olacaktır.

Maalesef, İngilizce'deki tüm alternatiflerin kendine göre problemleri vardır. İnsanların önerdiği birçok alternatifi inceledik ancak hiçbiri açık bir şekilde “doğru” değildir, bu alternatiflerin seçilmesi iyi bir fikir olmayacaktır. “Özgür yazılım” için kullanılması önerilen her terim, benzer bir anlamsal probleme sahiptir hatta daha kötüdür ve buna, “açık kaynak yazılım” da dahildir.

Açık Kaynak Girişimi tarafından yayınlanan “açık kaynak yazılımının” resmi tanımı, özgür yazılım tanımımıza çok yakındır; ancak, bazı açılardan oldukça gevşektir ve kullanıcılar açısından kabul edilemez derecede kısıtlayıcı olarak değerlendirdiğimiz birkaç lisansı kabul etmişlerdir. Ancak, “açık kaynak yazılımı” ifadesi için açık anlam “kaynak koduna bakabileceğinizdir”. Bu, özgür yazılımdan çok daha zayıf bir ölçüttür; özgür yazılımı içerir ancak ayrıca Xv gibi yarı-özgür programları ve hatta orijinal lisansı altında Qt (QPL'den önce) dahil olmak üzere bazı özel mülk programları bile içerir.

“Açık kaynağa” ilişkin söz konusu açık anlam, taraftarlarının istediği anlam değildir. Sonuç olarak, birçok insan, bu taraftarların taraf olduğu şeyin ne olduğunu yanlış anlamaktadır. Yazar Neal Stephenson’ın “açık kaynağı” tanımlama şekli şu şekildedir:

Linux “açık kaynak” yazılımdır, bu, herhangi birinin kaynak kodu dosyalarının kopyalarını basit bir biçimde alabileceği anlamına gelmektedir.

Stephenson’ın “resmi” tanımı bilerek reddetmeye ya da bu konuda sorun çıkarmaya çalıştığını düşünmüyorum. Zannediyorum ki, terime ilişkin bir anlam elde etmek için İngilizcenin kurallarını uygulamıştır. Kansas eyaleti benzer bir tanım yayınlamıştır:

Açık kaynak yazılımı (AKY - OSS) kullanın. Söz konusu kodla neler yapılabileceğine ilişkin olarak yapılabilecekler belirli lisans anlaşmalarına bağlı olarak değiştiği halde, AKY, kaynak kodunun özgür bir şekilde kullanılabilir olduğu yazılımdır.

Tabi ki, tıpkı “özgür yazılım” için yaptığımız gibi, terim için uygun bir tanım yayınlayarak, açık kaynak insanları bu sorunu çözmeye çalışmıştır.

Ancak “özgür yazılıma” ilişkin açıklama basittir; “özgür demek bedava bira demek değildir” fikrini benimsemiş bir kimse için yanlış anlama olmayacaktır. “Açık kaynak” teriminin uygun anlamını açıklamanın ve doğal tanımın yanlış tanım olduğunu göstermenin basit bir yolu yoktur.

Özgürlük Korkusu

“Açık kaynaklı yazılım” terimi için temel iddia, “özgür yazılımın” bazı insanlar için zorluk oluşturmasıdır. Bu doğrudur: özgürlük, etik hususlar, sorumluluklar ve kullanışlılık hakkında konuşmak, insanların, ihmal edebilecekleri şeyler hakkında düşünmesini gerektirmektedir. Bu, sıkıntıları tetikleyebilir ve bazı insanlar, buna ilişkin fikri reddedebilir. Ancak bu gibi konuları konuşmayı durdurursak, toplumun daha iyi durumda olacağı sonucuna varamayız.

Yıllar önce, özgür yazılım geliştiricileri bu sıkıntı tepkisini fark etti ve bazıları, bunu önlemek için bir yaklaşım keşfetmeye başladı. Bunu, etik ve özgürlük konusunda sessiz kalarak ve özgür yazılımın bazı pratik yararları hakkında konuşarak şekillendirdiler, yazılımı belirli kullanıcılara, özellikle işyerlerine, daha etkin bir şekilde “satabildiler”. “Açık kaynak” terimi, bunun daha fazlasının yapılmasının bir yolu olarak sunulmaktadır, “iş hayatı için daha kabul edilebilir” olmanın bir yolu olarak sunulmaktadır. Açık Kaynak hareketinin görünümü ve değerleri bu karardan kaynaklanmaktadır.

Bu yaklaşımın, kendi adına etkin olduğu görülmüştür. Günümüzde tamamen pratik nedenlerden dolayı birçok insan özgür yazılıma geçmektedir. Olduğu kadarıyla bu iyidir ancak yapmamız gereken tek şey bu değildir! Kullanıcıları özgür yazılıma çekmek tüm iş değildir, yalnızca ilk adımdır.

Er ya da geç, bu kullanıcılar, pratik bazı avantajlar için özel mülk yazılımı kullanmaya davet edilecektir. Çok sayıda firma bu gibi teklifleri yapmak için beklemektedir ve kullanıcılar bunu niçin reddetsinler? Yalnızca özgür yazılımın kendilerine sağladığı özgürlüğün değerini bilmeyi öğrenseler keşke. Bu fikri yaymak bize kalmıştır ve bunu gerçekleştirmek için, özgürlük hakkında konuşmamız gerekir. Topluluk için belirli miktardaki işe “sessiz kalma” yaklaşımı yararlı olabilir ancak bol miktarda özgürlük konuşması da yapmalıyız.

Halen, büyük oranda “sessiz kaldık” ve yeterli konuşma özgürlüğüne sahip olamadık. Özgür yazılımla ilgili birçok kimse, özgürlük hakkında az şey söyler, bunun nedeni, genelde “işe daha kabul edilebilir” olmaya çalışmalarıdır. Yazılım dağıtıcıları özellikle bu modeli göstermektedir. Bazı GNU/Linux işletim sistemi dağıtımları, temel özgür sisteme özel mülk paketleri eklemektedir ve kullanıcıların bunları özgürlükten geriye atılmış bir adım olarak değil, bir avantaj olarak görmelerini sağlamaya yönlendirmektedir.

Özgür yazılım kullanıcılarının akımına yetişmeye zorlanıyoruz, özgür yazılım kullanıcıları özgür sisteme girer girmez, onlara özgürlük ve topluluğumuz hakkında bilgi verme konusunda başarılı değiliz. Bu, özgür olmayan yazılımın (ilk olarak popüler hale geldiğinde Qt bu şekildeydi) ve kısmen özgür olmayan işletim sistemi dağıtımlarının bu gibi verimli toprakları bulmasının nedenidir. Şimdi “özgür” sözcüğünün kullanımının durdurulması bir hata olacaktır; özgürlük hakkında daha az değil daha fazla konuşmalıyız.

“Açık kaynak” terimini kullananlar, topluluğumuza daha fazla kullanıcı çekerlerse, bu bir katkıdır ancak geri kalanımız, özgürlük konusunda kullanıcıların dikkatini çekmek için daha sıkı çalışmak zorunda kalacaktır. Her zamankinden daha sesli olarak “Bu özgür yazılımdır ve size özgürlük verir!” dememiz şarttır.

Ticari Marka İşe Yarar mı?

“Açık kaynak yazılım” savunucuları, açık kaynak yazılımı ticari bir marka yapmaya çalışmış, bunun, hatalı kullanımı önlemeyi mümkün kılacağını söylemiştir. Bu girişim, uygulama 1999 yılında son bulduğunda çarpıklaştı; bu nedenle, “açık kaynağın” yasal durumu “özgür yazılımın” yasal durumuyla aynıdır: kullanımına ilişkin hiçbir yasal kısıtlama yoktur. Resmi tanıma uygun olmasalar bile, bazı firmaların raporlarının yazılım paketlerini “açık kaynak” olarak adlandırdığını duydum; kendim bazı örneklerini gözlemledim.

Ancak, ticari bir marka olan bir terimin kullanılması büyük bir fark yaratır mı? Bu, mutlaka gerekmez.

Açık bir şekilde söylemeden firmalar, ayrıca bir programın “açık kaynak yazılım” olduğu ifadesini veren bildirimler yayınlamıştır. Örneğin, resmi tanıma uygun olmayan bir program hakkında yapılan bir IBM bildirisi şunu söylemiştir:

“Açık kaynak topluluğunda yaygın olduğu şekliyle, ... teknolojisinin kullanıcıları, IBM ile de işbirliği yapabilecektir.”

Bu, programın “açık kaynak” olduğunu açık bir şekilde söylememiştir ve birçok okuyucu bu detayı fark etmemiştir. (Unutulmamalıdır ki, IBM aslında bu programı özgür yazılım yapmaya çalışmaktadır ve daha sonra, bu programı özgür yazılım ve “açık kaynak” yapan yeni bir lisansı benimsemiştir; ancak bu bildiri yayınlandığında, program herhangi biri olarak nitelendirilmemiştir.)

Ve şimdi Cygnus Solutions var, bu, bir özgür yazılım firması olacak şekilde oluşturulmuş ve sonuç olarak özel mülk yazılıma kadar uzanmıştır, bazı özel mülk yazılım ürünlerinin tanıtımını yapmıştır: “Cygnus Solutions açık kaynak piyasasında bir liderdir ve [GNU/]Linux pazarına iki ürünü sokmuştur.”

IBM'den farklı olarak Cygnus, bu paketleri özgür yazılım haline getirmeye çalışmıyordu ve paketler, nitelendirmeye yaklaşmadı. Ancak Cygnus, gerçekten de bu paketlerin “açık kaynak yazılım” olduklarını söylemedi, dikkatsiz okuyucularda bu izlenimi sağlamak için, bu terimi kullandılar.

Bu gözlemler, ticari markanın “açık kaynak” terimiyle birlikte gelen karışıklığı önleyemeyeceğini göstermektedir.

“Açık Kaynağa” İlişkin Yanlış Anlamalar(?)

Açık Kaynak Tanımı yeterince açıktır ve tipik özgür olmayan programın yeterli olmadığı da oldukça açıktır. Bu nedenle, “Açık Kaynak firmasının”, ürünleri özgür yazılım olan (ya da buna yakın olan) bir firma olduğunu düşünürsünüz, doğru değil mi? Yazık ki, birçok firma buna farklı bir anlam vermeye çalışmaktadır.

1998 yılının Ağustos ayındaki “Açık Kaynak Geliştiricileri Gününde”, davet edilen ticari geliştiricilerin birçoğu, çalışmalarının yalnızca bir kısmının özgür yazılım (ya da “açık kaynak”) olmasını planladıklarını söylemiştir. İş odakları, özgür yazılımın kullanıcılarına satılmak üzere özel mülk eklemeler (yazılım ya da belge) geliştirme üzerineydi. Bunu, topluluğumuzun bir parçası olarak yasal olarak değerlendirmemizi istediler çünkü paranın bir kısmı özgür yazılım geliştirmeye ayrılmıştı.

Sonuçta, “açık kaynaklı yazılım” olmasalar bile, bu firmalar, özel mülk yazılım ürünlerine “açık kaynak” kaşesini vurmaya çalışmıştır, çünkü özgür yazılımla belirli bir ilişkileri vardır ya da aynı firma ayrıca belirli bir özgür yazılımı da sürdürür (Bir firma kurucusu oldukça açık bir şekilde, topluluğun destekleyeceği mümkün olduğunca az bir çalışmayı, destekledikleri özgür pakete koyacaklarını söylemiştir).

Yıllar boyunca, birçok firma, özgür yazılımın gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu firmaların bazıları, özgür olmayan yazılım da geliştirmiştir ancak iki eylem birbirinden farklıdır; bu nedenle, özgür olmayan ürünlerini ihmal edebilir ve

özgür yazılım projelerinde onlarla çalışabiliriz. Daha sonra yaptıklarının geri kalanı hakkında konuşmaksızın, özgür yazılıma katkılarından dolayı onlara dürüst bir şekilde teşekkür edebiliriz.

Bu firmalarla aynı şeyi yapamayız, çünkü bunu yapmamıza izin vermezler. Bu firmalar etkin olarak tüm etkinliklerini biraraya toplayarak kamuyu yönlendirmeyi denemektedir; bizim onların özgür olmayan yazılımlarına iyi niyetli olarak gerçek bir katkı, ancak değil, şeklinde davranmamızı istemektedir. Kendilerini “açık kaynak firmaları” olarak sunmakta, böylece kendilerine yönelik olarak sıcak hoş bir duygu oluşmasını umut etmektedir ve bunu yaparak bulanık-akıllılık yapmış oluruz.

Bu çıkarıcı uygulama, “özgür yazılım” terimi kullanılarak gerçekleştirilseydi, daha az zararlı olurdu. Ancak firmalar, “özgür yazılım” terimini bu şekilde kullanır gibi görünmemektedir; belki de bu terimin, idealizm ile birleşmesi uygun değilmiş gibi görünmesine neden olmaktadır. “Açık kaynak” terimi, bunun için uygun yolu açmaktadır.

Genelde “Linux” olarak atıf yapılan işletim sistemine adanmış 1998 yılının sonlarındaki ticari bir gösteride konuşmacı, ünlü bir yazılım firmasından bir yetkiliydi. Muhtemelen firmasının söz konusu sistemi “destekleme” kararı dolayısıyla davet edilmişti. Maalesef, “destek” biçimleri, sistemle birlikte çalışan özgür olmayan yazılımın yayılmasını içermekteydi, başka bir deyişle, topluluğumuzun bir pazar olarak kullanılması ancak katkıda bulunulmamasını içermekteydi.

“Ürünümüzü açık kaynak yapmamızın bir yolu yoktur ancak belki de ürünümüzü ‘iç’ açık kaynak yapacağız. Müşteri destek ekibimizin kaynak koduna erişimine izin verirsek, müşteriler için hataları bulabilirler ve daha iyi bir hizmet sağlayabiliriz” denmiştir (Tırnak içindeki bu ifade tam ifade değildir çünkü cümleleri aynen almadım ama bu ifade, ana fikri vermektedir).

Daha sonra, dinleyiciler arasındaki insanlar bana şunu söylediler, “Doğru noktayı yakalayamadım”. Ama gerçekten de durum böyle midir? Hangi noktayı kaçırmıştır?

Açık Kaynak hareketi noktasını kaçırmamıştır. Söz konusu hareket, kullanıcıların özgürlüğe sahip olmaları gerektiğini söylemez, yalnızca daha fazla insanın kaynak koduna bakmasına izin verir ve daha hızlı ve daha iyi bir şekilde gelişmesine yardımcı olmaya çalışır. Yönetici, bu noktayı tamamen kavramıştır; kullanıcılar dahil olmak üzere bu yaklaşımı tam anlamıyla gerçekleştirmeye isteksizdir, bu yaklaşımı, firma dahilinde kısmi olarak gerçekleştirmeyi düşünmektedir.

Kaçırıldığı nokta şudur ki, açık kaynak yayılmak için tasarlanmamıştır ve kullanıcılar özgürlüğü hak etmektedir.

Özgürlük fikrinin yayılması fikri büyük bir iştir ve yardımınıza ihtiyacı var. Bu,

GNU Projesi'nde "özgür yazılım" terimine takılmamızın nedenidir, bu nedenle söz konusu işi yapmanıza yardımcı olabiliriz. Bu özgürlüğü hissediyorsanız ve yalnızca getirdiği kullanışlılık için değil, topluluk gerçekten sizin için önemliyse, lütfen "özgür yazılım" terimini kullanarak bize katılın².

² Joe Barr, Live (Canlı) olarak adlandırılan bir makale yazmış ve bu husus hakkındaki bakış açısını belirten bir lisans sağlamıştır.

7. Üniversitede Çalışmanız Durumunda Özgür Yazılımın Yayınlanması

Özgür Yazılım Hareketi'nde, bilgisayar kullanıcılarının kullandıkları yazılımı değiştirme ve yeniden dağıtma özgürlüğüne sahip olmaları gerektiğine inanmaktayız. Özgür yazılımdaki "özgür" (çn. "free") ifadesi özgürlüğe atıf yapmaktadır: Kullanıcıların, yazılımı çalıştırma, değiştirme ve yeniden dağıtma özgürlüğünün olduğu anlamına gelmektedir. Özgür yazılım insanlığın ortak bilgi birikimine katkıda bulunurken, özgür olmayan yazılım buna katkıda bulunmaz. Bu nedenle üniversiteler, bilim adamlarını ve burslu öğrencilerini çalışmalarını yayınlamaları konusunda yüreklendirdikleri gibi, insanlığın ortak bilgi birikiminin gelişmesi için özgür yazılımı da yüreklendirmelidir.

Ne yazık ki, üniversite yöneticileri, yazılıma (ve bilime) karşı tutucu bir yaklaşıma sahiptir; programları gelir kaynağı olarak görmekte, insanlığın ortak bilgi birikimine katkıda bulunacak fırsatlar olarak görmemektedirler. Özgür yazılım geliştiricileri, hemen hemen 20 yıldır bu eğilimle mücadele etmektedir.

1984 yılında GNU işletim sistemini geliştirmeye başladığında, yaptığım ilk şey, MIT'deki görevimi bırakmaktı. Bunu özellikle, MIT lisans ofisinin GNU'yu özgür yazılım olarak yayınlamamı engellememesi için yaptım. Değişiklik yapılmış tüm sürümlerin özgür yazılım olmasını sağlayan GNU'da programların lisanslanması için bir yaklaşım planladım, bu GNU Genel Kamu Lisansına (GNU GPL) evrilen bir yaklaşımdır ve kullanmama izin vermeleri için MIT yönetiminden ricada bulunmak zorunda kalmak istemiyordum.

Yıllar geçtikçe, yazılımı yalnızca satılacak bir şey olarak gören yöneticilerle nasıl başa çıkılacağına ilişkin öneriler için, üniversite üyeleri, sıklıkla Özgür Yazılım Vakfı'na geldiler. Özel olarak finansmanı sağlanan projeler için bile iyi bir yöntem, çalışmalarınızın, GNU GPL altında yayınlanan mevcut bir programı esas almasıdır. O zaman yöneticilere şunu söyleyebilirsiniz: "GNU GPL altında olmadığı takdirde değiştirilmiş sürümü yayınlamamıza izin verilmemektedir, başka herhangi bir yol, telif hakkı ihlali olacaktır." Dolar işaretleri gözlerinden silindikten sonra, genel olarak bunu özgür yazılım olarak yayınlamaya razı olacaktırlar.

Ayrıca finans sponsorunuzdan da yardım isteyebilirsiniz. NYU'daki bir grup, Amerikan Hava Kuvvetleri'nden destekle GNU Ada Derleyicisini geliştirdiğinde, sözleşme, çalışmanın sonucunda ortaya çıkan kodun, Özgür Yazılım

Vakfı'na bağışlanmasını gerektirmiştir. Düzenlemeyi ilk olarak sponsorla çalışın, daha sonra kibar bir şekilde, üniversite yönetimine, yeniden pazarlığa açık olmadığınızı gösterin. Üniversite yönetimi, sözleşmesiz olmasındansa, özgür yazılım geliştirmek için sözleşmeli çalışmayı tercih eder, bu nedenle, muhtemelen devam edeceklerdir.

Ne yaparsanız yapın, hususu erken ele alın, kesinlikle programın yarısı bitmeden önce ele alın. Bu noktada, üniversitenin size hala ihtiyacı vardır, böylece sert oynayabilirsiniz: Yazılımın özgür yazılım olması konusunda (ve sizin özgür yazılım lisansı tercihiniz konusunda) fikir birliğine varmışlarsa, yönetime programı bitireceğinizi, kullanılabilir hale getireceğinizi söyleyin. Aksi takdirde bu konu üzerine, hakkında bir makale yazmaya yetecek kadar çalışacaksınız ve yayınlamaya yetecek kadar iyi bir sürümü asla oluşturamayacaksınız. Yöneticiler, tercihlerinin, üniversiteye kredi sağlayan özgür bir yazılım paketi olduğunu bildiklerinde, genellikle ilk söz edileni seçeceklerdir.

Üniversitelerin hepsinin tutucu politikaları yoktur. Ön tanımlı olarak, Teksas Üniversitesi, geliştirilen tüm yazılımlarının, GNU Genel Kamu Lisansı altında özgür yazılım olarak yayınlanması politikasına sahiptir. Brezilya'daki üniversiteler ve Hindistan Haydarabat'taki Hindistan Bilgi Teknoloji Enstitüsü, GPL altında yazılımın yayılmasına ilişkin politikalara sahiptir. İlk olarak fakülte desteği geliştirilerek, üniversitenizde bu gibi bir politikayı kurabilirsiniz. Bu konuyu, ilkelerden biri olarak sunun: üniversite insanlığın ortak bilgi birikimini geliştirme görevine sahip midir ya da tek amacı kendi varlığını sürdürmek midir?

Hangi yaklaşımı kullanırsanız kullanın Özgür Yazılım Hareketi'nde yaptığımız gibi kararlılığı ve etik bir perspektifi benimsemenize yardımcı olur. Kamusal etik anlayışı içinde davranmak için yazılım, tüm kamu için, özgürlükte olduğu gibi, özgür olmalıdır.

Birçok özgür yazılım geliştiricisi, bunu yapmalarının uygulamaya yönelik pratik nedenlerini itiraf etmektedir: yazılımı daha güçlü ve güvenilir hale getirmek için bir yol olarak diğerleriyle yazılımı paylaşma ve onlara değiştirme izni vermeye taraftardır. Bu değerler, özgür yazılım geliştirmek için sizi yüreklendiriyorsa, katkınız için teşekkür ederiz. Ancak üniversite yöneticileri, programı özgür olmayan hale getirmeniz için sizi kandırmaya çalıştıklarında, bu değerler size sağlam bir dayanak olmayacaktır.

Örneğin, size şunu söyleyebilirler "Alabileceğimiz tüm parayla, bunu daha bile güçlü ve güvenilir kılabiliriz." Bu ifade, sonunda doğru çıkmayabilir ancak bunu çürütmek zordur. Kopyaları, "ücretsiz, yalnızca akademik kullanım için ücretsiz" şeklinde sunmak için bir lisans önerebilirler, bu da halka, özgürlüğü hak etmediklerini söyler ve bunun akademik işbirliğini sağlayacağını iddia ederler ve ihtiyaç duyduğunuz tek şeyin bu olduğunu söylerler.

Faydacı değerlerden başlarsanız, bu çikışsız önerileri reddetmek için iyi bir neden sunmanız zordur ancak dayanağınızın temeli etik ve politik değerler olursa, bunu kolayca başarabilirsiniz. Kullanıcıların özgürlüğüne mal olacak şekilde bir programın güçlü ve güvenilir kılınmasının iyi tarafı nedir? Üniversitelerin dışında olduğu kadar içinde de özgürlük uygulanmamalı mıdır? Özgürlük ve toplum hedefleriniz arasındaysa, yanıtlar açıktır. Özgür yazılım kullanıcıların özgürlüğüne saygı duyarken, özgür olmayan yazılım bu özgürlüğü yadsır.

Hiçbir şey sizin kararınızı, toplumun özgürlüğünün sizlere bağlı olduğunu bilmek kadar güçlendiremez.

8. Özgür Yazılımın Satılması

Birçok insan inanmaktadır ki, GNU Projesi'nin ruhu, yazılımın kopyalarının dağıtılması için ücret alınmamasını gerektirir ya da mümkün olduğunca düşük bir ücretin (maliyeti karşılayacak kadar) alınmasını gerektirir.

Gerçekte, özgür yazılımın yeniden-dağıtımını yapan insanların mümkün olduğunca ya da istedikleri kadar ücretlendirme yapmasını istiyoruz. Bu size ilginç geldiyse, lütfen okumaya devam edin.

“Özgür” (çn. Free) sözcüğü temelde iki genel anlama sahiptir; ücrete ya da özgürlüğe atıf yapabilir. “özgür yazılım” hakkında konuştuğumuzda, ücret hakkında değil, özgürlük hakkında konuşmaktayız! . Özel olarak, bu, bir kullanıcının, değişiklik yaparak ya da yapmayarak programı çalıştırma, değiştirme ve yeniden dağıtma konusunda özgür olduğu anlamına gelmektedir.

Özgür programlar bazen ücretsiz olarak ve bazen de azımsanmayacak bir ücret karşılığında dağıtılır. Genellikle aynı program, farklı yerlerden her iki şekilde de sağlanabilir. Ücretten bağımsız olarak, program özgürdür çünkü kullanıcıların kullanım özgürlüğü vardır.

Özgür olmayan programlar genellikle yüksek bir fiyata satılır ancak bazen satış yerleri, size ücretsiz olarak bir kopya vereceklerdir. Ancak bu durum, bu gibi yazılımların özgür yazılım olmalarını sağlamaz. Ücretli ya da ücretsiz olsun, program özgür değildir, çünkü kullanıcıların özgürlüğü yoktur.

Özgür yazılım bir ücret konusu olmadığına göre, düşük bir fiyat, daha özgür değildir ya da özgüre yakın değildir. Bu nedenle, özgür yazılımın kopyalarını yeniden dağıtıyorsanız, azımsanmayacak bir ücret alabilir ve para kazanabilirsiniz. Özgür yazılımın yeniden dağıtılması iyi ve mantıklı bir harekettir; bunu yaparsanız bundan kar da sağlayabilirsiniz.

Özgür yazılım bir topluluk projesidir ve özgür yazılıma bağlı olan herkes, topluluğu oluşturmanın yollarını aramalıdır. Bir dağıtıcı için bunu gerçekleştirmenin bir yolu, karınızın bir kısmını Özgür Yazılım Vakfı'na ya da başka bir özgür yazılım geliştirme projesine vermektir. Finansman gelişimi sayesinde,

1 “Özgür” sözcüğünü “ücretsiz biradaki” gibi değil, “özgür konuşmadaki” gibi düşünmeye devam edin.

Orijinal olarak 1996'da yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

özgür yazılım dünyasını geliştirebilirsiniz.

Özgür yazılımın dağıtılması, geliştirme için finansman sağlamak adına bir fırsattır. Bunu boşa harcamayın!

Finansmana destek sağlamak için, bazı ekstralara sahip olmanız gereklidir. Çok düşük ücret alırsanız, gelişimi desteklemek için ayıracak paranız olmayacaktır.

Daha Yüksek Bir Dağıtım Ücreti Bazı Kullanıcılara Zarar Verecek Midir?

İnsanlar bazen, yüksek bir dağıtım ücretinin, fazla paraya sahip olmayan kullanıcıları özgür yazılımın dışında bırakacağından korkmaktadır. Özel mülk yazılımla, yüksek fiyat tam olarak bu duruma neden olur, ancak özgür yazılım farklıdır.

Fark, özgür yazılımın doğal olarak yayılma eğiliminde olmasıdır ve bunu sağlamanın birçok yolu vardır.

Yazılım istifçileri, standart ücreti ödemeksizin özel mülk bir programı çalıştırmayı önlemek için elinden geleni yapmaktadır. Bu, fiyat yüksekse, bazı kullanıcıların programı kullanmalarını zorlaştırır.

Özgür yazılımla, kullanıcılar, yazılımı kullanmak için, dağıtım ücretini ödemek zorunda değildir. Programı bir arkadaşlarından kopyalayabilirler ya da ağ erişimine sahip bir arkadaşları aracılığıyla edinebilirler. Ya da çok sayıda kullanıcı bir araya gelip, tek bir CD-ROM'un fiyatını paylaşabilir, daha sonra da yazılımı kullanabilirler. Yazılım özgür olduğunda, yüksek bir CD-ROM fiyatı büyük bir engel değildir.

Daha Yüksek Bir Dağıtım Fiyatı Özgür Yazılımın Kullanımını Azaltır Mı?

Başka bir genel konu, özgür yazılımın popülerliğine ilişkindir. İnsanlar, dağıtım için yüksek bir fiyatın kullanıcı sayısını azaltacağını ya da düşük bir fiyatın kullanıcıları yüreklendireceğini düşünmektedirler.

Özel mülk yazılım için bu durum doğrudur, ancak özgür yazılım farklıdır. Kopyaların alınması için birçok yol varken, dağıtım hizmetinin fiyatının popülerlik üzerinde daha az etkisi vardır.

Uzun vadede, özgür yazılımı kaç kişinin kullandığı temel olarak özgür yazılımın ne kadar çok şey yapabildiğiyle ve özgür yazılımın kullanımının ne kadar kolay olduğuyla belirlenir. Özgür yazılımla yapmak istedikleri bütün işleri yapamazlarsa, birçok kullanıcı özel mülk yazılımı kullanmaya devam edecektir. Bu nedenle, uzun vadede kullanıcı sayısını artırmak istiyorsak, her şeyin ötesinde, daha fazla özgür yazılım geliştirmeliyiz.

Bunu gerçekleştirmenin en doğrudan yolu, gerekli özgür yazılımı ya da kılavuzları sizin yazmanızdır. Yazmak yerine dağıtımla uğraşıyorsanız, yardımcı olabileceğiniz en iyi yol, başkalarının özgür yazılım yazması için finansman sağlamaktır.

“Yazılımın Satılması” Terimi Kafa Karıştıracı da Olabilir

Kesin şekilde konuşursak, “satış” para karşılığında malların ticareti, değiş tokuşu anlamına gelmektedir. Özgür bir programın bir kopyasının satılması ya-saldır ve bunu destekleriz.

Ancak, insanlar “yazılımın satılmasını” düşündüklerinde, birçok firmanın yaptığı şekilde yapmayı düşünürler: özgür yazılım yapmak yerine yazılımı özel mülk yapmak.

Bu nedenle, bu yazıda olduğu gibi ayrımları iyi yapmayacaksanız, “yazılımın satılması” teriminin kullanılmamasının daha iyi olacağını ve bunun yerine başka bir sözcüğün seçilmesi gerektiğini düşünürüz. Örneğin, “bir ücret karşılığında özgür yazılımın dağıtılması” diyebilirsiniz, bu daha net bir tanımdır.

Yüksek ya da Düşük Ücretler ve GNU GPL

Özel bir durum hariç olmak üzere, GNU Genel Kamu Lisansı'nın (GNU GPL) özgür yazılımın bir kopyası için ne kadar ücretlendirme yapabileceğiniz hakkında hiçbir şartı yoktur. Bir kuruş, lira ya da milyon lira olarak ücretlendirme yapabilirsiniz. Bu size ve pazara kalmıştır, bu nedenle, kimse bir kopya için milyon lira ödemek istemezse bize şikayette bulunmayın.

Tek istisnai durum, tüm kaynak kodu yerine karşılık gelen ikili (binary) kodun dağıtıldığı durumdur. Bunu yapanlardan, GNU GPL tarafından talebe göre kaynak kodunu sağlamaları istenmektedir. Kaynak kodu için ücret üzerinde herhangi bir sınırın olmadığı durumda, herhangi birinin ödeyemeyeceği kadar yüksek bir ücret isteyebilirler, örneğin milyon lira gibi, ve bu nedenle gerçekte gizlerken, kaynak kodunu yayınlıyor gibi görünebilirler. Bu nedenle, bu durumda, kullanıcının özgürlüğünü sağlamak için, kaynağa ilişkin ücreti sınırlandırmamız gereklidir. Ancak sıradan durumlarda, dağıtım ücretlerini sınırlandırmanın haklı bir tarafı yoktur, bu nedenle sınırlandırmayız.

Bazen eylemleri, GNU GPL'nin izin verdiği sınırı aşan firmalar, izin istemekte ve “GNU yazılımı için ücret almayacaklarını” ya da bu gibi şeyleri söylemektedir. Bu şekilde hiçbir yere varamazlar. Özgür yazılım özgürlükle ilgilidir ve GPL'nin uygulanması özgürlüğün savunulmasıdır. Kullanıcıların özgürlüklerini savunduğumuz zaman, dağıtım ücretinin ne kadar olduğu gibi yan konularla meşgul olmayız. Özgürlük önemli bir konudur, bütün konudur ve tek konudur.

9. Özgür Yazılım Özgür Belgelendirme Gerektirir

Özgür yazılım sistemlerinin en büyük eksiği yazılımda değildir, en büyük eksik, bu sistemlere dahil edebileceğimiz iyi özgür belgelerin olmamasıdır. En önemli programlarımızdan birçoğunun tam bir kılavuzları yoktur. Belgeleme, herhangi bir yazılım paketinin önemli bir kısmıdır; önemli bir özgür yazılım paketinin yanında özgür bir kılavuzu yoksa bu, büyük bir eksiktir. Günümüzde bunun gibi bir çok eksiğimiz vardır.

Yıllar önce, bir zamanlar, Perl öğrenebileceğimi düşünmüştüm. Özgür kılavuzdan bir kopya edinmiş ancak bu kılavuzu okumakta zorlanmışım. Perl kullanıcılarına başka kılavuzlar olup olmadığını sorduğumda, daha iyi anlatımlı kılavuzların olduğunu ancak bunların ücretsiz olmadığını öğrenmişim.

Bunun nedeni neydi? İyi kılavuzlar O'Reilly Associates için yazılmıştı ve bu kılavuzlar kısıtlayıcı terimlerle yayınlanmıştı, kopyalama ve değiştirme yasaktı, kaynak dosyalarına ulaşamamaktaydı, özgür yazılım topluluğundan hariç tutulmaktaydılar.

Bu olay, bu tip bir olayın ilk meydana gelişi değildi ve (topluluğumuz için büyük bir kayıptır ki) son olacak gibi de görünmüyordu. Özel mülk kılavuz yayıncıları, o zamandan beri birçok yazarını kılavuzlarını kısıtlamaları konusunda kandırmıştır. Birçok kereler, bir GNU kullanıcısının yazmakta olduğu bir kılavuz konusunda bana hevesli bir şekilde bir şeyler anlattığını duydum, bu kullanıcılar, bu yazdıklarıyla GNU Projesi'ne yardımcı olmak istemişti, ve daha sonra, umutlarım söndü, çünkü bu kullanıcılar, bizim kullanamayacağımız şekilde bir yayıncı ile anlaşıp bir sözleşme imzaladığını söyledi.

Programcıların iyi İngilizce yazamadıklarını göz önünde bulundurursak, kılavuzların bu şekilde işlevsizleştiğini de görürüz.

Özgür yazılım gibi özgür belgeleme de ücretle ilgili değil özgürlükle ilgili bir husustur. Bu kılavuzlarla ilgili sorun, O'Reilly Associates'in kopyalar için bir ücret istemesi değildir, bununla ilgili bir sorun yoktur (Özgür Yazılım Vakfı öz-

Orijinal olarak 2000'de yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

gür GNU kılavuzlarının baskılı kopyalarını da satmaktadır). Ancak GNU kılavuzları, kaynak kodu biçiminde sağlanabilirken, özel mülk kılavuzlar yalnızca kağıt biçiminde elde edilebilmektedir. GNU kılavuzları kopyalama ve değiştirme izniyle birlikte gelir; Perl kılavuzları için durum farklıdır. Bu kısıtlamalar problemlerdir.

Özgür bir belgeye ilişkin ölçütler, özgür yazılıma ilişkin ölçütlere oldukça benzerdir: ikisi de tüm kullanıcılara belirli özgürlüklerin verilmesiyle ilgilidir. Yeniden-dağıtıma (ticari yeniden-dağıtım dahil olmak üzere) izin verilebilir, böylece kılavuz, programın her kopyasıyla birlikte verilebilir, bu çevrim-içi ya da kağıt biçiminde olabilir. Değiştirmeye ilişkin izin de önemlidir.

Genel bir kural olarak, insanların tüm yazı ve kitap tiplerini değiştirme izinlerinin olmasının gerekli olduğuna inanmıyorum. Yazılara ilişkin hususların, yazılıma ilişkin hususlarla mutlaka aynı olması gerekmez. Örneğin, bizim görüşlerimizi ve hareketlerimizi tanımlayan bu yazı gibi yazıların değiştirilmesine sizin ve benim izin vermek zorunda olduğumuzu düşünmüyorum.

Özgür yazılıma ilişkin belgeleme için değiştirme özgürlüğünün niçin önemli olduğuna ilişkin belirli bir neden vardır. İnsanlar, yazılımı değiştirme ve özelliklerine ekleme yapma ya da değiştirme hakkını kullandıklarında, özenlilerse, kılavuzunu da değiştireceklerdir, böylece değiştirilmiş programla doğru ve kullanılabilir belgeleme sağlanabilecektir. Programcıların özen gösterip işlerini bitirmelerini engelleyen bir kılavuz veya programı değiştirdiklerinde sıfırdan yeni bir kılavuz yazmalarını gerektiren bir kılavuz, topluluğumuzun ihtiyaçlarını karşılamaz.

Değişiklik üzerinde sınırsız bir yasak kabul edilemezken, değiştirme yöntemi üzerindeki bazı sınır tipleri hiçbir problem oluşturmaz. Örneğin, orijinal yazarın telif hakkı uyarısının, dağıtım terimlerinin ya da yazar listesinin korunmasına ilişkin şartlar uygundur. Ayrıca değiştirilmiş sürümlerin değiştirilmiş olduklarına dair uyarıyı içermelerini istemekte, hatta silinemeyen ya da değiştirilemeyen bölümlere (söz konusu bölümler teknik-olmayan başlıkları ele aldığı sürece) sahip olmakta da bir problem yoktur (Bazı GNU kılavuzlarında bu vardır).

Bu kısıtlama tipleri bir problem teşkil etmez çünkü pratik bir konu olarak, özenli programcıyı, kılavuzu, değiştirilmiş programa uyarlamaktan alıkoyamaz. Başka bir deyişle, özgür yazılım topluluğunun kılavuzun tam kullanımını sağlamasını engellemezler.

Ancak, kılavuzun tüm teknik içeriğinin değiştirilebilmesi ve daha sonra sonucun tüm genel ortamda tüm genel kanallar aracılığıyla dağıtılması mümkün olmalıdır; aksi takdirde, kısıtlamalar topluluğu engeller, kılavuz özgür değilse başka bir kılavuza ihtiyaç duyarız.

Maalesef, özel mülk bir kılavuz var olduğunda, başka bir kılavuz yazacak bi-

rini bulmamız genellikle zordur. Temel engel, birçok kullanıcının özel mülk bir kılavuzun yeterince iyi olduğunu düşünmesidir, bu nedenle, özgür bir kılavuzun yazılmasına ihtiyaç olduğunu göremezler. Özgür işletim sisteminin, doldurulması gereken bir boşluğa sahip olduğunu görmezler.

Kullanıcılar niçin özel mülk kılavuzların yeterince iyi olduğunu düşünmektedir? Bazıları bu konuyu düşünmemiştir. Umarım ki bu yazı, bunu değiştirmek için bir şeyler yapacaktır.

Diğer kullanıcılar, özel mülk kılavuzları, birçok insanın özel mülk yazılımın kabul edilebilir olduğunu düşünmesiyle aynı nedenle kabul edilebilir olarak değerlendirmektedir: Tamamen pratik ölçütler üzerinden değerlendirme yapmaktadırlar, özgürlüğü bir ölçüt olarak kullanmamaktadırlar. Bu insanların böyle düşünmeye hakları vardır, ancak bu fikirler, özgürlüğü içermeyen değerlerden kaynaklandıkları için, özgürlüğe değer veren bizim gibi insanlar için yol gösterici değildir.

Lütfen bu konudaki görüşlerimizi daha fazla yayın. Kılavuzlarımızı özel mülk yayından ötürü kaybetmeye devam etmekteyiz. Özel mülk kılavuzların yeterli olmadığını söylersek, belki de, belge hazırlayarak GNU'ya yardım etmek isteyen bir sonraki kimse, çok geç olmadan hepsinin ötesinde öncelikle özgürlüğe önem vermesi gerektiğini fark edecektir.

Ayrıca ticari yayıncıları, özel mülk kılavuzlar yerine özgür, copyleft edilmiş kılavuzlar satmak için de yüreklendirebiliriz. Bunu sağlamanın bir yolu da, satın almadan önce bir kılavuzun dağıtımını kontrol etmek ve copyleft olmayan kılavuzlardan çok copyleft kılavuzları tercih etmektir.

Not: Özgür Yazılım Vakfı'nın, diğer yayıncılardan satın alınabilen özgür kitapları listeleyen, www.gnu.org/doc/other-free-books.html adında bir Web sitesi vardır.

10. Özgür Yazılım Türküsü

Bulgar halk müziği “Sadi Moma”ya uyarlanmıştır.

İslık

Katılın bize şimdi ve pay-laşın yazı-lımı Siz olacaksınız
İstifçi-ler alabi-llirler yığın-larca pa-ra Ya - ni
Sahip olduğumuzda yeterince özgür yazı-lıma Kendi - mizin,

orkestral telli
çalgılar

4

özgür hack - er'lar olacak - sınız özgür _____ Katılın bize şimdi ve
doğru hack - er'lar bu doğru _____ Ama onlar yapa-mazlar
çağırın hack - er'ları çağrı - mız - da _____ Biz diğerlerini yeneceğiz

8

payla - şın yazı - lımı Siz olacaksınız — özgür hack - er'lar, Siz olacaksınız özgür.
yardım edin komşu - larınıza Bu değil — iyi, hack - er'lar, bu değil iyi.
kır - ıllı - sans - lar bundan sonra daima, hack - er'lar, bundan sonra daima.

Orijinal olarak 1993'te yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

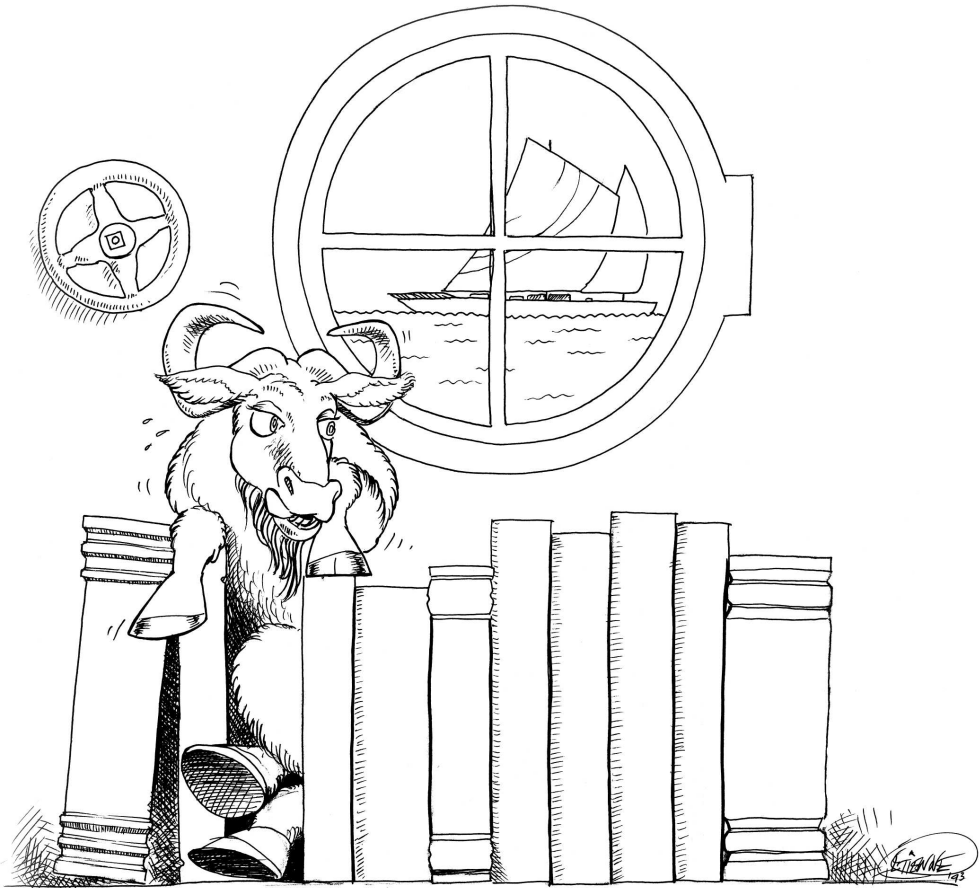
Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

Bölüm 2

Telif Hakkı, Copyleft ve Patentler

11. Okuma Hakkı

2096 yılında Ay Şehri'nde yayınlanan Ay Devrimi'nin Ataları hakkındaki yazıların derlemesi olan "Tycho'ya Giden Yol"dan alınmıştır.

Dan Halbert için, Tycho'ya Giden Yol, fakültede Lissa Lenz bilgisayarını ödünç almak istediğinde başladı. Lissa'nın bilgisayarını bozulmuştu ve başka bir bilgisayar ödünç alamazsa, dönem ödevinden kalacaktı. Dan hariç bilgisayarını isteyebileceği biri yoktu.

Bu durum, Dan'ı bir ikileme soktu. Lissa'ya yardım etmesi gerekiyordu, ama ona bilgisayarını verse, Lissa kitaplarını okuyabilirdi. Başka birinin kitaplarını okumasına izin verdiği için yıllarca hapse mahkum olması gerçeğinin yanı sıra, yalnızca bu fikir onu şok etmeye yetti bile. Herkes gibi, ona da ilkokuldan beri kitap paylaşımının kötü bir şey olduğu öğretilmişti, bunu yalnızca korsanlar yapardı.

Ve SPA'nın Yazılım Koruma Birimi'nin, onu yakalayamama ihtimali düşüktü. Yazılım sınıfında, Dan, her kitabın Merkezi Lisanslamaya ne zaman ve nerede ve kim tarafından okunduğunu raporlayan bir telif hakkı izleyicisine [:monitor] sahip olduğunu öğrenmişti (Merkez bu bilgileri okuyucu korsanları yakalamak için kullandığı gibi, ayrıca kişisel ilgi profillerini perakendecilere satmak için de kullanmaktaydı). Bilgisayarının ağa bir sonraki bağlantısında, Merkezi Lisanslama bu bilgiyi bulacaktı. Bilgisayar sahibi olarak o, suçu önlemediği için ciddi bir ceza alabilirdi.

Tabi ki, Lissa kitaplarını okuma niyetinde olmayabilirdi. Bilgisayarı yalnızca dönem ödevini yazmak için istemiş olabilirdi. Ancak Dan Lissa'nın orta-sınıf bir aileden geldiğini ve okuma ücretleri hariç okul harcını zar zor ödediğini biliyordu. Kitaplarını okumak, okuldan mezun olmasının tek yolu olabilirdi. Dan bu durumu anladı; kendisi de okuduğu tüm araştırma makalelerinin ücretini ödemek için borç almak zorunda kalmıştı (bu ücretlerin % 10'u makaleleri yazan araştırmacılara gitmekteydi; Dan akademik kariyer yapmak istediği için, kendi araştırma makalelerine sıklıkla atıf yapılırsa, bunların yeterli ücreti sağlayacağını tahmin ediyordu).

Bu yazı, 1997 yılının Şubat ayında ACM'nin Haberleşmeleri hususunda ortaya çıkmıştır (Bölüm 40, Numara 2); "Yazarın Notu" daha sonra 2002 yılında güncellenmiştir. Bu sürüm Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

Daha sonra, Dan, herhangi bir kimsenin, kütüphaneye gidip ücret ödmeden makale ve hatta kitap okuyabileceğini öğrendi. Hükümetin kütüphane bağışları olmaksızın binlerce sayfa okuyan bağımsız burslu öğrenciler vardı. Ancak 1990'larda, hem ticari hem de kar amaçlı olmayan yayıncılar, erişim için ücret talep etmeye başladı. 2047 yılı itibarıyla, özgür erişim sağlayan kütüphaneler geçmişte kalmıştı.

SPA ve Merkezi Lisanslama'dan kaçmanın elbette yolları vardı. Ancak bunlar yasal değildi. Dan'ın yazılım sınıfında, Frank Martucci adında bir sınıf arkadaşı vardı, Frank, yasadışı bir hata ayıklama (debugging) aracı temin etti ve bu aracı, kitap okurken, telif hakkı izleme kodunu atlatmak için kullandı. Ancak çok sayıda arkadaşına bu hata ayıklayıcıdan bahsetti ve bu arkadaşlarından biri, bir ödül karşılığında onu şikayet etti (borçta olan öğrenciler ele vermeye yatkındılar). 2047 yılında Frank hapisanedeydi, bunun nedeni yasak okuma yapması değil, hata ayıklayıcıyı bulundurmasıydı.

Dan daha sonra, bir zamanlar herkesin hata ayıklama araçlarına sahip olduğunu öğrendi. CD üzerinde edinilebilen ya da İnternette indirilebilen özgür hata ayıklama araçları bile vardı. Ancak sıradan kullanıcılar bunu, telif haklarını takip edenleri atlatmak amacıyla kullanmaya başladığı için bir hakem, gerçek uygulamada bunun hata ayıklayıcıların temel kullanımı haline geldiğine karar verdi. Bu, onların yasadışı olduğu anlamına gelmekteydi; hata ayıklayıcıların geliştiricileri hapse gönderildi.

Tabi ki programcılar hala hata ayıklama araçlarına ihtiyaç duymaktaydı ancak 2047'de hata ayıklayıcı satıcıları yalnızca numaralı kopyaları, yalnızca resmi olarak lisanslı ve bağlı programcılara dağıttı. Dan'ın yazılım sınıfında kullandığı hata ayıklayıcı önemli bir güvenlik duvarının [:firewall] arkasında tutulmaktaydı, bu nedenle bu, yalnızca sınıf alıştırmaları için kullanılabilirdi.

Değiştirilmiş bir sistem çekirdeği kurularak, telif hakkı izleyicilerinin atlatılması da mümkündü. Dan sonunda, özgür çekirdekleri de, hatta tamamen özgür işletim sistemlerini de öğrendi, bu sistemler yüzyılın sonunda vardı. Ancak bunlar, hata ayıklayıcılar gibi yasa dışıydı, ayrıca bir taneye sahip olsanız bile, bilgisayarınızın kök [:root] şifresini bilmeden bir tane kuramıyordunuz. Ve FBI ya da Microsoft Destek size şifreyi söylemezdi.

Dan sonunda Lissa'ya bilgisayarını veremeyeceğine karar verdi. Ama ona yardım etmek de istiyordu çünkü onu seviyordu. Lissa ile her konuşma fırsatı Dan'ın içini mutlulukla dolduruyordu. Ve yardım istemek için Lissa'nın Dan'ı seçmiş olması da Lissa'nın da Dan'ı sevdiği anlamına gelebilirdi.

Dan, daha da akla gelmeyen bir şey yaparak bu ikilemi çözdü, Lissa'ya bilgisayarı verdi ve ona şifresini söyledi. Bu şekilde, Lissa kitaplarını okursa, Merkezi Lisanslama kitapları Dan'ın okuduğunu düşünecekti. Bu, yine de bir suçtu ama SPA, bu suçu otomatik olarak bulamazdı. Ancak Lissa bildirirse bulabilirlerdi.

Tabi ki, Dan'ın Lissa'ya kendi şifresini vermiş olduğunu okul yönetimi fark ederse, Lissa'nın bunu ne için kullandığına bağlı olmaksızın, ikisinin de okul hayatları sona erecekti. Okulun politikası, bunun bir disiplin suçu olduğu yönündeydi. Zararlı bir şey yapıp yapmamanız önemli değildi, suç, yöneticilerin sizi kontrol etmesini zorlaştırmaktaydı. Okul yönetimi, bunun, yasak bir şey yapmakta olduğunuz anlamına geldiğini varsaymaktaydı ve bu yasak şeyin ne olduğunu bilmeleri gerekmezdi.

Öğrenciler genelde bu nedenle atılmamaktaydı, en azından doğrudan değil. Bunun yerine, öğrencilerin okul bilgisayar sistemlerine girmeleri yasaklanmakta ve bu da kaçınılmaz bir şekilde tüm derslerden kalmalarına neden olmaktaydı.

Daha sonra, Dan, bu üniversite politikasının yalnızca, çok sayıda üniversite öğrencisinin bilgisayar kullanmaya başladığı 1980'lerde başlamış olduğunu öğrendi. Önceden, üniversiteler, öğrenci disiplininde farklı bir yaklaşıma sahipti; üniversiteler, yalnızca şüphe yaratan etkinlikleri değil, zararlı etkinlikleri cezalandırmaktaydı.

Lissa, Dan'ı SPA'ya bildirmede. Dan'ın Lissa'ya yardım etmesi kararı, sonunda evlenmelerine kadar gitti ve ayrıca çocukken korsanlık hakkında onlara ne öğretildiğini sorgulamalarını sağladı. Çift, Sovyetler Birliği ve kopyalama konusundaki kısıtlamalar hakkında ve hatta orijinal Birleşik Devletler Anayasası hakkında telif hakkının tarihini okumaya başladı. Luna'ya taşındılar ve orada SPA'nın uzun kolundan benzer şekilde kaçan başka insanları tanıdılar. 2062 yılında, Tycho Uprising başladığında, evrensel okuma hakkı, ana amaçlarından biri haline geldi.

Yazarın Notu

Okuma hakkı günümüzde hala devam eden bir mücadeledir. Mevcut yaşam şeklimizin karanlığa gömülmesi 50 yıl alabilmesine rağmen, yukarıda açıklanan belirli kanunların ve uygulamaların birçoğu halihazırda önerilmiştir; birçoğu Amerika'da ve başka yerlerde kanunlaştırılmıştır. Amerika'da, 1998 Dijital Milenyum Telif Hakkı Hareketi, bilgisayara yüklenmiş kitapların (ve diğer verilerin) okunmasını ve ödünç verilmesini kısıtlamak için yasal bir taban oluşturmuştur. Avrupa Birliği, 2001 telif hakkı direktifinde, benzer kısıtlamalar getirmiştir.

Ancak istisnai bir durum mevcuttur: FBI'nın ve Microsoft'un kişisel bilgisayarlar için kök şifreleri tutması ve onlara sahip olmasına izin vermemesi durumu önerilmemiştir. Bu, uzun vadeli bir eğilimle birlikte Clipper çipine ve benzer Amerikan hükümet kilit emanet önerilerine ilişkin bir tahmindir: bilgisayar sistemleri sistemi kullanan kullanıcılar üzerinde kontrol oluşturmak üzere varolmayan operatörlere kontrol hakkı vermek üzere ayarlanmaktadır.

Ancak bu noktaya gitgide daha çok yaklaşmaktayız. 2001 yılında, Disney-

finansmanlı Senatör Hollings, SSSCA (halen CBDTPA olarak adlandırılmaktadır) olarak adlandırılan bir yasa tasarısını önermiştir, SSSCA, her bilgisayarda, kullanıcının atlatamadığı zorunlu kopyalama-sınırlama özelliklerinin bulunmasını gerektirmektedir.

2001 yılında, Amerika, Batı Yarıküre'deki tüm ülkelerde aynı kuralları dayatmak için, önerilen Amerika'nın Özgür Ticaret Bölgesi anlaşmasını kullanmaya başlamıştır. FTAA, "özgür ticaret" anlaşması olarak adlandırılan ancak gerçekte şirketlere demokratik hükümetler üzerinde artırılmış güç sağlamak için tasarlanmış bir anlaşmadır. DMCA gibi kanunların dayatılması bu işin özünü oluşturmaktadır. Elektronik Sınır (Frontier) Vakfı, insanlardan, bu plana niçin karşı gelmeleri gerektiğini diğer hükümetlere açıklamalarını istemektedir.

Yazılım Yayıncıları Birliği'nin kısaltması olan SPA yerine bu polis-benzeri görevde BSA (Business Software Alliance) rol oynamaya başlamıştır. Günümüzde bu, resmi bir polis kuvveti değildir; resmi olmayan bir şekilde davranmaktadır. Eski Sovyetler Birliği'ni hatırlatan yöntemleri kullanarak, insanları birlikte çalıştırdıkları insanlar ve arkadaşları konusunda bilgi vermeye çağırırlar. 2001 yılında Arjantin'deki bir BSA kampanyası, yazılımı paylaşan kimselere ağır hapis cezaları verileceği şeklinde ciddi tehditlerde bulunmuştur.

Bu yazı yazıldığında, SPA, küçük İnternet Hizmeti Sağlayıcılarını (Internet Service Provider - ISP) tehdit ediyor ve SPA'nın tüm kullanıcıları izlemesi için izin istiyordu. Birçok ISP, tehdit edildiğinde teslim oluyordu çünkü mahkemede savaşılmaya güçleri yetmemekteydi (Atlanta Gazete-Kurumu (Journal-Constitution), 1 Ekim 96, D3). ISP'lerden bir tanesi, Oakland, Kaliforniya'daki ConneXion, istemi reddetti ve gerçekten de dava açıldı. SPA daha sonra davayı düşürdü ama DMCA'yı, yani, istediği gücü kendisine veren şeyi elde etti.

Yukarıda açıklanan üniversite güvenlik politikaları gerçektir. Örneğin, giriş yaptığınızda, Chicago bölgesi üniversitelerinden birindeki bir bilgisayarda aşağıdaki mesajı görürsünüz:

"Bu sistem yalnızca yetkili kullanıcıların kullanımı içindir. Yetkisiz olarak ya da yetkilerinin dışında bu bilgisayar sistemini kullanan bireylerin, tüm işlemleri, sistem personeli tarafından izlenecek ve kaydedilecektir. Bu sistem kullanılarak bireylerin düzgün olmayan bir şekilde izlenmesi ve sistemin bakımda olması durumunda, yetkili kullanıcıların işlemleri de izlenebilir. Bu sistemi kullanan kişi, bu gibi bir izlemenin olduğunu açık ve net bir şekilde kabul etmektedir ve bu izlemenin sonucunda, yasal olmayan bir işlem ya da Üniversite kurallarının çiğnenmesi gibi bir duruma rastlanırsa, sistem personeli bu izleme sonucunu Üniversite yetkililerine ve/veya kanun yürütme birimlerine bildirir."

Bu, Dördüncü Değişikliğe ilişkin ilginç bir yaklaşımdır: herkese ikna olması için baskı uygulayın, böylece haklarından vazgeçsinler.

Referanslar

•Yönetimin Resmi Broşürü: “Bilgi Altyapı Sistemi Görev Kuvveti, Fikri Mülkiyet ve Doğal Bilgi Altyapı Sistemi: Çalışma Grubunun Fikri Mülkiyet Hakları üzerindeki Raporu” (1995).

•Resmi Broşürün açıklaması: “Haksız Telif Hakkı”, Pamela Samuelson, Wired, Jan. 1996 (http://www.wired.com/wired/archive/4.01/white.paper_pr.html)

•“Satılmış”, James Boyle, The New York Times, 31 Mart 1996

•“Genel Veriler ya da Özel Veriler”, Washington Post, 4 Kasım 1996. (Web sitemizde buna ilişkin bir linkimiz vardı ama Washington Post Web sitesinde bu makaleyi okumak isteyen okuyuculardan ücret almaya karar verdi ve bu nedenle, biz de bu linki kaldırmaya karar verdik.)

•Genel Domain Birliği, telif hakkı ve patent güçlerinin aşırı genişlemesine karşı koymayı ve tersine çevirmeyi hedefleyen bir kurumdur (<http://www.public-domain.org/>).

12. Telif Hakkının Yanlış Yorumlanması: Seri Hatalar

Telif hakkı kanununda bazı garip ve tehlikeli şeyler oluyor. Amerikan Anayasasında, telif hakkı, kullanıcıların çıkarıdır, başka bir deyişle, kitap okuyan, müzik dinleyen ya da yazılım çalıştıran kişilerin çıkarıdır, yayıncıların ya da yazarların çıkarına değildir. İnsanlar, kendilerine “kendi çıkarları için” dayatılan telif hakkı kısıtlamalarına uymamaya ve bu kısıtlamaları reddetmeye eğilimli oldukları halde, Amerikan hükümeti daha fazla kısıtlama getirmektedir ve yeni ve ciddi cezalarla insanları korkutmaya çalışmaktadır.

Telif hakkı politikaları, ifade edilen amaçlarına nasıl tamamen karşı gelmeye başladı? Ve onları nasıl yeniden çıkış amacına uygun hale getirebiliriz? Anlamak için, Amerikan telif hakkı kanununun köküne bakarak başlamalıyız: A.B.D. Anayasası'na.

A.B.D. Anayasası'ndaki Telif Hakkı

A.B.D. Anayasası tasarı haline getirildiğinde, yazarların bir telif hakkı tekeline yetkilendirilmesi önerilmiş ve reddedilmiştir. A.B.D.'nin kurucuları, telif hakkının yazarların doğal bir hakkı olmadığı ancak ilerlemenin sağlanması için yazarlara verilen yapay bir ayrıcalık olduğu gibi farklı bir dayanak noktasını benimsemiştir. Anayasa, aşağıdaki paragrafla bir telif hakkı sistemine izin vermektedir (Madde I, Bölüm 8):

[Kongre şu güce sahip olmalıdır:] ilgili yazılarına ve keşiflerine özel hakkı tanıyarak ve sınırlı zamanlar için yazarları ve mucitleri koruyarak bilimin ve yararlı sanatların gelişmesine yardımcı olmalıdır.

Yüksek Mahkeme tekrar tekrar bildirmiştir ki, telif hakkına sahip çalışmaların kullanıcılara yarar sağlaması ilerlemenin gelişmesi anlamına gelir. Örneğin, Fox Filmi olan v. Doyal'de, mahkeme şunu söylemiştir:

A.B.D.'nin tek ilgisi ve [telif hakkı] tekeline danışmadaki birincil amaç, yazarların emeğinden kamunun elde ettiği genel çıkarlarda yatar.

Orijinal olarak 2002'de yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

Bu temel karar, telif hakkının niçin Anayasa tarafından istenmediğini, yalnızca bir seçenek olarak izin verildiğini ve niçin “sınırlı süreler” boyunca sürecinin varsayıldığını açıklar. Telif hakkı doğal bir hak, yazarların hak ettikleri için sahip oldukları bir hak olsaydı, belirli bir süre sonra bu haktan vazgeçilmesini haklı kılan hiçbir neden olamayacaktı, bu tıpkı, herkesin evinin, yapımından belirli bir süre sonra kamu malı haline gelmesi gibi bir şeyden farklı olmazdı.

Telif Hakkı Pazarlığı

Telif hakkı sistemi, yayıncılara ve yazarlara ayrıcalık ve bu nedenle yarar sağlayarak çalışmaktadır; ancak bunu onların iyiliği için yapmaz. Bunu daha çok, davranışlarını iyileştirmek için yapar: yazarların daha fazla yazması ve yayınlaması için bir güdü sağlamak için yapar. Sonuç olarak, hükümet, kamunun doğal haklarını, kamunun yararına, kamuya daha çok yayınlanmış çalışma sağlamak için harcar. Bazı bilgiler bu kavramı “telif hakkı pazarlığı” olarak adlandırır. Bu, tıpkı hükümetin, vergi verenlerin paralarıyla bir karayolu ya da uçak satın alması gibidir, buradaki fark, hükümetin para yerine özgürlüğümüzü harcamasıdır.

Ama var olduğu şekliyle pazarlık kamu için iyi bir anlaşma mıdır? Birçok alternatif pazarlık mümkündür; hangisi en iyisidir? Telif hakkı politikasının her hususu, bu sorunun bir yanıtıdır. Sorunun yapısını yanlış anlarsak, hususlar konusunda yanlış karar verebiliriz.

Anayasa, yazarlara telif hakkı güçleri bahşedilmesine izin verir. Uygulamada, yazarlar tipik olarak bu hakkı yayıncılara verir; bu hakları kullananlar genelde yazarlar değil yayıncılardır ve karın çoğu yazarlara değil yayıncılara gider, yazarlar yalnızca bu işin küçük bir oranını alır. Bu nedenle, telif hakkı güçlerini artırmak için uğraşan genelde yayıncılardır. Hayalleri bir kenara bırakıp telif hakkı gerçeğini daha iyi yansıtmak için, telif hakkı gücünün sahibi olarak burada yazarlardan çok yayıncılara atıf yapılacaktır. Ayrıca telif hakkı olan çalışmaların kullanıcılarına “okuyucu” olarak atıf yapılmaktadır, ancak bu çalışmaların kullanılmasının her zaman okuma olduğu anlamına gelmez, çünkü “kullanıcılar” uzakta ve soyuttur.

İlk Hata: Dengenin Bozulması

Telif hakkı pazarlığı, ilk olarak kamuda oluşur: Okuyucu kesime ilişkin yarar, kendi içinde bir sonuçtur; yayıncılara ilişkin yarar (varsa) yalnızca bu sonuçta doğru bir araçtır. Okuyucuların ilgi alanları ve yayıncıların çıkarları öncelik olarak farklıdır, eşit değildir. Telif hakkının amacının yanlış yorumlanmasındaki ilk adım, yayıncıların, okuyucularla aynı önem seviyesine çıkarılmasıdır.

A.B.D. telif hakkı kanununun, yayıncıların ve okuyucuların çıkarları arasındaki “dengeyi bozmak” anlamına geldiği genellikle söylenmektedir. Bu değerlendirmeyi örnek olarak veren kimseler, bunu, Anayasada ifade edilen temel konunun yeniden ifadesi olarak sunmaktadır; başka bir deyişle, bu, telif hakkı pazarlığına eş değer olarak varsayılmaktadır.

Ancak iki değerlendirme, eş değerden çok uzaktadır; kavramsal olarak farklıdırlar ve anlam olarak da farklıdırlar. Denge kavramı, okuyucuların ve yayıncıların çıkarlarının yalnızca nicel olarak onlara, “ne kadar ağırlık” vermemiz gerektiği ve hangi işlemlere uygulandıkları konusunda farklı olduğunu varsaymaktadır. “Paydaş” terimi genelde olayı bu şekilde değerlendirmek için kullanılmaktadır; bir politika kararındaki tüm çıkar tiplerinin eşit ölçüde önemli olduğunu varsaymaktadır. Bu görüş, hükümetin telif hakkı pazarlığındaki katılımının kökünde olan okuyucuların ve yayıncıların çıkarları arasındaki nitel ayrımı reddetmektedir.

Bu değişimin sonuçları geniş kapsamlıdır çünkü telif hakkı pazarlığında, kamuya ilişkin büyük koruma, telif hakkı ayrıcalıklarının yalnızca okuyucular adına haklı görülmesi fikri, yayıncılar adına haklı görülmemesi fikri, “denge” değerlendirmesi ile elenmektedir. Yayıncıların çıkarı, kendi içinde bir son olarak görüldüğü için, telif hakkı ayrıcalıklarını haklı gösterebilir; başka bir deyişle, “denge” kavramı, halktan başka biri adına haklı gösterilebilir.

Pratik bir husus olarak, “denge” kavramının sonucu, telif hakkı kanunundaki değişiklikler için olan savunmanın yükünü tersine çevirmektir. Telif hakkı pazarlığı, belirli özgürlüklerden okuyucuları vazgeçirme işini yayıncıların omuzlarına yıkmıştır. Denge kavramı pratikte bu işi tersine çevirmektedir, çünkü yayıncıların ilave ayrıcalıktan faydalanacağına dair bir şüphe yoktur. Bu nedenle, okuyucuların bu faydadan “ağır basmaya” yetecek ölçüde zarar gördükleri kanıtlanamazsa, yayıncıların, talep ettikleri her türlü ayrıcalığı alabilecekleri sonucuna varırız.

Yayıncılar ve okuyucular arasındaki “dengenin bozulması” fikri, okuyucuların, hak ettikleri önceliği almalarını engellerse, o zaman buna karşı gelmeliyiz.

Neye Karşı Dengeleme?

Hükümet bir şeyler satın aldığı anda, kamunun yararına davranır; hükümetin sorumluluğu, kamu için mümkün olan en iyi pazarlığı sağlamaktır, anlaşmadaki diğer tarafın çıkarları ikinci planda kalmalıdır.

Örneğin, inşaat firmalarıyla karayolu inşa etmek için anlaşmalar imzalanırken, hükümet, kamunun parasını mümkün olan en iyi şekilde değerlendirmeyi hedeflemektedir. Hükümet birimleri, fiyatı aşağı çekmek için rekabetçi fiyat tekliflerini kullanmaktadır.

Yine pratik bir konu olarak, fiyat sıfır olamaz çünkü müteahhitler o kadar düşük fiyat teklifi vermeyecektir. Özel önemle yetkilendirilmemelerine rağmen, özgür bir toplumdaki vatandaşların genel haklarına sahiptirler ve buna, avantajlı olmayan sözleşmeleri reddetme hakkı dahildir; en düşük fiyat teklifi bile bazı müteahhitlerin para kazanması için yeterince yüksek olacaktır. Bu nedenle, belirli bir tipteki denge mevcuttur. Ancak bu, her biri özel önem isteğiyle iki çıkar arasında kasıtlı bir denge değildir. Bu, kamu hedefi ve pazar kuvvetleri arasındaki bir dengedir. Hükümet, özgür toplum ve özgür piyasa bağlamında yapabilecekleri en iyi pazarlık için vergi veren vatandaşlar için en iyi sonucu elde etmeye çalışmaktadır.

Telif hakkı pazarlığında, hükümet, paramız yerine özgürlüğümüzü harcamaktadır. Özgürlük paradan daha değerlidir, bu nedenle hükümetin özgürlüğümüzü tutumlu ve iyi bir şekilde harcaması, paramızı harcama sorumluluğundan daha önemlidir. Hükümetler, yayıncıların çıkarlarını toplumun özgürlüğüyle eşit tutmamalıdır.

“Denge” Değil “Alışveriş”

Okuyucuların çıkarlarının yayıncıların çıkarlarıyla dengelenmesi fikri, telif hakkı politikasının değerlendirilmesi için yanlış bir yoldur ancak gerçekte değerlendirilmesi gereken iki çıkar vardır: Okuyucuların iki çıkarı. Okuyucular, yayınlanmış çalışmaların kullanılmasında kendi özgürlüklerine ilişkin bir çıkarına sahiptir; duruma bağlı olarak, belirli bir güdü sistemi vasıtasıyla bir yayının yöreklendirilmesiyle de ilgilenebilirler.

Telif hakkının açıklamalarında, “denge” sözcüğü, okuyucular ile yayıncılar arasındaki “dengenin bozulması” fikri için belirli bir duruma gelmiştir. Bu nedenle, kullanıcıların iki çıkarına ilişkin olarak “denge” sözcüğünün kullanılması kafa karıştırıcı olabilir, başka bir terim gereklidir.

Genel olarak, bir taraf, kısmen çatışan iki hedefe sahip olduğunda ve bu hedeflerin her ikisini de tamamen sağlayamadığında, bunu “alışveriş-pazarlık” olarak adlandırırız. Bu nedenle, taraflar arasında “doğru dengenin bozulması”ndan konuşmak yerine, “özgürlüğümüzü harcama ve koruma arasında doğru alışverişin sağlanması” lafını kullanmalıyız.

İkinci Hata: Tek Bir Sonucun Maksimize Edilmesi

Telif hakkı politikasındaki ikinci hata, yayınlanan çalışmaların sayısının, yalnızca artırılması değil, maksimize edilmesi hedefinin benimsenmesini içermektedir. “Dengenin bozulması” kavramı, yayıncıları okuyucularla aynı seviyeye getirmiştir; bu ikinci hata ise, yayıncıları okuyucuların çok üstünde tutmaktadır.

Bir şeyler satın aldığımızda, genelde depodaki tüm birimleri ya da en paha-

lı modeli satın almayız. Bunun yerine, herhangi belirli bir maldan yalnızca ihtiyaç duyduğumuzu alıp ve en yüksek kalite yerine yeterli kalitede bir model seçerek, satın alacağımız diğer şeyler için para ayırırız. Azalan getiri ilkesine göre, paramızın tamamını belirli bir ürüne harcamak, kaynakların verimsiz harcanmasına neden olmaktadır; genelde başka bir kullanım için bir miktar para ayırmayı tercih ederiz.

Azalan getiri ilkesi, herhangi bir satın alma işlemine uygulandığı gibi telif hakkı için de uygulanabilir. En çok vazgeçmemiz gereken özgürlükler, en az özleyeceklerimiz olmalıdır, en büyük cesareti ise yayına vermeliyiz. Yuvamıza daha yakın olan ek özgürlükleri verdiğimizde, her bir feragatin, en sonuncusundan daha büyük bir fedakarlık olduğunu görürüz, bu da, yazınsal işlemlerde daha küçük bir artış sağlar. Artış sıfır haline gelmeden çok önce, artış fiyatına değmeyeceğini söyleyebiliriz; genel sonucu, yayın miktarını arttırmak olan bir pazarlığı sağlarız ancak bunu da mümkün olan en üst dereceye kadar sağlayamayız.

Yayının maksimize edilmesi hedefinin kabul edilmesi, bu daha iyi ve daha avantajlı olan tüm pazarlıkları reddetmektedir, kamunun tüm özgürlüğünü, yalnızca biraz daha fazla yayın için, yayınlanmış çalışmalarını kullanmak için bırakması gerektiğini ifade eder.

Maksimizasyon Söylemi

Uygulamada, özgürlüğün maliyetinden bağımsız olarak yayının maksimize edilmesi hedefi, kamunun yayınları kopyalamasının yasalara aykırı, adil olmayan ve yapısal olarak yanlış bir hareket olduğunu ifade eden yaygın bir söylemle desteklenmektedir. Örneğin, yayıncılar, kopyalama yapan insanları “korsan” olarak adlandırır, aslında korsan, gemilere saldıran kimse demektir, oysa yayıncılar bu ifadeyi komşusuyla bilgi paylaşan kimseler için kullanmaktadır (Bu karalayıcı ifade, eskiden yazarlar tarafından izinli olmayan baskıları yayınlamak için kanuna uygun yollar bulan yayıncıları tanımlamak için kullanılıyordu). Bu söylem, telif hakkı için olan Anayasal tabanı doğrudan reddetmektedir ancak kendini, Amerikan kanun sisteminin sorgulanmayan geleneğini temsil edecek biçimde sunmaktadır.

“Korsan” ifadesi tipik olarak kabul görmektedir çünkü medyanın tüm sınırlarını kapsamaktadır, böylece az sayıda insan bu ifadenin radikal olduğunu fark etmektedir. Etkin bir ifadedir çünkü halkın bilgi kopyalaması temel olarak yasal olmazsa, o zaman hiçbir zaman yayıncıların, özgürlüğümüzü teslim etmemize ilişkin istemlerine karşı çıkamayız. Başka bir deyişle, kamu, yayıncıların, bir miktar ek güç sahibi olmamalarının için gerekli olduğunu göstermeye çağırıldığında, hepimizin en önemli nedeni olan, “Kopyalamak istiyoruz” derhal elenir.

Yan hususların kullanılması hariç olmak üzere, bu durum, artan telif hakkı gücüne karşı savaştığımız için hiçbir yol bırakmaz. Ayrıca günümüzdeki daha güçlü olan telif hakkı güçlerine karşı olan tutum, yan hususları ele almaktadır ve kopyaları yasal bir kamu değeri olarak dağıtma özgürlüğünden sözedilmesi bile imkansız hale gelir.

Pratik bir husus olarak, maksimizasyonun hedefi, yayıncıların aşağıdaki söylemi iddia etmelerini mümkün kılmaktadır: “Satışlarımızı azaltmak da belirli bir uygulama olabilir, ya da öyle olabileceğini düşündük, bu nedenle, bu durumun yayını bilinmeyen bir miktar kadar azalttığını varsayalım ve bu nedenle bu durum engellenmelidir.” Şu kötü sonuca varırız: kamunun yararı, yayıncıların satışlarıyla ölçülmektedir ve Genel Medya için iyi olan şey, A.B.D. için de iyidir.

Üçüncü Hata: Yayıncıların Gücünün Maksimuma Çıkarılması

Yayıncılar, herhangi bir maliyette yayın çıktısını maksimuma çıkarma politikasının onay görmesini sağladıktan sonra, sonraki adımları, bunun onlara maksimum gücün verilmesini gerektirdiğini çıkarsamalarıdır, ki bunlar telif hakkının bir çalışmanın hayal edilebilir tüm kullanımını kapsamamasını sağlamak ya da eş değer etkiyi sağlayacak “shrink wrap” lisansları gibi bazı başka yasal araçları uygulamaktır. “Adil kullanım” ve “ilk satış hakkı”nın yürürlükten kaldırılmasını gerektiren bu hedef, A.B.D.’nin eyaletlerinden, uluslararası Anayasalara kadar tüm mevcut hükümet seviyelerinde uygulanmaktadır.

Bu adım yanlıştır çünkü sert telif hakkı kuralları, yararlı yeni çalışmaların oluşturulmasını engellemektedir. Örneğin, Shakespeare, oyunlarından bazı noktaları, on yirmi yıl önce yayınlanmış diğer oyunlardan almıştır, yani günümüzün telif hakkı kanunu o zamanlar etkin olsaydı, Shakespeare’in oyunları yasadışı sayılmış olacaktı.

En yüksek yayın oranını istemiş olsak bile, bunun kamuya maliyeti ne olursa olsun, yayıncının gücünün maksimuma çıkarılması, bunu sağlamanın yanlış yoludur. İlerlemeyi sağlamanın bir yolu olarak, bu, yanlış bir yoldur.

Üç Hatanın Sonuçları

Telif hakkı yasalarındaki mevcut eğilim, yayıncılara daha uzun zaman periyotları boyunca daha geniş haklar verme yönündedir. Hata serisinden bozulmuş olarak çıkan telif hakkının kavramsal tabanı, hayır demek için bir temeli genellikle sunmaz. Yasa yapan kimseler, telif hakkının kamuya hizmet ettiğini savunurken, yayıncılara gerçekte her istediğini verirler.

Örneğin, S. 483’ü (telif hakkı döneminin 20 yıla çıkarılmasını isteyen 1995 tarihli yasa tasarısı) devreye sokarken Senatör Hatch şunları söylemiştir:

İnanıyorum ki, şu anda, telif hakkının mevcut durumunun yazarların çıkarla-

rını korumakta olup olmadığı sorusunu ve yayınların korunma durumunun, yeni yayın çalışmalarının oluşturulması için yeterli bir güdü sağlamaya devam edip etmediği sorusunu sorduğumuz bir noktadayız.

Bu yasa tasarısı, telif hakkını, 1920'lerden beri yazılmış olan halihazırda yayınlanmış tüm çalışmalara da uyguladı. Bu değişiklik, yayıncılara sağlanmış bir avantajdı, kamuya bir yararı yoktu çünkü, daha önceden yayınlanmış kitap sayısını, önceki yayınları kapsayacak şekilde artırmanın bir yolu yoktu. Ve de halkın, günümüzde anlam kazanan bir özgürlüğü kaybetmesine neden olmaktaydı, kamu, eski dönemlerden kalan kitapların yeniden dağıtılması özgürlüğünü kaybetti.

Yasa tasarısı ayrıca henüz yazılmamış çalışmaların telif haklarını da kapsıyordu. Kira karşılığı yapılan çalışmalar için, telif hakkı, şu anki 75 yıl yerine 95 yıl sürecekti. Teorik olarak, bu durum, yeni kitap yazma güdüsünü artıracaktı; ancak bu fazladan güdüye ihtiyaç duyan herhangi bir yayıncı, 2075 yılı için planlanmış bilanço föyleriyle bu iddiayı kanıtlamalıdır.

Söylememize gerek yok ki, kongre, yayıncıların iddialarını sorgulamamaktaydı: Telif hakkının kapsamını genişleten bu kanun 1998 yılında çıkarıldı. Bu kanun, sponsorlarından biri olan ve yasa çıkarılmadan önce ölen Sonny Bono Telif Hakkı Dönem Genişletme Hareketi olarak adlandırıldı. Onun işlerine bakan eşi ise şu ifadede bulundu:

Gerçekte Sonny telif hakkının sonsuza kadar sürmesini isterdi. Ekip bana bu gibi bir değişikliğin Anayasaya zarar vereceğini söyledi. Telif hakkı kanunlarımızı güçlendirmek için, hepimizi benimle birlikte çalışmaya davet ediyorum. Bildiğiniz gibi, ayrıca Jack Valenti de telif hakkının sonsuza kadar olması gerektiğini teklif etmektedir. Belki de komite, sonraki kongrede bu hususu ele alabilir.

Yüksek Mahkeme, Anayasanın ilerleme hedefine hizmet eden geçmişe dönük genişlemelere yönelik yasayı değiştirmeyi amaçlayan bir davayı dinlemeyi kabul etti.

1996'da kabul edilen başka bir kanun, yayınlanmış herhangi bir çalışmanın yeterince fazla sayıda kopyasının hazırlanmasını, bu kopyaları kibar olmak adına arkadaşlarınıza verseniz bile, ağır bir suç olarak kabul etti. Önceden bu, A.B.D.'de bir suç bile değildi.

Bunlardan daha da kötü olan bir kanun olan Dijital Milenyum Telif Hakkı Hareketi (DMCA), kopya korumasını kırmayı ya da hatta nasıl kırılacağına ilişkin bilgi vermeyi suç haline getirerek kopya korumasını (bilgisayar kullanıcılarının nefret ettiği) geri getirmek için tasarlandı. Bu kanun, "Medya Şirketleri Hareketi ile Egemenlik" olarak adlandırılmıyordu çünkü bu kanun, yayıncılara etkin bir şekilde kendi telif hakkı kanunlarını yazma şansını vermekteydi. Bu kanun, bir çalışmanın kullanımında istediğiniz kısıtlamaları dayatabileceğini-

zi söylemektedir ve bu kısıtlamalar, çalışmanın birtakım şifreleme özelliği ya da lisans yöneticisi içermesi şartıyla kanunun gücünü kullanır.

Bu yasa tasarısı için sunulan dayanaklardan biri, telif hakkı gücünü artırmak için yakın zamandaki bir anlaşmayı gerçekleştirmeydi. Bu anlaşma, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü tarafından yürürlüğe konmuştu, bu örgüt, Clinton yönetiminin baskısının yardımıyla, telif hakkı tutma ve patent tutma çıkarları için çalışmaktaydı; çünkü anlaşma yalnızca telif hakkı gücünü artırmaktaydı ve herhangi bir ülkedeki kamu çıkarına hizmet edip etmediği şüpheliydi. Her durumda, kanun tasarısı, anlaşmanın gerektirdiğinin üstüne çıktı.

Kütüphaneler, bu yasa tasarısına, özellikle, “adil kullanım” olarak değerlendirilen kopyalama biçimlerini engelleyen konulara karşı konulmasına ilişkin kilit kaynağı. Yayıncılar bu duruma nasıl tepki verdi? Eski temsilci, günümüzde Amerikan Yayıncılar Birliği için lobici olan Pat Schroeder, yayıncıların “[kütüphanelerin] istediği şeyle yaşayamayacağını” söyledi. Kütüphanelerin yalnızca mevcut durumun bir kısmını korumak istediklerinden, yayıncıların, günümüze kadar yaşamlarını nasıl sürdürdüklerini merak edebiliriz.

Bu yasa tasarısına karşı olan benimle ve diğerleriyle yapılan bir görüşmede, kongre üyesi Barney Frank, A.B.D. Anayasası'nın telif hakkına bakış açısının nasıl önemsenmediğini gösterdi. Suçla ilgili cezalar tarafından desteklenen yeni güçlerin acil olarak gerekli olduğunu söyledi çünkü “film endüstrisinden” ve “müzik endüstrisinden” ve diğer “endüstrilerden” korkulmaktaydı. Ona şunu sordum: “Ama bu kamunun çıkarına mı?” Cevabı şöyleydi: “Niye kamunun çıkarını soruyorsun? Bu yaratıcı insanlar, kamunun çıkarı için kendi haklarından vazgeçmek zorunda değiller!” “Endüstri” para verip çalıştırdığı “yaratıcı insanlarla” tanımlanmıştır, telif hakkı onun yetkisi olarak değerlendirilmiştir ve Anayasa, ters yüz edilmiştir.

DMCA yasası 1998 yılında çıkarıldı. Yasa çıkarıldığında, adil kullanımın yasal olarak kalacağı söylendi ancak yayıncıların, uygulamadaki tüm donanımları ve yazılımları yasaklamasına imkan verildi. Etkin olarak, adil kullanım yasaklandı.

Bu kanunu esas alarak, film endüstrisi DVD'lerinin okunması ve oynatılması için özgür yazılıma ve hatta nasıl okunacaklarına ilişkin bilgiye bile sansür uyguladı. 2001 yılının Nisan ayında, Amerikan Kayıt Endüstri Birliği'nden (RIAA) gelen dava tehditleriyle Princeton Üniversitesindeki Profesör Edward Felten'in gözü korkutulmuş ve profesör, kayıtlı müziğe erişimi kısıtlamak için önerilmiş bir şifreleme sistemi hakkında öğrendiklerini yazan bilimsel makalesini geri çekmişti.

Bu şifreli, kısıtlanmış e-kitaplardan hiçbir zaman almayacağım ve umarım ki siz de almazsınız. Bir e-kitap size geleneksel bir kağıt kitapla aynı özgürlüğü sunmuyorsa, o kitabı kabul etmeyin!

Kısıtlanmış e-kitapları okuyabilen yazılımı bağımsız olarak yayın herhangi bir kimse aleyhinde dava açılabilir. Rus bir programcı olan Dmitry Sklyarov, 2001 yılında bir konferansta konuşmak için A.B.D.'de bulunduğu bir sırada tutuklandı çünkü Rusya'da bu gibi bir program yazmıştı ve Rusya'da böyle bir programın yazılması kanunlara aykırı değildi. Şimdi Rusya da bu tip yazılımları yasaklamak için bir kanun hazırlamaktadır ve Avrupa Birliği yakın zamanda bu gibi bir kanunu kabul etmiştir.

Geniş bir pazara sahip olan e-kitaplar şimdiye kadar ticari bir başarısızlığa imza atmıştır ama bunun nedeni okurların özgürlüklerini korumak istemeleri değildir; bu durum başka nedenlere bağlıdır, örneğin, bilgisayar ekranlarından kitap okumanın rahat olmaması gibi. Uzun vadede bu mutlu durumun bizi korumasını bekleyemeyiz; e-kitapların gelişmesine yardımcı olmak için sıradaki adım "elektronik kağıdın" kullanılması olacaktır, elektronik kağıt, şifreli ve kısıtlandırılmış bir e-kitabın içine indirilebildiği kitap benzeri bir nesnedir. Bu kağıt benzeri yüzey, günümüzün ekranlarından daha çekici olursa, o zaman özgürlüğümüzü korumak için savaşmak zorunda kalacağız. Bu arada, e-kitaplar, girişimlerine devam etmektedir: NYU ve diğer dış hekimliği ile ilgili okullar, öğrencilerden, okul kitapları olarak kısıtlanmış e-kitapların satın alınmasını istemektedir.

Medya firmaları henüz tatmin olmamıştır. 2001 yılında, Disney-finansmanlı Senatör Hollings, "Güvenlik Sistem Standardı ve Sertifikasyon Hareketi" (SSSCA)¹ olarak adlandırılan bir yasa tasarısını önermiştir, bu yasa tasarısı, tüm bilgisayarların (ve diğer dijital kayıt ve playback cihazlarının) hükümet yönetiminde kopya kısıtlama sistemlerine sahip olmasını gerektirmektedir. Bu, onların nihai hedefleridir ama ajandalarındaki ilk madde, dijital HDTV'yi oynatabilen her türlü cihazın, bu cihazlar insanlar tarafından "kurcalanabilen" (başka bir deyişle, kendi amaçlarına göre değiştirilebilen) bir şekilde tasarlanmışsa, engellenmesidir. Özgür yazılım kullanıcıların değiştirebildiği bir yazılım olduğu için, ilk defa burada, özgür yazılımı belirli bir iş için açık bir şekilde yasaklayan önerilmiş bir kanunla karşı karşıyayız. Diğer işlerin yasaklanması da kesin bir şekilde bunu takip edecektir. FCC bu kuralı benimserse, GNU Radyo gibi mevcut özgür yazılımlar sansürlenecektir.

Bu yasa tasarılarının ve kuralların engellenmesi politik eylemleri gerektirmektedir².

1 Telaffuz edilemeyen CBDTPA olarak adı değiştirilmiştir, "Tüket Ama Hiçbirşey Programlamaya Çalışma'nın" (Consume, But Don't Try Programming Anything) kısaltması olarak akılda tutulabilir ancak aslında "Tüketici Geniş Bant ve Dijital Televizyon Promosyon Hareketinin" kısaltmasıdır.

2 Yardıma ihtiyacınız olursa, www.digitalspeech.org ve www.eff.org sitelerini öneririm.

Doğru Pazarlığın Sağlanması

Telif hakkı politikasına karar vermek için doğru yol nedir? Telif hakkı kamu adına yapılan bir pazarlıksa, kamu çıkarını her şeyin üstünde tutmalıdır. Kamunun özgürlüğünü satarken hükümetin görevi, yalnızca satması gereken şeyi satmak ve bunu, mümkün olduğunca pahalıya satmaktır. En azından, karşılaştırılabilir bir yayın seviyesi sağlarken, telif hakkını mümkün olduğunca törpülemeliyiz.

İnşaat projelerinde olduğu gibi, rekabete dayanan fiyat teklifiyle özgürlükteki bu en düşük fiyatı bulamayacağımız durumda, bunu nasıl bulabiliriz?

Mümkün olan bir yöntem, telif hakkı ayrıcalıklarını adım adım azaltmak ve sonuçları gözlemlemektir. Yayında ölçülebilir bir düşüş varsa ve bunların ne zaman ortaya çıktığını görerek, kamunun çıkarları doğrultusunda, ne kadar telif hakkı gücünün gerçekten de gerekli olduğunu öğreneceğiz. Bunu, yayıncıların söyledikleriyle değil, gerçek gözlemlerle değerlendirebiliriz çünkü yayıncılar, güçleri herhangi bir şekilde azaldığında, abartılı kötü kader tahminleri yapma eğilimine sahiptir.

Telif hakkı politikası, birbirinden bağımsız çok boyutlu bir meseledir. Bir tane politika boyutu için gerekli minimumu bulduktan sonra, gerekli yayın seviyesini korurken, telif hakkının diğer boyutlarının azaltılması hala mümkün olabilir.

Telif hakkının önemli bir boyutu da telif hakkının süresidir, şu anda bu süre genel olarak yüz yıl seviyesindedir. Tekelin on yıla düşürülmesi ve çalışmanın yayınlandığı tarihten itibaren başlanması iyi bir ilk adım olacaktır. Telif hakkının, türemiş çalışmaların hazırlanmasını kapsayan başka bir yönü daha uzun bir dönem boyunca sürebilir.

Niçin yayın tarihinden itibaren saymaya başlanıyor? Çünkü yayınlanmamış çalışmalar üzerindeki telif hakkı, okurların özgürlüğünü doğrudan kısıtlamaktadır; kopyalarına sahip olmadığımız bir çalışmayı kopyalamamız konusunda özgür olup olmamız tartışma konusudur. Bu nedenle, yazarlara, bir çalışmanın yayınlanması için daha uzun bir süre ayırmak zarar verici değildir. Yazarlar (genelde yayından önce telif hakkına sahiptirler) telif hakkı vadesinin sonunu ötelemek için yayının gecikmesini nadiren tercih edecektir.

Niçin on yıl? Çünkü bu güvenli bir öneridir; pratik temelde, bu indirgeme nin günümüzde genel uygulanabilirliği üzerinde küçük bir etkisinin olacağına inanabiliriz. Birçok yayın tipinde ve türde, başarılı çalışmalar, yalnızca birkaç yılda çok karlıdır ve başarılı çalışmalar bile, on yıldan önce baskıdan kalkmaktadır. yararlı ömrü on yıllarca olabilen referans çalışmalar için bile, on yıllık telif hakkı yeterli olmalıdır: güncellenmiş baskılar düzenli olarak yayınlanmaktadır ve birçok okur, on yaşındaki temel sürümü kopyalamak yerine telif hakkı olan mevcut baskıyı satın almayı tercih edecektir.

On yıl yine de gerekli olandan daha uzun olabilir; olaylar bir kere istikrara ulaştığında, sistemi ayarlamak için ek bir indirgemeye gitmeye çalışabiliriz. Bir kitap fuarındaki telif hakları konulu bir panelde Edebi bir anlaşmada telif hakkı üzerine bir panelde, on yıllık bir dönemi teklif ettiğimde, yanımda oturan bir ünlü fantastik roman yazarı beş yılın üstündeki herhangi bir şeyin tahammül edilemeyen bir şey olduğunu söyleyerek öfkeli bir şekilde karşı çıkmıştı.

Ancak aynı zaman aralığını tüm çalışma tiplerine uygulamamız gerekmez. En ileri düzeyde telif hakkı politikası tekbiçimliliğinin sağlanması, kamunun çıkarı için çok önemli değildir ve telif hakkı kanunu, halihazırda özel kullanımlar ve yayın tipleri için birçok özel duruma sahiptir. Her karayolu projesi için, ülkenin en pahalı bölgelerindeki en zor projeler için gerekli olan oranların ödenmesi aptalcadır; aynı şekilde, tüm sanat tipleri için herhangi bir tip için gerekli bulduğumuz özgürlükteki en yüksek fiyatla “ödeme yapılması” da benzer şekilde aptalcadır.

Bu nedenle romanlar, sözlükler, bilgisayar programları, şarkılar, senfoniler ve filmler farklı telif hakkı sürelerine sahip olmalıdır, böylece her bir iş tipi için gerekli olan süreyi, bu gibi birçok çalışmanın yayınlanması için gerekli olan süreye indirebiliriz. Belki de bir saatten uzun süren filmlerin telif hakkı süresi yirmi-yıl olabilir çünkü bu filmlerin üretilmesinin yüksek bir maliyeti vardır. Kendi alanımda, yani bilgisayar programlamasında, üç yıl yeterlidir çünkü ürün çevrimleri bu süreden bile kısadır.

Telif hakkı politikasının başka bir boyutu adil kullanımdır: Bu, yayınlanmış bir çalışmanın tamamının ya da bir kısmının, telif hakkının olmasına rağmen, yasal olarak izin verilen bir şekilde yeniden çoğaltılmasının bazı yollarıdır. Telif hakkı gücünün bu boyutunun azaltılmasında doğal ilk adım, özel küçük miktarlardaki çalışmanın, ticari ilişki içinde olmayan bireyler arasında kopyalanmasına ve dağıtılmasına izin vermektir. Bu, telif hakkı polisinin insanların özel hayatlarına girmesini önler ancak bu, yayınlanan çalışmaların satışları üzerinde muhtemelen az etkiye sahip olacaktır (Shrink-wrap lisanslarının bu gibi kopyalamanın kısıtlanmasında telif hakkının yerine geçmesi için kullanılamamasını sağlamak için başka yasal adımların atılması gerekli olabilir). Napster’da yaşanan tecrübeler göstermektedir ki, ticari olmayan aynen yeniden dağıtımın halka sunulmasına da izin vermeliyiz, halkın büyük bir çoğunluğu kopyalamak ve paylaşmak isterken ve bu çalışmaları yararlı bulurken, yalnızca acımasız önlemler bunları durduracaktır ve kamu, istediği şeyi almayı hak etmektedir.

Romanlar ve genel olarak eğlence için kullanılan çalışmalar için, ticari olmayan aynen yeniden dağıtım, okuyucular için yeterli özgürlük sağlayabilir. Fonksiyonel amaçlar için (işleri yaptırmak için) kullanılmakta olan bilgisayar programları, gelişmiş bir sürümün yayınlanmasına ilişkin özgürlüğü içerecek

bunun ötesinde ek özgürlükleri gerektirmektedir. Yazılım kullanıcılarının sahip olması gereken özgürlüklerin açıklaması için, bu kitaptaki “Özgür Yazılım Tanımı”na bakınız. Ancak programın yayınlanmasından itibaren yalnızca iki ya da üç yıllık bir gecikmeden sonra bu özgürlüklerin evrensel olarak mevcut olması için bu, kabul edilebilir bir uzlaşmadır.

Bu gibi değişiklikler, telif haklarını, kamunun bu içerikleri kopyalamak için dijital teknolojiyi kullanılması isteğiyle aynı çizgiye getirir. Yayıncılar hiç şüphesiz ki bu önerileri “dengesiz” bulacaktır; yayıncılar, insanları bilyelerini alıp eve gitmekle tehdit edebilir ancak bunu gerçekten de yapmazlar, çünkü oyun yine de karlıdır ve bu, mevcut tek oyundur.

Telif hakkı gücündeki indirgemeleri değerlendirdiğimizde, medya firmalarının, bunu, son kullanıcı lisans anlaşmalarıyla değiştirmediklerinden emin olmalıyız. Telif haklarının ötesine geçen, kopyalama üzerinde kısıtlama uygulamak için sözleşmelerin kullanılmasının engellenmesi gereklidir. Geniş pazarlı sektörler için bu tip tartışılmamış kısıtlamalar A.B.D. hukuk sisteminin standart bir parçası olmayı gerektirebilir.

Kişisel Bir Not

Ben resmi olarak bir bilim adamı değil, bir yazılım tasarımcısıyım. Telif hakkı konularıyla aşina oldum çünkü İnternet³ dünyasında bunlardan kaçmanın yolu yoktur. Otuz yıldır bilgisayar ve İnternet kullanan biri olarak, kaybetmiş olduğum ve ileride kaybedebileceğim özgürlüklere değer veriyorum. Bir yazar olarak, genelde yayıncılar tarafından yazarların telif hakkı gücünü, ki daha sonra yazar tarafından yayıncılara devredilmektedir, arttırmak için yazarlara atfedilmiş olan yarı ilahi yaratıcı romantik esrarı reddedebilirim.

Bu yazının çoğunluğu, kontrol edebileceğiniz gerçeklerden ve nedenlerden ve üzerinde kendi fikirlerinizi oluşturabileceğiniz tekliflerden oluşmaktadır. Ancak sizden yalnızca tek bir şeyi kabul etmenizi istiyorum: benim gibi yazarlar sizin üzerinizde özel bir gücü hak etmiyor. Yazmış olduğum yazılım ya da kitaplar için beni ödüllendirmek isterseniz, teşekkür olarak bir çek kabul edebilirim, ama lütfen özgürlüğünüzü teslim etmeyin.

3 İnternet, dünyadaki bilgisayar ağlarının en büyüğüdür

13. Bilim, Telif Hakkını Bir Kenara 'İtmelidir'

Bilimsel literatürün bilimsel bilgiyi yaymak ve bilimsel dergilerin bu süreci kolaylaştırmak için var olduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, bilimsel literatürün kullanımına ilişkin kuralların, bu hedefi gerçekleştirme-ye yardımcı olmak için tasarlanması gerekir.

Telif hakkı olarak bilinen ve şimdi sahip olduğumuz kurallar, büyük hacimli üretim kopyalamasının yapısal olarak merkezi yöntemi olan baskılama zamanında oluşturulmuştur. Bir baskılama ortamında, gazeteler üzerindeki telif hakkı yalnızca gazete yayıncılarını kısıtlamaktaydı, bir makaleyi yayınlamak için izin almalarını gerektiriyordu, aksi takdirde aşırı olacaktı. Bu, makalelerin yazarları ya da okuyucuları olarak bilim adamlarının ya da öğrencilerin yararlı çalışmalarına müdahale etmeksizin gazetelerin bilgiyi işletmesine ve yaymasına yardımcı oldu. Bu kurallar söz konusu sisteme uygundur.

Ancak bilimsel yayınların yayınlanması için kullanılan modern teknoloji, World Wide Web'dir. Web üzerinde bilimsel makalelerin ve bilginin en iyi şekilde dağıtılmasını hangi kurallar sağlayacaktır? Makaleler, herkes için erişimi sağlayan özel mülk olmayan biçimlerde dağıtılmalıdır. Ve herkes makaleleri "yansıtma" hakkına sahip olmalıdır; başka bir deyişle, uygun atıfla bu makaleleri aynen yeniden yayınlama hakkına sahip olmalıdır.

Bu kurallar, elektronik biçimde dağıtıldıklarında gelecekteki ve geçmişteki makalelere uygulanmalıdır. Ancak dergilerin kağıt yayınına uygulandığı şekliyle mevcut telif hakkı sisteminin değiştirilmesi için hiçbir ciddi gereksinim yoktur çünkü problem bu alanda değildir.

Maalesef öyle görünüyor ki, herkes bu makalenin başındaki gerçeklere katılmamaktadır. Birçok dergi yayıncısı, bilimsel literatürün hedefinin, bilim adamlarından ve öğrencilerden üye aidatı toplayarak, dergi yayınlamalarını olanaklı kılmak olduğuna inanmaktadır. Bu gibi bir düşünce, "niyetlerle sonuçların karıştırılması" olarak bilinmektedir.

Yaklaşımları, bilimsel literatürü okuyabilecek ve bunun için ücret ödeyebilecek kimselerin bile erişimini kısıtlamak olmuştur. Bilim adamlarının yeni ku-

Bu yazı, orijinal olarak 1991'de Web Debates bölümünde www.nature.com'da yayınlanmıştır. Bu sürüm, Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

rallar seçmelerini durdurmak için bir özür olarak, İnternet için uygun olmasalar bile hala yürürlükte olan telif hakkı kanununu kullanmaktadırlar.

Bilimsel işbirliği ve insanlığın geleceği için, bu yaklaşımı kökünden reddetmeliyiz, yalnızca kurulmuş engelleyici sistemleri değil ayrıca onları esinlendiren hatalı önceliklerini de reddetmeliyiz.

Gazete yayıncıları bazen çevrimiçi erişimin, pahalı yüksek güçlü sunucu makinelerini gerektirdiğini ve bu sunucular için ödeme yapmak için erişim ücreti almak zorunda olduklarını ifade etmektedir. Bu “problem” kendi “çözümünün” bir sonucudur. Herkese “yansıtma” özgürlüğü verin, dünya genelinde kütüphaneler, isteği karşılamak için yansı siteleri kuracaktır. Bu merkezi olmayan çözüm, bilgi dolu kayıtların kazara kaybolmasına karşı koruma sağlarken, İnternet bant genişliği ihtiyaçlarını azaltacak ve daha hızlı erişim sağlayacaktır.

Yayıncılar ayrıca yayına hazırlayanlara [:editor] para ödenmesinin, erişim için ücret alınmasını gerektirdiğini söylemektedir. Yayına hazırlayanlara ücret ödenmesi gerektiği varsayımını kabul edelim; bu durum bizi zorlamaz. Tipik bir makale için maliyet, araştırmayı üretmek için gerekli finansmanın maliyetinin % 1’i ile % 3’ü arasındadır. Maliyetin bu gibi küçük bir yüzdesi, sonuçların kullanımının engellenmesini oldukça zor haklı gösterebilir.

Bunun yerine, yayına hazırlamanın maliyeti telafi edilebilir, örneğin, bu, bunları, araştırma sponsorlarına aktarabilen yazarlara sayfa ücretleri ödenmesiyle sağlanabilir. Sponsorlar, buna aldırmayacaklardır, çünkü yayın için, üniversite kütüphanesinin dergi aboneliği için ödedikleri ek ücretlerle halen oldukça külfetli bir ödeme yapmaktadırlar. Araştırma sponsorlarına yayına hazırlama maliyetlerini yüklemek için ekonomik modeli değiştirerek, erişimin kısıtlanmasına ilişkin görünen ihtiyacı ortadan kaldırabiliriz. Bir kurum ya da firmaya üye olmayan ve araştırma sponsoruna sahip olmayan bir yazar, kurum-temelli yazarlardan zorla toplanan maliyetlerle birlikte sayfa ücretlerinden muaf tutulmalıdır.

Çevrimiçi yayınlara erişim için başka bir yol, bir gazetenin baskı arşivlerinin çevrimiçi biçime dönüşümünün finansmanıdır. Bu işin yapılması gereklidir ancak sonuca ilişkin engelleyici erişimi içermeyen finansmanın alternatif yollarını aramalıyız. Çalışmanın kendisi herhangi bir zorluk çıkarmayacak ya da artık daha fazla maliyet oluşturmayacaktır. Arşivlerin sayısal hale getirilmesi ve erişimin kısıtlanmasıyla bunların çöpe atılması kötü bir durumdur.

A.B.D. Anayasası, telif hakkının amacının “bilimin ilerlemesini desteklemek” olduğunu söylemektedir. Telif hakkı bilimin ilerlemesine engel olduğunda, bilim, telif hakkını bir kenara itmelidir.

14. Copyleft Nedir?

Copyleft, bir programın özgür yazılım haline getirilmesi, programın tüm değiştirilmiş ve genişletilmiş sürümlerinin de özgür yazılım haline getirilmesi için genel bir yöntemdir.

Bir programı özgür hale getirmenin en basit yolu, telif hakkını kaldırıp programı kamu malı haline getirmektir. Bu istekleri bu yönde insanların programı ve iyileştirmeleri paylaşmalarını sağlar. Ancak bu durum ayrıca işbirliği yapmayan insanların programı özel mülk yazılıma dönüştürmesine de neden olur. Bu insanlar, çok sayıda ya da az sayıda değişiklik yapar ve programı özel mülk bir ürün olarak dağıtırlar. Programı bu değiştirilmiş biçimde alan insanlar, özgün yazarın onlara sağladığı özgürlüğe sahip olamazlar; aradaki insanlar bu özgürlüğü yokermiştir.

GNU Projesi'nde, hedefimiz, tüm kullanıcılara, GNU yazılımını yeniden dağıtmaları ve değiştirmeleri için özgürlük sağlamaktır. Aradaki insanlar özgürlüğü yokerlerse, birçok kullanıcıya sahip olduğumuz halde, bu kullanıcıların özgürlüğü olmayacaktır. Bu nedenle, GNU yazılımını kamuya açık hale getirmek yerine, "copyleft" uygularız. Copyleft, değiştirerek ya da değiştirmeyerek yazılımı dağıtan kimsenin, yazılımı kopyalamak ve değiştirmek isteyen kimselere bu özgürlüğü aktarmaları gerektiğini söyler. Copyleft, her kullanıcının özgürlüğe sahip olmasını garantiler.

Copyleft ayrıca diğer programcıların özgür yazılım eklemesi için bir güdü de oluşturur. GNU C++ derleyicisi gibi önemli özgür programlar yalnızca bu nedenden dolayı varlar.

Copyleft ayrıca geliştirdiği ürünleri özgür yazılıma aktarmak isteyen programcıların bunu yapması için izin almalarına da yardımcı olmaktadır. Bu programcılar, daha fazla para kazanmak için hemen hemen her şeyi yapacak olan firmalar ya da üniversiteler için çalışmaktadır. Bir programcı, değişikliklerini kamuya aktarmak isteyebilir ancak işvereni, değişiklikleri özel mülk bir yazılım ürününe aktarmak isteyebilir.

İşverene, gelişmiş sürümün özgür yazılım hariç olmak üzere dağıtılmasının yasadışı olduğunu açıkladığımızda, işveren, genelde bu yazılımı çöpe atmak

Bu yazı, orijinal olarak 1991'de Web Debates bölümünde www.nature.com'da yayınlanmıştır. Bu sürüm, Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

yerine özgür yazılım olarak dağıtmayı tercih etmektedir.

Bir programı copyleft etmek için, ilk olarak telif hakkının olduğunu ifade ederiz; daha sonra yalnızca dağıtım terimleri değişmemişse, bu programdan elde edilen herhangi bir programın ya da bu program kodunun kullanım haklarının, değiştirme ve yeniden dağıtım haklarının herkese verildiği yasal bir araç olan dağıtım terimlerini ekleriz. Bu nedenle, kod ve özgürlükler yasal olarak ayrılamaz hale gelir.

Özel mülk yazılım geliştiricileri, telif hakkını kullanıcıların özgürlüğünü almak için kullanmaktadır; biz ise telif hakkını kullanıcıların özgürlüğünü garanti etmek için kullanmaktayız. İsmi, "telif hakkı"ndan [:copyright] "copyleft'e" çevirmemizin nedeni budur.

Copyleft genel bir kavramdır; ayrıntıları doldurmanın çeşitli yolları vardır. GNU Projesi'nde, kullandığımız özel dağıtım terimleri, GNU Genel Kamu Lisansında mevcuttur. GNU Genel Kamu Lisansı sıklıkla kısaca GNU GPL olarak adlandırılır. İnternette GNU GPL hakkında Sıklıkla Sorulan Sorular sayfası (<http://www.gnu.org/licenses/gpl-faq.html>) mevcuttur. Ayrıca FSF'nin katılımcılardan gelen telif hakkı görevlerini niçin aldığına ilişkin bilgileri de okuyabilirsiniz (<http://www.gnu.org/copyleft/why-assign.html>).

Alternatif bir copyleft biçimi olan GNU Kısıtlı Genel Kamu Lisansı (LGPL) bazı (ama hepsi değil) GNU kütüphanelerine uygulanmaktadır. Bu lisans, eskiden Kütüphane GPL olarak adlandırılmaktaydı ancak adını değiştirdik çünkü eski adı, geliştiricileri, kullanılması gerekenden daha sıklıkla kullanmaya teşvik ediyordu. Bu değişikliğin niçin gerekli olduğuna dair bir açıklama için, sonraki kütüphaneniz için niçin Kütüphane GPL'yi kullanmamanız gerektiğine ilişkin makaleyi okuyun.

Kısıtlı GPL'nin GNU Kütüphane Genel Kamu Lisansı'nın yerine geçmesine rağmen, GNU Kütüphane Genel Kamu Lisansı hala HTML ve metin biçiminde mevcuttur.

GNU Özgür Belgeleme Lisansı (FDL) değiştirilmiş ya da değiştirilmemiş ticari olan ya da olmayan biçimde herkese kopyalama ve yeniden dağıtma etkili özgürlüğünü sağlamak için bir kılavuzda, kitapta ya da başka bir belgede kullanılması hedeflenen bir copyleft biçimidir.

Bu lisans birçok kılavuzda ve her bir GNU kaynak kodu dağıtımında mevcuttur.

GNU GPL, bir telif hakkı sahibiyse, kendi programınıza kolayca uygulayabileceğiniz şekilde tasarlanmıştır. Bunu gerçekleştirmek için GNU GPL'yi değiştirmeniz gerekmez, programınıza GNU GPL'ye uygun şekilde atıf yapan uyarılar eklemeniz yeterlidir.

Programınızı GNU GPL ile ya da GNU LGPL ile copyleft etmek isterseniz,

lütfen tavsiye için GPL yönerge sayfasını (www.gnu.org/copyleft/gplhowto.html) ziyaret edin. Lütfen, kullanırsanız, GPL'nin tüm metnini kullanmanız gerektiğini unutmayın. Bu tümleşiktir ve kısmi kopyalara izin verilmemektedir (LGPL için olduğu gibi).

Birçok farklı program için aynı dağıtım terimlerinin kullanılması, çeşitli farklı programlar arasında kodun kopyalanmasını kolaylaştırmaktadır. Tümünü aynı dağıtım terimlerine sahip oldukları için, terimlerin uyumlu olup olmadığının düşünülmesine gerek yoktur. Kısıtlı GPL, dağıtım terimlerini genel GPL olarak değiştirmenize izin veren bir eklemeyi içerir, böylece kodu, GPL tarafından kapsanan başka bir programa kopyalayabilirsiniz.

Kılavuzunuzu GNU FDL ile copyleft etmek isterseniz, lütfen FDL metninin sonundaki ve GFDL yönerge sayfasındaki yönergelere bakınız (<http://www.gnu.org/copyleft/fdl-howto.html>). GNU GPL'de olduğu gibi, tüm lisansı kullanmanız gereklidir; kısmi kopyalara izin verilmemektedir.

15 Copyleft: Faydacı İdealizm

Bir insanın verdiği her karar, o insanın değerlerinden ve hedeflerinden kaynaklanmaktadır. İnsanlar, birçok farklı hedefe ve değere sahip olabilir: Ün, kar, sevgi, yaşam savaşı, eğlence ve özgürlük, bunlar, iyi bir insanın sahip olabileceği hedeflerden bazılarıdır. Hedef, kendine olduğu kadar başkalarına da yardım etmek olduğunda, buna idealizm deriz.

Özgür yazılım üzerindeki çalışmam, bir idealizm hedefiyle güdülenmiştir: Özgürlüğü ve işbirliğini yaymak. Özgür yazılımın yayılmasını, işbirliğini engelleyen özel mülk yazılımın yerine geçmesini ve böylece toplumumuzun daha iyi bir hale gelmesini istemekteyim.

GNU Genel Kamu Lisansı'nın copyleft olarak yazılmasının temel nedeni budur. Aynı bir dosyaya konulsa bile, GPL kapsamlı bir programa eklenmiş tüm kodlar, özgür yazılım olmalıdır. Kodumu, özel mülk yazılımda kullanım için değil, özgür yazılımda kullanım için elverişli hale getirdim, bunu yazılım geliştiren başka insanları yüreklendirmek için yaptım. Buna inanıyorum çünkü özel mülk yazılım geliştiricileri paylaşmamızı önlemek için telif hakkını kullanmaktadır, işbirliği yapan bizim gibi insanlar, işbirliği yapan diğer insanlara bir avantaj sağlamak için telif hakkını kullanabilir: Bizim kodumuzu kullanabilirler.

GNU GPL'yi kullanan herkes bu hedefe sahip değildir. Yıllar önce, benim bir arkadaşımın, copyleft edilmiş bir programı copyleft edilmemiş bir şekilde yeniden yayması istenmişti ve arkadaşımın cevabı yaklaşık olarak şu şekildeydi:

Bazen özgür yazılım üzerinde çalışıyorum ve bazen özel mülk yazılım üzerinde çalışıyorum, ama özel mülk yazılım üzerinde çalıştığımda, bana para ödenmesini bekliyorum.

Arkadaşım, çalışmasını, yazılımı paylaşan bir toplulukla paylaşmak istiyordu ancak topluluğumuza girmesi yasak olacak ürünler yapan bir iş için yardımcı olmakta bir neden göremiyordu. Onun hedefi benimkinden farklıydı ancak GNU GPL'nin bu hedef için yararlı olduğunu düşünüyordu.

Orijinal olarak 1998'de yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

Dünyada bir şey başarmak istiyorsanız, idealizm yeterli değildir, hedefi gerçekleştirmek için çalışan bir yöntem seçmeniz gereklidir. Başka bir deyişle, “faydacı” olmanız gereklidir. GPL faydacı mıdır? Sonuçlarına bakalım.

GNU C++’ı düşünelim. Niçin özgür bir C++ derleyicisine sahibiz? Bunun tek nedeni, GNU GPL’nin bunun özgür olması gerektiğini söylemesidir. GNU C++, GNU C derleyicisinden başlayan bir endüstri konsorsiyumu tarafından geliştirilmiştir. MCC normalde çalışmasını mümkün olduğunca özel mülk bir şekilde yapmaktadır. Ancak C++ ön ucunu özgür yazılım yaptılar çünkü GNU GPL, C++ ön ucunu yaymalarının tek yolunun bu olduğunu söyledi. C++ ön ucu birçok yeni dosyayı içermekteydi ancak GCC ile bağlantılı oldukları için, GPL onlara uygulanmadı. Bunun topluluğumuza yararı açıkça görülmektedir.

GNU Objective C’yi düşünelim. NeXT¹, başlangıçta bu ön ucu özel mülk yapmak istemiştir; bu ön ucun “.o” dosyaları olarak yayınlanmasını ve kullanıcıların onların GCC’nin geri kalanıyla bağlantı kurmasını önermişler, bunun GPL’nin şartlarına uygun olduğunu düşünmüşlerdir. Ancak avukatımız bunun şartlardan kaçınmak olacağını söylemiş ve buna izin verilmemiştir. Ve bu nedenle Objective C’yi ön uç özgür yazılım haline getirmişlerdir.

Bu örnekler yıllar önce gerçekleşmiştir ancak GNU GPL bize daha fazla özgür yazılım getirmeye devam etmektedir.

Birçok GNU kütüphanesi, GNU Kütüphane Genel Kamu Lisansı tarafından kapsamaktadır ancak tümü kapsamamaktadır. Genel GNU GPL tarafından kapsanan bir GNU kütüphanesi Readline’dır, Readline, komut satırının düzenlenmesi işlemini gerçekleştirir. Bir keresinde Readline’ı kullanmak üzere tasarlanmış özgür olmayan bir program hakkında bir şeyler öğrenmiştim ve geliştiriciye buna izin verilmediğini söylemiştim. Programdan komut satırı düzenlenmesini çıkarabilirdi ancak gerçekte yaptığı şey, onu GPL altında yeniden yaymaktı. İşte şimdi bu özgür yazılımdır.

GCC’ye (ya da Emacs ya da Bash ya da Linux ya da her türlü GPL lisanslı program) ilişkin çalışmaları yazan programcılar genellikle firmalar ya da üniversiteler tarafından çalıştırılmaktadır. Programcı bu yaptığı çalışmaları topluluğa iletmek istediğinde ve kodunu sonraki dağıtımda gördüğünde, patronu şunu söyleyebilir:

Orada dur, senin kodun bize aittir! Kodu paylaşmak istemiyoruz; geliştirilmiş sürümünü özel mülk bir yazılım ürününe dönüştürmeye karar verdik.

Bu noktada GNU GPL yardıma koşar. Programcı, patrona bu özel mülk yazılım ürününün telif hakkını bozacağını gösterir ve patron, yalnızca iki tercihe sahip olduğunu fark eder: yeni kodu özgür yazılım olarak yaymak ya da hiç yaymamak. Hemen hemen çoğu zaman, programcının istediği gibi davran-

1 Steve Jobs tarafından oluşturulmuş bir işletim sistemidir ve sonunda Apple tarafından satın alınmıştır.

masına izin verir ve kod, sonraki dağıtıma girer.

GNU GPL İyi Adam [:Mr. Nice Guy] değildir. İnsanların yapmak istedikleri şeylere bazen “hayır” der. Bunun kötü bir şey olduğunu söyleyen kullanıcılar vardır. GPL, “özgür yazılım topluluğuna sokulması gereken” bazı özel mülk yazılım geliştiricilerini “dışarıda tutmaktadır.”

Ancak bu geliştiricileri topluluğumuzun dışında bırakan biz değiliz; girmemeyi onlar tercih etmektedir. Yazılımı özel mülk kılma kararları, topluluktan uzak kalma kararlarıdır. Topluluğumuzda bulunmak istemeleri, bizimle işbirliğine katılmak istedikleri anlamına gelmektedir; katılmak istemezlerse, onları “topluluğumuza zorla sokamayız”.

Yapabileceğimiz şey, onlara katılma nedeni sunmaktır. GNU GPL mevcut yazılımınızdan bir güdü oluşturmak için tasarlanmıştır: “Yazılımınızı özgür hale getirirseniz, bu kodu kullanabilirsiniz.” Tabi ki, bu hepsinin kazanılması- nı sağlamayacaktır ancak bazen bunu sağlayacaktır.

Özel mülk yazılım gelişimi, topluluğumuza bir şey kazandırmaz ancak özel mülk yazılım geliştiricileri bizden sıklıkla yardım ister. Özgür yazılım kullanıcıları, özgür yazılım geliştiricilerine kişisel bir şeyler, kabul görme ve minnettarlık, sunabilir ancak bu, bir şirket size aşağıdaki ifadeyi söylediğinde, çok çekici görünebilir:

Paketini özel mülk programa koyalım ve o zaman programın binlerce insan tarafından kullanılacaktır.

Bu teşvik edici ifade güçlü görünebilir ancak uzun vadede, buna karşı koyarsak, bu hepimiz için daha iyi olur. Dolaylı bir şekilde geldiğinde, teşvik edici ifade ve baskının fark edilmesi daha zordur çünkü bazı özgür yazılım organizasyonları, özel mülk yazılımın beslenmesi politikasını benimsemiştir. X Konsorsiyumu (ve ardından gelen Open Group) buna ilişkin bir örnek sunar: Özel mülk yazılım yapan firmalar tarafından finansmanı sağlandıktan sonra, programcıları copyleft'i kullanmamaları için ikna etmek için çok uzun bir süre uğraşmışlardır. Şimdi Open Group X11R6.4'ü özgür olmayan yazılım haline getirdiği için, bu baskıya dayanan ve karşı gelen bizim gibi insanlar, bunu yaptığımız için mutluyuz².

Faydacı olarak konuşursak, daha büyük uzun vadeli hedefler hakkında düşünülmesi, bu baskıya dayanma isteğinizi güçlendirecektir. Aklınızı, tutarlı durarak oluşturabileceğiniz özgürlük ve topluluğa odaklarsanız, bunu yapacak gücü kendinizde bulacaksınız. “Bir şeyler için ayakta durun yoksa durup dururken düşersiniz.”

2 1998 yılının Eylül ayında, X11R6.4 özgür olmayan dağıtım terimleriyle yayımlandıktan aylar sonra, Open Group karar değiştirdi ve X11R6.3 için kullanılan aynı copyleft olmayan özgür yazılım lisansı altında X11R6.4'ü yeniden yayınladı. Open Group'a teşekkür ederiz – ama bu sonraki karar değiştirme durumu, kısıtlamaların eklenmesinin mümkün olduğu gerçeğinden çıkarılan sonuçları geçersiz kılmamaktadır.

Alaycılar özgürlükle ve toplulukla alay ederse ve “katı realistler” tek idealin kar olduğunu söylese, o zaman onları görmezden gelin ve her zaman copyleft’i kullanın.

Group’a teşekkür ederiz – ama bu sonraki karar değiştirme durumu, kısıtlamaların eklenmesinin mümkün olduğu gerçeğinden çıkarılan sonuçları geçersiz kılmamaktadır.

16. Yazılım Patentlerinin Tehlikesi

Beni özgür yazılım hakkındaki çalışmamla tanışmış olabilirsiniz. Şimdiki konuşmam bunun hakkında değil. Bu konuşma, yazılım gelişimini tehlikeli bir eylem haline getiren, kanunların hatalı kullanımı hakkındadır. Bu, patent yasasının yazılım alanına uygulanmasıyla ne olduğuyla ilgilidir.

Bu konuşma yazılımın patentlenmesi hakkında değildir. Bu, bunu tanımlamanın çok kötü, saptırıcı bir yoludur çünkü bu, birbirinden bağımsız olarak programların patentlenmesi konusu değildir. Öyle olsaydı, o zaman fark etmeyecekti, temelde zararsız olacaktı. Bunun yerine, bu konu, fikirlerin patentlenmesiyle ilgilidir. Her patent, belirli bir fikri kapsar. Yazılım patentleri, yazılım fikirlerini, başka bir deyişle, yazılımın geliştirilmesinde kullanacağınız fikirleri kapsayan patentlerdir. Bu, yazılım patentlerini tüm yazılım gelişimine karşı sınırlandıran önemli bir engeldir.

İnsanların yanlış anlamaya yol açan bir terim olan “fikri mülkiyet” terimini kullandığını duymuş olabilirsiniz. Görebildiğiniz gibi, bu terim önyargılı bir terimdir: şu şekilde bir varsayım yapmaktadır: Ne hakkında konuşursanız konuşun, onu değerlendirme yolu bir mülkiyet biçimindedir, bu, diğer tüm alternatifler arasında bir alternatiftir. Bu “fikri mülkiyet” terimi, hangi alanda uğraşırsanız uğraşın en temel soruya ön yargıyla yaklaşmaktadır. Bu, açık ve önyargısız düşünmeye yardımcı değildir.

Bu ifadede ek bir problem daha mevcuttur; bu herhangi bir seçeneğin seçilmiş olması durumu değildir: bu ifade gerçeklerin bile anlaşılmasına engel olmaktadır. “fikri mülkiyet” terimi hepsini kapsamaktadır: Birbirinden tamamen farklı olan telif hakkı ve patent gibi kanunun ayrı bölgelerini tamamen bir araya toplamaktadır. Her ayrıntı farklıdır. Ayrıca daha bile farklı olan ticari markaları ve daha az yaygın olarak karşılaşılan diğer çeşitli şeyleri bir araya toplamaktadır. Bunların hiçbirinin, diğerlerinin herhangi biriyle ortak bir noktası yoktur. Tarihsel olarak kaynakları tamamen ayrıdır; kanunlar bağımsız olarak tasarlanmıştır; kanunlar, farklı yaşam ve eylem alanlarını kapsamaktadır. Ortaya çıkardıkları genel politika hususları tamamen ilişkisizdir, bu nedenle, bunları bir araya getirerek düşünmeye çalışırsak, saçma sonuçlara

Bu, Cambridge Üniversitesi, Londra’da, 25 Mart 2002’de verilen konuşmanın düzenlenmiş yazısıdır. Bu yazı Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman’ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı’dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

varırız. “fikri mülkiyet” hakkında sahip olabileceğiniz hiçbir değerli, entellektüel fikir yoktur. Bu nedenle, açık bir şekilde düşünmek isterseniz, bunları bir araya toplamayın. Telif haklarını ve daha sonra patentleri düşünün. Telif hakkı kanununu ve ayrı olarak patent kanununu öğrenin.

Telif haklarıyla patentler arasındaki önemli farklar şunlardır:

- Telif hakları bir çalışmanın ayrıntılarını kapsamaktadır; telif hakları herhangi bir fikri kapsamaz. Patentler yalnızca fikirleri ve fikirlerin kullanımını kapsar.
- Telif hakları otomatik olarak gerçekleşir. Patentler, bir uygulamaya cevaben bir patent ofisi tarafından verilir.
- Patentlerin maliyetleri çok yüksektir. Avukatlara uygulamayı yazmaları için verilen ücret, gerçekte uygulama ücretinden çok daha yüksektir. Patent ofislerinin değerlendirmelerinin oldukça baştan savma olmasına rağmen, uygulamanın değerlendirilmesi tipik olarak yıllarca sürer.
- Telif hakları oldukça uzun sürelidir. Bazı durumlarda 150 yıl bile sürebilirler. Patentler 20 yıl sürer, insan ömrü için bu süre çok da uzun bir süre değildir ama yazılım alanı için bu süre yine de oldukça uzun bir süredir. PC'nin yeni bir şey olduğu 20 sene öncesini düşünün. 1982'de bilinen fikirlerin kullanılmasıyla yazılım geliştirmek zorunda olduğunuzu hayal edin.
- Telif hakları yalnızca kopyalamayı kapsamaktadır. Rüzgar Gibi Geçti ile kelime-kelime aynı olan bir roman yazarsanız ve Rüzgar Gibi Geçti'yi hiç görmemiş olduğunuzu kanıtlarsanız, bu, herhangi bir telif hakkı ihlali suçlamasına karşı bir savunma olabilir.
- Patent, bir fikrin kullanılmasına ilişkin mutlak bir tekeldir. Fikrin kendinize ait olduğunu kanıtlarsanız bile, fikir, başka biri tarafından patentlenirse, bu, tamamen ilişkisiz olacaktır.

Bu konuşmanın geri kalanı için umarım ki telif hakları hakkında her şeyi unutacaksınız çünkü bu konuşma patentler hakkındadır ve bu yasal hususların açık bir şekilde anlaşılabilmesi için, telif haklarını ve patentleri hiçbir zaman bir araya getirmemelisiniz.

Suyla etanolü karıştırırsanız, uygulamalı kimyada (ya da aşçılıkta) ne meydana geleceğini hayal edin.

İnsanların patent sistemini tanımladığını duyduğunuzda, aslında bunu, bir patent almayı uman insanların bakış açısından tanımlamaktadırlar, sizin için bir patent almanın nasıl bir şey olacağı, cebinizde bir patentle caddeden aşağı yürümenin nasıl bir şey olacağı, böylece sıklıkla patenti cebinizden çıkarıp birine doğru işaret edip “Bana parayı ver” diyeceğinizi düşünün.

Bu eğilim için bir neden mevcuttur, bu neden, size bir patent sistemini anla-

tan insanların çoğunluğunun bu işte bir çıkarı olduğudur, bu nedenle, sizin patenti sevmenizi beklerler. Başka bir neden daha mevcuttur: Patent sistemi, piyango gibi bir şeydir çünkü patentlere sahip kişilere patentlerin yalnızca küçük bir kısmı herhangi bir fayda getirmektedir. Aslında, 'The Economist' patenti "zaman tüketen piyango [:time consuming lottery]" olarak değerlendirmişti. Piyangolara ilişkin reklamları gördüyseniz, sizi her zaman kazanmaya davet etmektedirler. Kaybetme ihtimalinin daha büyük olmasına rağmen, sizleri kaybedeceğinize dair düşüncelere sevk etmezler. Patent sistemine ilişkin reklamlar da aynıdır: Size her zaman kazananın siz olacağını düşündürürler. Bu önyargıyı ve eğilimi dengelemek için, patent sistemini, mağdurun bakış açısından açıklayacağım, başka bir deyişle, patent sistemini, yazılım geliştirmek isteyen ancak dava açılması sonucuna neden olabilen bir yazılım patentleri sistemiyle çekişmeye zorlanan bir kimsenin bakış açısından açıklayacağım.

Ne tip bir program yazacağınıza dair bir fikriniz oluştuktan sonra yapacağınız ilk şey nedir?

Patent sisteminin üstesinden gelmek için, yapmak isteyebileceğiniz ilk şey, yazmak istediğiniz programı kapsayabilen patentlerin hangi patentler olduğunu bulmaktır. Bu, imkansızdır.

Bunun nedeni, askıda olan bazı patent uygulamalarının gizli olmasıdır. Bunlar 18 ay gibi belirli bir süre sonra yayınlanabilirler. Ancak bu, bir patentin var olduğunu ve size dava açılacağını bilmeden sizin program yazmanız ve hatta yayınlamanız için oldukça iyi bir süredir.

Bu sadece akademik değildir. 1984 yılında, veri sıkıştırması için kullanılan bir sıkıştırma programı yazılmıştır. O zamanlar, kullanılan LZW sıkıştırma algoritmasına ilişkin bir patent yoktu. Daha sonra, 1985 yılında, A.B.D. bu algoritma hakkında bir patent yayınlamıştır ve sonraki birkaç yıl boyunca, sıkıştırma programını dağıtmış olan kimseler, tehditler almaya başlamıştır.

Sıkıştırma algoritmasının yazarının, kendisine dava açılacağını fark etmesinin bir yolu yoktu. Tüm yaptığı, programcılarının her zaman yaptığı gibi, gazete de bulunduğu bir fikri kullanmaktı. Yazar, gazetelerde bulunan fikirlerin kullanılmasının artık güvenli olmadığını fark edememiştir.

Bu problemi unutalım. Patentler patent ofisi tarafından yayınlanmaktadır, bu nedenle bu patentlere ilişkin uzun bir listeyi bulabilir ve ne demek istediklerini açık bir şekilde görebilirsiniz.

Tabi ki, tüm listeyi okuyamazsınız, çünkü listede çok fazla sayıda patent vardır. A.B.D.'de, yüz binlerce yazılım patenti vardır. Bunların tümünün ne hakkında olduğuna dair bir kayıt tutamazsınız. Yalnızca ilgili olanları aramaya çalışabilirsiniz.

Bazı insanlar bunun, bilgisayarın bu modern günlerinde kolay olması gerektiğini söylemektedir. Kilit sözcükleri araştırabilirsiniz ancak bu, yalnızca belirli bir ölçüye kadar çalışmaktadır. Alanda ilgili bazı patentleri bulacaksınız. Ancak, gerekli olan tamamını bulamayacaksınız.

Örneğin, hesap çizelgelerinde doğal dereceli yeniden hesaplamada [natural order recalculation] bir yazılım patenti var (şimdiye kadar zamanı geçmiş olabilir). Bu, temelde belirli hücrelerin diğer hücrelere bağlı olmasını istediğinizde, her şeyi, bağlı olduğu şeylere göre yeniden hesaplar, böylece bir yeniden hesaplama işleminden sonra, her şey günceldir. İlk hesap çizelgeleri, yeniden hesaplamalarını yukarıdan-aşağıya yapmıştır, bu nedenle, bir hücrenin daha aşağıdaki bir hücreye bağlı olmasını isterseniz ve bu gibi birkaç adıma sahipseniz, yukarı doğru yayılmak için yeni değerleri elde etmek için defalarca kere yeniden hesaplama yapmanız gerekir (Üstlerindeki hücrelere bağlı şeylere sahip olmanız gerekiyordu).

Daha sonra birileri, her bir şey, bağlı oldukları şeylerden sonra yeniden hesaplanacak şekilde niçin hesaplamanın yeniden yapılmadığını fark etti. Bu algoritma, topolojik sıralama olarak adlandırılmaktadır. Buna ilişkin bulabildiğim ilk referans 1963 yılındadır. Patent, topolojik sıralamayı uygulayabileceğiniz düzinelerce farklı yolu kapsamaktaydı.

Ancak “hesap çizelgesini” araştırarak bu patenti bulamazdınız. Bu patenti, “doğal dereceyi” ya da “topolojik sıralamayı” arayarak bulamazdınız. Çünkü içinde bu terimlerden herhangi biri yoktur. Gerçekte, bu, “formüllerin nesne koduna derlenmesi” metodu olarak tanımlanmıştır. İlk gördüğümde, bunun yanlış patent olduğunu düşünmüştüm.

Bir patent listesine sahip olduğunuzu ve sizin görmenize izin verilmeyen bir şeyi görmek istediğinizi varsayalım. Bu patentler üzerinde çalışmaya başladığınızda, anlaşılmasının çok zor olduğunu fark edeceksiniz çünkü bunlar, anlaşılması çok güç olan dolambaçlı yasal bir dilde yazılmıştır. Patent ofislerinin söylediği şeyler, söylemek istedikleri şey anlamına gelmemektedir.

1980’lerde patent sistemine ilişkin Avustralya hükümet çalışması mevcuttu. Bu çalışmada, uluslararası baskıdan başka, bir patent sisteminin gerekli olmadığı ifade edilmekteydi, bu, kamu için yararlı değildi ve uluslararası baskı için değilse, yürürlükten kaldırılması önerilmekteydi. İfade ettikleri şeylerden biri de, mühendislerin bir şeyler öğrenmek için patentleri okumaya çalışmalarıydı çünkü bu patentlerin anlaşılması çok zordu. Mühendislerden biri, “patentlerde kendi buluşlarımı bile anlayamıyorum” demişti.

Bu, yalnızca teorik değildir. 1990 yılı civarında, Paul Heckel adında bir programcı Apple’a, Hypercard’ın, kendisinin patentlerinin bazılarını ihlal ettiği gerekçesiyle dava açtı. Hypercard’ı ilk gördüğünde, Hypercard’ın kendi patentleriyle, kendi “buluşlarıyla” ilgisi olmadığını düşündü. Benzer görünmüyorlar-

dı. Avukatı, patentleri, Hypercard'ın bir kısmını kapsayan şekilde okuyabileceğini söylediğinde, Apple'a saldırmaya karar verdi. Stanford'da buna ilişkin bir konuşma yaptığımda, o da dinleyiciler arasındaydı. Dedi ki, "Bu doğru değil, sadece sahipliğimin derecesini anlayamadım!" Ben de dedim ki, "Evet, benim de demek istediğim aynen buydu."

Bu nedenle, gerçekte, bu patentlerin neleri yapmanızı engellediğini belirlemek için avukatlarla saatlerce konuşmanız gereklidir. Sonunda, şunun gibi bir şey söyleyeceklerdir: "Burada bir şey yaparsanız, kesinlikle kaybedersiniz; burada bir şey yaparsanız (RMS elleriyle geniş bir bölgeyi tarar), büyük ihtimalle kaybedersiniz ve gerçekten de güvende olmak isterseniz, bu bölgenin dışında kalın (yine işaretlerle daha büyük bir bölgeyi tarar). Bu arada, ve herhangi bir davanın sonucunda, önemli bir şans unsuru vardır."

İş yapmak için öngörülebilir bir alana(!) sahip olduğunuza göre, ne yapacaksınız? Bazı durumlarda uygulayabileceğiniz ve deneyebileceğiniz üç yaklaşım mevcuttur. Bunlar:

1. Patentin önlenmesi
2. Patentin lisanslanması
3. Bir patentin mahkemenin çevrilmesi

Şimdi bu üç yaklaşımı ve bu yaklaşımları neyin çalıştırılabilir ya da çalıştıramaz kıldığını tanımlayalım.

Patentin Önlenmesi

"Patentin önlenmesi", bu, patentin kapsadığı fikrin kullanılmaması gerektiği anlamına gelmektedir. Bu, fikrin ne olduğuna bağlı olarak kolay ya da zor olabilir. Bazı durumlarda, bir özellik patentlenir. O zaman söz konusu özelliği uygulamayarak patenti önlersiniz. O zaman yalnızca söz konusu özelliğin ne kadar önemli olduğu önemlidir.

Bazı durumlarda, bu özellik olmadan yaşayabilirsiniz. Bir süre önce, XyWrite word işlemcisinin kullanıcıları e-posta'da bir sürüm düşürme yaşadılar. Bu sürüm düşürme kısaltmaları tanımlamanızı sağlayan bir özelliği ortadan kaldırdı. Başka bir deyişle, bu, bir noktalama karakterinin izlediği bir kısaltmayı tuşladığınızda, kendini derhal kısaltmaya ilişkin bir genişlemeyle değiştirmektedir. Bu şekilde, kısaltmayı uzun bir cümle için tanımlayabilir, kısaltmayı tuşlayabilirsiniz ve daha sonra cümle, belgenizde yer almaya başlayacaktır. Geliştiriciler bu konuda bana yazdılar, çünkü Emacs editörünün benzer bir özelliğe sahip olduğunu bilmekteydiler. Gerçekte, Emacs editörü, bu özelliğe 1970'lerden beri sahipti. Bu ilginçti çünkü bana hayatımda en az bir tane patentlenebilir fikre sahip olduğumu gösterdi. Patentlenebilir olduğunu öğrendim çünkü daha sonra birileri onu patentledi!

Gerçekte üç yaklaşımın tümünü de değerlendirdiler. İlk olarak, patent sahibiyle pazarlığa giriştiler ancak patent sahibi iyi bir pazarlık yapmadı. Daha sonra, patenti devirebilme şanslarının olup olmadığını incelediler. Yapmaya karar verdikleri şey, özelliği çıkarmaktı.

Bu özellik olmadan da yaşayabilirsiniz. Word işlemcisinde yalnızca bu özellik eksikse, insanlar yine de word işlemcisini kullanabilir. Ancak çeşitli özellikler eksildikçe, en sonunda insanların iyi olmadığını düşündüğü bir program oluşur ve muhtemelen insanlar bu programı kullanmak istemeyeceklerdir.

Bu aslında çok özelleşmiş bir özellikteki dar bir patenttir. Aramalı erişimle birlikte bağlara [:hyperlink] ilişkin British Telecom patentiyle ne yaparsınız? Bağlar bu günlerde bilgisayarların geniş çaplı kullanımı için çok önemlidir. Çevirmeli erişim de önemlidir. Bu özellik olmasa ne yaparsınız? Ayrıca bu tek bir özellik değildir, gerçekte keyfi olarak sıraya konulmuş iki özelliğin bir birleşimidir. Daha çok, aynı odada bir koltukta ve televizyonda bir patentin olması gibidir.

Bazen patentlenen fikir o kadar geniş ve temeldir ki, tüm bir alanı yok sayar. Örneğin, A.B.D.'de patentlenen açık anahtarlı şifreleme fikri gibi. Bu patent 1997'de sona ermiştir. O zamana kadar, A.B.D.'deki açık anahtar şifrelemeyi büyük ölçüde engellemiştir. İnsanların geliştirmeye başladığı bazı programlar çakılmıştır, bu programlar hiçbir zaman elverişli olmamıştır çünkü patent sahipleri onları tehdit etmiştir. Daha sonra, bir program (PGP programı) çıkmış ve özgür yazılım olarak yayınlanmıştır. Açık bir şekilde, patent sahipleri, saldırıya geçtikleri zaman, çok kötü bir itibar bıraktıklarını fark etmişlerdir. Bu nedenle, kısıtlamalar getirmişler, patenti yalnızca ticari olmayan kullanım haline getirmişlerdir, bu da patentin çok popüler olmadığı anlamına gelmiştir. Böylece, on yıl ya da daha uzun bir süre için, açık anahtar şifrelemenin kullanımını büyük ölçüde sınırlandırmışlardır. Bu patent için başka bir yol da yoktu. Açık anahtar şifreleme dışında yapabileceğiniz başka birşey de yoktu.

Bazen özel bir algoritma patentlenmektedir. Örneğin, Hızlı Fourier Dönüşümünün (FFT) eniyilenmiş bir sürümüne ilişkin bir patent vardır. Yaklaşık iki kat daha hızlı çalışmaktadır. Programınızda sıradan bir FFT kullanarak bunu önleyebilirsiniz. Programın bu parçası iki kat daha uzun sürecektir. Belki bu önemli değildir, belki de, bu, programın çalışma süresinin küçük bir parçasıdır. Belki de iki kat daha yavaş olsaydı, gerçekten de bu durumu fark etmeyecektiniz. Ya da programınız çalışmayacaktır bile çünkü işini gerçekleştirme iki kat daha fazla zaman alacaktır. Etkileri değişmektedir.

Bazı durumlarda, daha iyi bir algoritma bulabilirsiniz. Bu, sizin için bir iyilik sağlayabilir ya da sağlayamaz. GNU Projesi'nde sıkıştırılmayı kullanamadığımız için, veri sıkıştırma için alternatif bir algoritma aramaya başladık. Birileri bize bir algoritmaya sahip olduğunu yazdı; bir program yazmış ve bunu

bizimle paylaşmak istemişti. Bu programı yayınlayacaktık. Şans eseri, New York Times'ın bir sayısını gördüm, içinde haftalık bir patent sütunu vardı (Times'ın herhangi bir sayısını ayda birkaç kereden fazla görmem). Böylece ona baktım ve birilerinin, “veri sıkıştırmak için yeni bir metot icat etmelerine” ilişkin bir patente sahip olduklarını gördüm. Gazeteyi aldım ve yayınlayacağımız programı içerdiğini gördüm. Program doğmadan ölmüştü.

Daha sonra patentli olmayan başka bir algoritma bulduk. Bu, gzip programı haline geldi, bu gzip programı, şimdi veri sıkıştırmak için etkin bir şekilde kullanılan fiili bir standarttır. Veri sıkıştırma için programda kullanılmak üzere bir algoritmadır. Veri sıkıştırmak için, herkes, patentli algoritma yerine gzip'i kullanabilir.

Aynı patentli LZW sıkıştırma algoritması, GIF biçimi gibi resim biçimlerinde de kullanılmıştır. Ancak orada, çalışma hayatındaki insanların yapmak istediğinin basitçe veriyi sıkıştırmak olmadığı, insanların yazılımlarıyla görüntüleyebileceği bir resim oluşturmak olduğu için, farklı bir algoritmaya çevirmenin çok zor olduğu anlaşılmıştır. Bunu 10 yılda yapmayı başaramadık! Evet, insanlar, GIF dosyalarının kullanılmasından dolayı dava açılması tehdidiyle karşı karşıya kaldığı için, gzip algoritmasını başka bir resim biçimi tanımlamak için kullanmıştır. İnsanlara GIF dosyalarını kullanmayı durdurmalarını söylemeye başladığımızda, insanlar “Geçiş yapamayız. Tarayıcılar henüz yeni biçimi desteklemiyor” demişlerdir. Tarayıcı geliştiricileri, “Bu konuda acelemiz yok. Aslında, hiç kimse bu yeni biçimi kullanmıyor” demişlerdir.

Aslında, toplum, GIF biçiminin kullanılmasında çok fazla eylemsizliğe sahiptir, insanların geçiş yapmasını sağlayamayız. Esasen, toplumun GIF biçimini kullanması, bu tehditlere karşı korumasız kalmaları sonucuyla siteleri hala GIF biçimini kullanmaya itmektedir.

Aslında, durum daha da tuhaftır. LZW sıkıştırma algoritmasını kapsayan iki patent mevcuttur. Patent ofisi, aynı konu üzerinde iki patent yayınladıklarını bile söyleyememiştir; bu konunun arkasını bırakmışlardır. Bunun bir nedeni vardır: gerçekten de aynı şeyi kapsayıp kapsamadıklarını görmek için, bu iki patentin çalışılması bir süre almaktadır.

Bu patentler, kimyasal bir süreç hakkında olsaydı, her şey çok daha kolay olurdu. Hangi maddelerin kullanılmakta olduğunu, girdilerin ne olduğunu, çıktıların ne olduğunu ve hangi fiziksel işlemlerin gerçekleştirildiğini görebilirdiniz. Nasıl tanımlanırlarsa tanımlansınlar, ne olduklarını ve daha sonra da benzer olduklarını görürdünüz. Bir şey tamamen matematikselse, o şeyi tanımlamanın birbirinden çok birçok farklı yolu vardır. Yüzeysel olarak benzer değildirler. Gerçekten de aynı şey hakkında konuşup konuşmadıklarını anlamak için, onları gerçekten de anlamamız gerekir. Patent ofisinin zamanı yoktur. A.B.D. patent ofisi, birkaç yıl önce, patent başına 17 saat harcamaktay-

dı. Bu, patentler hakkında dikkatli bir şekilde düşünmek için yeterince uzun bir süre değildir, bu nedenle tabi ki, bunun gibi hatalar yapmaktadırlar. Hatta sizlere, doğmadan önce ölen programdan bahsetmişim. O algoritma, kendisi için A.B.D.'de yayınlanmış iki tane patente sahipti.

Patentlerin önlenmesi kolay da olabilir, imkansız da olabilir. Kolay olabilir ancak programınızı kullanılamaz hale getirebilir, bu husus duruma bağlı olarak değişir.

Burada ifade etmem gereken başka bir nokta var: Bazen bir firma ya da konsorsiyum, bir biçimi ya da protokolü fiili standart haline getirebilir. O zaman söz konusu biçim ya da protokol patentlenirse, bu, sizin için gerçek bir felakettir. Patentler tarafından kısıtlanan resmi standartlar bile mevcuttur. 2001 yılının Eylül ayında, World Wide Web Konsorsiyumu, patentler tarafından kapsanan standartları benimsemeye başlamak için öneri sunduğunda, büyük bir politik gürültü koptu. Topluluk buna karşı çıktı, bu nedenle geri adım attılar. Herhangi bir patentin herhangi biri tarafından özgür bir şekilde uygulanabilir olması gerektiği ve standartların herhangi birinin uygulanması için özgür olması gerektiği fikrine geri döndüler. Bu, ilginç bir zaferdir. Zannediyorum ki, bu, herhangi bir standart kurumunun bu karara varması için ilk adımdı. Standart kurumlarından, patentler tarafından kısıtlanan, insanların geliştirmesine ve özgür bir şekilde uygulamasına izin verilmeyen şeylerin standarda koyulmasının istenmesi normaldir ve bizler, diğer standart kurumlarına gitmeli ve kurallarını değiştirmelerini istemeliyiz.

Patentin Lisanslanması

Patentin önlenmesi yerine ikinci olasılık patent için bir lisans almaktır. Bunun mutlaka bir seçenek olması gerekmez. Patent sahibinin size bir lisans sunması gerekmez. On yıl önce, Programlama Özgürlüğü Birliği [League for Programming Freedom], işi gazinolar için kumar makineleri yapmak olan bir aile şirketinden yardım isteyen bir mektup almıştır ve bu şirket hali hazırda bu işler için bilgisayarları kullanmaktaydı. Bu alanda çalışan başka bir firmadan, "Bir patentimiz var. Bu işleri yapmaya izniniz yok. Bilgisayarlarınızı kapatın!" şeklinde bir tehdit almışlardır.

Söz konusu patenti inceledim. Her bir bilgisayar birden fazla sayıda oyunu destekleyecek ve bir anda birden fazla sayıda oyunu oynamanıza izin verecek şekilde bir ağ üzerinde belirli sayıda bilgisayarı kapsamaktadır.

Baktığınızda patent ofisinin, herhangi bir şeyi birden fazla kere yapmakta zeki birşeyler olduğunu düşündüğünü göreceksiniz. Onlar bunun bilgisayar biliminde, herhangi bir şeyi genelleştirmek için en açık yol olduğunun farkında değildiler. Bunu bir kere yaptınız, böylece şimdi bunu defalarca yapabilirsiniz, bir alt rutin oluşturabilirsiniz. Bir şeyi birden fazla kereler yaparsanız,

bunun sizin zeki olduğunuzu ve hiç kimsenin muhtemelen sizinle tartışamayacağını ve onlara patronluk taslayabileceğinizi gösterdiğini düşünürler.

Herhangi bir şekilde bu kişiye bir lisans verilmedi. O da kapatmak zorunda kaldı. Üstelik maddi sebeplerle mahkemeye bile gidemedi. Bu patentin oldukça açık bir fikir olduğunu söyleyebilirdim. Bir hakimin bana katılması mümkün olabilirdi, ancak bunu hiçbir zaman bilemeyeceğiz çünkü ilgili kişi mahkemeye bile gidememiştir.

Ancak, çok sayıda patent sahibi lisans sunmaktadır. Bununla birlikte, bunun için yüklü miktarda ücret istemektedirler. Doğal dereceli yeniden hesaplamayı lisanslayan firma, A.B.D.'deki her hesap çizelgesinin toplam satışlarının %5'ini istemekteydi. Bunun, dava öncesi düşük fiyat olduğu bana anlatılmıştı, onların size dava açmasına izin verirsiniz ve davayı kazanırlarsa, o zaman daha fazlasını bile isteyebilirler.

Bu tek bir patenti lisanslamak için, bu %5'lik isteği karşılayabilirsiniz ancak programı hazırlamak için 20 farklı patenti lisanslamanız gerekli olursa ne yapacaksınız? O zaman aldığınız bütün para patentlere gider. 21 patenti lisanslamanız gerekse ne olurdu? İş hayatındaki insanlar, bu gibi patent lisanslarından iki ya da üç tanesinin herhangi bir işi olumsuz hale getirmek için yeterli olduğunu anlatmışlardır.

Patentlerin lisanslanmasının çok iyi bir çözüm olduğu bir durum vardır. Bu, çok uluslu bir mega şirket olmanızdır. Bunun nedeni bu firmaların çok sayıda patente sahip olması ve birbirleriyle çapraz lisanslama yapmasıdır. Bu şekilde, patent sisteminin verdiği zararın çoğundan kurtulmuş olurlar ve yalnızca iyiliğini görürler.

IBM, 1990 yılının 5. sayısı olduğunu sandığım Think Dergisi'nde, bir makale yayınladı, bu makalede IBM'nin sahip olduğu 9000 A.B.D. patentinden (şimdilerde daha fazla olduğuna inanıyorum) iki tip kar ettiği söylenmekteydi. Bunlar, ilk olarak telif hakkı ücretlerinin toplanması ve ikinci olarak "diğerlerinin patentlerine erişimi" sağlamasıydı. Son bahsedilen yararın birkaç seviye daha yüksek olduğunu söylemişlerdi. Bu nedenle, diğerleri tarafından patentlenmiş fikirlerin kullanımının mümkün kılınmasından IBM'in sağladığı yarar, IBM'in patentlerin lisanslanmasından aldığı doğrudan yararın on katıdır..

Bu gerçekte ne anlama gelmektedir? IBM'in "diğerlerinin patentlerine erişimden" elde ettiği yarar nedir? Temelde bu, patent sisteminin sizde neden olduğu sorunlardan uzak kalmanın yararlarıdır. Patent sistemi piyango gibidir: herhangi belirli bir patentle hiçbir şey olmayabilir, bazı patent sahipleri için beklenmedik bir şans olabilir ya da diğer herkes için bir felaket olabilir. Ancak IBM bu kadar büyükken, onlar için ortalama durum oluşur. Patent sisteminin ortalama zararını ve yararını ölçebilirler. Onlar için, patent sisteminin sorunları, iyi kısımlarının on katı kadar olmuş olabilir.

Yukarıda “olmuş olabilir” ifadesini kullandım çünkü çapraz lisanslama ile IBM, bu sorunun yaşanmasını önlemektedir. Bu sorun yalnızca potansiyel olarak mevcuttur, gerçekten başlarına bir şey gelmemektedir. Ancak söz konusu sorunun önlenmesinin yararlarını ölçtüklerinde, bunun, patentlerinden topladıkları paranın değerinin on katı olduğunu öngörürler.

Bu çapraz lisanslama olgusu, ortak bir efsaneyi, “ayakta kalmaya çalışan üstün yetenekler” efsanesini, patentlerin “küçük mucitleri” “koruduğuna” ilişkin efsaneyi çürütmektedir (Bu terimler propaganda ifadeleridir. Bunları kullanmamalısınız).

Senaryo şu şekildedir: Örneğin, “zeki” bir tasarımcının var olduğunu düşünün. Bu tasarımcının, yeni harika herhangi birşey tasarlamak için “yıllarını tavan arasında çalışarak” geçirmiş olduğunu ve şimdi de bu tasarımı üretime çevirmek istediğini varsayın. Büyük firmaların bu tasarımcıyla rekabete girmesi, işini elinden alması ve tasarımcının “açlıktan ölmesi” ayıp değil midir?

Yüksek teknoloji alanındaki kimselerin genellikle kendi başlarına çalışmadıklarına ve bu fikirlerin boşluktan doğmadığına işaret etmek isterim, bunlar diğerlerinin fikirlerini esas almaktadır, ve bu insanlar, ihtiyaç duyuyorlarsa, iyi bir iş bulma şansına sahiptirler. Bu nedenle bu senaryo, parlak bir fikrin tek başına çalışan bu zeki insandan geldiği fikri ve açlıktan ölmekte olduğu fikri gerçekçi değildir.

Ancak birilerinin bir fikrinin olması akla yatkındır ve 100 ya da 200 başka fikirle birlikte bu fikir belirli bir ürün tipinin temelini oluşturabilir ve söz konusu büyük firmalar, onunla rekabet etmek isteyebilir. Böylece, onları durdurmak için bir patenti kullanmaya çalışırsa ne olacağını görelim. Küçük mucit, “Yo hayır IBM, benimle rekabet edemezsin. Ben bu patente sahibim” der. IBM ise, “Senin ürününe bakalım bir bakalım. Hım. Bu patente ve buna ve buna ve buna ve buna ve buna sahibim, ürününüzün bazı kısımları patent haklarını çiğnemiştir. Hepsine karşı savaşabileceğinizi düşünüyorsanız, o zaman gidip biraz daha bulacağım. Bu yüzden neden benimle çapraz lisanslama yapmıyorsunuz?” Ve o zaman zeki küçük mucit, “Tamam, sizinle çapraz-lisans yapacağım” der. Böylece gidebilir ve bu mükemmel işi yapabilir ancak IBM de bunu yapabilir. IBM, bu patente “erişimde” bulunur ve onunla rekabet etme hakkına ulaşır, bu da, bu patentin onu aslında hiç korumadığı anlamına gelmektedir. Patent sistemi, gerçekten bunu yapmaz.

Büyük şirketler çoğunlukla patent sisteminin zararından kaçınmakta, temelde iyi tarafını görmektedirler. Yazılım patentlerine sahip olmak istemelerinin nedeni de budur: Bundan yararlanacak olan onlardır. Ancak küçük bir mucitseniz ya da küçük bir firma için çalışıyorsanız, küçük firma bunu yapamayacaktır. Ancak bunu denemektedirler. Problem, küçük firmaların, bunu gerçek-

leştirmek için yeterli patent alamamasıdır (herkesi kendileriyle çapraz lisanslama yaptıramazlar).

Herhangi belirli bir patent, belirli bir yönü işaret etmektedir. Bu yüzden, eğer küçük bir firma, oraya, oraya ve oraya işaret eden patentlere sahipse, ve oradaki başka bir kimse (Stallman farklı bir yeri göstermektedir) onlara bir patenti işaret etmekte ve bana para ver demekteyse, küçük firma yardıma muhtaçtır. IBM bunu yapabilir çünkü sahip olduğu 9000 patent ile her yeri işaret etmektedirler; nerede olursanız olun, size işaret eden bir IBM patenti muhtemelen mevcuttur. Bu nedenle, IBM her zaman sizin çapraz lisanslama yapmanızı sağlayabilir. Küçük firmalar, bazen birilerinin, çapraz lisanslama yapmasını sağlayabilir. Savunma amacıyla patentleri istediklerini söylemektedirler ancak kendilerini koruyabilmek için yeterli olanı alamayacaklardır.

IBM'in bile birisiyle çapraz lisans yapamayacağı durumlar vardır. Tek işi bir patenti almak ve insanlardan para sızdırmak olan bir firma var olduğunda durum böyledir. Doğal dereceli yeniden hesaplama patentine sahip firma, tam olarak da bu gibi bir firmaydı. Tek işleri, gerçekten de bir şeyler geliştiren insanları dava açmakla tehdit etmek ve paralarını almaktır.

Yasal süreçler hakkında hiçbir patent yoktur. Avukatların patent sistemiyle kendilerinin uğraşmak zorunda olmasının nasıl bir zorluk olduğunu anladıklarını zannediyorum. Sonuçta, söz konusu firmanın sizinle çapraz-lisans yapması için bir patent almasının bir yolu yoktur. Böylece herkesi sıkıştırma-ya devam ederler. Ancak IBM gibi firmaların, bunun, işin yapılmasının fiyatının bir parçası olduğunu anladıklarını böylece bu gerçekle yaşayabildiklerini tahmin ediyorum.

Böylece, bu, bir patentin lisanslanmasının mümkün olabilme ya da olmama olasılığıdır ve bunu sağlayabilir ya da sağlamayabilirsiniz, bu da üçüncü ihtimali oluşturur.

Bir Patentin Mahkemede Reddedilmesi

Kabul edildiği şekli ile, bir şeyin patentlenmesi için, o şeyin, yeni, yararlı ve açık bir şekilde görünmeyen olması gereklidir (Bu, A.B.D.'de kullanılan dildir; zannediyorum ki, diğer ülkelerde buna eş değer bir dil kullanılmaktadır). Tabi ki, patent ofisi devreye girdiğinde, "yeni" ve "açık bir şekilde görünmeyen" ifadelerini değerlendirmeye başlar. "Yeni", "dosyalarımızda yok" ve "açık bir şekilde görünmeyen" "I.Q'su 50 olan bir kimse için açıkça anlaşılır değil" anlamına gelmektedir.

A.B.D.'de yayınlanan yazılım patentlerinin çoğunluğu üzerinde araştırmalar yapan - ya da geçmişte yapan, hala üzerlerinde araştırmalar yapmaya katlanabiliyor mu bilmiyorum, biri söyledi ki patentlerin % 90'ı "Kristal Şehir testi-

ni” geçemezdi, bu test patent ofisindeki insanların gazete bayiiine gidip birtakım bilgisayar dergileri aldığı ve patent fikirlerine dergilerde rastladıkları anlamına gelmektedir.

Patent ofisi açık bir şekilde aptalca işler yapmaktadır, onların aptalca işler yaptığını görmek için teknik bilgiye sahip olmak gerekmez. Bu aptalca işler, yazılımla sınırlı değildir. Bir keresinde, Harvard tarafından genetik olarak kansere neden olan bir genin bir fareye uygulanmasından sonra elde edilmiş olan ünlü Harvard fare patentini görmüştüm. Kansere neden olan gen halihazırda bilinmekteydi ve halihazırda mevcut bir fare tipine bilinen teknikler kullanılarak uygulanmıştı. Aldıkları patent, herhangi bir yöntem kullanılarak herhangi bir memeli tipine kansere neden olan herhangi bir genin uygulanmasını kapsamaktaydı. Bunun saçma olduğunun farkına varmak için genetik mühendisliği hakkında bir şey bilmeniz gerekmez. Bu “aşırı talep”in normal bir uygulama olduğu ve A.B.D. patent ofisinin bazen istemlerini daha geniş hale getirmek için patent için başvuran kimseleri teşvik ettiği bana anlatılmıştı. Temelde, anlamı açık önceki çalışmalar olan başka bir şeye rastgelene kadar haklarınızı daha geniş olarak istersiniz. Zihinsel alanda ne kadar bilgi ile paçanızı kurtarabileceğinizi düşünün.

Programcılar bir çok yazılım patentine baktıklarında, “bu saçma bir şekilde açık!” derler. Patent bürokratları, programcıların düşündüğü şeyleri görmezden gelmek için çeşitli özörlere sahiptir. Şöyle derler: “Ah! Ama bunu, olayların on ya da yirmi sene önceki işleyişi cinsinden değerlendirmen lazım.” Daha sonra, şunu keşfederler: Bir şeyi kabul edilebilir sınırların dışında konuşurlarsa, o zaman sonunda duruşunuzu kaybedebilirsiniz. Yeterince parçalanırsa, yeterince analiz edilirse, her şeyin açık bir şekilde görünmediği söylenecektir. Basit bir biçimde açıklığa ilişkin tüm standartları kaybedersiniz ya da en azından herhangi bir standardın aşıkâr ya da açık bir şekilde görünmez olduğunu kanıtlama özelliğınızı kaybedersiniz. O zaman tabi ki, patent sahiplerinin hepsini parlak mucitler olarak tanımlarlar; bu nedenle, ne yaptığımız üzerindeki güce ilişkin yetkilerini sorgulayamayız.

Mahkemeye giderseniz, hakimler, neyin açık ya da açık bir şekilde görünmez olduğu konusunda muhtemelen biraz daha katı olacaktır. Ancak asıl problem, bunu yapmanın milyonlarca dolara mal olmasıdır.

Bir patent davasını duymuştum, hatırladığım kadarıyla sanık Qualcomm idi ve hükmün \$13 milyon (Amerikan Doları) olduğuna ve bu paranın da çoğunun tarafların avukatlarına gittiğine hatırlıyorum. Davacı için birkaç milyon dolar kalmıştı (çünkü Qualcomm kaybetmişti).

Büyük ölçekte, bir patentin geçerliliği sorusu tarihsel olaylara bağlı olacaktır. Çok sayıda tarihsel olay vardır, örneğin, neyin ne zaman yayınlandığı ve bunlardan hangilerinin birileri tarafından bulunduğu, hangilerinin kaybolma-

diği, net tarihler, vb. gibi. Birçok tarihsel olay, bir patentin geçerli olup olmadığını belirlemektedir.

Gerçekte, British Telecom'un "telefon erişimiyle birlikte bağların izlenmesi" patentinin 1975'te uygulanması garip bir şeydir. Info paketini ilk geliştirmemin 1974'te olduğunu hatırlıyorum. Info paketi, bağların üzerinden geçmenize izin vermektedir ve insanlar, arama yapmak ve sisteme erişmek için telefonları kullanmaktaydı. Böylece aslında, bu patenti bir parça önceki teknikten yararlanarak geliştirdim. Bu hayatımda geliştirmiş olduğum patent edilebilir ikinci fikirdir.

Ancak buna ilişkin bir kanıtımın olduğunu düşünmüyorum. Bunun yayınlamak için yeterince ilginç olduğunu düşünmedim. Her şeyin ötesinde, bağların izlenmesi fikrini, Englebart'ın metin düzenleyicisinin demosundan aldım. Yayınlanacak kadar ilginç bir fikre sahip olan oydu. Yaptığım şeyi, "fakir adamın bağlı metini[:hypertext]" olarak adlandırdım çünkü bunu, TECO'nun bağlamında uygulamam gerekiyordu. Onun bağlı metini kadar güçlü değildi ancak belgelerin taranması için yararlıydı, zaten amacı da buydu. Ve sisteme ilişkin çevirmeli erişim [:dial-up access] varken, evet vardı, birinin, diğeriyle yapacak herhangi özel bir şeyinin olmadığını düşündüm. Şunu yazan bir yazı yayınlamayacaktım: "Ah! Bu fakir adamın bağlı metinini uyguladım ve bilin ne oldu! Bilgisayarda da çevirmeli hatlar var!"

Bunu hangi tarihte uygulamadığımı söylemenin bir yolunun olup olmadığı konusunda şüpheliyim. Bu herhangi bir anlamda yayınlanmış mıydı? ARPANET'ten misafir gelmesi ve makinemizde oturum açması için davette bulunduk, böylece Info'yu kullanarak belgeleri karıştırmış ve bir şeyler görmüş olabilirlerdi. Bize sorsalardı, çevirmeli erişime sahip olduğumuzu görebilirlerdi. Görebildiğiniz gibi, tarihsel olaylar, önceki tekniğe sahip olup olmadığını belirlemektedir.

Şimdi tabii ki, Englebart tarafından bağlı metin konusunda, davalıların göstereceği, hazırlanmış bir yayın mevcuttur. Ancak bilgisayar üzerinde çevirmeli erişimlerin olması konusunda herhangi bir şey söylediğini düşünmüyorum, bu nedenle, bunun, yeterli olup olmadığı açık değildir.

Patentten kaçınmak için mahkemeye gitme olasılığı bir seçenektir. Masraflardan dolayı, patenti reddetmek için yeterli olması gereken kesin bir önceki tekniği bulabilirsiniz, o zaman bu durum genellikle söz konusu değildir. Sonuç olarak, geçerli olmayan bir patent, nominal olarak var olmaması gereken (ama gerçekte bunlardan çok sayıda vardır) bir patent, tehlikeli bir silahtır. Birileri size geçerli olmayan bir patentle saldırırsa, bu durum sizin için ciddi problem yaratabilir. Onlara önceki tekniği göstererek blöf yapabilirsiniz. Bunun sonucu, bu şekilde korkup korkmamalarına bağlıdır. Şu şekilde düşünebilirler: "Yalnızca blöf yapıyorsunuz, gerçekten de mahkemeye gide-

meyeceğinizi biliyoruz; bunu karşılayamazsınız, bu nedenle sizi her şekilde dava ederiz.”

Bu üç seçeneğin tümü, bazen kullanılabilir ancak genellikle kullanılmayacak şeylerdir. Bu nedenle, bir patent ile yüzleştikten sonra sonra tekrar ve tekrar patentle yüzleşmek zorundasınız. Kullanabileceğiniz bu üç olasılıktan birini her bir seferinde bulabilirsiniz, o zaman başka bir patent daha, daha sonra bir patent daha ve bir patent daha vardır. Bir mayın tarlasından geçmek gibidir. Attığınız her adım, aldığınız her tasarım kararı, muhtemelen bir patent üzerine adım atmayacaktır, bu nedenle birkaç adım atarsınız ve muhtemelen bir patlama olmaz. Ancak program büyüdükçe, mayın tarlasında ilerleme ve bir patent üzerine basmadan geliştirmek istediğiniz programı geliştirme şansınız gitgide daha da azalacaktır.

İnsanlar genellikle bana şunu söylerler: “Diğer alanlarda da patentler var, niçin yazılım hariç tutuluyor?” Buradaki garip yaklaşımı, yani tümümüzün patent sistemi yüzünden zorluk çekiyor olduğumuzu unutmayın. Bu, şunun söylenmesi gibidir: “Bazı insanlar kansere yakalanır. Siz niye istisna olursunuz ki?” Bildiğim kadarıyla, herhangi bir insanın kansere yakalanmaması iyi bir şeydir.

Ancak bunun ötesinde daha tarafsız, iyi bir soru vardır: Yazılım diğer alanlardan farklı mıdır? Patent politikası farklı alanlarda farklı mı olmalıdır? Öyleyse, neden?

Bu soruyu yanıtlayayım: Patentler farklı alanlarla farklı bir şekilde ilişkilidir çünkü farklı alanlarda patentler, ürünlerle farklı bir şekilde ilişkilidir.

Bir uçta, belirli bir kimyasal formülün patentlendiği eczacılık var, böylece patent, tek ve yalnızca tek bir ürünü kapsamaktadır. Yeni bir ilaç, mevcut patent tarafından kapsanmayacaktır. Bu yeni ürün için bir patent varsa, patent sahibi, yeni ürünü geliştiren kimse olacaktır.

Bu, sahip olduğumuz patent sisteminin yeni (toy) fikrine, yeni bir ürün tasarlıyorsanız, “patenti” alacağınız fikrine uygundur. Bu, ürün için tek bir tane patent olduğu ve bu patentin, ürünün fikrini kapsadığı fikridir. Bazı alanlarda, bu, doğruya daha yakındır; diğer alanlarda doğru olmaktan uzaktır.

Yazılım alanı, diğer uç noktadır: Bir program birçok patentle kesişmektedir. Bunun nedeni, yazılım paketlerinin genelde çok büyük olmasıdır. Birleşik halde birçok farklı fikri kullanırlar. Program yeniyse ve yalnızca kopyalanmıyorsa, o zaman muhtemelen farklı bir fikir birleşimini kullanıyordur, bu, tabii ki, yeni yazılan kodda yapılandırılmıştır çünkü mucizevi bir şekilde bu fikirlerin isimlerini söyleyerek bunları çalıştıramazsınız. Tümünü uygulamanız gereklidir. Tümünü, söz konusu birleşimde uygulamanız gereklidir.

Sonuç olarak, bir program yazsanız bile, herhangi biri tarafından patentlenebilen çok sayıda farklı fikir kullanıyor olursunuz. Bunların bir çifti, birileri tara-

findan bir bileşke olarak patentlenebilir. Çeşitli farklı kimseler tarafından patentlenebilen tek bir fikri tanımlamak için, çeşitli farklı yollar olabilir. Bu nedenle, programınızda, birileri tarafından halihazırda patentlenebilen binlerce zayıf nokta vardır.

Bu, yazılım patentlerinin yazılımın ilerlemesinin, yazılım geliştirme çalışmalarının, engellemesinin nedenidir. “Bir patent, bir ürün” olsaydı, o zaman bu patentler, ürünlerin gelişimine engel olmayacaktı çünkü yeni bir ürün geliştirseniz, bu, birileri tarafından patentlenmeyecektir. Ancak tek bir ürün, birleşik olarak çok sayıda farklı fikre karşılık geldiğinde, muhtemelen yeni ürününüz (ürününüzün tamamı ya da bir parçası) birileri tarafından patentlenecektir.

Nitekim, artımlı yeniliğin olduğu bir alanda patent uygulanmasının gelişimi engellediğini gösteren bir ekonomik araştırma vardır. Yazılım patentlerinin savunucularının şöyle söylediklerini görebilirsiniz: “Problemler olabilir ancak her türlü problemde daha önemlisi, patentlerin yenilikleri desteklemesidir ve hangi problemlere neden olduklarının önemli olmaması çok önemlidir”. Tabi ki, bunu yüksek sesle söylemezler, üstü kapalı bir şekilde söylerler çünkü bu saçmadır, patent sistemi, her türlü olası maliyetten ağır basan bir şekilde ilerlemeyi desteklediği sürece buna inanmanızı isterler. Patentlerin ilerlemeyi nasıl geciktirdiğini net bir biçimde gösteren bir modele sahibiz. Bu modelin uygulandığı durum yazılım alanını oldukça iyi bir biçimde tanımlar; bu, artımlı yeniliktir.

Yazılım niçin aralığın söz konusu uç noktasındadır? Bunun nedeni, yazılımda idealleştirilmiş matematiksel nesnelere geliştirmemizdir. Karmaşık bir kale inşa edebilir ve bu kaleyi, ince bir çizgide bulundurabilirsiniz ve bu kale, burada duracaktır çünkü herhangi birşeyi sıkıştırmaz. Diğer alanlarda, insanların maddenin (fiziksel nesnelere) zorlayıcı taraflarıyla başa çıkması gereklidir. Onun yapacağı şeyi madde yapar. Bunu modellemeye çalışabilirsiniz ancak gerçek davranış, üzerinizdeki kaba modele uygun olmayabilir çünkü buradaki asıl iş, gerçekten de çalışan fiziksel nesnelere oluşturulmasıdır.

Bir “while” ifadesine bir “if” ifadesini koymak istersem, “if” ifadesinin, belirli bir frekansta salınım yapıp yapmayacağı konusunda ve “while” ifadesiyle sürtünüp sürtünmeyeceği ve sonunda kırılıp kırılmayacakları konusunda korkmama gerek yoktur. Belirli bir frekansta salınım yapıp yapmayacağı ve başka bir değişken değerinde bir sinyal oluşturup oluşturmayacağı konusunda korkmam gerekmez. Söz konusu “if” ifadesinin ne kadar akım çekeceği ve söz konusu “while” ifadesinde ısıyı harcayabilip harcayamayacağı ya da “while” ifadesinde, “if” ifadesini çalışmaz hale getirecek bir gerilim düşüşünün olup olmayacağı konusunda korkmam gerekmez. Bu programı bir tuzlu su ortamında çalıştırırsam, tuzlu suyun “while” ifadesiyle “if” ifadesi arasına girip aşınmaya neden olup olmayacağı konusunda korkmama gerek yoktur. [dinleyiciler tüm bunlara gülmektedir]

Bir değişkenin değerine atıf yaptığımda, bu değişkene 20 kere atıf yaparak sınırı aşmış aşmadığım konusunda korkmam gerekmez. Ne kadar kapasitansa sahip olduğu ve değeri yüklemem için yeterli zamanın olup olmadığı konusunda korkmam gerekmez.

Programı yazdığımında, her bir kopyayı fiziksel olarak nasıl birleştireceğim ve söz konusu “if” ifadesini “while” ifadesinin içine koyup koyamayacağım konusunda korkmam gerekmez. Söz konusu “eğer” ifadesi kırılırsa bu ifadeyi yeni bir ifadeyi çıkarıp yeni bir ifadeyle değiştirmem durumunda erişimi nasıl sağlayacağım konusunda korkmam gerekmez. Yazılımda korkmamamız gereken çok fazla problem vardır; bu temel olarak bir program yazmayı fiziksel olarak çalışacak bir nesne tasarlamaktan daha kolay yapmaktır.

Bu garip görünebilir çünkü insanların, yazılımın tasarlanmasının ne kadar zor olduğu ve bunun nasıl büyük bir problem olduğu ve nasıl çözüleceği yönünde konuştuğunu muhtemelen duymuşsunuzdur. Gerçekte, benimle aynı problem hakkında konuşmamaktadırlar. Aynı karmaşıklığa ve aynı parça sayısına sahip fiziksel sistemleri ve yazılım sistemlerini karşılaştırmaktayım. Yazılım sisteminin tasarımının fiziksel sistemin tasarımından çok daha kolay olduğunu söylemekteyim. Ancak bu farklı alanlardaki insanların zekası aynıdır, o zaman kolay bir alanla yüzleştığımızde ne yaparız? Daha da ileri gideriz! Yeteneklerimizi sınıra kadar zorlarız. Aynı büyüklükteki sistemler kolaysa, o zaman sistemlerimizi on kat daha büyük yapalım, o zaman zor olacaktır! Yaptığımız şey işte budur: Parça sayısı açısından fiziksel sistemlerden çok daha büyük yazılım sistemleri yaparız.

Tasarımı, milyonlarca farklı parçaya sahip fiziksel bir sistem bir mega projedir. Tasarımı, içerisinde bir milyon parçaya sahip olan bir bilgisayar programı 300,000 satır olabilir; birkaç kişi, bu gibi bir programı birkaç yılda yazacaktır. Bu özel olarak dev bir program değildir. Sanıyorum ki, GNU Emacs şimdi tasarımında milyonlarca parçaya sahiptir. Milyonlarca satır koda sahiptir. Bu proje, esasen hiçbir finansman olmaksızın gerçekleştirilen bir projedir, çoğunlukla insanlar boş vakitlerinde bu projeyi hazırlamışlardır.

Başka büyük bir tasarruf daha vardır. Fiziksel bir ürün tasarladığınızda, yapmanız gereken sonraki şey, bu ürünü üretmek için bir fabrika tasarlamaktır. Bu gibi bir fabrikanın inşası, milyonlarca ya da on milyonlarca dolar tutabilir, ancak programın kopyalarını hazırlamak için yalnızca “kopyala” tuşuna basmanız yeterlidir. Aynı kopyalama komutu, her türlü programı kopyalayacaktır. Bir CD üzerinde kopyaları istersiniz, bir ana CD’yi hazırlar ve CD birimine gönderirsiniz. İçeriği bir CD’ye kopyalayacak cihazlar aynı cihazlardır. Her bir özel ürünü hazırlamak için özel bir fabrika kurmanız gerekmez. Bu, nesnelerin tasarım maliyetlerinde çok büyük bir basitleştirme ve indirgemedir.

Yeni bir otomobil modeli hazırlamak amacıyla bir fabrika kurmak için \$50 milyon harcayacak olan bir otomobil fabrikası, patent lisans anlaşmalarıyla ilgilenmesi için birtakım avukatları tutabilir. İsterlerse, bu avukatlar bir dava ile ilgilenebilir. Aynı karmaşıklığa sahip bir programın tasarlanması \$50,000 ya da \$100,000 tutabilir. Karşılaştırma yapıldığında, patent sistemiyle uğraşmanın maliyeti çok yüksektir, gerçekte bir otomobilin mekanik tasarımıyla aynı karmaşıklığa sahip bir programın tasarlanması muhtemelen bir aylık bir çalışma gerektirecektir. Bir otomobilin kaç tane parçası vardır? Başka bir deyişle, bu otomobil, içinde bilgisayarların olmadığı bir otomobile¹, kaç tane parçası vardır? Bu, iyi bir otomobilin tasarlanmasının kolay bir iş olduğu anlamına gelmemektedir ancak içinde o kadar çok sayıda farklı parçanın olmadığı anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak, yazılım gerçekte diğer alanlardan farklıdır çünkü matematiksel ekiple çalıştığımızda, bir şeylerin tasarlanması çok, çok daha kolaydır. Sonuçta, çok daha az sayıda kişiyle düzenli olarak çok, çok daha büyük sistemler yaparız. Sonuç olarak, bir ürüne, bir patente yakın olmak yerine, bir ürünün halihazırda patentlenebilen birçok fikri içerdiği bir sistemdeyiz.

Bunu benzetmeyle açıklamanın en iyi yolu senfonilerlemdir. Senfoni de uzundur ve içinde birçok nota vardır ve muhtemelen birçok müziksel fikri kullanmaktadır. 1700'lerde Avrupa'daki hükümetlerin, sözcüklerle ifade edebileceğiniz her türlü müziksel fikir için patent veren bir Avrupa Müziksel Patent Ofisi kurarak senfonik müziğin ilerlemesinin desteklenmesini istediğini hayal edin.

Daha sonra 19. yüzyılda yaşadığınızı, Beethoven olduğunuzu ve bir senfoni yazmak istediğinizi hayal edin. Herhangi bir patent ihlali yapmadan bir senfoni yazmanın, iyi bir senfoni yazmaktan daha zor olduğunu göreceksiniz.

Bunun hakkında şikayet ettiğinizde, patent sahipleri şöyle diyecekler: "Beethoven, kafa şişiriyorsun çünkü kendine ait fikirlerin yok. Tek yapmak istediğin, bizim buluşlarımızdan tırtıklamak". Bildiğimiz gibi Beethoven'ın çok sayıda yeni müziksel fikri vardı, ancak muhtemelen dinleyicilerin seveceği, ayırt edilebilir ve müzik olarak kabul edilecek şekilde müzik yapmak için birçok mevcut müziksel fikri kullanması gerekiyordu. Hiç kimse, tamamen farklı bir müziği baştan icat edecek ve insanların dinlemek isteyeceği bir şey yapacak kadar zeki değildir. Pierre Boulez, bunu yapmaya çalışacağını söylemiştir ancak Pierre Boulez'i kim dinler ki?

Hiç kimse, bilgisayar biliminin tamamını (tamamen yeni) yeniden icat edecek kadar zeki değildir. Bunu biri gerçekleştirirse, o zaman insanların kullanmak

1 Otomatik bir iletim için yaklaşık olarak 300-400 benzersiz parça vardır ve bir iletim sistemi genelde bir otomobilin en karmaşık bileşenidir. Bir iletimin tasarlanması altı ay ila bir yıl arasında sürebilir ve hazırlanması ve çalışır hale getirilmesi daha uzun sürebilir. Ancak, 500 ila 800 işlevsel parçaya sahip bir program, 200 ila 300 satır gerçek koda sahip olacaktır ve iyi bir programcının bu programı yazması, test etmesi ve hatalarını ayıklaması bir gün ila bir hafta arasında sürecektir.

istemeyeceği kadar garip bir şey yapmış olur. Günümüzde bir kelime işlemcisine bakarsanız, zannediyorum ki, yüzlerce farklı özellik bulursunuz. Güzel bir yeni kelime işlemcisi geliştirirseniz, bu, içinde bazı yeni fikirlerin olduğu ancak içinde yüzlerce eski fikrin olması gerektiği anlamına gelir. Bunları kullanmanıza izin verilmiyorsa, yenilikçi bir kelime işlemcisi oluşturamazsınız. Yazılım geliştirme işi çok büyük bir iş olduğu için, sonuçta, yeni fikirler oluşturmak için güdülenmek için herhangi bir yapay sisteme ihtiyaç duymazsınız. Yalnızca yazılım yazan insanların olur ve onların da bazı yeni fikirleri vardır. Bir program yazmak isterseniz ve bu programın iyi olmasını isterseniz, aklınıza bazı fikirler gelecektir ve bu fikirlerin bazılarını kullanmak için bir yol göreceksiniz.

Yazılım patentlerinden önce yazılım alanında olduğum için, geliştiricilerin çoğu, kayda değer buldukları her türlü yeni fikri, herhangi bir saygınlık uyarıracak her türlü şeyi yayınlamaktaydı. Çok küçük ya da yeterince etkileyici olmadığını düşündükleri fikirleri ise yayınlamamaktaydılar çünkü bu, aptalca olurdu. Şimdi, patent sisteminin, fikirlerin ortaya konulmasını yüreklendirdiğine inanılmaktadır. Gerçekte, eskiden, hiç kimse fikirlerini gizli tutmazdı. Ancak şu da bir gerçektir ki, kodu gizli tutarlardı. Hepsinin ötesinde, kod, çalışmanın çoğunu temsil etmekteydi. Kodu gizli tutarlar ve fikirler yayınlanırdı, böylece çalışanlar saygınlık kazanır ve kendilerini iyi hissederlerdi.

Yazılım patentlerinden sonra yazılım geliştiriciler kodu gizli tuttular ve fikirleri patentlediler, bu nedenle gerçekte, herhangi bir şekilde anlamlı fikirlerin ortaya konulması cesaretlendirilmemiştir. Daha önce olduğu gibi, aynı şeyler şimdi bir sır olarak saklanmaktadır ancak eskiden kullanmamıza olanak verilecek şekilde yayınlanan şeyler şimdi daha çok patentlenmektedir ve bunlar, 20 yıl boyunca saklıdır.

Bunu değiştirmek için bir ülke ne yapabilir? Bu problemi çözmek için politikamızı nasıl değiştirmeliyiz?

Bu duruma çözüm bulabileceğiniz iki yer vardır. Birisi patentlerin verildiği patent ofisidir. Diğer patentlerin uygulanmakta olduğu yerdir. Bir patentin neyi kapsadığı buna ilişkin bir sorudur.

Buna ilişkin bir yol, patentlerin verilmesine ilişkin iyi bir ölçüt sağlamaktır. Bu, yazılım patentlerini daha önce yetkilendirmemiş bir ülke (örneğin, Avrupa'daki ülkeler) için geçerli olabilir. Basit bir şekilde, yazılımın patentlenebilir olmadığını söyleyen Avrupa Patent Ofisi'nin kurallarını güçlendirmek, Avrupa için iyi bir çözümdür. Avrupa şimdi, yazılım patentleri üzerindeki bir direktifi değerlendirmektedir (Sanırım direktif, bundan daha geniş olabilir, ancak önemli anlamlarından biri yazılım patentleri için olanıdır). Yazılım fikirlerinin patentlenemediğini söyleyerek bunun değiştirilmesi, çoğunlukla bu problemi Avrupa'nın dışında tutacaktır ancak bu durumu kabul etmiş bazı ülkeler

dışarıda tutulmaktadır, bu ülkelerden biri de İngiltere'dir (maalesef öyledir).

Bu yaklaşım A.B.D.'de işe yaramayacaktır. Bunun nedeni, A.B.D.'de halihazırda çok sayıda yazılım patentinin olmasıdır ve patentlerin verilmesine ilişkin ölçütlerdeki herhangi bir değişiklik, mevcut patentlerden kurtulmayı sağlamayacaktır². Bu nedenle, A.B.D.'de, çözüm, patentlerin uygulanabilirliği ve kapsamı değiştirilerek gerçekleştirilmelidir: Kendi içinde patenti ihlal etmeyen genel amaçlı bir bilgisayar donanımında çalışan bir saf bir yazılım uygulamasının herhangi bir patent tarafından kapsanmadığı ve bunun için size dava açılmayacağı dillendirilmelidir. Bu, başka bir çözüm tipidir.

İlk çözüm tipi olan hangi patent tiplerinin geçerli olabileceğine ilişkin çözüm, Avrupa'da kullanılmak üzere iyi bir çözümdür.

A.B.D. yazılım patentlerine sahip olmaya başladığında, politik bir tartışma yoktu. Gerçekte, hiç kimse buna dikkat etmemişti. Genel olarak yazılım alanı da buna dikkat etmemişti. 1981 yılında, kauçuk üzerine bir süreç hakkında bir patenti değerlendiren bir Üst Kurul kararı vardı. Cihazın, kauçuk işleminin bir parçası olarak bir bilgisayarı ya da bir programı içermesi, bunu patentlenemez kılmamıştır. Sonraki yıl, bütün patent durumlarını değerlendiren yüksek mahkeme, ölçütlerini tersine çevirmiştir: bir bilgisayarın ve bunun içindeki bir programın bunu patentlenebilir kıldığını söylemiştir. Bir şeyin içinde bir bilgisayarın ve bir programın olması gerçeği onu patentlenebilir kılar. Bu, A.B.D.'nin çalışma yöntemi patentlerine sahip olmaya başlamasının nedenidir: çünkü çalışma yöntemleri bir bilgisayar üzerinde gerçekleştirilmekteydi ve bu durum, onları patentlenebilir kıldı.

Böylece bu kurallar ortaya kondu ve zannediyorum ki, doğal-dereceli yenden hesaplama patenti, ilk patentlerden biriydi ya da belki de ilk patentti.

1980'lerde, bunun hakkında bilgimiz yoktu. 1990 yılı civarında, A.B.D.'deki programcılar, yazılım patentlerinden gelebilecek bir tehlikeyle karşı karşıya kalabileceklerini fark etmeye başladı. Alanın daha önce nasıl çalıştığını ve daha sonra nasıl çalıştığını gördüm. 1990'dan sonra, ilerlemede herhangi belirli bir hızlanma görmedim.

A.B.D.'de hiçbir politik kavga olmadı ancak Avrupa'da büyük bir politik kavga oldu. Yıllar önce, Avrupa Patent Ofisini kuran Münih anlaşmasında bir değişiklik yapılması için talep vardı. Bu, yazılımın patentlenemeyen bir çalışma olduğunu söyleyen bir ifadediydi. Bu talep, yazılım patentlerine izin verilmesine başlanmasına ilişkin bir değişiklik talebi niteliğindediydi. Ancak topluluk, bunu dikkate aldı. Gerçekte özgür yazılım geliştiricileri ve özgür yazılım

2 "Yazılım patentleri" diyorum ama gerçekte neyi ifade etmek istiyorum? A.B.D. patent ofisi, resmi olarak patentleri yazılım patentleri ve diğer patentler olarak ayırmamaktadır. Bu nedenle, gerçekte, belirli bir yazılıma başvurursanız, herhangi bir patent, yazılım yazdığınız için size dava açılmasına neden olabilir. Yazılım patentleri, potansiyel olarak yazılıma uygulanacak ve yazılım yazdığınız için size potansiyel olarak dava açılmasına neden olacak patentlerdir.

kullanıcıları bu konuda başı çaktı. Tüm yazılım geliştiricileri, yazılım patentleri tarafından tehdit edilmektedir ve yazılım kullanıcıları bile yazılım patentleri tarafından tehdit edilmektedir.

Örneğin, Paul Heckel, Apple'ın tehditlerinden korkmadığında, Apple'ı, müşterilerine dava açmaya başlamakla tehdit etti. Apple bunu korkutucu buldu. Sonunda davaları kazansalar bile, müşterilerine bu şekilde dava açılmasına dayanamayacaklarını anladılar. Bu nedenle, geliştiriciye saldırmak ya da para almak ya da kargaşa yaratmak için kullanıcılara da dava açılabilir. Tüm yazılım geliştiricileri ve kullanıcıları bu duruma açıktır.

Ancak buna karşıt davranışların öncülüğünü yapan, Avrupa'daki özgür yazılım topluluğuydu. Gerçekte, Avrupa Patent Ofisini yöneten ülkelerin sayısının iki katı, anlaşmayı değiştirmemek için oy kullandı. Daha sonra, Avrupa Birliği iştirak etti ve Avrupa Birliğinin yöneticileri, bu durum konusunda ikiye bölündü. İşleri yazılımı iletirmek olanlar yazılım patentlerine karşıydı ancak bu konu onların sorumluluğunda değildi. "Serbest Piyasa Kurulu" bu konunun sorumluluğunu almıştı ve yazılım patentlerini onaylayan bir kimse tarafından yürütülmekteydi. Kendilerine ifade edilen genel görüşü temel olarak yoksaydılar. Yazılım patentlerine izin veren bir direktifi önerdiler.

Fransız hükümeti halihazırda buna karşı olduğunu söylemişti. Avrupa'da çeşitli diğer hükümetlerde, yazılım patentlerine karşı çalışan insanlar vardı ve burada, İngiltere'de de bunun başlatılması önemliydi. Yazılım patentlerine karşı Avrupa'da savaşan liderlerden biri olan Hartmut Pilch'e göre, bu patentlere ilişkin temel teşvik, İngiltere patent ofisinden gelmektedir. İngiltere patent ofisi, yazılım patentlerinin iyi olduğuna inanmaktadır. Bu konuda kamuoyuna danışılmıştır ve tepkilerin çoğu, yazılım patentlerine karşı olunduğu yönündedir. Daha sonra bu yanıtları ihmal ederek, insanların onlardan memnun görüldüğünü söyleyen bir rapor yazmışlardır. Gördüğünüz gibi, özgür yazılım topluluğu şunu demiştir: "Lütfen yanıtları onlara da bize de gönderin". Bu nedenle, bu yanıtları yayınlamışlardır ve bu yanıtlar genellikle yazılım patentlerine karşı olunan görüşlerdir. İngiltere patent ofisinin yayınlamış olduğu rapordan bunu asla tahmin edemezsiniz.

"Teknik etki" olarak adlandırdıkları bir terimi kullanmaktadırlar. Bu, çok geniş anlamlara sahip bir terimdir. Bir program fikrinin, yalnızca özel fiziksel hareketlerle ilişkili olduğu durumda patentlenebilir olduğu anlamına geldiğini düşündüğünüz varsayılır. Değerlendirme bu şekildeyse, problemi büyük oranda çözmüş olursunuz. Patentlenebilen tek yazılım fikri, kullanılan özel bir yöntem ve ortaya çıkan fiziksel sonuçla ilişkilendiriliyor olsaydı, bu durum doğru olurdu. Buradaki asıl problem, bu terimi genişletebilmenizdir. Herhangi bir programı çalıştırarak elde ettiğiniz sonucu fiziksel bir sonuç olarak tanımlayabilirsiniz. Bu fiziksel sonuç başka herhangi bir sonuçtan neden farklıdır? Bu, bu hesaplamanın sonucudur. Sonuçta, İngiltere patent ofisi, çoğun-

lukla problemin çözülmesini sağlayan bir şeyi öneriyormuş gibi görünmektedir ancak gerçekte hemen hemen her şeyin patentlenmesi için tam özgürlük sağlamaktadır.

Aynı bakanlıktaki insanlar da telif hakkı hususunda çalışmaktadır, bunun, aynı insanlar tarafından işleme tabi tutulması hariç olmak üzere, yazılım patentleriyle ilgili yapacağı bir şey yoktur (Belki de, bu, hususları bir araya toplamak için “fikri mülkiyet” terimi kullanılmaktadır). Bu, yakın zamandaki Avrupa Birliği telif hakkı direktifinin değerlendirilmesi sorunudur, A.B.D.’deki Dijital Milenyum Telif Hakkı Hareketi (DMCA) gibi korkunç bir kanundur ancak ülkelerin, bunu nasıl uygulayacağı konusunda karar vermeleri için belirli özgürlükler verilmiştir. İngiltere, bu direktifin uygulanması için olası en zor yolu önermektedir. Uygun şekilde uygulayarak verdiği zararı büyük ölçüde azaltabilirsiniz. İngiltere, bu direktifin oldukça zorlu olan etkisini maksimuma çıkarmak istemektedir. Dizginlenmesi gereken belirli bir grup, Ticaret ve Endüstri Departmanı, var gibi görünmektedir. Bu grubun etkinliklerinin kontrol edilmesi, yeni iktidar biçimleri oluşturmalarının önlenmesi gereklidir.

Yazılım patentleri her yazılım geliştiricisini ve her bilgisayar kullanıcılarını yeni bir bürokrasi biçimi ile bağlamaktadır. Bilgisayarları kullanan iş yerleri, bunun kendileri için ne kadar büyük bir sorun oluşturduğunu fark etseler, buna karşı gelirler ve eminim ki, bunu durdurabilirler. İş hayatı, bürokrasiye takılmayı istemez. Tabi ki bazen bürokrasi önemli bir amaca hizmet etmektedir. İngiltere hükümetinin bazı işleri bürokrasiyle bağlarken, daha dikkatli bir iş yapmasını istediğimiz bazı alanlar mevcuttur, örneğin etrafta dolaşan hayvanlarla ilgili olarak³. Ancak birilerinin yazılım gelişimine müdahale etmesine, geliştiricilerden ve kullanıcılardan para almasına, neden olan, yapay tekeller oluşturma dışında herhangi bir amaca hizmet etmediği durumlarda, bürokrasiyi reddetmeliyiz. Hükümetleri, yazılım patentlerinin onlara ne yapacağı konusunda uyarmalıyız ve Avrupa’daki yazılım patentlerine karşı mücadelede desteklerini almalıyız.

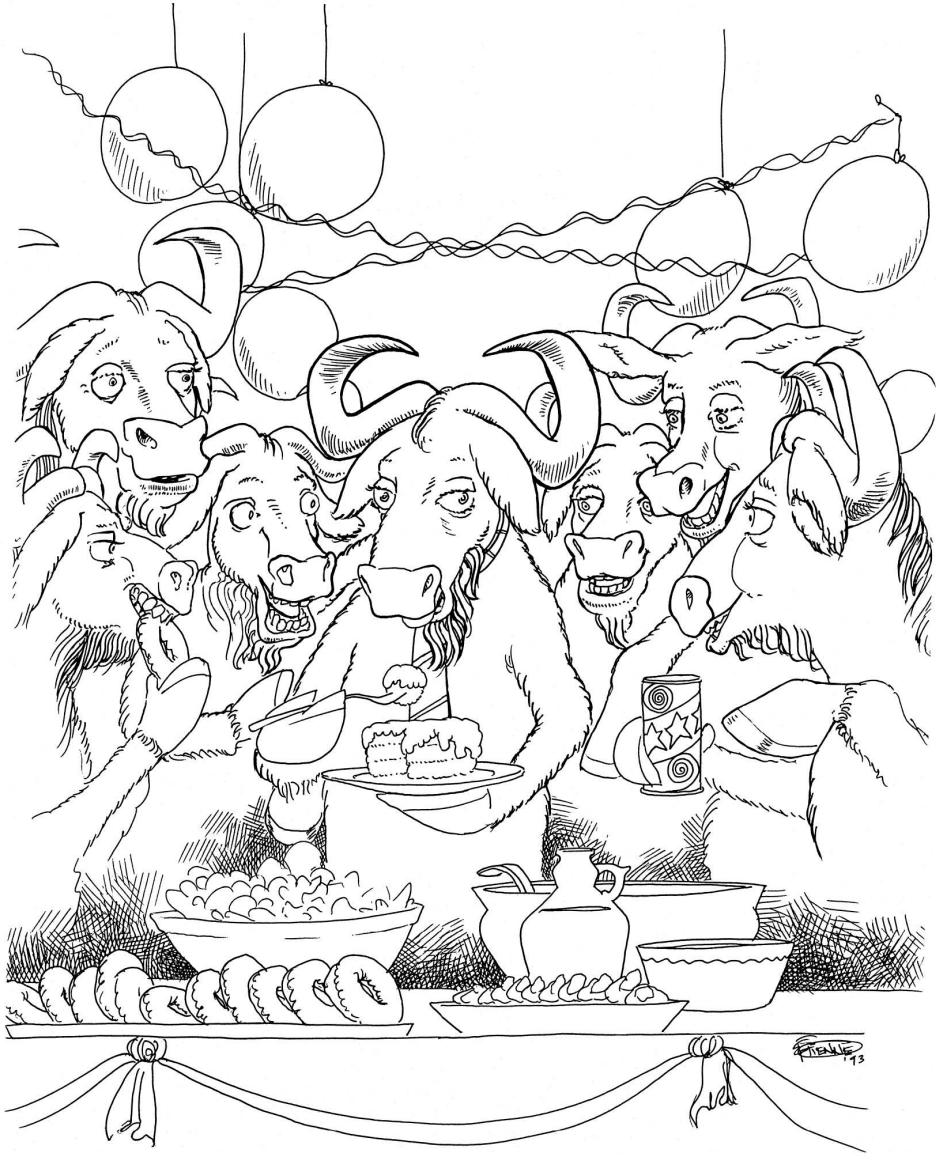
Savaş sona ermemiştir. Hala kazanılabilir.

3 Çeşitli hastalıkların yayılmasını zorlaştırmak için.

Bölüm 3

Özgürlük, Toplum ve Yazılım

17. Bilgisayarınıza Güvenebilir Misiniz?

Bilgisayarınız emirleri kimden almalıdır? Birçok insan bilgisayarlarının, başka birilerinin değil, kendi emirlerine uymasını ister. “güvenli işletim” [:trusted computing] olarak adlandırdıkları bir planla, Microsoft ve Intel gibi bilgisayar firmalarıyla birlikte büyük medya kuruluşları (film firmaları ve müzik firmaları dahil olmak üzere) bilgisayarlarınızın sizin yerine kendilerine uymasını planlamaktadır. Özel mülk programlar daha önce kötü niyetli özelliklere sahipti ancak bu plan onu evrensel hale getirecektir.

Özel mülk yazılım temel olarak bilgisayarın ne yaptığını kontrol edemediğiniz anlamına gelmektedir; kaynak kodunda çalışamaz ya da onu değiştiremezsiniz. Akıllı iş adamlarının, sizi dezavantajlı duruma sokmak için yollar bulması şaşırtıcı değildir. Microsoft bunu defalarca yapmıştır: Windows’un bir sürümü, hard diskinizdeki tüm yazılımı raporlayacak şekilde tasarlanmıştır; Windows Medya Player’daki yakın zamandaki bir “güvenlik” yükseltmesi, kullanıcıların yeni kısıtlamalara uymasını gerektirmiştir. Ancak Microsoft bu konuda yalnız değildir: KaZaa müzik paylaşım yazılımı, bilgisayarınızın kullanımını KaZaa’nın iş ortağının müşterilerine kiralayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu kötü niyetli özellikler genellikle sırdır ama bunları bilerseniz, ortadan kaldırmamız zordur çünkü kaynak koduna sahip değilsiniz.

Geçmişte, bunlar ayrı olaylardı. “güvenli işletim”, açıklığı sağlamaktaydı. “güvenilmez işletim” [:treacherous computing] bunun için daha uygun bir isimdir çünkü plan, bilgisayarınızın size her zaman sistematik olarak uymamasının sağlanması için tasarlanmıştır. Gerçekte, bilgisayarınızın genel amaçlı bir bilgisayar olarak çalışmasını durdurmak için tasarlanmıştır. Her işlem, açık izin gerektirebilir.

güvenilmez işletimin altındaki teknik fikir, bilgisayarın sayısal bir şifreleme ve imza cihazını içermesi ve tuşların sizden gizli tutulmasıdır (Microsoft’un bu sürümü “palladyum” olarak adlandırılır). Özel mülk programlar, başka hangi programları çalıştırabileceğinizi, hangi belgelere ya da verilere erişebileceğinizi ve bunları ne gibi programlara aktarabileceğinizi kontrol etmek için bu cihazı kullanır. Bu programlar, İnternette yeni yetkilendirme kurallarını indire-

Orijinal olarak 2002’de yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman’ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı’dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnu.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

cek ve bu kuralları çalışmanıza otomatik olarak dayatacaktır. Bilgisayarınızın yeni kuralları İnternette düzenli olarak almasına izin vermezseniz, bazı özellikler otomatik olarak görevini yapmayı durduracaktır.

Tabi ki, Hollywood ve müzik firmaları “DRM” (Sayısal Kısıtlama Yönetimi) için güvenilir işletimi kullanmayı planlamaktadır, böylece indirilen videolar ve müzik, yalnızca belirtilen tek bir bilgisayar üzerinde oynatılabilir. En azından bu firmalardan alacağınız yetkilendirilmiş dosyalar kullanılarak paylaşım tamamen imkansız hale gelecektir. Ancak sizin yani halkın bu şeyleri paylaşma özgürlüğünüz ve yeteneğiniz olmalıdır (Birilerinin şifrelenmemiş sürümleri üretmek, yüklemek ve paylaşmak için bir yol bulmasını bekliyorum, böylece DRM tamamen başarılı olmayacaktır ancak sistem aklanmış değildir).

Paylaşımın imkansız hale getirilmesi yeterince kötüdür ancak durum daha da kötüleşmektedir. E-posta ve belgeler için de aynı özelliğin kullanılmasına ilişkin planlar vardır, iki hafta içinde ortadan kaybolan e-postalar ya da bir firmada yalnızca seçilen bilgisayarlarda okunabilen belgeler gibi.

Patronunuzun sizden riskli bir iş yapmanızı istediğini hayal edin; bir ay sonra, iş olumsuz sonuç verdiğinde, kararın size ait olmadığını göstermek için e-postayı kullanamazsınız. Emir size ortadan uçan mürekkeple verildiğinde, “yazılı olarak emir almak” sizi korumaz.

Patronunuzdan yasal olmayan ya da ahlaken kötü bir politikayı ifade eden bir e-posta aldığınızı hayal edin, örneğin, bu e-posta, firmanın yıllık denetim raporlarının parçalanması ya da ülkeniz için ciddi bir tehdit oluşturacak olan bir durumu içerebilir. Bugün bunu bir muhabire gönderebilir ve eylemi açığa vurabilirsiniz. Güvenilmez işletimle, gazeteci belgeyi okuyamayacak; bilgisayarı buna izin vermeyecektir. Güvenilmez işletim, tahrip için bir cennet haline gelir.

Microsoft Word gibi kelime işlemcileri, belgelerinizi kaydederken güvenilir işletimi kullanabilir, bu nedenle, rekabet eden diğer kelime işlemcileri sizin belgelerinizi okuyamaz. Bugün, özgür kelime işlemcilerinin Word belgelerini okumalarını sağlamak için Word biçiminin sırlarını deneysel çalışmalarla anlamalıyız. Word, kaydederken, güvenilir işletim ile belgeleri şifreliyorsa, özgür yazılım, bunları okumak için yazılım geliştirme şansına sahip olmayacaktır ve bunu başarabilirsek bile, bu gibi programlar, Dijital Milenyum Telif Hakkı Hareketi tarafından yasaklanabilir.

Güvenilmez işletimi kullanan programlar, İnternette sürekli olarak yeni yetkilendirme kuralları indirecek ve bu kuralları otomatik olarak çalışmanıza dayatacaklardır. Microsoft ya da A.B.D. hükümeti, yazmış olduğunuz bir belgede söylediğiniz bir şeyi sevmiyorsa, herhangi birinin söz konusu belgeyi okumasına izin verilmemesini tüm bilgisayarlara söyleyen yeni yönergeleri gönderebilirler. Yeni yönergeleri indirdiğinde her bir bilgisayar kurallara uyacak

tır. Yazılarınız 1984 tarzı, önceki olayları kapsayan silintilere tabi tutulacaktır. Bunu kendiniz okuyamayabilirsiniz.

Güvenilmez bir bilgisayar uygulamasının ne gibi kötü şeyler yaptığını bulaçağınızı, ne kadar ıstıraplı olduklarını öğreneceğinizi ve onları kabul edip etmeyeceğinizi düşünebilirsiniz. Bunun kabul edilmesi aptalca ve öngörüsüzce olacaktır ancak temel nokta, göstermekte olduğunuz çabanın yeterli olmayacağıdır. Bir kere programa güvendiğinizde, oltaya düşersiniz ve bunu bilirler; o zaman anlaşmayı değiştirebilirler. Bazı uygulamalar farklı bir şeyler yapacak olan yükseltmeleri otomatik olarak indirecektir, ve onlar, size yükseltip yükseltmeme konusunda seçim şansını vermeyecektir.

Bugün özel mülk yazılım tarafından sınırlandırılmaktan özel mülk yazılımı kullanmayarak kurtulabilirsiniz. GNU/Linux ya da başka bir özgür yazılım sistemini kullanırsanız ve üzerine özel mülk yazılımları kopyalamazsanız, o zaman bilgisayarınızın ne yaptığını kontrol edebilirsiniz. Özgür bir yazılım kötü niyetli bir özelliğe sahipse, topluluktaki diğer geliştiriciler, bunu çıkartırlar ve siz düzeltilmiş sürümünü kullanırsınız. Ayrıca özgür olmayan işletim sistemlerinde özgür uygulama programlarını ve araçlarını da çalıştırabilirsiniz; bu size tam özgürlüğün verilmesini sağlamaz ancak birçok kullanıcı bunu yapmaktadır.

Güvenilmez işletim, özgür işletim sistemlerinin ve özgür uygulamalarının varlığını tehlikeye atmaktadır çünkü bunları çalıştırmanız mümkün olmayabilir. güvenilmez işletimin bazı sürümleri, işletim sisteminin belirli bir firma tarafından özel olarak yetkilendirilmesini gerektirecektir. Özgür yazılım sistemleri böyle bir sisteme kurulamaz. güvenilmez işletimin bazı sürümleri, her programın, işletim sistemi geliştiricisi tarafından özel olarak yetkilendirilmesini gerektirecektir. Bu gibi bir sistem üzerinde özgür uygulamaları çalıştırmazsınız. Bunun nasıl olduğunu belirler ve birilerine anlatırsanız, bu bir suç olabilir.

Tüm bilgisayarların güvenilmez işletimi desteklemesini ve eski bilgisayarların İnternete bağlanmasının önlenmesini isteyen öneriler halihazırda A.B.D. kanunlarının arasına sokulmak üzere önerilmektedir. CBDTPA (Tüket Ama Programlama Yapmaya Çalışma olarak adlandırmaktayız) bunlardan biridir. Ancak sizi yasal olarak güvenilmez işleme zorlayamazlar bile, güvenilmez işletimin kabul edilmesine ilişkin baskı korkunç seviyelerde olabilir. Çeşitli problemlere neden olmasına rağmen, bugün, insanlar haberleşmek için genellikle Word biçimini kullanmaktadır (<http://www.gnu.org/no-word-attachments.html> sitesine bakınız). Yalnızca güvenilmez işletim ile en son Word belgeleri okunabiliyorsa, durumu yalnızca münferit hareket (al ya da alma) açısından görürlerse, birçok insan ona dönecektir. Güvenilmez işleme karşı koymak için, iş birliği yapmalı ve duruma toplu bir tercih olarak görüş germeliyiz.

Güvenilmez işletim hakkında ilave bilgi için, www.cl.cam.ac.uk/users/~rja14/tcpa-faq.html sayfasına bakınız.

Güvenilmez işletimin engellenmesi, çok sayıda vatandaşın örgütlenmesini gerektirecektir. Yardıma ihtiyacımız var! Elektronik Sınır Vakfı (www.eff.org) ve Public Knowledge (www.publicknowledge.org) güvenilmez işleme karşı kampanya yürütmektedir ve bu nedenle, Özgür Yazılım Vakfı tarafından sponsorluğu yapılan Sayısal Konuşma Projesi (www.digitalspeech.org) de güvenilmez işleme karşı kampanya yürütmektedir. Lütfen bu Web sitelerini ziyaret edin, böylece çalışmalarını desteklemek için imza atabilirsiniz. Ayrıca Intel, HP/Compaq'ın halkla ilişkiler ofislerine ya da bunlardan bilgisayar satın alan herhangi birine, "güvenilir" bilgisayar sistemleri satın almak için baskı altında kalmak istemediğinizi ve bu nedenle, herhangi bir güvenilir bilgisayar sistemi üretmelerini istemediğinizi yazarak da yardım edebilirsiniz. Bu, tüketicinin gücünü artırır. Bunu kendi kendinize yaparsanız, lütfen yukarıdaki oluşumlara mektuplarınızın kopyalarını gönderin.

Not:

GNU Projesi, güvenli ve özel e-posta göndermek için kullanabileceğiniz açık anahtar şifreleme ve sayısal imzaları uygulayan bir program olan GNU Gizlilik Koruyucusunu [:GNU Privacy Guard] dağıtmaktadır. GPG'nin güvenli işletimden nasıl farklı olduğunun keşfedilmesi ve birini yardımcı, diğerini tehlikeli yapan şeyin ne olduğunun görülmesi yararlıdır.

Biri size şifreli bir belgeyi yollamak için GPG'yi kullandığında ve siz, kodunu çözmek için GPG'yi kullandığınızda, sonuç, okuyabileceğiniz, başkalarına gönderebileceğiniz, kopyalayabileceğiniz ve hatta birilerine yine güvenli bir şekilde göndermek için yeniden şifreleyebileceğiniz şifreli olmayan bir belgedir. Güvenilmez bir bilgisayar çalışması uygulaması, ekrandaki sözcükleri okumanıza izin verir ancak başka şekillerde kullanabileceğiniz şifreli olmayan bir belge oluşturmanıza izin vermez. Özgür bir yazılım paketi olan GPG, güvenlik özelliklerinin kullanıcılar tarafından erişilebilir olmasını sağlar; insanlar, bu özelliği kullanır. Güvenilmez işletim ise, kullanıcılar üzerinde kısıtlamalar dayatmak için tasarlanmıştır; güvenilmez işletim insanları kullanır.

18. Yazılım Niçin Özgür Olmalıdır?

Yazılımın varlığı, kullanımına ilişkin kararların nasıl verilmesi gerektiği sorunu gündeme getirmektedir. Örneğin, bir programın kopyasına sahip bir bireyin, kopya isteyen başka bir bireyle karşılaştığını varsayalım. Bu bireylerin programı kopyalaması mümkündür; bunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğine kim karar vermelidir? İlgili bireyler mi? Ya da “sahip” olarak adlandırılan başka bir taraf mı?

Yazılım geliştiricileri, tipik olarak bu soruları, cevaba ilişkin ölçüti, geliştiricilerin karını maksimuma çıkarma varsayımına bağlı olarak değerlendirmektedir. İşin politik gücü, hükümetin hem bu ölçütleri hem de geliştiriciler tarafından önerilen cevabı benimsemesine neden olmuştur: programın, tipik olarak geliştirilmesinde bulunan bir şirket olan bir sahibi vardır.

Aynı soruyu farklı bir ölçüt kullanarak değerlendirmek istiyorum: genel olarak toplumun refahı ve özgürlüğünü göz önünde bulundurarak.

Bu yanıt, mevcut kanun tarafından belirlenemez, kanun, etiğe uymalıdır, bunun tersi olmamalıdır. Olası yanıtları sunabilmesine rağmen, mevcut uygulama bu sorunun cevabını vermez. yanıtlandırmanın tek yolu, yazılım sahibinin tanımlanması ile kimlerin zarar gördüğü, zararın niçin ve ne kadar olduğu ve kime yardım ettiğinin görülmesidir. Başka bir deyişle, ürünlerin üretilmesi kadar, bir bütün olarak toplum tarafında tam anlamıyla özgürlüğü de dikkate alarak bir maliyet kar analizi gerçekleştirmeliyiz.

Bu yazıda, sahipliğin var olmasının etkilerini açıklayacak ve sonuçların zararlı olduğunu göstereceğim. Vardığım sonuç, programcıların, yazmış olduğumuz yazılımı, paylaşma, yeniden dağıtma, üzerinde çalışma ve geliştirme konusunda yüreklendirme görevine sahip olduğudur: Başka bir deyişle, özgür yazılım yazma konusunda insanları yüreklendirmek görevimizdir.¹

¹ Free software”deki “free” sözcüğü, özgürlüğe atıf yapmaktadır, fiyata atıf yapmamaktadır; özgür bir programın bir kopyası için ödenen ücret sıfır ya da çok düşük bir ücret ya da (nadiren) oldukça yüksek bir ücret olabilir.

Orijinal olarak 2002’de yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman’ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı’dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnuexpress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

Yazılım Sahipleri Güçlerini Nasıl Haklı Gösterir?

Programların mülkiyet altında olduğu mevcut sistemden faydalananlar, programları sahiplenme isteklerini desteklemek için iki sav sunar: Duygusal sav ve ekonomik sav.

Duygusal sav şu şekildedir:

“Alın terimi, kalbimi, ruhumu bu programa koydum. Bu program benden gelmektedir, bu program benimdir!”

Bu savın yanlış olduğunun kanıtlanması gerekmez. Bağlılık duygusu, kendilerine uygun olduğunda programcıların kazandığı bir duygudur; kaçınılmaz bir duygu değildir.

Örneğin, aynı programcıların, bir maaş karşılığında yazılımlarının tüm haklarını büyük bir firmaya devrettiği durumu düşünelim; duygusal bağlılık esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolur. Bunun zıttı olarak, çalışmalarına imzalarını bile atmayan ortaçağ zamanlarının büyük sanatçıları ve zanaatçıları düşünelim. Onlara göre, sanatçının adı önemli değildi. Önemli olan çalışmanın yapılması, ve hizmet edeceği amaçtı. Bu görüş, yüzlerce yıl hüküm sürdü.

Ekonomik sav şu şekildedir:

“Zengin olmak istiyorum (genellikle “ekmeğini kazanmak” ifadesiyle karıştırılmaktadır) ve programlama yaparak zengin olmama izin vermezseniz, o zaman programlama yapmayacağım. Herkes benim gibidir, bu nedenle, hiç kimse program yapmayacaktır. Ve o zaman elinizde hiçbir program olmayacak!”

Bu tehdit, genellikle arkadaşça bir tavsiye altında gizlenmektedir.

Daha sonra bu tehdidin niçin bir blöf olduğunu açıklayacağım. İlk olarak, savın başka bir biçiminde görülebilir olan bir kapalı varsayıma işaret etmek istiyorum.

Bu biçim, hiçbir programın olmadığı durumla özel mülk bir programın sosyal yararının karşılaştırılmasıyla başlar ve daha sonra bir bütün olarak özel mülk yazılım gelişiminin yararlı olduğu ve cesaretlendirilmesi gerektiği sonucuna varır. Buradaki yanlış mantık, iki sonucun, özel mülk yazılımın olması durumu ile hiçbir yazılımın olmaması durumu, karşılaştırılmasındadır ve başka hiçbir olasılığın olmadığı varsayılmaktadır.

Yazılım telif hakkı sistemi söz konusu olduğunda, yazılım gelişimi genellikle yazılımın kullanımını kontrol eden bir sahibin varlığıyla ilişkilidir. Bu ilişki var olduğu sürece, her zaman özel mülk yazılımın var olması ya da hiçbir yazılımın var olmaması seçeneğiyle karşı karşıya kalırız. Ancak, bu ilişki yapısal ya da önlenemeyen bir ilişki değildir; bu, sorgulamakta olduğumuz özel sosyal/yasal kararın bir sonucudur: Bu, yazılım sahipliğinin olup olmaması kara-

rıdır. Özel mülk yazılımın var olması - hiçbir yazılımın var olmaması arasındaki tercihin formülize edilmesi, sorgulanmayı gerektirmektedir.

Sahiplerin Olmasına Karşı Sav

Şu anda soru şudur:

“Yazılımın gelişimi, kullanımının kısıtlanması amacıyla sahiplerinin olmasıyla ilişkilendirilmeli midir?”

Buna karar vermek için, bu iki eylemin her birinin toplum üzerindeki etkisini birbirinden bağımsız olarak değerlendirmemiz gerekir: Yazılımın geliştirilmesinin etkisi (dağıtım terimlerinden bağımsız olarak) ve kullanımının sınırlandırılmasının etkisi (yazılımın geliştirilmiş olduğu varsayılarak). Bu eylemlerden biri yararlı ve diğeri de zararlı ise, o zaman ilişkiyi bırakmamız ve yalnızca yararlı olan eylemi gerçekleştirmemiz daha iyidir.

Bu durumu farklı bir şekilde ortaya koyarsak, halihazırda geliştirilmiş olan bir programın dağıtılmasının kısıtlanması toplum için zararlı ise, o zaman etik bir yazılım geliştiricisi, bu seçeneği reddedecektir.

Paylaşmanın kısıtlanmasının etkisini belirlemek için, kısıtlı (başka bir deyişle, özel mülk) bir programın toplum için değerini, aynı programın herkes için ulaşılabilir olduğu durumdaki değeriyle karşılaştırmamız gerekir. Bu, iki dünyanın karşılaştırılması anlamına gelmektedir.

Bu analiz, ayrıca şu şekilde yapılan basit karşı savı da yanıtlamaktadır.

“Komşuya programın bir kopyasının verilmesinin yararı, programın sahibine verilen zarar nedeniyle yok olmaktadır.”

Bu karşı sav, zararın ve faydanın eşit büyüklükte olduğunu varsaymaktadır. Analiz, iki büyüklüğün karşılaştırılmasını içermektedir ve faydanın daha büyük olduğunu göstermektedir.

Bu savı açıklığa kavuşturmak için, bu savı başka bir alana uygulayalım: yol inşaatı.

Bütün yolların finansmanı geçiş ücretleriyle sağlanabilir. Bu, tüm cadde köşelerinde geçiş ücreti stantlarının olmasını gerektirecektir. Bu gibi bir sistem, yolları iyileştirmek için büyük bir istenç sağlayacaktır. Ayrıca herhangi belirli bir yolun kullanıcılarının söz konusu yol için ödeme yapmasına neden olacaktır. Ancak, geçiş ücreti standı, düzgün bir biçimde araba sürülmesine ilişkin yapay bir engeldir, yapaydır çünkü yolların ya da arabaların nasıl çalıştığına bir sonucu değildir.

Yararları açısından ücretli ve ücretsiz yolları karşılaştırsak, geçiş ücreti stantlarına sahip olmayan yolların inşaatının ve çalıştırılmasının daha ucuz

olduğunu, daha güvenli ve kullanımının daha etkin olduğunu görürüz¹. Fakir bir ülkede, geçiş ücretleri, yolları birçok vatandaş için daha elverişsiz hale getirmektedir. Bu nedenle, geçiş ücreti standı olmayan yollar, topluma daha düşük maliyette daha fazla fayda sunmaktadır; toplum için daha çok tercih edilmektedir. Bu nedenle toplumun, yolların finansmanını geçiş ücreti stantları yerine başka bir şekilde sağlaması gereklidir. Bir kere inşaa edildikten sonra, yolların kullanımını ücretsiz olmalıdır.

Geçiş ücreti stantlarının savunucuları finansmanın sağlanması için tek yol olarak bu stantları önerdiklerinde, mevcut tercih olanaklarını bozarlar. Geçiş ücreti stantları finansman sağlamaktadır ancak başka bir şeyi daha yapmaktadır: aslında, yolun kalitesini bozmaktadır. Geçiş ücretli yol, ücretsiz (özgür) yol kadar iyi değildir; bu, ücretsiz yolların yerine geçiş ücretli yolların geçeceği anlamına geliyorsa, daha iyi ya da teknik olarak üstün yolların iyi bir sonuç vermeyebileceğini gösterir.

Tabi ki, ücretsiz bir yolun inşaatının da maliyeti vardır ve bu maliyeti, kamunun bir şekilde ödemesi şarttır. Ancak, bu, geçiş ücreti stantlarının önlenemez olduğu anlamına gelmez. Her iki durumda da ücret ödemesi gereken bizler için, ücretsiz bir yolun satın alınması paramızın daha iyi değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Geçiş ücreti olan bir yolun, hiç yolun olmamasından daha kötü olduğunu söylemiyorum. Bu, geçiş ücretinin hiç kimsenin yolu kullanamayacağı kadar yüksek olduğu durumda geçerli olurdu, ancak bu, bir geçiş ücreti toplayıcısı için muhtemel olmayan bir politikadır. Ancak, geçiş ücreti stantları önemli harcama ve elverişsizliğe neden olduğu sürece, finansmanın daha az engelleyici bir biçimde sağlanması daha iyidir.

Yazılım gelişimine aynı savı uygulayarak, şimdi yararlı yazılım programları için “geçiş ücreti stantlarının” olmasının topluma pahalıya mal olduğunu göstereceğim: Programların oluşturulmasının daha pahalıya mal olmasına, ortaya çıkan ürünün daha pahalı olmasına ve kullanımının daha az tatmin edici ve daha verimsiz olmasına neden olmaktadır. Bunu, program yapısının başka bir şekilde desteklenmesi gerektiği sonucu izleyecektir. Daha sonra, yazılım gelişiminin desteklenmesi ve (gerçekte gerekli olduğu dereceye kadar) finanse edilmesi için başka yöntemleri açıklamaya devam edeceğim.

Yazılımın Engellenmesi ile Verilen Zarar

Bir an için bir programın geliştirilmiş olduğunu ve gelişimi için her türlü gerekli bedelin ödendiğini düşünün; şimdi toplum, programı özel mülk yapmak ya da öz-

1 Kirlilik ve trafik tıkanması hususları bu sonucu değiştirmemektedir. Genel olarak insanları araba sürmekten vazgeçirmek için araba sürmeyi daha pahalı hale getirmek istersek, bunu, geçiş ücreti stantlarını kullanarak yapmak daha dezavantajlıdır, geçiş ücreti stantları tıkanıklığı artırmaktadır. Benzin üzerine vergi koymak daha iyidir. Benzer şekilde, maksimum sürme hızının sınırlandırılmasıyla güvenliğin geliştirilmesi isteği, buna ilişkin değildir; herhangi belirli bir hız sınırı için özgür erişimli bir yol, durmaları ve gecikmeleri önleyerek ortalama sürme hızını artırmaktadır.

gür paylaşım ve kullanım için izin vermek arasında bir tercih yapmalıdır. Programın varlığı ve ulaşılabilirliği istenen bir şeydir².

Programın dağıtımı ve değiştirilmesi üzerindeki sınırlamalar kullanımını kolaylaştırılmaz. Bu sınırlamalar yalnızca zarar vericidir. Bu nedenle etkileri yalnızca olumsuz olabilir. Ancak ne kadar? Ve ne çeşit?

Bu gibi bir engellemeden dolayı üç farklı maddi zarar seviyesi vardır:

1. Daha az sayıda insan programı kullanmaktadır.
2. Kullanıcıların hiçbiri programı uyarlayamaz ya da onaramaz.
3. Diğer geliştiriciler programdan bir şeyler öğrenemez ya da yeni çalışmalar için programı temel alamaz.

Her bir maddi zarar seviyesi, eşlik eden bir psiko-sosyal zarar biçimine sahiptir. Bu, insanların kararlarının sonraki duyguları, yaklaşımları ve yatkınlıkları üzerindeki etkisine gönderme yapmaktadır. İnsanların düşünme yollarındaki bu değişiklikler daha sonra diğer insanlarla ilişkilerinde ek bir etkiye sahip olacaktır ve maddi sonuçlara neden olabilir.

Maddi zararın üç seviyesi, programın katabildiği değer bir kısmını tüketebilir ancak sifıra indiremez. Programın değerinin neredeyse tümünü harcarsa, o zaman programın yazılması en azından programı geliştirmek için harcanan emek şeklinde topluma zarar verir. Satılması karlı olan bir program birtakım net doğrudan maddi fayda sağlamalıdır.

Ancak, eşlik eden psiko-sosyal zarar hesaba katıldığında, özel mülk yazılım gelişiminin verebildiği zararın bir sınırı yoktur.

Programların Kullanımının Sınırlandırılması

İlk zarar seviyesi, programın basit bir biçimde kullanımına engel olmaktadır.

Bir programın kopyalanması hemen hemen sıfır marjinal maliyete sahiptir (ve işi kendiniz yaparak bu maliyeti ödeyebilirsiniz), bu nedenle özgür bir piyasada, hemen hemen sıfır fiyata sahip olacaktır. Lisans ücreti, programın kullanılmasına ilişkin önemli bir engelleyici etkidir. Geniş çaplı olarak yararlı olan bir program özel mülk ise, çok daha az sayıda insan bu programı kullanacaktır.

Bir programın topluma sağlayacağı toplam katkının programa bir sahip atanmasıyla azalacağı kolayca görülebilir. Programı kullanmak için ödeme yapması gereken programın her bir potansiyel kullanıcısı, ödeme yapmayı se-

2 Toplumun beğenmemesinden dolayı piyasadan çekilen Lotus Marketplace kişisel bilgi veri tabanı gibi belirli bir bilgisayar programı hiç olmaması gereken zararlı bir şey olarak değerlendirilebilir. Söylediğim şeylerin çoğu bu durum için geçerli değildir ancak sahibin, programı daha elverişsiz hale getirmesi zemininde bir sahibin olması için tartışmak daha az anlamlıdır. Program sahibi, programın elverişliliğini tamamen ortadan kaldırmaz, ancak kullanımı zarar verici olarak değerlendirilen bir program söz konusu olduğunda bu, istenen bir durumdur.

çebilir ya da programı kullanmaktan vazgeçebilir. Kullanıcı ödeme yapmayı tercih ettiği zaman, iki taraf arasında toplamı sıfır olan bir para transferi gerçekleşmektedir. Ancak bir kimse programın kullanımından vazgeçmeye karar verdiğinde, bu durum, o kimseye zarar verir ve de bu durumun kimseye yararı olmaz. Negatif sayılarla sıfırların toplamı negatif olmalıdır.

Ancak bu, programı geliştirmek için gerekli çalışma miktarını azaltmamaktadır. Sonuç olarak, saatlik çalışma başına sağlanan kullanıcı memnuniyeti açısından tüm sürecin verimi azalır.

Bu, programlar, arabalar, sandalyeler ya da sandviçlerin kopyaları arasındaki önemli farklı yansıtır. Bilim kurgu filmlerinin dışında fiziksel nesnelere için hiçbir kopyalama makinesi yoktur. Ancak programların kopyalanması kolaydır; herhangi bir kimse, çok az çabayla istendiği kadar kopya oluşturabilir. Fiziksel nesnelere için bu geçerli değildir çünkü madde korunmaktadır: her bir yeni kopya, ilk kopyanın yapılaş şekliyle aynı şekilde hammaddelerden yapılmalıdır.

Maddi nesnelere söz konusu olduğunda, bu nesnelere kullanımına ilişkin engelleyici durum anlamlıdır çünkü daha az nesnenin satın alınması, bu nesnelere yapmak için daha az hammadde ve çalışmanın gerekli olduğu anlamına gelmektedir. Genelde üretim süreci üzerine dağıtılmış bir başlangıç maliyetinin ve bir geliştirme maliyetinin olduğu gerçektir. Ancak üretimin marjinal maliyeti önemli olduğu sürece, geliştirme maliyetinin bir kısmının eklenmesi niteliksel bir fark yaratmamaktadır. Ve sıradan kullanıcıların özgürlüğünde kısıtlamaların olmasını gerektirmemektedir.

Ancak, aksi takdirde özgür olacak olan bir şey üzerinde bir fiyatın dayatılması niteliksel bir değişikliktir. Yazılım dağıtımı için merkezi olarak dayatılan bir ücret güçlü bir engelleyici durum haline gelmektedir.

Dahası, şimdi uygulandığı gibi merkezi üretim, yazılımın kopyalarının sunulması aracı olarak bile etkin değildir. Bu sistem gereksiz paketleme, dünya genelinde çok sayıda paketin taşınması ve satış için depolanmasındaki fiziksel disklerin ya da teyplerin iliştilmesini içermektedir. Bu maliyet, işin yapılmasının masrafı olarak sunulmaktadır; gerçekte, sahiplerin olması nedeniyle oluşan boşa harcamanın bir kısmıdır.

Sosyal Uyumun Zarar Görmesi

Kendinizin ve komşunuzun belirli bir programın çalışmasını yararlı bulacağını varsayın. Komşunuz açısından etik olarak bakıldığında, durumun uygun bir şekilde gerçekleşmesinin programın her ikiniz tarafından kullanılmasını mümkün kılacağını hissetmelisiniz. Programın yalnızca biriniz tarafından kullanılması ve diğerinin kısıtlanması önerisi, ara bozucu bir öneridir komşunuz da siz de bu durumu kabul edemezsiniz.

Tipik bir yazılım lisans anlaşması imzalamak komşunuza ihanet etmek anlamına gelmektedir: “Komşumu bu programdan mahrum bırakmaya söz veriyorum böylece kendim için bir kopya edinebilirim.” Bu gibi tercihler yapan insanlar, komşulara yardım etmenin önemini basit görerek kendilerini haklı göstermek için iç psikolojik baskı hisseder, bu nedenle toplum ruhu zayıflar. Bu, programın kullanımından insanları vazgeçirmenin maddi zararıyla ilişkili olan psiko-sosyal zarardır.

Birçok kullanıcı, paylaşmanın reddedilmesinin hatalı olduğunu bilinçaltında hissetmektedir, bu nedenle bu kullanıcılar, lisansları ve kanunları görmezden gelmeye karar verir ve her şekilde programları paylaşırlar. Ancak genellikle bunu yaptıkları için suçlu hissederler. İyi komşu olmak için kuralları çiğnemenin gerekli olduğunu bilirler ancak kanunlara yine de önem verirler ve iyi bir komşu olmanın (ki öyledirler) utanç verici ya da ahlaksızca olduğu sonucuna varırlar. Bu da psiko-sosyal bir zarar çeşididir ancak bu lisansların ve kanunların hiçbir törel güce sahip olmadığına karar vererek bundan kaçınılabilir.

Programcılar ayrıca, çalışmalarını birçok kullanıcının kullanmasına izin verilmeyeceğini bilerek psikolojik zarar da görmektedir. Bu durum, siniklik ya da inkar davranışına yol açmaktadır. Bir programcı, teknik olarak heyecan verici bulunduğu çalışmayı coşkulu bir şekilde tanımlayabilir; o zaman “Kullanma izni verilecek mi?” sorusunu duyduğunda yüzü düşer ve cevabın hayır olduğunu itiraf eder. Cesareti kırılmış hissetmemek için, çoğunlukla bu gerçeği görmezden gelir ya da bu konunun önemini en aza indirmek için sinik bir tutum benimser.

Reagan³ döneminden beri, A.B.D.’deki en büyük eksiklik konusu, teknik yenilik değil daha çok toplumun iyiliği için birlikte çalışma isteğidir. Toplum için birlikte çalışma isteği harcanarak teknik yeniliğin yöreklendirilmesi anlamsızdır.

Programların Genel Uyumunun Engellenmesi

Maddi zararın ikinci seviyesi programların adapte edilememesidir. Yazılımın modifikasyonunun kolaylaşması eski teknolojiye göre en büyük avantajlardan biridir. Ancak piyasada mevcut yazılımların birçoğu, satın alındıktan sonra bile modifikasyon için elverişli değildir. Bir kara kutu gibi, almanız ya da bırakmanız için uygundur, hepsi bu.

Çalıştırabileceğimiz bir program, anlamı kapalı olan bir sayı serisinden oluşmaktadır. Hiç kimse, hatta iyi bir programcı bile, programın başka bir şey yapması için bu sayıları kolayca değiştiremez.

Programcılar normalde bir programın “kaynak kodu” ile çalışır, bu kaynak

3 Ronald Reagan, A.B.D.’nin 40. Başkanıdır, birçok sosyal programda kesintiye gitmesiyle tanınmaktadır. Ayrıca “damlama ekonomisi” olarak adlandırılan ve birçokları tarafından başarısız olarak değerlendirilen ekonomik bir politika da oluşturmuştur.

kodu, Fortran ya da C gibi bir programlama dilinde yazılmaktadır. Kullanılmakta olan verileri ve programın parçalarını göstermek için isimleri kullanılır ve toplama için + ve çıkarma için – gibi sembollerle işlemleri temsil eder. Programcıların, programları okuması ve değiştirmesine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Burada bir örnek mevcuttur; bu örnek, bir düzlemdeki iki nokta arasındaki uzaklığı hesaplamak için kullanılan bir programdır⁴:

```
float distance (p0, p1)
struct point p0, p1;
{
    float xdist = p1.x - p0.x;
    float ydist = p1.y - p0.y;
    return sqrt (xdist * xdist + ydist * ydist);
}
```

Aşağıda aynı programın çalıştırılabilir biçimi⁵ gösterilmektedir, bilgisayarda normalde bunu kullanırım:

```
1314258944 -232267772 -231844864 1634862
1411907592 -231844736 2159150 1420296208
-234880989 -234879837 -234879966 -232295424
1644167167 -3214848 1090581031 1962942495
572518958 -803143692 1314803317
```

Kaynak kodu, programın her kullanıcısı için (en azından potansiyel olarak) yararlıdır. Ancak birçok kullanıcının, kaynak kodunun kopyalarına sahip olmasına izin verilmez. Genelde hiç kimse ondan bir şeyler öğrenmesin diye, özel mülk bir programın kaynak kodu, sahibi tarafından gizli tutulur. Kullanıcılar, yalnızca bilgisayarın çalıştıracığı anlaşılmasız sayı dosyalarını almaktadır. Bu, programın, yalnızca programın sahibi tarafından değiştirilebileceği anlamına gelmektedir.

Bir arkadaşım, bir keresinde bana bir bankada altı ay programcı olarak çalıştığını ve piyasada bulunan programlara benzer bir program yazdığını anlatmıştı. Piyasadan mevcut programa ilişkin kaynak kodunu alabilirse, kolayca ihtiyaçlarına göre ayarlayabileceğini söylemişti. Banka, bunu almak için ödeme yapmak konusunda istekliydi ancak buna izin verilmemekteydi, kaynak kodu sırdı. Bu nedenle, altı ay çalışması gerekiyordu, bu, bu büyük üründe ha-

4 Bu kaynak kodunun nasıl çalıştığının anlaşılması önemli değildir; burada asıl anlaşılması gereken şey, kaynak kodunun, oldukça anlaşılabilir olan bir soyutlama seviyesinde yazılmış olmasıdır.

5 Çalıştırılabilir kodun nasıl anlaşılmasız bir kod olduğuna dikkat edin; yukarıdaki kaynak koduna göre algılanması açık bir şekilde daha zordur.

tırı sayılır bir çalışmaydı ancak gerçekte boşa giden bir çalışmaydı.

MIT Yapay Zeka Laboratuvarı 1977 yılı civarında Xerox'tan hediye olarak bir grafik yazıcısı aldı. Bu yazıcı, birçok yararlı ekleme yaptığımız özgür yazılım tarafından çalıştırılmaktaydı. Örneğin, yazılım, bir yazdırma işinin tamamlanması üzerine bir kullanıcıyı derhal bilgilendirecekti. Yazıcıda ne zaman kağıt sıkışması ya da kağıtsız kalma gibi bir sorun olsa, yazılım, derhal yazdırma işlerini sıraya koyarak tüm kullanıcıları bilgilendirmekteydi. Bu özellikler düzgün çalışmayı sağlamaktaydı.

Daha sonra Xerox, YZ Laboratuvarı'na, ilk lazer yazıcılarından biri olan daha yeni, daha hızlı bir yazıcı verdi. Bu yazıcı, bu iş için atanan bir bilgisayarda çalışan özel mülk bir yazılım tarafından sürülmekteydi, bu nedenle en sevdiğimiz özelliklerin hiçbirini ekleyemedik. Bir yazdırma işi, bu bilgisayara gönderildiğinde ancak iş gerçekten de yazdırıldığında (ve gecikme genelde önemli orandaydı) bir bildirim almıyorduk. İşin gerçekten de ne zaman yazdırıldığına bulunması için bir yol yoktu; yalnızca tahmin yürütebiliyordunuz. Ve bir kağıt sıkışması olduğunda, hiç kimse bilgilendirilmiyordu, bu nedenle yazıcı genellikle hiç kimse tarafından tamir edilmeden bir saat öylece duruyordu.

YZ Laboratuvarındaki sistem programcıları muhtemelen programın orijinal yazarları gibi bu gibi problemleri çözebilmekteydi. Xerox, bu gibi problemlerin çözülmesiyle ilgilenmiyordu ve bizi bu konuda engellemeyi tercih etti, bu nedenle problemleri kabul etmeye zorlandık. Bu problemler hiçbir zaman giderilmedi.

Birçok iyi programcı bu hüsrancı yaşadı. Banka, derme çatma hazırlanmış olan programdan yeni bir program yazarak problemi çözmeyi başarmıştı ancak ne kadar yetenekli olursa olsun tipik bir kullanıcının tek yapabileceği şey vazgeçmekti.

Bu vazgeçiş, insanda kendine güven anlamında psiko-sosyal zarara neden olmaktadır. İhtiyaçlarınıza uygun olarak yeniden düzenleyemeyeceğiniz bir evde yaşamak cesaret kırıcıdır. Birinin hayatının diğer yönlerini etkileyecek şekilde yayılabilen kabullenmeye ve cesaret kırmaya neden olur. Bu şekilde hisseden insanlar mutsuzdur ve iyi çalışma yapamazlar.

Yemek tariflerinin yazılımla aynı şekilde biriktirilmiş olduğu durumu hayal edin. Şöyle diyebilirsiniz: "Tuzunu azaltarak bu yemek tarifini nasıl değiştiririm?" ve büyük şef şu şekilde yanıt verir: "Beynimin ve damak tadımın bir sonucu olan benim yemek tarifime, tarifi kurcalamaya çalışarak nasıl hakaret edersin? Yemek tarifimi değiştirme ve onu daha güzel yapma hakkına sahip değilsin!"

"Ama doktorum tuz yememem gerektiğini söyledi! Ne yapabilirim? Benim için tuzu çıkaramaz mısınız?"

“Bunu memnuniyetle yaparım; ücretim yalnızca \$50,000’dır” (Sahibin değişiklikler üzerinde tekeli olduğu için, ücret yüksektir). “Ancak şimdi zamanım yok. Deniz Kuvvetleri Departmanı’na gemi bisküvileri için yeni bir tarif tasarlamam gerekiyor. İki yıl sonra sizin işinizi görürüm.”

Yazılım Gelişiminin Önlenmesi

Üçüncü maddi zarar seviyesi, yazılım gelişimini etkilemektedir. Yazılım gelişimi, bir kimsenin mevcut bir programı aldığı ve yeni bir özellik için parçalarını yeniden yazdığı ve daha sonra başka bir insanın başka bir özellik eklemek için parçaları yeniden yazdığı evrimsel bir süreç olarak alışılmalıdır ve bazı durumlarda, bu yirmi yıllık bir periyot boyunca devam etti. Bu arada, programın parçaları, başka programların başlangıçlarını oluşturmak üzere alınacak ve orada kullanılacaktır.

Sahiplerin var olması bu gelişim tipini engellemektedir, bir program geliştirilirken, derme çatma olarak hazırlanmış bir parçadan çalışılmaya başlanmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca genç pratisyenlerin, yararlı teknikleri öğrenmek için mevcut programları çalışmasını ya da hatta büyük programların yapılandırılabilmesini de önler.

Sahipler ayrıca eğitimi de önlemektedir. Bilgisayar bölümünde büyük bir programın kaynak kodunu hiçbir zaman görmemiş zeki öğrencilerle karşılaştım. Küçük programları yazma konusunda başarılı olabilirler ancak başkalarının nasıl yaptığını göremezlerse, büyük programları yazma konusunda farklı özellikleri öğrenmeye başlayamazlar.

Herhangi bir entelektüel alanda, birileri diğerlerinin omuzlarına çıkarsa, daha büyük yüksekliklere ulaşabilirler. Ancak yazılım alanında artık buna izin verilmemektedir, kendi firmanızda diğer insanların omuzlarına çıkabilirsiniz.

İlgili psiko-sosyal zarar, ülkeleri savaşta olsa bile, bilim adamlarının iş birliği yapmasını sağlayacak kadar güçlü olmuş olan bilimsel işbirliğinin ruhunu etkilemektedir. Bu ruhta, laboratuvarlarını Pasifik’teki bir adada bırakan Japon oşinograflar, A.B.D. Deniz Kuvvetleri için çalışmalarını dikkatli bir şekilde korumuş ve çalışmalarına iyi bakmaları için A.B.D. Deniz Kuvvetlerine bir not bırakmışlardır.

Kara ilişkin uyuşmazlık, uluslar arası uyuşmazlığın ayırdığına zarar vermiştir. Bugünlerde, birçok alandaki bilim adamı, deneyini diğerlerinin tekrarlamasını olanaklı kılmak için yayınlarında yeterince bilgi vermemektedirler. Yalnızca okuyucuların ne kadarını yapabileceklerine şaşırılmalarına yetecek kadar bilgi sunarlar. Bu, rapor halinde sunulan kaynak kodunun genelde sır olduğu bilgisayar biliminde de kesinlikle benzer şekildedir.

Paylaşımın Nasıl Kısıtlandığı Önemli Değildir

İnsanların bir programın kopyalanması, değiştirilmesi ve üzerine bazı yapı taşlarının konulmasının önlenmesinin etkilerini açıkladım. Bu engellemenin nasıl gerçekleştiğini açıklamadım çünkü bu, sonucu etkilememektedir. Kopya koruması ya da telif hakkı, lisanslar ya da şifreleme ya da ROM kartları ya da donanım seri numaraları ndan hangisi ile yapılırsa yapılsın, kullanımı önlemede başarılı olursa, zarar vericidir.

Kullanıcılar, bu yöntemlerin bazılarını diğerlerinden daha uygunsuz bulmaktadır. Zannediyorum ki, en çok nefret edilen metotlar, hedeflerini gerçekleştiren metotlardır.

Yazılım Özgür Olmalıdır

Bir programın sahiplenilmesinin, programın değiştirilmesinin ya da kopyalanmasının kısıtlanmasının, engelleyici olduğunu göstermiştim. Negatif etkileri yaygın ve önemlidir. Toplumda, programlara ilişkin sahipler olmamalıdır.

Toplumun ihtiyaç duyduğu şeyi anlamanın başka bir yolu özgür yazılımdır ve özel mülk yazılım kötü birşeydir. Bunun cesaretlendirilmesi ihtiyaç duyduğumuz şeyi almanın gerçekçi bir yolu değildir.

Vaclav Havel, bize şunu tavsiye etmiştir: “Bir şey için, başarılı olma şansına sahip olduğu için değil iyi olduğu için savaşın.” Özel mülk yazılım yapan bir şirket, kendi dar anlamında başarı şansına sahiptir ancak bu, toplum için iyi olan şey değildir.

İnsanlar Niçin Yazılım Geliştireceklerdir?

Telif hakkını insanları yazılım geliştirmeye cesaretlendiren bir araç olarak kabul edersek, ilk başta daha az yazılım geliştirilecektir ancak söz konusu yazılım daha yararlı olacaktır. Genel olarak sağlanan kullanıcı memnuniyetinin daha az olup olmayacağı açık değildir; ancak öyleyse ya da herhangi bir şekilde bu kullanıcı memnuniyetini arttırmak istersek, gelişimi yüreklendirmek için başka yollar vardır, tıpkı yollarda para toplamak için geçiş ücreti stantlarının dışında başka alternatiflerin de olması gibi. Bunun nasıl olabileceği hakkında konuşmadan önce, ilk olarak yapay cesaretlendirmenin gerçekten ne kadar gerekli olduğunu sorgulamak isterim.

Programlama Yapmak Eğlencelidir

Örneğin, para için yapılacak olmasını göz ardı edersek, yol inşaatı gibi az sayıda kimsenin girişeceği bazı işler vardır. Zengin olma şansının düşük olduğu bazı başka çalışma ve sanat dalları mevcuttur, insanlar bu gibi işlere meraklarından ya da toplum tarafından algılanan değerlerinden ötürü girer. Buna ilişkin örnekler, matematiksel mantığı, klasik müziği ve arkeolojiyi ve çalışan

insanlar arasındaki politik organizasyonu kapsamaktadır. İnsanlar, finansmanı sağlanan mevcut birkaç konum için acı bir şekilde olmaktan çok üzgün bir şekilde rekabet eder. Hatta güçleri yeterse, ilgili alanda çalışmak için para bile ödeyebilirler.

Bu gibi bir alan, zengin olma şansını sunmaya başlarsa, bir anda kendini değiştirebilir. Bir çalışan zengin olursa, diğerleri de aynı imkanı talep eder. Kısa zamanda, tümü, zevk için yapmakta oldukları şey için büyük miktarlarda para isteyebilirler. Birkaç yıl geçtiğinde, ilgili alanla ilişkili herkes, büyük maddi çıkar olmaksızın işin yapılmasına saçma gözüyle bakacaktır. Sosyal planlayıcılara, bunu gerçekleştirmek için gerekli olan özel tedbirleri ve tekeli oluşturarak bu karların mümkün olmasını sağlamaları konusunda baskı yapacaklardır.

Bu değişim, son on yılda bilgisayar programcılığı alanında gerçekleşti. On beş yıl önce⁶, “bilgisayar tutkusu” adlı makaleler vardı: Kullanıcılar “canlı bağlantı gerçekleştirmekteydi” ve haftada-yüz-dolar gibi bir alışkanlığa sahiptiler. Genel olarak insanların evliliklerini bile sona erdirmeye yetecek kadar bilgisayar sevgisinin olduğu anlaşılmıştı. Günümüzde, genel olarak hiç kimsenin yüksek bir ücret almadan programlama yapmadığı anlaşılmaktadır. İnsanlar, on beş sene önce bildikleri şeyi unutmıştır.

Belirli bir zamanda birçok insanın yüksek ücret için belirli bir alanda çalışacağı doğrudurken, bunun hala doğru olması gerekmez. Toplumun da bunu yüreklendirmesi ile, değişimin dinamiği tersine işleyebilir. İnsanların zengin olma ihtimalini ortadan kaldırırsak, o zaman bir süre sonra, davranışlarını yeniden ayarladıkları zaman, insanlar, bir kere daha yeniden başarının zevki için ilgili alanda çalışmaya can atacaklardır.

Buradaki soru şudur: “Programcılara nasıl ücret ödenebilir?” Bu soru, programcılara bir servet ödenmesinin gerekmediği fark edildiğinde, daha kolay bir soru haline gelmektedir. Sade bir yaşantının sağlanması daha kolaydır.

Özgür Yazılımın Finansmanı

Programcılara ücret ödeyen kurumların yazılım evleri olması gerekmez. Bunu yapabilecek birçok başka kurum mevcuttur.

Donanım üreticileri, yazılımın kullanımını kontrol edemeseler bile, yazılım gelişimini desteklemeyi önemli bulmaktadır. 1970 yılında, yazılımlarının çoğu özgürdü çünkü kısıtlamayı düşünmüyorlardı. Günümüzde, konsorsiyumlara katılmaya ilişkin artan istekleri, yazılıma sahip olmanın onlar için gerçekten de önemli olan şey olmadığını fark ettiklerini göstermektedir.

Üniversiteler, birçok programlama projesi gerçekleştirmektedir. Günümüzde, üniversiteler, genellikle elde ettikleri sonuçları satmaktadır ancak 1970'ler-

6 Bu makalenin yazılmasından on beş sene önceki yıl 1977 yılıydı.

de satmamaktaydılar. Yazılım satmalarına izin verilmese, üniversitelerin özgür yazılım geliştirip geliştirmeyeceğine ilişkin bir şüphe var mıdır? Bu projeler, şimdi özel mülk yazılım gelişimini destekleyen hükümet anlaşmalarıyla desteklenebilir.

Günümüzde üniversite araştırmacılarının bir sistem geliştirmek, sistemi tamamlanana kadar geliştirmek ve projeyi “tamamlanmış” olarak adlandırmak için ödenek alması ve daha sonra projeyi gerçekten de bitirdikleri ve kullanılır hale getirdikleri şirketleri kurmaları yaygındır. Bazen tamamlanmamış sürümü “özgür” olarak adlandırılır; gerçekten de bozulmuş iseler, bunun yerine, üniversiteden özel bir lisans alırlar. Bu bir sır değildir; ilgili herkes tarafından açık bir şekilde kabul edilmektedir. Ancak araştırmacılar bu gibi şeyleri yapma isteğine açık değilse, yine de araştırmayı gerçekleştireceklerdir.

Özgür yazılım geliştiren programcılar, yazılımla ilgili hizmetleri satarak yaşamlarını sağlayabilirler. GNU C derleyicisini yeni donanıma taşımak ve GNU Emacs’a kullanıcı ara yüzü uzantıları yapmak üzere tutulmuştum (Gerçekleştirilmesi tamamlandıktan sonra bu gelişmeleri kamuya sundum). Ayrıca ders verdim ve bunun için de ücret aldım.

Bu şekilde çalışan tek ben değilim; şimdi bundan başka hiçbir iş yapmayan başarılı ve büyüyen bir şirket var. Ayrıca GNU sisteminin özgür yazılımı için ticari olarak destek sağlayan başka birçok firma bulunmaktadır. Bu, bağımsız yazılım destek endüstrisinin başlangıcıdır, özgür yazılım baskın hale gelirse, oldukça büyüyecek olan bir endüstridir. Çok zengin olanlar dışındaki kullanıcılara, özel mülk yazılım için mevcut olmayan bir seçeneği sunmaktadır.

Özgür Yazılım Vakfı gibi yeni vakıflar da programcıları finanse edebilir. Kurumun gelirlerinin çoğu, posta vasıtasıyla disk ve teyp alan kullanıcılar tarafından sağlanmaktadır. Teyp üzerindeki yazılım ücretsizdir, bu, her kullanıcının yazılımı kopyalama ve değiştirme özgürlüğünün olduğu anlamına gelmektedir ancak birçoğu kopyaları almak için ödeme yapmaktadır. (“Özgür yazılımın” ücretle ilgili değil özgürlükle ilgili olduğunu unutmayın.) Halihazırda bir kopyaya sahip bazı kullanıcılar, hak ettiğimizi düşündükleri bir katkıyı sağlamak için teyp sipariş etmektedir. Vakıf ayrıca bilgisayar üreticilerinden önemli oranda bağış da almaktadır.

Özgür Yazılım Vakfı bir bağış kurumudur ve geliri, mümkün olduğunca fazla sayıda programcı tutmak için harcanmaktadır. Bir şirket olarak kurulmuş olsaydı, aynı ücretle aynı özgür yazılımı kamuya dağıtarak, kurucusu için çok iyi bir servet sağlayabilirdi.

Vakıf bir bağış kurumu olduğu için, programcılar genelde başka bir yerde kazanacaklarının yarı parasına Vakıf için çalışmaktadır. Bunu yapmaktadırlar çünkü bürokrasimiz yoktur ve çünkü çalışmalarının kullanımının engellenmeyeceğini bilmenin memnuniyeti içindedirler. Hepsinin ötesinde, programlama

eğlenceli bir iştir. Buna ek olarak, gönüllüler de bizim için birçok yararlı program yazmıştır (Teknik yazarlar bile gönüllüdür).

Bu, müzik ve sanatta olduğu gibi programlamanın çok etkileyici olduğunu doğrular. Hiç kimsenin programlama yapmayacağından korkmamıza gerek yoktur.

Kullanıcılar Niçin Geliştiricilere Borçludur?

Yazılım kullanıcılarının, yazılımın desteklenmesine katkıda bulunmak için manevi bir zorunluluk hissetmesi için iyi bir neden vardır. Özgür yazılımın geliştiricileri, kullanıcıların eylemlerine katkıda bulunmaktadır ve özgür yazılım geliştiricilerine bunu sürdürmeleri için finansman sağlamak kullanıcıların uzun vadede ilgilendikleri bir husustur ve adildir.

Ancak, bu husus, özel mülk yazılım geliştiricileri için geçerli değildir çünkü kısıtlamalar, bir ödülden çok bir cezayı gerektirmektedir.

Bu nedenle burada bir ikilem vardır: yararlı yazılımın geliştiricisi, kullanıcıların desteğine hak kazanmaktadır ancak bu manevi zorunluluğun bir gereksinime dönüştürülmesine ilişkin her türlü girişim, zorunluluğa ilişkin temele zarar vermektedir. Geliştirici, bir ödülü hak edebilir ya da talep edebilir ancak bunların her ikisi de aynı anda olamaz.

Bu ikilem ile karşı karşıya kalan etik bir yazılım geliştiricinin, ödülü hak edecek şekilde davranacağına inanıyorum fakat tabiki kullanıcılardan gönüllü başışı da rica etmelidir. Sonuç olarak, kullanıcılar, tıpkı kamuya ait radyo ve televizyon istasyonlarını desteklemeyi öğrendikleri gibi baskı olmaksızın geliştiricileri desteklemeyi de öğrenecektir.

Yazılım Üretkenliği Nedir?

Yazılım özgür olsaydı, hala programcılar olacaktı ancak daha az sayıda olacaktı. Bu durum toplum için kötü olur muydu?

İlle de öyle olması gerekmez. Günümüzde gelişmiş toplumlar, 1900 yılında olduğundan daha az sayıda çiftçiye sahiptir ancak bunun toplum için kötü olmadığını düşünmekteyiz çünkü daha az sayıda çiftçi, birçok çiftçinin sağladığından daha fazla gıda sağlamaktadır. Bunu gelişmiş üretkenlik olarak adlandırırız. Özgür yazılım, talebi karşılamak için çok daha az sayıda programcıya ihtiyaç duymaktadır çünkü her seviyede yazılım üretkenliği artmıştır:

- Geliştirilen her bir program daha geniş kullanıma sahiptir.
- Derme çatma hazırlanmış bir şeyden başlamak yerine isteğe göre uyarlamak için mevcut programlar uyarlanabilir.
- Programcılar daha iyi bir şekilde eğitilir.
- Gereksiz geliştirme çalışmaları önlenir.

Daha az sayıda programcının işe alınmasına neden olacağını ifade ederek işbirliğine karşı çıkanlar, gerçekte artmış üretkenliğe karşı çıkmaktadır. Aslında bu insanlar genelde yazılım endüstrisinin artmış üretkenliğe ihtiyaç duyduğuna ilişkin geniş çaplı olan inancı kabul etmektedirler. Peki bu nasıl olur?⁷ “Yazılım üretkenliği” iki farklı anlama gelebilir: Tüm yazılım gelişiminin genel üretkenliği ya da özel olarak projelerin üretkenliği. Genel üretkenlik, toplumun geliştirmek istediği bir şeydir ve bunu gerçekleştirmenin en doğrudan yolu, bunu engelleyen, işbirliğine ilişkin yapay engelleri ortadan kaldırmaktır. Ancak “yazılım üretkenliği” alanını çalışan araştırmacılar, yalnızca geliştirmenin zor teknolojik gelişmeleri gerektirdiği ikinci ve sınırlı ifadeye odaklanmaktadır.

Rekabet Önlenemez Bir Şey Midir?

İnsanların rakiplerini geçmek için yarışmaya çalışmaları önlenemez bir şey midir? Belki de öyledir. Ancak rekabet zararlı bir şey değildir; zararlı olan şey savaştır.

Rekabet etmenin birçok yolu vardır. Rekabet, daha da fazlasını elde etmeye ve diğerlerinin yaptığından daha iyisini yapmaya çalışmaktan ibarettir. Örneğin, eskiden, programlama dehaları arasında rekabet vardı, bilgisayarın en şaşırtıcı şeyi yapmasını sağlama yarışı ya da belirli bir iş için en kısa ya da en hızlı programı kimin yazacağına ilişkin yarış. Bu rekabet tipi, iyi bir spor ruhunun korunması şartıyla herkes için yararlı olabilir.

Yapıcı rekabet insanları iyi çalışmalar yapmak üzere yönlendirmek için yeterli olan rekabettir. Bazı insanlar, dünyadaki tüm ülkeleri ziyaret eden ilk insan olmak için rekabet etmektedir; bazıları bu uğurda bir servet harcamaktadır. Ancak rakiplerinin çölleşmiş adalarda karaya oturmaları için gemi kapitanlarına rüşvet vermemektedirler. En iyi olanın kazanmasına rıza göstermektedirler.

İnsanlar kendilerini geliştirmek yerine birbirlerine engel olmaya çalışmaya başladıklarında, rekabet savaş haline gelir, “En iyi olan kazansın” felsefesinin yerini “En iyi olsam da olmasam da ben kazanayım” felsefesi alır. Özel mülk yazılım zararlıdır, bunun nedeni yalnızca bir rekabet biçimi olması değil ayrıca toplumumuzun vatandaşları arasındaki bir savaş biçimi olmasıdır.

İş hayatındaki rekabetin mutlaka savaş olarak adlandırılması gerekmez. Ör-

7 Eric Raymond'a göre, yazılım endüstrisindeki işlerin % 95'i, genel işler için tasarlanmamış, müşteriye göre uyarlanan yazılımın üretilmesini içermektedir. Teorik olarak en kötüyü varsaysak bile, özgür yazılım gelişimi için hiçbir işin olmamasının (ki bazı işlerin olduğunu halihazırda biliyoruz), özgür yazılıma dönme, toplam yazılım işi üzerinde yalnızca küçük bir etkiye sahip olabilir. Boş zamanlarında özgür yazılım geliştiren ve müşteriye göre yazılım yazan insanlar için uygun birçok iş vardır. Özgür yazılıma tam dönüşün, yazılım alanındaki iş sayısını artırıp artırmayacağını bilmenin bir yolu yoktur.

neğin, iki market rekabet ettiğinde, tüm çabaları kendi müşterilerini artırmaktır, rakibini sabote etmek değildir. Ancak bu, iş etiğine özel bir bağlılık göstermemektedir; daha çok, fiziksel şiddetin olmadığı bu iş hayatı çizgisinde savaş için az faaliyet alanı vardır. Tüm iş alanları bu karakteristiği paylaşmaktadır. Herkesin gelişmesini sağlayan bilgilerin saklanması da bir savaş çeşididir.

Ticaret ideolojisi, insanların, rekabetle başa çıkmak için istek uyandıran şeye dayanmalarını sağlamaz. Bazı savaş tipleri, anti tekel kanunlarla yasaklanmıştır ancak yöneticiler bu kanunları ilkesel olarak savaşı reddedecek şekilde genişletmek yerine özel olarak yasaklanmamış başka savaş biçimlerini icat etmektedir. Toplumun, ayrılıkçı bir sivil savaşın ekonomik eşdeğerinde kaynağı israf edilmektedir.

“Niçin Rusya’ya Taşınmıyorsunuz?”

A.B.D.’de uç derecede hiçbirşeye karışmama bencilliğinde olanlar hariç herhangi bir fikir savunucusu, bu suçlamayı genellikle duymuştur. Örneğin bu suçlama, özgür dünyanın diğer tüm endüstrileşmiş toplumlarında olduğu gibi, ulusal bir sağlık bakım sisteminin olması gerektiğini savunanlara da yöneltilmiştir. Evrensel olarak gelişmiş toplumlarda olduğu gibi, sanat dallarına kamusal desteği savunanlara da yöneltilmiştir. İnsanların halkın iyiliği için hissettiği sorumluluk, Amerika’da Komünizm olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu fikirler ne kadar benzerdir?

Sovyetler Birliği’nde uygulandığı şekliyle komünizm, halkın iyiliği için olduğu varsayılan ancak gerçekte Komünist partinin üyelerinin iyiliği için çalışan bir merkezi kontrol sistemidir. Ve kopyalama cihazları yasal olmayan kopyalamayı önlemek için sıkı bir şekilde korunmaktadır.

Amerikan yazılım telif hakkı sistemi, bir programın dağıtılması üzerinde merkezi kontrol uygulamaları ve yasal olmayan kopyalamayı önlemek için kopyalama cihazlarını, otomatik kopya koruma sistemleriyle korur.

Bunun tersi olarak, insanların kendi işlemlerine karar vermekte özgür oldukları bir sistem inşa etmeye çalışmaktayım; özellikle, insanlar komşularına yardım etme konusunda ve günlük hayatlarında kullandıkları araçları geliştirme ve değiştirme konusunda özgür olmalıydılar. Bu, gönüllü iş birliği ve yetkiyi merkezden alarak dağıtmayı esas alan bir sistemdir.

Bu nedenle, fikirleri, Rusya Komünizmine benzerlikleriyle yargılayacak olursak, burada yazılım sahipleri komünistlerdir.

Dayanak Noktası Sorusu

Bu yazıda yazılım kullanıcısının bir yazardan ya da hatta bir yazarın çalışanından daha az önemli olmadığı varsayımını yapmaktayım. Başka bir deyiş-

le, hangi davranış tipinin en iyisi olduğuna karar verdiğimizde, yazılım kullanıcılarıyla yazarların ilgi alanları ve ihtiyaçları eşit öneme sahiptir.

Bu önerme evrensel olarak kabul edilmemiştir. Birçok insan, bir yazarın patronunun temelde başka herhangi birinden daha önemli olduğunu düşünmektedir. Örneğin, şu ifade yaygındır: Yazılımınların sahibinin olmasının amacı, yazarın patronuna hak ettiği avantajı sağlamaktır, bunun halkı nasıl etkileyeceği önemli değildir.

Bu önermelerin kanıtlanması ya da çürütülmesinin bir yolu yoktur. Kanıt, ortak önermeleri gerektirir. Bu nedenle, söylemekte olduklarımızın birçoğu, yalnızca kullandığım önermelere katılanlara ya da en azından sonuçlarının ne olduğuyla ilgilenenlere yöneliktir. Ürün sahiplerinin herkesten önemli olduğunu düşünenler için, bu yazı basit bir şekilde önemsizdir.

Ancak niçin bir çok Amerikalı, belirli insanları diğer herkesin üstünde tutan bir önermeyi kabul etsin ki? Bunun nedeni kısmen bu önermenin Amerikan toplumunun hukuksal geleneğinin bir parçası olmasıdır. Bazı insanlar, bu önermeden şüphe duyulmasının toplumun temelinde sorunların olduğu anlamına geldiğini hisseder.

Bu insanların, bu önermenin hukuksal geleneğimizin bir parçası olmadığını bilmeleri önemlidir. Hiçbir zaman da bu önerme, hukuksal yasal geleneğimizin bir parçası olmamıştır.

Öyle ki Anayasa, telif hakkının amacının “bilimin ve yararlı sanatların ilerlemesini desteklemek” olduğunu söylemektedir. Üst Kurul, bunun üzerinde özenle çalışmıştır ve Fox Film vs. Doyal’de şu ifadeyi kullanmıştır: “A.B.D.’nin tek çıkarı ve telif hakkının görüşülmesindeki temel hedef, halkın yazarlardan edindiği genel faydalarda bulunmaktadır.”

Anayasa ya da Üst Kurulla fikir birliği içinde olmamız gerekmez. (Bir zamanlar, her ikisi de köleliğe göz yummuştur.) Bu nedenle, fikirleri sahibin üstünlüğü önermesini çürütmektedir. Umarım ki, bunun, geleneksel bir varsayımdan çok, bir radikal sağ varsayımı olduğunun farkına varılması çekiciliğini azaltacaktır.

Sonuç

Toplumumuzun komşuya yardım edilmesini yüreklendirdiğini düşünmek isteriz; ancak birilerini karşı duruş gösterdikleri için her ödüllendirişimizde ya da bu şekilde kazandıkları onları takdir ettiğimizde, eleştirel mesajlar alırız.

Yazılım istiflenmesi, kişisel fayda için toplum çıkarının önemsenmemesine itibar etmeme isteğimizin bir parçasıdır. Bu önemsememeyi Ronald

Reagan'dan Jim Bakker⁸'a , Ivan Boesky⁹'den Exxon¹⁰'a , batan bankalardan başarısız okullara kadar her yerde görebiliriz. Bunu, evsiz ve hapishanedeki insan sayısının büyüklüğünden ölçebiliriz. Anti sosyal ruh kendi kendini beslemektedir çünkü diğer insanların bize yardım etmeyeceğini gördükçe, onlara yardım etmek de o kadar saçma görünmektedir. Bu nedenle toplum vahşileşmektedir.

Vahşi bir ormanda yaşamak istemiyorsak, davranışlarımızı değiştirmeliyiz. İyi bir vatandaşın uygun olduğu zaman işbirliği yapan biri olduğu, birilerinden alma konusunda başarılı biri olmadığı mesajını göndermeye başlamalıyız. Umarım ki, Özgür Yazılım Hareketi buna katkıda bulunacaktır: En azından bir alanda, vahşi orman yerine, gönüllü işbirliğini yüreklendiren ve bunu esas alarak çalışan daha etkin bir sistemle bunu elde edeceğiz.

- 8 Jim Bakker, 1980'lerde Heritage USA, PTL ve Inspirational Network gibi dini gruplar için televizyon üzerinden milyonlarca dolar topladı. PTL'deki finansman sağlama çalışmalarındaki posta ve telgraf sahtekarlığından suçlu bulundu ve federal hapishanede kırk-beş yıl hapse mahkum oldu.
- 9 Ivan Boesky, 1980'lerde yasal olmayan ve kendisine ayrıcalık tanıyan borsa işlemleri nedeniyle hapis cezasına çarptırıldı ve \$ 100 milyon ceza aldı. Bir keresinde şu sözü ile ünlü olmuştu: "Açgözlülük iyidir. Bilmenizi isterim ki açgözlülük sağlıklıdır. Açgözlü olup kendiniz hakkında iyi hissedebilirsiniz."
- 10 1980'lerde Exxon Valdez, Alaska kıyılarına dünyadaki en yüksek miktarda petrolün dökülmesine neden oldu. Cezalar ve temizleme ücretleri onlara \$1 milyar'a mal oldu.

19. İnternet Çağında Telif Hakkı ve Küreselleşme

Giriş

David Thorburn, moderatör: Bugünkü konuşmacımız, Richard Stallman, bilgisayar dünyasında efsanevi bir şahsiyettir ve kürsüyü onunla paylaşmak için muhatap bulma çalışmalarındaki tecrübem öğreticiydi. Seçkin bir MIT profesörü bana, Stallman'ın Kutsal Kitaba ait (bir çeşit Eski Vasiyetname anekdot-dersindeki) bir hikayedeki karizmatik bir şahsiyet olarak anlaşılması gerektiğini söylemişti.

“Bir Musa ya da Yeremya, daha çok bir Yeremya hayal edin” dedi. Ben de ona:

“Evet, bu çok hayranlık duyulacak bir şey. Kulağa harika geliyor. Dünyaya yaptığı katkı bana oldukça önemli geliyor. O zaman sahneyi onunla paylaşma konusunda niçin isteksizsin?”

Cevabı şu şekildeydi:

“Yeremya ya da Musa gibi, beni kolayca yenecektir. Onunla aynı panelde bulunmayacağım ama hepimize gerçekten de yardım etmiş olan dünyadaki yaşayan beş kişinin isimlerini soracak olursan, Richard Stallman onlardan biri olurdu.”

Konuşma

Konunun ne olduğunun açık olmaması durumunda, bu forumun niçin internet yayını şeklinde olmasını reddettiğimi açıklayarak başlayayım: İnternet yayını için kullandıkları yazılım, kullanıcının yayını almak için belirli yazılımları indirmesini gerektirmektedir. Söz konusu yazılım özgür yazılım değildir. Sıfır fiyatta sahiptir ancak yalnızca çalıştırılabilir formdadır, başka bir deyişle, gizemli bir sayı dizisinden ibarettir.

Ne yaptığı gizlidir. Bu yazılımı çalıştıramazsınız, değiştiremezsiniz ve kesin-

Aşağıdaki yazı, 19 Nisan 2001 tarihli Haberleşme Forumunda MIT'de verilen bir konuşmanın düzenlenmiş bir yazısıdır. Bu yazı Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

likle kendi değiştirilmiş sürümünüzü yayınlamazsınız. Ve bunlar, “özgür yazılımın” tanımı için önemli özgürlükler arasındadır.

Bu nedende, özgür yazılım için dürüst bir savunucu olacaksam, konuşmalar yapıp daha sonra özgür olmayan yazılımı kullanmaları için insanlara baskı yapamam. Kendi sunduğum gerekçeleri baltalıyor olurum. İlkelerimi ciddi bir şekilde ele aldığımı göstermezsem, başka hiç kimsenin bunları ciddi bir şekilde ele almasını bekleyemem.

Ancak, bu konuşma özgür yazılım hakkında değildir. Yıllarca Özgür Yazılım Hareketi üzerinde çalıştıktan ve insanlar GNU işletim sisteminin bazı parçalarını kullanmaya başladıktan sonra, insanların bana şu soruyu sormaya başladığı konuşmaları yapmak için davet edilmeye başladım: “Yazılım kullanıcıları için olan fikirler nasıl diğer şeylere için de genelleştirilir?”

Ve tabii ki, insanlar şu gibi aptalca soruları da sordular: “Donanım da özgür olmalı mıdır?” “Bu mikrofon da özgür olmalı mıdır?”

Bu ne anlama gelmektedir? Bu, kopyalama ve değiştirme hakkına sahip olmanız gerektiği anlamına mı gelmektedir? Değiştirme söz konusu olduğunda, mikrofonu satın alırsanız, kimse değiştirmenize engel olmayacaktır. Kopyalama söz konusu olduğunda, mikrofon zaten kopyalanabilir bir şey değildir. Star Trek filminin dışında, bu gibi şeyler gerçek hayatta olamaz. Belki bir gün, nano-teknik analizörler ve assembler’lar var olacaktır ve fiziksel bir nesnenin kopyalanması mümkün olacaktır ve o zaman bu gibi fiziksel nesnelerin kopyalanıp kopyalanmaması hususu önemli olmaya başlayacaktır. İnsanların gıdaları kopyalamasını engellemeye çalışan tarım işi yapan firmaları göreceksiniz ve bu teknolojik özellik var olacak olursa, bu, büyük bir politik konu olacaktır. Bunun olup olmayacağını bilmiyorum; bu, yalnızca şu andaki bir tahmindir.

Ancak diğer bilgi tipleri için, bu konu genişletilebilir çünkü bir bilgisayarda saklanabilen her türlü bilgi kopyalanabilir ve değiştirilebilir. Bu nedenle, özgür yazılımın etik hususları ve kullanıcıların yazılımı kopyalama ve değiştirme hakkı hususları, yayınlanan diğer bilgi tiplerine ilişkin sorularla aynıdır. Örneğin, kişisel bilgiler gibi özel bilgiler hakkında konuşmuyorum, bu gibi bilgilerin kamuya hiçbir zaman açılmaması gerekir. Gizli tutulması gerekmeyen yayınlanan şeylerin kopyalarına sahip olmasını durumunda sahip olmanız gereken haklardan bahsediyorum.

Telif Hakkının Tarihi

Konu üzerindeki fikirlerimi açıklamak için, bilginin dağıtılmasının ve telif hakkının tarihini özetlemek istiyorum. Eski dünyada, kitaplar kalemle ve elle yazılmaktaydı ve okuma yazmayı bilen herkes mümkün olduğunca bu kitapları kopyalayabiliyorlardı. Bunu tüm gün yapan birileri, bu konuda daha iyi ol-

mayı bir şekilde öğrenirdi ancak diğerleri ile aralarında devasa bir fark yoktu. Kopyalar her bir kerede bir tane yapıldığı için, büyük bir ekonomik ölçek yoktu. On tane kopyanın hazırlanması bir tane kopyanın hazırlanmasının on katı zaman alıyordu. Ayrıca bir merkezileştirme zorlaması da yoktu, bir kitap herhangi bir yerde kopyalanabilirdi.

Bu teknolojidenden dolayı, kopyaların birbiriyle tamamen aynı olması zorunlu olmadığı için, eski dünyada, bir kitabın kopyalanması ile yazılması arasında aynı toplam fark yoktu. Arada anlamlı olan şeyler vardır. Yazarın fikrini anlıyorlardı, örneğin bu oyunun Sofokles tarafından yazılmış olduğunu biliyorlardı ancak bir kitabın yazılmasıyla kopyalanması arasında yapabileceğiniz başka yararlı şeyler vardı. Örneğin, bir kitabın bir parçasını kopyalayıp daha sonra bazı yeni sözcükler ve daha sonra bazı yeni sözcükler yazabiliyordunuz. Bu “bir yorum yazılması” olarak adlandırılmaktaydı. Bu yaygın bir şeydi ve bu yorumlar takdir görüyordu.

Bir kitaptan bir pasaj kopyalayıp daha sonra bazı başka sözcükler yazıp ve başka bir kitaptan bir pasaj kopyalayıp ve daha sonra biraz daha bir şeyler yazıp kopyalama yapabiliydiniz, böylece kısa ve detaylı bir özet oluşturabiliydiniz. Kısa ve detaylı özetler çok da yararlıydı. Kaybolan bazı çalışmalar vardır ancak diğer kitaplarda bu kitapların alıntıları mevcuttur, bu kitaplar orijinalden daha popüler olmuştur. Belki de bunun nedeni en ilginç kısımların alınmasıdır. İnsanlar bunların çok sayıda kopyasını oluşturmuştur ancak orijinali kopyalamakla uğraşmamışlardır çünkü orijinali yeterince ilginç değildir.

Şimdiye kadar anlatabildiklerimle, eski dünyada telif hakkı diye bir şey yoktu. Bir kitabı kopyalamak isteyen herkes, kitabı kopyalayabiliyordu. Daha sonra, matbaacılık gelişti ve kitaplar matbaada kopyalanmaya başlandı. Öyleyse, matbaa tipi kopyalama, yalnızca kopyalamanın kolaylaşmasındaki niceliksel bir gelişme değildi. Farklı kopyalama çeşitlerini farklı bir şekilde etkiledi çünkü ekonomik açıdan gelişme sağladı. Yazıyı ayarlamak büyük bir çalışmada ve sayfanın özdeş kopyalarını oluşturmak daha kolay bir çalışmaydı. Sonuçta kitapların kopyalanması merkezileşmiş, büyük hacimli bir üretim çalışması haline gelmiştir. Belirli herhangi bir kitabın kopyaları genellikle yalnızca birkaç yerde yapılmaktaydı.

Bu ayrıca sıradan okuyucuların kitapları etkin bir şekilde kopyalamadığı anlamına da gelmekteydi, eğer bir matbaaya sahipseniz bunu yapabiliydiniz. Bu nedenle bu, endüstriyel bir eylemdi.

Matbaanın ilk birkaç yüzyılında, baskılı kitaplar elle kopyalamanın yerine tamamen geçmemiştir. Elle kopyalanan kitaplar hala yapılmaktaydı, bazen zengin insanlar ve bazen de fakir insanlar tarafından bu yapılmaktaydı. Zengin insanlar bunu yapmaktaydı çünkü özellikle çok güzel olan bir kopyayla ne

kadar zengin olduklarını göstereceklerdi ve fakir insanlar bunu yapmaktaydı çünkü baskılı bir kopyayı alacak kadar paraları yoktu ancak elle kopyalama yapacak kadar vakitleri vardı. Şarkıda da söylendiği gibi, “Tek sahip olduğunuz şey vakitse, vakit nakit değildir.”

Bu nedenle, elle kopyalama belirli bir dereceye kadar hala yapılmaktaydı. Ancak 1800’li yıllarda baskılı kitaplar, okuyazar fakir insanların bile satın alabilecekleri kadar ucuzladı.

Böylelikle telif hakkı matbaayla birlikte gelişti ve matbaa teknolojisiyle endüstriyel düzenin etkisine sahip oldu. Okuyucuların yapabileceklerini kısıtlamadı; yayıncıları ve yazarları kısıtladı. İngiltere’deki telif hakkı başlangıçta bir sansür biçimindeydi. Kitabı yayınlamak için hükümetten izin almanız gerekiyordu. Ancak zamanla bu fikir değişti. A.B.D. Anayasası zamanında, insanlar, farklı bir telif hakkı amacı fikrine ulaştı ve zannediyorum ki, bu fikir İngiltere’de de kabul gördü.

A.B.D. Anayasası için, yazarların bir telif hakkı ile yetkilendirilmesi önerildi, bu, kitaplarının kopyalanması üzerindeki bir tekeldi. Bu öneri reddedildi. Bunun yerine çok daha farklı bir öneri benimsendi, bu öneri şuydu: ilerlemenin devam etmesi için, Kongre, bu tekelleri yaratacak bir telif hakkı sistemi kurabilirdi. Bu nedenle A.B.D. anayasasına göre tekeller, sahiplerinin iyiliği için değil, bilimin ilerlemesi için varlardı. Tekeller, halka hizmet eden bir şeyler yapma yönünde davranışlarını iyileştirmeleri için yazarlara verildi.

Yani amaç, insanların okuyabilmesi için daha fazla kitabın yazılması ve basılmasıydı. Ve bu telif hakkının edebi etkinliği artırmaya ve bilimsel alanda ve diğer alanlardaki yazıların artmasına katkıda bulunduğuna ve toplumun da bundan bir şeyler öğrendiğine inanıldı. Hizmet edilecek olan amaç da budur. Özel tekellerin oluşturulması yalnızca bir amaca ilişkin bir araçtır ve bu nihai hedef halka ilişkin bir hedeftir.

Matbaa çağındaki telif hakkı temelde zararsızdı çünkü bu, endüstriyel bir düzenlemeydi. Telif hakkı o zamanlar yalnızca yayıncıların ve yazarların etkinliklerini kısıtlamaktaydı. Katı bir anlamda, bir bakıma elle kitapları kopyalayan fakir insanlar da telif hakkını çiğniyorlardı. Ancak hiç kimse hiçbir zaman telif hakkını onlara dayatmamıştı çünkü telif hakkı endüstriyel bir düzenleme olarak anlaşılmaktaydı¹.

Matbaa çağındaki telif hakkının uygulanması da kolaydı, çünkü telif hakkı yayıncı ve yayıncıların var olduğu zamanlarda uygulanmalıydı ve yapı olarak yayıncılar, kendilerini görünür hale getirirler. Kitap satıyorsanız, insanlara kitapları nereden alabileceklerini söylemeniz gereklidir. Telif hakkını dayatmak için, herkesin evine girmeniz gerekmez.

1 Orijinal yasalar, yalnızca yayıncılık ve matbaa hakkında konuşmaktaydı. Elle kopyalama tamamen düzensizdi, bu, büyük ihtimalle düzenlemenin endüstriyi hedef almasından kaynaklanmaktaydı.

Son olarak, telif hakkı söz konusu bu bağlamda yararlı bir sistem olmuş olabilir. A.B.D.'deki çok bilgili kimseler tarafından telif hakkı bir ticaret olarak görülmektedir, halkla yayıncılar arasındaki bir pazarlıktır. Kamu, kopyalamak için doğal haklarından bazılarını verir ve bu alışverişin sonunda, çıkarı, daha fazla sayıda kitabın yazılması ve yayınlanması olur.

Şimdi, bu avantajlı bir alışveriş midir? Kamu kopyalama yapamadığı için, bu yalnızca matbaalarda etkin bir şekilde yapıldığından dolayı ve birçok insanın kendi matbaası olmadığından dolayı, bunların sonucunda, kamu, uygulamadığı bir özgürlüğü feda etmektedir, bu özgürlüğün pratikte bir değeri yoktur. Hayatınız için bir yan ürün olan bir şeye sahipseniz ve bu şey yararlıysa ve bu şeyi herhangi bir değere sahip olan başka bir şeyle değiştirme imkanı varsa, o zaman kazanmaktasınızdır. Bu, telif hakkının o zamanlar avantajlı bir ticaret olabilmesinin nedenidir.

Ancak bu bağlam değişmektedir ve bu telif hakkına ilişkin etik değerlendirmemizi değiştirmelidir. Şimdi, etiğin temel ilkeleri, teknolojideki ilerlemelerle değişmemektedir; bu gibi beklenmedik durumlarla değiştirilmeyecek kadar temeldirler. Ancak herhangi bir belirli soru hakkındaki kararımız, mevcut alternatiflerin sonuçlarıyla ilgilidir ve bağlam değiştiğinde, belirli bir tercihin sonuçları değişebilir. Telif hakkı kanunu alanında da bu durum gerçekleşmektedir çünkü matbaa çağı sona ermektedir, artık yavaş yavaş bilgisayar ağlarının çağı gelmektedir.

Bilgisayar ağları ve dijital bilgi teknolojisi bizi eski dünya gibi bir dünyaya doğru götürmektedir, eski dünyada bilgiyi okuyabilen ve kullanabilen herkes aynı zamanda kopyalayabiliyordu ve herkes gibi kolayca kopyalarını oluşturabiliyordu. Günümüzde oluşturulan kopyalar mükemmel kopyalardır ve bunlar, başka herhangi birinin yapabileceği kadar iyi kopyalardır. Böylece merkezileşme ve matbaa ile devreye giren ekonomi ölçeği ve benzer teknolojiler artık devam etmeyecektir.

Bu değişen bağlam, telif hakkı kanununun çalışma şeklini değiştirmektedir. Gördüğümüz gibi, telif hakkı kanunu artık endüstriyel bir düzenleme olarak işlev görmemektedir; artık kamu üzerinde kötü bir kısıtlayıcı etkisi vardır. Telif hakkı, yazarların çıkarlarını korumak için yayıncılar üzerinde bir kısıtlamaydı. Şimdi ise, pratik amaçlar için, yayıncıların çıkarlarını korumak için kamu üzerindeki bir kısıtlamadır. Eskiden halkı kısıtlamamaktaydı. Şimdi ise [günümüzde] bu doğru değildir. Bir bilgisayarınız varsa, yayıncılar, sizi, onların en yüksek önceliğine göre kısıtlamaktadır. Telif hakkının dayatılması kolaydı çünkü telif hakkı yayıncılar üzerindeki bir kısıtlamaydı ve yayıncıların bulunması kolaydı ve ne yayınladıkları kolayca görülebilmekteydi. Şimdi ise, telif hakkı her biriniz ve hepimiz için bir kısıtlamadır. Telif hakkının dayatılması, gözetim, zorla denetim ve ciddi cezalandırmaları gerektirmektedir ve A.B.D.'de ve diğer ülkelerde bunlara ilişkin yasaların çıkarıldığını görmekteyiz.

Telif hakkı halkın yaptığı avantajlı bir alışverişti çünkü kamu, yaşayamadığı özgürlükleri feda etmekteydi. Ancak şimdi kamu bu özgürlükleri yaşayabilmektedir. Size hiçbir yararı olmayan bir yan ürün üretmekte olsaydınız ve bu ürünü satsaydınız ve daha sonra aniden, bu ürün için bir kullanım alanı keşfetseydiniz ne yapardınız? Gerçekte bu ürünü harcayabilir, kullanabilirsiniz. Ne yaparsınız? Hepsini alışverişte kullanmazsınız; birazını elinizde tutarsınız. Ve halkın doğal olarak yapmak istediği şey de budur. Tercihini duyurabilme şansına sahip olduğunda, halkın yaptığı da budur; bu özgürlüğün bir kısmını saklar ve bir kısmını da kullanır. Napster buna ilişkin büyük bir örnektir, kamu, vazgeçmek yerine kopyalama özgürlüğünü uygulamaya karar vermiştir. Telif hakkı kanununun günümüzün şartlarına uyum sağlamasını sağlamak için yapacağımız en doğal şey, telif hakkı sahiplerinin aldığı telif hakkı gücünü azaltmaktır: kamu üzerine getirdikleri kısıtlamaların miktarını azaltmak ve halkın sahip olduğu özgürlüğü artırmaktır.

Ancak yayıncıların yapmak istediği şey bu değildir. Yapmak istedikleri, bunun tam olarak zıddıdır. Yayıncılar, bilginin tüm kullanımının kontrollerinde kalabildiği noktaya kadar telif hakkı güçlerini artırmak istemektedir. Bu, telif hakkı gücünde örneği görülmemiş bir artış sağlayan kanunlara neden olmuştur. Matbaa zamanında halkın sahip olduğu özgürlükler alınmaktadır.

Örneğin, e-kiaplara bakalım. E-kiaplar hakkında güçlükle kaçınabileceğiniz çokça aldatmaca vardır. Brezilya'ya gidiyor olduğum bir uçuş sırasında uçaktaki bir dergide, 10 ya da 20 yıl sonra hepimizin e-kiaplara geçeceğine dair bir makale vardı. Açık bir şekilde, bu tip bir kampanya, bunun için yatırım yapan biri tarafından yapılmaktadır. Bunu niçin yapıyorlar? Bildiğinizi zannediyorum. Bunun nedeni, e-kiapların, baskılı kiapların okuyucularının geçmişte ve hala sahip oldukları özgürlüklerin bazılarını alma olasılığına sahip olmasıdır, bu özgürlükler, örneğin, kitabınızı bir arkadaşınıza ödünç verme özgürlüğü, halk kütüphanesinden kitap alma özgürlüğü ya da kullanılmış kitap satma özgürlüğü ya da söz konusu belirli kitabı kimin aldığına ilişkin veri tabanında bir kayıt bırakmaksızın bir kopyayı satın alma özgürlüğü. Ve belki de bir kitabı iki defa okuma özgürlüğü.

Bunlar, yayıncıların almak istedikleri özgürlüklerdir ancak bunu baskılı kiaplar için yapamazlar çünkü bu çok açık bir şekilde hak gaspı olacak ve bir kamu muhalefetine neden olacaktır. Bu nedenle doğrudan olmayan bir strateji bulmuşlardır. İlk olarak, hiçbir e-kiapın olmadığı durumda, e-kiaplar için bu özgürlüklerin alınmasına ilişkin kanunları elde ederler; bu nedenle hiçbir tartışma yoktur. E-kiapların özgürlüklerine alışmış ve onları savunacak olan eski kullanıcıları yoktur. Bunu, 1998 yılındaki Dijital Milenyum Telif Hakkı Hareketi ile elde ettiler. Daha sonra e-kiapları devreye soktular ve yavaş yavaş herkesin baskılı kiaplardan e-kiaplara geçmesini sağladılar ve sonuç-

ta, okuyucular, farkına varmadan ve kaybetmemek için savaşmadan bu özgürlükleri kaybettiler.

İnsanların özgürlüğünü ellerinden almak için aynı zamanda benzer çabaların diğer yayın tiplerinde de olduğunu görmekteyiz. Örneğin, DVD'ler sır olan, sır olması planlanan, şifreli biçimde yayınlanmaktadır, böylece player üzerinde belirli kısıtlamaları oluşturmak için bir sözleşme imzaladıysanız, bir DVD player yapabilirsiniz, sonuçta kamu, yasal haklarını bile kullanmaktan tamamen mahrum edilmektedir. Bu durum karşısında, Avrupa'daki birkaç zeki yazılımcı, DVD'lerin biçimini anlamış ve DVD okuyabilen bir özgür yazılım paketi yazmıştır². Bu, satın almış olduğunuz DVD'yi seyretmek için GNU/Linux işletim sisteminin üstünde özgür bir yazılımın kullanılmasını mümkün kılmıştır, bu yapılması tamamen yasal olan bir şeydir. Bunu özgür yazılım kullanarak yapabilirsiniz.

Ancak film şirketleri bu duruma karşı çıkmış ve mahkemeye gitmiştir. Film şirketlerinin çılgın bir bilim adamının olduğu ve birilerinin "Ama Doktor, İnsanların bilmemesi gereken bazı şeyler var" dediği çok sayıda filmi gördünüz. Kendi filmlerini çok fazla seyretmiş olmalı ki DVD'lerin biçimlerinin insanların bilmemesi gereken bir şey olduğuna inanmaktadırlar. Ve DVD'lerin oynatılmasına ilişkin yazılımın sansürü için resmi bir karar elde ettiler. Bu bilginin yasal olarak ulaşılabilir olduğu A.B.D.'nin dışındaki siteye link kurulması bile yasaklanmıştır. Bu resmi karara karşı yüksek mahkemeye başvurulmuştur. Söz konusu yüksek mahkemede mahkeme dostu bir dava özeti imzaladım, gururla söyleyebilirim ki, söz konusu savaşta oldukça küçük bir rolüm var.

A.B.D. hükümeti doğrudan diğer tarafa müdahale etmiştir. Bu, Dijital Milenyum Telif Hakkı Hareketi'nin ilk sırada geçtiğini göz önüne aldığımızda şaşırtıcı değildir. Bunun nedeni, A.B.D.'deki seçim kampanyalarının finans sistemidir, bu sistem, adayların seçilmeden önce şirketler tarafından satın alındıkları yasal bir rüşvet sistemidir. Ve tabi ki, sahiplerinin kim olduğunu bilmektedirler, kimin için çalıştıklarını ve şirkete daha fazla güç sağlamak için kanunları kime yönelik yaptıklarını bilmektedirler.

Söz konusu savaşta neler olacağını bilmiyoruz. Bu arada, Avustralya benzer bir kanunu yürürlüğe koymuştur ve Avrupa, bir tanesini kabul etmek üzeredir; bu nedenle, plan, dünya üzerinde bu bilginin insanlara sunulabildiği bir yer bırakmamaktır. Ancak A.B.D. yayınlanmış olan bilginin dağıtılmasının önlenmesi çalışmalarında dünya lideri olmayı sürdürmektedir.

Ancak, A.B.D. bunun öncülüğünü yapan ilk ülke değildir. Sovyetler Birliği, bu hususu çok önemli olarak görmüştür. Orada, izinsiz kopyalama ve yeniden dağıtım Samizdat (çn. yasadıışı, yeraltı basın) olarak biliniyordu ve bunu

² Şimdi bu gibi birçok paket mevcuttur; ilki "DeCSS" olarak adlandırılmaktadır

bastırmak için, bir düzine yöntem geliştirdiler: İlk olarak, yasak kopyalamayı önlemek için insanların neyi kopyaladıklarını kontrol etmek amacıyla her bir kopyalama cihazı parçasını izleyen nöbetçiler mevcuttu. İkinci olarak, yasak kopyalamayı yapan herkes için ciddi cezalar vardı, örneğin yasak kopyalama yapanları Sibiryaya gönderilebilirdiniz. Üçüncü yöntem muhbirliğe yönelmek, herkesin komşularını ve işbirliği yaptıkları insanları bilgi polisine ihbar etmesini istemektir. Dördüncü olarak, sorumluluk verme yöntemi: "Sen! Sen şu grubu izleyeceksin! Herhangi birini yasak kopyalama yaparken yakalarsam, hapse gideceksin. Bu yüzden onları iyi izle." Ve beşinci olarak, çocuklukta başlayan, bu yasak kopyalamayı yapmanın insanlık için korkunç bir düşmanlık olduğunu anlatan propaganda.

A.B.D. bu önlemlerin tümünü şimdi kullanmaktadır. İlk olarak, nöbetçiler kopyalama cihazlarını izlemektedir. Kopyalama mağazalarında, kopyaladığınızı şeyi kontrol eden nöbetçiler mevcuttur. Ancak bilgisayarınızda neyi kopyaladığınızı izleyen nöbetçi insanlar pahalıya mal olmaktadır; işçilik pahalıdır. Bu nedenle robot nöbetçileri kullanılmaktadır. Bu, Dijital Milenyum Telif Hakkı Hareketi'nin hedefidir. Bu yazılım bilgisayarınıza girer; belirli verilere erişmenizin tek yolu budur ve kopyalama yapmanızı önler.

Şimdi bu yazılımı her hard diske sokmak için bir plan mevcuttur, böylece bir takım internete bağlı sunuculardan izin almadan erişemeyeceğiniz bazı dosyalar hard diskinizde mevcut olacaktır. Ve bu yazılımı atlamak ve hatta diğer insanlara nasıl atlatılacağını açıklamak bile bir suç teşkil etmektedir.

İkinci olarak ciddi cezalar mevcuttur. Birkaç yıl öncesine kadar, bir şeylerin kopyasını yaptıysanız ve yalnızca yararlı olmak adına bu kopyaları arkadaşlarınıza verdiyseniz, bu bir suç değildi; A.B.D.'de bu hiçbir zaman bir suç olmamıştı. Daha sonra bunu ağır bir suç yaptılar, komşunuzla paylaşım yaptığınız için yıllarca hapse girebilirsiniz.

Üçüncü olarak muhbirler mevcuttur. Televizyondaki ve Boston metrosundaki reklamlarda görmüş olabilirsiniz, bu reklamlarda, çalışma arkadaşlarınızı istihbarat polisine gammazlamanız istenmektedir, bu istihbarat polisi resmi olarak Yazılım Yayıncıları Birliği şeklinde adlandırılmaktadır.

Ve dördüncü olarak, toplu sorumluluk mevcuttur. A.B.D.'de, internet hizmet sağlayıcıları yükümlülük altına alınarak bu gerçekleştirilmektedir, müşterilerinin yolladığı her şeyden yasal olarak sorumlu hale gelmişlerdir. Her zaman sorumlu tutulmaktan kurtulmalarının tek yolu, bir şikayetten sonra iki hafta içinde bilgiyi kaldırmak ya da bağlantıyı kesmek için değişmez bir prosedür sahibi olmalarıdır. Yalnızca birkaç gün önce, bazı kötü politikalarından dolayı Citibank'ı eleştiren bir muhalif sitenin erişiminin kesildiğini duydum. Şimdilerde, mahkemelerle uğraşmak yerine yalnızca sitenizin bağlantısı kesilmektedir.

Ve son olarak, çocukluktan başlayan propaganda mevcuttur. Bu, “korsan” sözcüğünün kullanım amacıdır. Birkaç yıl öncesini düşünürseniz, “korsan”, yazarına ücret ödemeyen yayıncılara verilen isimdi. Ancak şimdi, tanım tamamen tersine döndü. Şimdi bu sözcük, yayıncının kontrolünden kaçan vatandaşlar için kullanılmaktadır. Ancak insanlığa düşman olan bir kimsenin bu yasak kopyalamayı yapacağını insanlara inandırmak için kullanılmaktadır. “Komşunuzla paylaşmak bir gemiye saldırmanın ahlaken eş değeridir.” Umarım ki, siz de böyle düşünmüyorsunuzdur ve düşünmüyorsanız, kelimeyi bu şekilde kullanmayı reddedersiniz.

Yayıncılar kanunların kendilerine daha fazla güç sağlamasını istemektedir. İlave olarak, yayıncılar, telif hakkının süresini de uzatmaya çalışmaktadır. A.B.D. Anayasası, telif hakkının belirli bir süreye sahip olması gerektiğini söylemektedir ancak yayıncılar telif hakkının sonsuza kadar sürmesini istemektedir. Buna rağmen, anayasal bir değişikliğin sağlanması zor olacaktır, bu nedenle, aynı sonucu sağlayan daha kolay bir yol bulmuşlardır. Her 20 yılda bir, önceki yayınları kapsayacak şekilde telif hakkını 20 yıl uzatırlar. Dolayısıyla sonuç, herhangi belirli bir zamanda, telif hakkının nominal olarak belirli bir periyot boyunca sürmesi ve belirli bir telif hakkının bir gün sona ermesidir. Ancak bu sona erme zamanına hiçbir zaman ulaşamayacaktır çünkü her 20 yılda bir telif hakkı 20 yıl uzatılacaktır; bu nedenle hiçbir çalışma yeniden halka sunulmayacaktır. Bu, “taksit planında kalıcı telif hakkı” olarak adlandırılmıştır.

Telif hakkını 20 yıl uzatan 1998 yılındaki kanun “Mickey Mouse Telif Hakkı Uzatma Hareketi”³ olarak bilinmektedir çünkü bu kanunun ana sponsorlarından biri de Disney’dir. Disney, Mickey Mouse üzerindeki telif hakkının sona ereceğini fark etmiştir ve telif hakkından çok para kazandıkları için, bunun meydana gelmesini istememiştir.

Küreselleşme

Aslında bu konuşmanın orijinal başlığı, “Telif Hakkı ve Küreselleşme” olmalıdır. Küreselleşmeye bakacak olursanız, göreceğiniz şey, küreselleşmenin ekonomik etkinlik ya da gerçekte kanunlara ve politikalara göre şirketlere güç kazandırmak için tasarlanmış özgür-ticaret anlaşmaları adına gerçekleştirilen bazı politikalar tarafından gerçekleştirildiğidir. Bunlar, gerçekten de özgür ticaret hakkında değildir. Bunlar, gücün aktarılması hakkındadır: Kanunlara karar vermek için herhangi bir ülkenin, kendi çıkarlarını aklı yatkın bir şekilde değerlendirebilen vatandaşlarından gücün alınması ve bu gücün bu vatandaşların çıkarlarını düşünmeyen işlere verilmesi hakkındadır.

Görüşlerine göre, demokrasi problemdir ve bu anlaşmalar, problemi sona er-

3 Resmi adı “Sonny Bono Telif Hakkı Süre Uzatma Hareketi”dir.

dirmek için planlanmıştır. Örneğin, NAFTA⁴, şirketler başka bir ülkenin hükümetinin şirketlerinin karlarına zarar verdiğini düşündükleri bir kanunda kurtulmak için onlara dava açmasına izin veren hükümler içeriyor. Böylelikle yabancı firmalar, ülkenin vatandaşlarından daha fazla güce sahiptir.

Bunun NAFTA'nın ötesine uzanması için girişimler mevcuttur. Örneğin, bu ilkeyi, Güney Amerika'daki ve Karayiplerdeki tüm ülkelere genişletmek Amerika'nın özgür ticaret alanının hedeflerinden biridir ve çok uluslu bir ticari anlaşma, bunu tüm dünyaya yaymayı hedeflemektedir.

1990'larda gördüğümüz bir şey, bu anlaşmaların dünya genelinde, daha güçlü ve kısıtlayıcı şekillerde telif hakkını dayatmaya başlaması olmuştur. Bu anlaşmalar, özgür ticaret anlaşmaları değildir. Bunlar gerçekte, özgür ticareti ortadan kaldırmak için, şirketlere dünyadaki ticaret üzerinde kontrol yetkisi veren anlaşmalardır.

A.B.D. 1800'lerde gelişmekte olan bir ülke iken, yabancı telif haklarını tanımadı. Bu, dikkatli bir şekilde varılan akıllıca bir karardı. A.B.D.'nin yabancı telif haklarını tanımamasının dezavantajlı bir şey olduğu, paranın dışarı gideceği ve iyi bir sonuç vermeyeceği bilinmekteydi.

Aynı mantık bugün gelişmekte olan ülkeler için de geçerlidir ancak A.B.D. bu ülkeleri kendi çıkarlarının aksine hareket etmeleri için zorlayacak yeterli güce sahiptir. Aslında, bu bağlamda ülkelerin çıkarlarının konuşulması bir hatadır. Nitekim toplumun kazancını her bir kişinin kendi zenginliğini toplayarak değerlendiren hileli düşünceli eminim hepiniz duymuşsunuzdur. Çalışan Amerikalılar \$1 milyar kaybetse ve Bill Gates \$2 milyar kazansa, genel olarak Amerikalılar daha iyi duruma mı gelir? Bu Amerika için iyi olur mu? Toplama bakarsanız, bu iyiymiş gibi görünmektedir. Ancak, bu örnek gerçekten de değerlendirme için toplama bakmanın hatalı bir yol olduğunu göstermektedir çünkü Bill Gates gerçekte \$2 milyara daha ihtiyaç duymamaktadır ancak diğer insanlar için \$1 milyarlık bir kayıp kötü olabilir. Bu ticaret anlaşmalarının herhangi biri hakkındaki bir açıklamada, insanların şu ya da bu ülkenin kazancı hakkında konuştuğunu duyduğunuzda, her bir ülkede yaptıkları şey, herkesin gelirini toplamaktır. Zengin insanlar ve fakir insanların gelirleri toplanmaktadır. Bu nedenle, aslında bu hileli mantığı orada da uygulamak ve bunun zenginliğin ülke içindeki dağılıma etkisini ve bu anlaşmanın bunu A.B.D.'de olduğu gibi daha da kötüye götürüp götürmeyeceğini görmezken gelmek için bir bahanedir.

Yani dünya genelinde telif hakkının zorlanması ile A.B.D.'nin çıkarlarına gerçekten de hizmet edilmemektedir. Telif hakkının dayatılması belirli şirket sahiplerinin çıkarıdır, bu şirket sahiplerinin birçoğu A.B.D.'dedir ve bazıları da başka ülkelerdedir. Bu, herhangi bir anlamda halkın çıkarına değildir.

4 Kuzey Amerika Özgür Ticaret Anlaşması

Telif Hakkını Yeniden Düşünmek

Ama bunu yapmanın ne anlamı vardır? İfade edildiği şekliyle telif hakkının amacına inanıyorsak, örneğin, A.B.D. Anayasası'nda, ilerlemenin desteklenmesi gibi, internet çağında hangi akıllıca politikalar kullanılacaktır? Açık bir şekilde, artan telif hakkı gücünün yerine, halka, internetin ve dijital teknolojinin faydalarını kullanabilecekleri belirli bir özgürlük bölgesi sunmamız için, onları geri çekmemiz gereklidir. Ancak bu ne kadar ileri gitmelidir? Bu, ilginç bir sorudur çünkü telif hakkını toplamda mutlaka yürürlükten kaldırmamız gerektiğini düşünmüyorum. Her ne kadar telif hakları çok fazla özgürlüğü alıyor olsa da; daha fazla ilerleme için bazı özgürlüklerden vazgeçilmesi fikri belli seviyelerde hala avantajlı olabilir. Ancak, bunu akıllıca düşünmek için, fark etmemiz gereken ilk şey, bunu, tamamen tek biçimli hale getirmemiz için bir gerekçe olmamasıdır. Tüm çalışma tipleri için, aynı pazarlığın yapılması üzerinde ısrar etmek için bir neden yoktur.

Gerçekte zaten günümüzde durum bu şekilde değildir çünkü müzik için birçok istisnai durum mevcuttur. Müzik, telif hakkı kanunu altında çok farklı bir şekilde değerlendirilmektedir. Ancak tek biçimlilik üzerindeki keyfi ısrar, yayıncılar tarafından akıllı bir şekilde kullanılmaktadır. Yayıncılar, sıra dışı özel bir durumu alır ve söz konusu bu özel durumda, telif hakkına sahip olmanın avantajlı olacağı iddiasında bulunurlar. Daha sonra, tek biçimliliğin korunması için, her şey için şu kadar telif hakkının olması gerektiğini söylerler. Tabi ki, bu nedenle bu, daha çok, nadir bir özel durum olsa ve gerçekte toplamda çok önemli olmasa bile, en güçlü tezi kurabilecekleri özel durumu alırlar.

Ancak belki de söz konusu belirli bir özel durum için bu kadar çok telif hakkı olmalıdır. Satın aldığımız her şey için aynı ücreti ödemek zorunda değiliz. Yeni bir araba için bin dolar iyi bir pazarlık olabilir. Bir kap süt için ise bin dolar korkunç kötü bir pazarlıktır. Hayatın diğer alanlarında satın aldığınız her şey için özel bir fiyat ödemeyecektiniz. O zaman niçin burada ödüyorsunuz? Farklı iş tiplerine bakmamız gereklidir ve size bunu yapmanın bir yolunu önereceğim.

İlk iş kategorisi fonksiyonel iş kategorisidir, başka bir deyişle, kullanım amacı bir işi yaptırmak olan işleridir.

Bu, reçeteleri, bilgisayar programlarını, kılavuzları ve kitapları, sözlük ve ansiklopedi gibi referans çalışmaları içermektedir. Tüm bu fonksiyonel çalışmalar için meselenin, yazılım için olanlarla aynı olduğuna ve aynı sonuçların geçerli olduğuna inanmaktayım. İnsanlar, değiştirilmiş bir sürümün yayınlanması için bile özgürlüğe sahip olmalıdır çünkü fonksiyonel çalışmaların değiştirilmesi çok yararlıdır. İnsanların ihtiyaçları her zaman aynı değildir. Bu kitabı, yapılması gereken bir işi yapmak için yazarsam, yapmak istediğiniz bir işe ilişkin fikriniz farklı olabilir. Böylece sizin için iyi olanı yapmak için bu çalışma-

yı değiştirmek istersiniz. Bu noktada, sizinkilere benzer ihtiyaçları olan başka insanlar olabilir ve değiştirilmiş sürümünüz onlar için yararlı olabilir. Yemek pişirmeyi bilen herkes bunu bilmektedir ve yüzlerce yıldır bunu bilmektedir. Yemek tariflerinin kopyalarının hazırlanması ve bunların başka insanlara sunulması normaldir ve bir yemek tarifinin değiştirilmesi de normaldir. Yemek tarifini değiştirir ve arkadaşlarınız için yemek pişirirseniz ve yemekten zevk alırlarsa, size “Yemeğin tarifini verir misin?” diye sorarlar. O zaman sürümünüzü yazıp arkadaşlarınıza kopyaları verebilirsiniz. Bu, özgür yazılım topluluğunda yaptığımız şeyin aynısıdır.

Bu nedenle bu, işin bir kategorisidir.

İkinci iş kategorisi amacı, belirli insanların ne düşündüğünü söylemek olan çalışmalardır. Onların amacı, bu insanlar hakkında konuşmaktır. Bu, örneğin, yaşam öykülerini, fikrinsel yazıları, bilimsel makaleleri, alış ve satış tekliflerini, satış malı kataloglarını içermektedir. Bu çalışmaların temel noktası, birilerinin ne düşündüğünü, ne gördüğünü ya da neye inandığını söylemeleridir. Bunları değiştirmek, yazarları yanlış bir şekilde sunacaktır; bu nedenle bunların değiştirilmesi, sosyal açıdan yararlı bir eylem değildir. Bu nedenle, insanların yapmasına izin verilmesi gereken tek şey aynen kopyalamadır.

Sonraki soru şudur: İnsanların aynen ticari kopyalama yapma hakkı olmalı mıdır? Ya da ticari olmayan aynen kopyalama yeterli midir? Gördüğümüz gibi, bunlar, ayırt edebileceğimiz iki farklı eylemdir, böylece soruları da ayrı olarak değerlendirebiliriz, ticari olmayan aynen kopyalama yapma hakkı ve ticari aynen kopyalama yapma hakkı. Telif hakkının ticari aynen kopyalamayı kapsamaması ancak herkese ticari olmayan aynen kopyalama hakkının verilmesi iyi bir uzlaşma olabilir. Bu şekilde, değiştirilmiş tüm sürümlerde olduğu gibi, ticari aynen kopyalama üzerindeki telif hakkı, yalnızca yazarın değiştirilmiş bir sürümü onaylayabildiği, hangi dereceye kadar olursa olsun, bu çalışmaların yazılmasına destek olmak için şimdi sağladığıyla aynı geliri sağlayacaktır.

Ticari olmayan aynen kopyalamaya izin verilmesi, telif hakkının artık bundan sonra herkesin evine girmesinin gerekli olmadığı anlamına gelmektedir. Telif hakkı yeniden endüstriyel bir düzenleme haline gelir, dayatılması kolaydır ve problemsizdir, ağır cezaları ve dayatılması için muhbirleri gerektirmez. Bu nedenle, mevcut sistemin yararının çoğunu alır ve kötü tarafının çoğunu bırakırız.

Üçüncü iş kategorisi, estetik ya da eğlence işleridir, burada en önemli şey, çalışmanın incelenmesinin duyumsanmasıdır. Şimdi bu çalışmalar için, modifikasyon hususu çok zor bir husustur çünkü bir tarafta, bu çalışmaların bir sanatçının görüşünü yansıttığı fikri vardır ve bunları değiştirmek söz konusu görüşü bozmak etmektir. Diğer taraftan, toplumsal bilgi birikiminin mevcut olduğu gerçeği söz konusudur, burada, bir çalışmayı değiştiren insanlar, oldukça zengin olan bir sonuç üretir. Çalışma üreten sanatçılarınız olsa bile, önceki

çalışmalardan bir şeyler almak genelde çok yararlıdır. Shakespeare'in oyunlarından bazıları, başka bir oyundan alınmış bir hikayeyi kullanmıştır. Günümüzün telif hakkı kanunları o zamandan beri yürürlükte olsaydı, o zaman bu oyunlar yasa dışı olurdu. Estetik ya da sanatsal bir çalışmanın değiştirilmiş sürümlerinin yayınlanması konusunda ne yapmamız gerektiği zor bir sorudur ve bu problemi çözmek için, kategorinin ilave alt bölümlerine bakmamız gerekli olabilir. Örneğin, belki de bilgisayar oyun senaryoları bir şekilde değerlendirilmelidir; belki de herkes, bunların değiştirilmiş sürümlerini yayınlamakta özgür olmalıdır. Ama belki de, bir roman farklı bir şekilde değerlendirilmelidir; belki de bu yüzden, ticari yayınlar, asıl yazarla bir düzenleme yapılmasını gerektirmelidir.

Estetik çalışmaların ticari olarak yayınlanması telif hakkı tarafından kapsanırsa bu, günümüzdeki mevcut gelir akışının çoğunluğunun, şu anda mevcut sistem tarafından sınırlı bir ölçekte desteklenen (mevcut sistem çok kötü bir iş yapmaktadır) yazarlara ve müzisyenlere verilmesini sağlayacaktır. Bu nedenle bu durum, bu tip işlerde bulunan insanlara iltifatta bulunulduğu bir durummuş gibi mantıklı bir uzlaşma olabilir.

İnternet çağının başlamış olduğu bu çağa baktığımızda, geçişsel aşamayı atlarsak, yazarların çalışmaları için para kazanabilecekleri başka bir yolu gözümüzde canlandırabiliriz. Çalışmalarınız için para alabileceğiniz dijital bir para sisteminin olduğunu hayal edin. İnternet üzerinden başka birine para göndermenizi sağlayan dijital bir para sisteminin de olduğunu hayal edin; bu, örneğin, şifreleme gibi çeşitli yöntemler kullanılarak gerçekleştirilebilir. Ve bu estetik çalışmaların aynen kopyalamasına izin verildiğini hayal edin. Ancak bu çalışmalar, öyle bir şekilde yazılmıştır ki, birini seyrederken, okurken ya da oynatırken, ekranın bir köşesinde bir kutu ortaya çıkmakta ve "Yazara ya da müzisyene bir dolar göndermek için buraya tıklayın" yazısı ekranda görünmektedir. Ve bu yazı ekranda öylece durmaktadır; yolunuza çıkmaz; kenardadır. Sizi meşgul etmez ancak oradadır, size yazarları ve müzisyenleri desteklemenin iyi bir şey olduğunu söyler.

Okuduğunuz ya da dinlediğiniz çalışmayı severseniz, sonunda şunu diyebilirsiniz: "Bu insanlara neden bir dolar vermeyeyim ki? Yalnızca bir dolar. Bu nedir ki? Bir şey kaybetmiş olmam." Ve insanlar bir dolar göndermeye başlayacaktır. Bunun iyi yanı, kopyalamayı yazarların ya da müzisyenlerin dostu yapmasıdır. Birisi bir arkadaşına e-posta ile bir kopya gönderince, o arkadaş da bu kişilere bir dolar gönderebilir. Gönderilen şeyi gerçekten de severseniz, birden fazla kereler birer dolar gönderebilirsiniz ve bu miktarlar, sanatçının kitabını ya da CD'sini alırsanız sanatçının kazanacağından daha fazla olacaktır çünkü sanatçılar satıştan az kar etmektedirler. Yazarlar ve müzisyenler adına kamu üzerinde güç talep eden aynı yayıncılar, yazarlara ve müzisyenlere küçük bir kar oranı vermektedir.

Size Courtney Love'ın "Salon" dergisindeki yazısını okumanızı tavsiye ederim, bu yazı, müzisyenlere para ödemedi onların çalışmalarını kullanmayı planlayan korsanlar hakkındadır. Bu korsanlar, ortalama olarak müzisyenlere satış ücretlerinin % 4'ünü veren müzik şirketleridir. Tabi ki, çok başarılı müzisyenler daha fazla ücret alır. Çok başarılı müzisyenler büyük satış ücretlerinin % 4'ünden daha fazlasını alırlar, bu da, bir plak anlaşmasına sahip müzisyenlerin büyük çoğunluğunun küçük satış ücretlerinin % 4'ünden daha azını aldıkları anlamına gelmektedir.

Sistemin çalışması şu şekildedir: Müzik firması reklama para harcar ve bu masrafı, müzisyenlerin ilerlemesi için bir araç olarak değerlendirir, ancak müzisyen bunun yararını hiçbir zaman görmez. Bu nedenle bir CD satın aldığınızda, bu paranın belirli bir oranı müzisyene gidecek gibi görünmektedir ancak gerçekte gitmez. Gerçekte, bu para reklam giderlerine gider ve müzisyenler ancak çok başarılı oldukları zaman söz konusu paranın bir kısmına sahip olur.

Tabi ki, müzisyenler albüm sözleşmelerini, zengin ve başarılı olmuş müzisyenlerden biri olma umuduyla imzalar. Bu nedenle, aslında müzisyenleri çekmek için onlara bir piyango benzeri tuzak teklif edilmektedir. Müzikte iyi olsalar bile, bu tuzağı görme konusunda dikkatli ve mantıklı olamayabilirler. Bu nedenle anlaşmayı imzalarlar ve daha sonra kendileri için tek sağlanan şey reklamdır. Niçin onların halkın kısıtlanmasını esas alan ve satışı kolay olan kötü müziği bize sunan endüstriyel bir sistem ile değil de başka bir şekilde reklam yapmalarını sağlamıyoruz? Bunun yerine, dinleyicilerin, sevdikleri müzik topluluklarının müziklerini paylaşmasını doğal tepkisini dinlemiyoruz? Müzik çalarlarda müzisyenlere bir dolar göndermek için bu kutu ortaya çıkarsa, o zaman internet, müzisyenlere bu reklamı sağlayan mekanizma olabilir, bu da zaten kayıt sözleşmelerinden sağladıklarıyla aynı reklamdır.

Mevcut telif hakkı sistemi, müzisyenleri destekleme işini kötü bir şekilde yapmaktadır, bu tıpkı dünya ticaretinin Filipinler'deki ve Çin'deki yaşam standartlarını yükseltme çalışması gibi kötüdür. Herkesin çalışma şartları kötü olan bir işyerinde çalıştığı ve tüm ürünlerin, çalışma şartlarının kötü olduğu işyerlerinde yapıldığı bu "yatırım kuşakları"na sahipsiniz. Küreselleşme, deniz aşırı ülkelerdeki insanların yaşam standartlarını yükseltmenin etkin olmayan bir yoludur. Örneğin, bir Amerikalının bir işi yapmak için saatte yirmi dolar aldığını ve aynı işi günde belki de altı dolar alan bir Meksikalıya verdiğinizi düşünün, burada olan şey, Amerikan işçisinden büyük miktarda para almak, bunun küçük bir oranını Meksikalı işçiye vermek ve geri kalanını firmaya vermektir. Bu nedenle, hedefiniz Meksikalı işçilerin yaşam standartlarını yükseltmekse bu, bunu yapmanın kötü bir yoludur.

Aynı olgunun, telif hakkı endüstrisinde de aynen nasıl devam ettiğini görmek ilginçtir. Kesinlikle bir şeyler hak eden bir işçiler adına, onlara küçük bir mik-

tar veren ölçüleri önermektесiniz ve gerçekte hayatlarımızı kontrol etmek için şirketlerin gücünü desteklemektесiniz.

Bunun yerine çok iyi bir sistemi koymaya çalışıyorsanız, daha iyi bir alternatif haline gelmek için çok çalışmanız gerekmektedir. Mevcut sistemin kötü olduğunu biliyorsanız, daha iyi bir alternatif bulmanız çok zor değildir; günümüzde karşılaştırmanın standardı çok düşüktür. Telif hakkı politikası hususlarını değerlendirirken, bunu her zaman aklımızda tutmalıyız.

Böylece söylemek istediğim şeylerin çoğunu söylemiş olduğumu düşünüyorum. Yarın⁵ Kanada'da "Hasta Günü" Televizyon Programı var. Yarın, Amerika Özgür Ticaret bölgesini yeni ülkelere genişletme çalışmalarını nihayettendirmek için yapılan zirvenin ilk günü. ve Quebec'de büyük bir protesto planmakta. Bu protestoları engellemek için olağanüstü yöntemlerin metotların kullanılmakta olduğunu gördük. Birçok Amerikalı normal zamanda girmelerine izin verildiği sınırdan Kanada'ya giremez hale geldi. Protestocuları dışarıda tutmak için Quebec'in merkezi etrafında büyük bir kale olarak kullanılmak üzere bir duvar inşa edildi. Bu anlaşmalara karşı halkın protestosuna karşı çok sayıda farklı kirli oyun gördük. Hükümetin sahip olduğu güçlerin, demokratik bir biçimde seçilmiş olan yöneticilerden alınıp şirket sahiplerine ve atanmış uluslararası kurumlara verildikten sonra bize kalan demokrasi her neyse, buna karşı olan halk protestosunun baskısından arta kalan da odur.

Hayatımın on yedi yılını özgür yazılım üzerine çalışarak geçirdim. Bunu, dünyadaki en önemli politik husus olduğu için yapmadım. Bu alanı, iyi birşeyler yapmak için yeteneklerimi kullanmam gerektiğini gördüğüm için bunu yaptım. Ancak politikanın genel hususları gelişti ve günümüzde dünyadaki en büyük politik mesele, şirketlere halkın ve hükümetlerin üstünde güç verme eğilimine karşı gelmek oldu. Özgür yazılımı ve bugün açıklamakta olduğum diğer bilgi tipleri için birleşik sorunları söz konusu büyük meselenin bir parçası olarak görüyorum. Bu nedenle, kendimi doğrudan olmayan bir şekilde bu husus üzerinde çalışırken buldum. Umarım ki, çalışmaya benim de bir katkı olmuştur.

Sorular ve Yanıtlar

David Thorburn: Bir dakika sonra soruları ve yorumları için dinleyicilere döneceğiz. Ama önce kısa bir yanıt vereyim. Bana göre, Stallman'ın bize sunduğu en güçlü ve en önemli açıklayıcı bilgiler iki kilit noktaya sahiptir. İlki, telif hakkına ilişkin eski varsayımların, telif hakkının eski kullanımlarının, uygun olmadığının fark edilmesidir; bilgisayar ve bilgisayar ağlarının gelişmesiyle yıkılmışlardır. Bu açıkça görülebilir basit bir husustur ancak önemlidir.

İkincisi, dijital çağın entelektüel ve yaratıcı işçiliğin biçimlerini nasıl ayırt ettiğimizi ve nasıl ağırlıklandırdığımızı yeniden değerlendirmemizi gerektirmek-

⁵ 20 Nisan 2001.

tedir. Bu farklı telif hakkı koruma tiplerinin ya da seviyelerinin sistematik olarak tanımlanmaya çalışılması, bilgisayarın gelişimiyle birlikte ortaya çıkan entelektüel çalışmaya ilişkin problemlerle başa çıkmanın değerli bir yolu gibi görünmektedir.

Ancak Stallman'ın söylediklerinin altında yatan başka bir temayı tespit ettiğimi düşünüyorum ve bu tema doğrudan bilgisayarlar hakkında değildir ancak daha geniş anlamda, hükümetin ve kurumların artan bir şekilde hayatlarımız üzerinde uyguladıkları güç ve demokratik otorite hakkındadır. Stallman'ın bu popülist ve birleşmeye karşı tarafı geliştircidir ancak aynı zamanda da indirgeyici ve potansiyel olarak basitleştiricidir. Ve belki de idealistçidir. Örneğin, bir romancı ya da şair ya da şarkı yazarı ya da bir müzikçi ya da akademik bir kitabın yazarı, insanların yazarlara para ödemek zorunda olmadığı ancak para ödemeye yöreklendirildiği bu yeni cesur dünyada geçimini nasıl sürdürsün? Başka bir deyişle, bana öyle geliyor ki, mevcut uygulama ile Stallman'ın kuramsal olasılıkları arasındaki fark hala oldukça büyüktür.

Bu nedenle, Stallman'ın konuşmasının bazı hususlarını açmasını ve spesifik olarak, kendi telif hakkı sistemi altında “geleneksel yaratıcılar” olarak adlandıracağımız yaratıcıları nasıl koruyacağına dair ilave düşüncelerini anlatmasını isteyerek konuşmamı sonlandırmak istiyorum.

Richard M. Stallman: Her şeyden önce, telif hakkının yaptığı iş için “koruma” ifadesini kullanmamalıyız. Telif hakkı insanları kısıtlamaktadır. “Koruma” ifadesi, telif hakkı sahibi firmaların kullandığı bir propaganda ifadesidir. “Koruma” ifadesi, bir şeyin bir şekilde zarar görmesinin önlenmesi anlamına gelmektedir. Bir şarkının daha fazla sayıda kopyasının çalınmasının şarkıya zarar vereceğini düşünmüyorum. Bir romanın daha fazla sayıda kopyasının okunmasının da romana zarar vereceğini düşünmüyorum. Bu nedenle bu ifadeyi kullanmayacağım. İnsanların yanlış tarafı korumasına neden olduğunu düşünüyorum.

Ayrıca “fikri mülkiyet” hakkında düşünülmesi kötü bir fikirdir, bunun iki nedeni var: İlk olarak, alandaki en temel soruya ön yargı ile yaklaşmaktadır, soru şudur: Bu şeylere nasıl yaklaşılmalıdır ve bunlar, mülkiyet çeşidi olarak değerlendirilmeli midir? Alanı tanımlamak için “fikri mülkiyet” ifadesinin kullanılması cevabın “evet” olduğu ön varsayımında bulunmaktadır, bu meseleye yaklaşımın yoludur, diğer yol değildir.

İkinci olarak, bu aşırı genelleştirmeyi yöreklendirmektedir. fikri mülkiyet, telif hakları, patentler, ticari markalar, ticaret sırları ve diğer bazı şeyler gibi birbirinden bağımsız kökenlere sahip çeşitli farklı kanunların bir arada bulunduğu bir sepettir. Bunlar neredeyse tamamen farklıdırlar; ortak bir özellikleri yoktur. Ancak “fikri mülkiyet” ifadesini duyan insanlar yanlış bir düşünceye yönlendirilir, özel alanlara uygulanan, fikri mülkiyete ilişkin genel ilkenin mevcut olduğu-

nu hayal ederler, kanunun bu çeşitli alanlarının benzer olduğunu varsayarlar. Bu, neyin yapılmasının doğru olduğuna ilişkin karışık düşüncelere neden olmakla kalmaz, ayrıca insanların, kanunun gerçekte ne söylediğini anlamakta başarısız olmasına da neden olur çünkü telif hakkı kanununun, patent kanununun ve ticari marka kanununun benzer olduğunu varsayarlar, gerçekte bunlar birbirinden tamamen farklıdır.

Bu nedenle, kanunun ne söylediğinin dikkatli bir şekilde düşünülmesini ve açık bir şekilde anlaşılmasını yüreklendirmek istiyorsanız, “fikri mülkiyet” ifadesini kullanmayın. Telif hakları, patentler, ticari markalar hakkında ya da hangi konu hakkında isterseniz konuşun. Ancak fikri mülkiyet hakkında konuşmayın. fikri mülkiyete ilişkin fikir, aptalca bir fikirdir. Benim fikri mülkiyet hakkında bir fikrim yok. Telif hakları, patentler, ticari markalar hakkında fikirlerim var ve onlar birbirinden farklı. Bunlara farklı düşünce süreçleriyle ulaştım çünkü bu kanun maddeleri, birbirlerinden tamamen farklıdır.

Her neyse, bu konu dışı sözü söylemiş oldum, bu benim için çok önemliydi.

Şimdi asıl konumuza gelelim. Tabi ki, insanlardan sevdikleri yazarlar ve müzisyenler için gönüllü olarak para ödemelerini isteme sisteminin ne kadar iyi çalışacağını, şimdi göremeyiz. Açık olan şey şudur ki, bu gibi bir sistemin ne kadar iyi çalışacağı bu ağa kaç kişinin katılacağı ile orantılıdır ve bu sayı, önümüzdeki yıllarda birkaç katına çıkacaktır. Bunu şimdi denersek, başarısız olabiliriz ve bu hiçbir şeyi kanıtlamayacaktır çünkü şimdikininki on katı kadar insan katıldığında sistem çalışabilir.

Diğer husus ise, bu dijital nakit ödeme sistemine sahip olmamızdır; bu nedenle bunu gerçekten de bugün deneyemeyiz. Bunun gibi bir şeyleri yapmaya çalışabilirsiniz. Birilerine para ödemek için kullanabileceğiniz hizmetler var, Pay Pal (İnternet üzerinden çalışan bir online ödeme sistemi) gibi şeyler. Ancak Pay Pal ile herhangi birine ödeme yapmadan önce, birtakım anlamsız formalitelerden geçmeniz ve kendiniz hakkında kişisel bilgi vermeniz gereklidir ve bu sistemde ödeme yaptığınız kişinin kayıtları toplanır. Bunu kötüye kullanmayacaklarına güvenebilir misiniz?

Bir dolar ödemek sizin cesaretinizi kırmaz ama ödeme yaparken ki sıkıntı sizin cesaretinizi kırabilir. Ödeme yapmak istediğinizde, ödeme yapmak ağaçtan düşmek kadar kolay olmalıdır ve burada sizi paranın miktarından başka vazgeçirecek bir faktör olmamalıdır. Ve paranın miktarı da küçük olduğuna göre, bu sizi niye vazgeçirsin ki? Fanların müzisyenleri gerçekten de sevebildiklerini biliyoruz ve Grateful Death gibi bazı grupların fanlarını müziği kopyalama ve dağıtma konusunda cesaretlendirdiğini biliyoruz. Bu grubun, müzikten para kazanmasında bir sorun olmamıştır çünkü fanlarının müziklerini teybe çekmelerini ve bunları kopyalamalarını cesaretlendirmişlerdir. Satışlarında bir düşme olmamıştır.

Matbaadan internet çağına yavaş yavaş geçiyoruz ancak bu bir günde olmuyor. İnsanlar hala çok sayıda kaset ya da CD alıyor ve bu durum muhtemelen yıllarca, belki de sonsuza kadar, sürecek. Bu devam ettiği sürece, kaset ya da CD'lerin satışlarına uygulanan telif haklarının olması bugün de olduğu gibi müzisyenleri desteklemeye devam edecek. Tabii ki, bu çok iyi bir durum değil ama en azından durum daha da kötüleşmeyecek.

Soru: [İnternette müzik ve film indirme ve Stephen King'in romanlarından birini internet üzerinden pazarlama girişimi⁶ hakkındaki yorum ve soru.]

RMS: Evet, ilginç bir şey yaptı. Bunu ilk duyduğumda mutlu oldum. Düşündüm ki, belki de halkı demir bir yumrukla tutmaya çalışmayan bir dünyayı esas alan bir yaklaşımda bulunuyor. Daha sonra, gördüm ki, Stephen King insanların ödeme yapmalarını istiyor. Bu yaptığını açıklamak için, parça parça seri olarak bir roman yayınlıyordu ve "Yeterince para kazanırsam, daha fazla eser yayınlamam" dedi. Ancak yazma talebi aslında bir talep değildi. Okuyucuyu yıldırıyordu. Şunu söylemekteydi: "Ödeme yapmazsanız o zaman kötüsünüz. Ve sizin gibi kötü insanlar çoğaldıkça, o zaman yazmayı bırakacağım."

Evet bu, açık bir şekilde halkın size para gönderme isteğinde olmasını sağlamanın bir yolu değildir. Halkın sizi sevmesini sağlamanız gereklidir, sizden korkmasını değil.

Aynı Soruyu Soran Kişi: Belirli bir yüzde istiyordu, kesin yüzdeyi bilmiyorum, %90 civarı sanırım, insanların belirli bir yüzdesinin belirli bir miktar para göndermesini istiyordu, zannedersem bu para miktarı bir ya da iki dolardı ya da o civarlarda bir şeydi. Eseri indirmeniz için adınızı ve e-posta adresinizi ve bazı başka bilgileri girmeniz gerekiyordu ve birinci bölümden sonra söz konusu kişi yüzdesine ulaşamazsa, başka bir bölüm yayınlamayacağını söyledi. Eseri indiren insanlara bu çok düşmanca geldi.

Q: Telif hakkının olmadığı ancak insanların gönüllü bağışlar yapmalarının istendiği sistem, aşırma yapan insanların kötüye kullanımlarına açık değil mi?

RMS: Hayır. Önerdiğim şey bu değil. Hatırlayın, ticari dağıtımı kapsayan telif hakkını öneriyorum ve yalnızca ticari olmayan aynen yeniden dağıtıma izin veriyorum. Eğer eseri gerçek yazarın internet sitesindeki bir bağlantı yerine kendi internet sitesindeki bir bağlantıya yönlendirmek için değiştirirse, telif hakkını ihlal etmiş olacaktır ve bugün yargılandığı gibi yargılanabilir.

Q: Anlıyorum. Yani siz hala telif hakkının olduğu bir dünyayı mı hayal ediyorsunuz?

6 Stephen King, en çok satan New York Times yazarlarından biridir, çok sayıda kitap yazmıştır, bu kitapların çoğunluğu korku-gerilim kategorisindedir. İnternette (çevrim-çi olarak) parça parça (bir anda bir bölüm alabilirsiniz) bir kitap satmaya kalkışmıştır ama kitabı bitirmeden bu hizmeti sona erdirmiştir.

RMS: Evet. Söylemiş olduğum gibi, en azından bu tip çalışmalar için. Ama her şey için bu durumun geçerli olması gerektiğini söylemiyorum. Telif hakkı güçlerini tamamen ortadan kaldırmayı önermiyorum, yalnızca azaltmayı öneriyorum.

Thorburn: Richard, siz konuşurken aklıma gelen bir soruyu sormak istiyorum, Stephen King'in reddettiği şekilde, neden bilgisayarın kendisinin araçları tamamen ortadan kaldırdığı bir yöntemi düşünmüyorsunuz ve kişisel bir ilişki kurulabilir mi?

RMS: Evet, aslında olabilir, söz konusu gönüllü bağış bunun bir yoludur.

Thorburn: Bunu bir yayıncı ile çalışmak olarak mı değerlendiriyorsunuz?

RMS: Kesinlikle hayır. Umarım ki öyle olmaz çünkü görüyorsunuz ki yayıncılar yazarları çok kötü bir şekilde sömürmektedir. Yayıncıların temsilcilerine bunu sorduğunuzda, şöyle derler: "Evet, bir yazar bizi istemezse, bizimle çalışmak için zorlanamaz." Ama gerçekte, durumun böyle olmaması için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Örneğin, kopyalamanın engellendiği yayın biçimleri önermektedirler ve bu biçimlerde yayın yapmak için, büyük yayıncılardan kabul görmek gereklidir çünkü biçimi kimseye söylemeyeceklerdir. Böylece oynatıcıların bu biçimlerde oynatacağı ve bu oynatıcılar üzerinde oynatabileceğiniz herhangi bir şeyi almak isterseniz, bunun yayıncılar aracılığıyla olacağı bir dünyayı hayal etmektedirler. Bu nedenle, gerçekte, doğrudan yayın yapan bir yazar ya da müzisyene karşı bir kanun yokken, doğrudan yayın gerçekleştirilemeyecek bir durumdur. Belki de zengin olabilmenin çekiciliği de vardır. Şöyle derler: "Sizi halka tanıtacağız ve belki de Beatles (çok başarılı bir grup) kadar zengin olursunuz" ve tabii ki, çok az sayıda müzisyen bu şans yakalamaktadır. Ancak bu durum sanatçıları çeker ve kendilerini ömür boyu bağlayan anlaşmalara imza atarlar.

Yayıncılar, yazarlarla yaptıkları anlaşmalara saygı duyma konusunda çok başarısızdırlar. Örneğin, kitap sözleşmeleri tipik olarak şunu ifade eder: Bir kitap matbaadan çıkarsa, hakları yazara devrolur ancak yayıncılar bu maddeye pek uymamaktadır. Genelde bu maddeye uymaları için zorlanmaları gereklidir. Eserin hiçbir zaman matbaadan çıkmadığını ifade etmek için şimdi de elektronik yayına başladıklarını söylerler; bu nedenle haklarını yazarlara hiçbir zaman devretmezler. Yayıncıların fikri şudur: Yazarın hiçbir nüfuzu olmadığına, anlaşma imzalatılır ve ondan sonra hiçbir gücü de kalmaz; yalnızca yayıncının gücü olsun.

Q: Çeşitli çalışma tipleri için, söz konusu çalışma tipi için hangi yol uygunsa o yolda kullanıcının kopyalama yapma özgürlüğünü koruyan özgür lisansların olması iyi midir?

RMS: İnsanlar bunun için çalışıyor. Ancak fonksiyonel olmayan çalışmalar için, bir şey diğerinin yerine geçmez. Fonksiyonel bir çalışma tipine baka-

lım, örneğin, bir kelime işlemcisini ele alalım. Birileri özgür bir kelime işlemcisi yaparsa, onu kullanabilirsiniz; özgür olmayan kelime işlemcilerine ihtiyacınız kalmaz. Ancak tek bir özgür şarkının özgür olmayan tüm şarkıların yerine geçeceğini ya da tek bir özgür romanın özgür olmayan tüm romanların yerine geçeceğini söyleyemem. Bu çalışma tipleri için durum farklıdır. Bu nedenle basitçe yapmamız gereken şey, bu kanunların saygı duyulmayı hak etmediğini görmemizdir. Komşunuzla eserleri paylaşmanız kötü değildir ve birileri size komşunuzla paylaşım içinde olamayacağını söylese, onu dinlemelisiniz.

Q: Fonksiyonel çalışmalar söz konusu olduğunda, sizin düşüncenize göre, telif hakkının kaldırılmasına ilişkin ihtiyacı bu fonksiyonel çalışmaları geliştirmek için gerekli ekonomik güdülere ilişkin ihtiyaçla nasıl dengeliyorsunuz?

RMS: Her şeyden önce bu ekonomik güdünün insanların zannettiğinden çok daha az gerekli olduğunu görmekteyiz. Özgür Yazılım Hareketi'ne bakın, Özgür Yazılım Hareketi'nde, özgür yazılım geliştiren 100,000'in üzerinde yarı zamanlı çalışan gönüllü var. Ayrıca, insanların bu çalışmaları kopyalamasını ve değiştirmesini engellemeden bunun için para toplamanın başka yolları olduğunu da görmekteyiz. Bu, Özgür Yazılım Hareketi'nden çıkarılacak ilginç olan derstir. Bir bilgisayarı kullanabilme ve diğer insanlarla paylaşma ve işbirliği yapma özgürlüğü şansını vermesinin yanı sıra, onlara ödeme yapmaları konusunda insanları zorlayan özel güçlerin var olmaması durumunda hiçbir zaman bu işleri yapmayacakları da yanlıştır. Birçok insan ücret almasa da bu işleri yapacaktır. O zaman örneğin monografilere baktığınızda, yalnızca çok temel olanlar hariç olmak üzere bilimin birçok alanında ders kitabı olarak hizmet veren monografilerde yazar bu işten para kazanmamaktadır. Şu anda özgür bir ansiklopedi projemiz var ve bu proje gerçekte ticari bir özgür ansiklopedi projesidir ve devam etmektedir. GNU ansiklopedisine ilişkin bir projemiz vardı ancak lisansımızı benimsediklerinde bunu ticari proje ile birleştirdik. Ocak ayında, ansiklopedilerindeki tüm yazılar için GNU Özgür Belgeleme Lisansına döndüler. Ve biz de şunu ifade ettik: "Onlarla kuvvetlerimizi birleştirelim ve insanları onlara katılmaları için yüreklendirelim." Bu, NUPEDIA olarak adlandırılmaktadır ve <http://www.gnu.org/encyclopedia> adresine bakarsanız, buna ilişkin bir link bulabilirsiniz. Böylece burada özgür bir yararlı bilgi tabanının topluluk gelişimini, yazılımdan ansiklopediye genişlettik. Şu anda tüm bu fonksiyonel çalışma alanlarında bu çalışmalar için ekonomik bir güdüye ihtiyaç duymadığımız için memnunuz.

Thorburn: Diğer iki kategori (insanların düşünceleri ve eğlence) hakkında ne düşünüyorsunuz?

RMS: Diğer iki iş kategorisi için bunu bilmiyorum. İnsanların bu işten para kazanma kaygısı olmaksızın bir gün romanlar yazıp yazmayacağını bilmiyorum. Bolluk içindeki bir toplumda zannediyorum ki olur. Bolluk içindeki top-

luma ulaşmak için yapmamız gereken şey, ekonomi ve kanunlar üzerindeki kontrolden kurtulmaktır. Bu aslında tavuk mu yumurtadan çıktı yumurta mı tavuktan çıktı problemi biliyorsunuz. Hangisini ilk önce yapmalıyız? İnsanların çalışarak para kazanmak için şirketler tarafından kontrol altında tutulmadıkları bir dünyayı nasıl sağlarız? Ve bu kontrolü nasıl ortadan kaldırırız? Bilmiyorum ama bu, ilk olarak uzlaşmacı bir telif hakkı sistemi ve daha sonra ikinci olarak bu çalışmalarını yazan kimselere gelir sağlamanın bir yolu olarak uzlaşmalı bir telif hakkı sistemi tarafından desteklenen gönüllü ödemeyi önermeye çalışmamın sebebidir.

Q: Seçim kampanyalarının finansmanı sisteminden dolayı Amerikalı politikacılar üzerinde ortak çıkarlarınızın gücü ve kontrolü altında bu uzlaşmalı telif hakkı sistemini uygulamayı gerçekten de nasıl umuyorsunuz?

RMS: Bu beni üzüyor. Keşke bu sorunun cevabını bilseydim. Bu gerçekten de çok zor bir problem. Bu problemi nasıl çözeceğimi bilseydim, çözerdim ve dünyadaki hiçbir şey, beni daha da onurlu yapamazdı.

Q: Şirketlerin kontrolü ile nasıl savaşıyorsunuz? Davalarda şirket lobilerinin sahip oldukları para toplamlarına baktığınızda, çok yüksek olduğunu görürsünüz. Zannediyorum ki, konuştuğunuz DeCSS (İçerik Scrambling Sisteminin Şifresinin Çözülmesi) davası, savunma tarafında 1,5 milyon dolar gibi bir fiyata mal olmaktadır. Şirket tarafından ise ne gibi bir maliyete sahip olduğunu ise Tanrı bilir. Bu gibi yüksek fiyatlarla nasıl başa çıkılacağına dair bir fikriniz var mı?

RMS: Bir fikrim var. Filmleri tamamen boykot etmeyi öneriyor olsa idim, zannediyorum ki insanlar bu düşüncüyü görmezden geleceklerdir. Bunun çok radikal olduğunu düşünebilirler. Bu nedenle sonuç olarak aynı noktaya varan biraz farklı bir düşüncemi açıklayayım, bu şudur: iyi olduğunu düşünmeniz için geçerli bir sebebiniz yoksa bir filme gitmeyin. Şimdi bu, uygulamada tüm Hollywood filmlerinin boykot edilmesi gibi bir sonuç doğuracaktır. Bu, hemen hemen aynı anlamı taşımaktadır ancak yoğunluk olarak çok farklıdır. İnsanların filmlerin iyi olup olmadığından bağımsız çok sayıda nedenden ötürü sinemaya gittiğini fark ettim. Bu nedenle bunu değiştirirseniz, bir filme yalnızca filmin iyi olduğuna dair geçerli bir fikriniz olduğu için giderseniz, o zaman paradan iyi bir tasarruf sağlarsınız.

Thorburn: Zannediyorum ki bugün tüm bu konuşmayı anlamının bir yolu, toplumda her ne zaman radikal, potansiyel olarak dönüştürücü teknolojiler ortaya çıkarsa, onları kimin kontrol altında tutacağına ilişkin bir mücadelenin olacağını fark etmektir. Bugün geçmişte olan şeyi tekrarlıyoruz. Bu nedenle bu açıdan bakıldığında, uzun vadede olabilecekler için umutsuzluk ya da hatta kötümserlik için bir neden olmayabilir. Ancak kısa vadede, metin ve görüntülerin kontrolüne ilişkin mücadeleler ve tüm bilgi biçimlerine ilişkin müca-

deleler sancılı ve yoğun olabilir. Örneğin, bir medya hocası olarak, görüntü-
re erişimim, daha önceden hiç olmayan bir şekilde son yıllarda kısıtlanmıştır.
Filmlerden bile alabileceğim durağan görüntüleri kullanmak istediğim bir yazı
yazarsam, kullanmak için izin alabilmem çok zordur ve bu durağan görüntü-
lerin kullanılması için alınan ücret, “adil kullanım” yasal hakkı ve entelektü-
el araştırma hakkında iddialarda bulunduğum zaman çok daha yüksektir. Bu
nedenle, bu genişletilmiş dönüşümde, uzun vadeli etkilerin aslında kısa va-
dede meydana gelen etkile kadar rahatsız edici olmayabileceğini düşünüyö-
rum. Ancak her durumda, Batı toplumunun tekrarlayan bir ilkesi olan tekno-
lojik kaynakların kontrolü üzerindeki mücadelenin yenilenmiş bir sürümü ola-
rak bu tecrübelerin tümünün anlaşılması gereklidir.

Ayrıca daha eski teknolojilerin karmaşık bir konu olduğunun anlaşılması
da önemlidir. Örneğin, matbaanın İspanya’daki etkisi, İngiltere’deki ya da
Fransa’daki etkisinden radikal olarak farklıdır.

Q: Telif hakkı ile ilgili açıklamaları dinlerken beni rahatsız eden şeylerden biri
de genelde şu açıklama ile konuya başlamalarıdır: “180 derecelik bir değişik-
lik istiyoruz. Her türlü kontrol tipini bırakmak istiyoruz.” Önerilen bu üç kate-
gori altında yatan şeyin bir kısmı, telif haklarında yararlı birşeylerin de oldu-
ğuna ilişkin kabuldür. Telif haklarının şimdi gittiği yola ilişkin kritiklerin bazıları,
gerçekte, süresi bakımından patent ya da ticari markalar gibi korunması
ve çalışması gerektiğine inanmaktadır. Konuşmacımızın bu konuda bir stra-
teji olarak yorum yapıp yapmayacağını merak ediyorum.

RMS: Telif hakkının ömrünün kısaltılmasının iyi bir fikir olduğunu ben de dü-
şünüyorum. Bir yayının telif haklarının 150 yıl kadar sürmesi olasılığının olma-
sına ilişkin bir ihtiyacın olduğuna inanmıyorum, mevcut kanuna göre bazı du-
rumlarda telif hakkı gerçekten de 150 yıl kadar olabilmektedir. Şimdi bir çalış-
ma üzerinde 75 yıllık bir telif hakkının, çalışmalarının üretimi için yeterli olma-
dığını söyleyen firmalar bile vardır. Söz konusu bakış açısını desteklemek için
75 yıllık proje bilanço föyleri sunan bu firmalara karşı çıkıyorum. Gerçekte is-
tedikleri şey, eski çalışmalar üzerindeki telif haklarını genişletebilmek, böyle-
ce bu çalışmaların kullanımını kısıtlamaktır. Ancak bir yerlerde bir zaman ma-
kineniz yoksa, bugün telif hakkını genişleterek daha fazla çalışmayı nasıl ce-
saretlendirebileceğinizi bilmiyorum. Tabi ki, filmlerinden birinde bir zaman ma-
kinesi de vardı. Belki de düşüncelerini bu zaman makinesi etkilemiş olabilir.

Q: “Adil kullanım” kavramını genişletmeyi düşündünüz mü ve bize sunabile-
ceğiniz herhangi bir nüans var mı?

RMS: İki iş kategorisi için herkese ticari olmayan aynen kopyalama için izin
verilmesi fikri adil kullanımın kapsamının genişletilmesi olarak düşünülebilir.
Halen bu, adil kullanımdan daha büyüktür. Halkın daha fazla ilerleme için be-
lirli özgürlükleri verdiğini düşünüyorsanız, o zaman çeşitli farklı yerlerde çizgi

çizebilirsiniz. Toplum hangi özgürlükleri verir ve hangilerini vermez?

Q: Konuşmayı yalnızca birkaç dakika için uzatırsak, belirli eğlence alanlarında kamusal yayın kavramına sahibiz. Bu nedenle, örneğin, telif hakkı bizim zaman zaman mutlu Noel şarkıları söylememizi önlemez ancak kamusal gösteriyi engeller. Ve sınırsız olan ve ticari olmayan aynen kopyalamaya ilişkin adil kullanımın genişletilmesi yerine bundan daha az olan ancak adil kullanımın mevcut kavramından daha fazlası olan bir şeye genişletilmesi hakkında düşünmenin yararlı olup olmayacağını merak etmekteyim.

RMS: Bunun yeterli olabildiğini düşünmekteydim ve daha sonra Napster beni bunun aksi yönde olduğu konusunda ikna etti çünkü Napster, kullanıcıları tarafından ticari olmayan aynen yeniden dağıtım için kullanılmaktadır. Napster sunucusunun kendisi ticari bir eylemdir ancak gerçekte içeriği sağlayan insanlar bunu ticari olmayan bir biçimde yapmaktadır ve internet sitelerinde de oldukça kolay bir şekilde bunu yapabilirler. Napster'in kullanımına ilişkin büyük heyecan ve ilgi bunun çok yararlı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, insanların, her şeyin aynı kopyalarını ticari olmayan bir şekilde yeniden dağıtma hakkına sahip olması gerektiği konusunda ikna oldum.

Q: Tüm Napster sorusu için bana yakın zamanda önerilen bir benzetme, halk kütüphanesi benzetmesiydi. Napster savlarını duyan bazılarının bu benzerliği duymuş olduğunu zannediyorum. Bu konuda yorum yapıp yapmayacağınızı merak ediyorum. Napster'in devam etmesi ve üzerinde kısıtlamaların olmaması gerektiğini savunan insanlar bazen şu gibi şeyler söylemektedirler: "İnsanlar halk kütüphanesine gidip bir kitap ödünç aldığında, bunun için ödeme yapmazlar ve herhangi ilave bir ödeme olmaksızın onlarca, yüzlerce kere ödünç alabilirler. Napster niçin farklı olsun?"

RMS: Bu, tam olarak aynı değildir. Ancak yayıncılar halk kütüphanelerini kullanı başına ödeme sistemine dönüştürmek istemektedir. Bu nedenle halk kütüphanelerine de karşıdırlar.

Q: Telif hakları ile ilgili bu fikirler Afrika'da kullanılmak üzere ucuz ve genel ilaçların üretilmesi amacıyla ilgili patent kanunu üzerinde belli hususlar için herhangi bir fikir öne sürebilir mi?

RMS: Hayır, mutlak olarak bir benzerlik yoktur. Patent hususları telif hakkı hususlarından tamamen farklıdır. Birbirleriyle bir ilgilerinin olduğu fikri "fikri mülkiyet" teriminin kullanılmasının ve insanları bu hususları bir araya toplamak için cesaretlendirmeye çalışmanın kötü sonuçlarından biridir çünkü duyduğunuz gibi, bir kopyanın fiyatının önemli olan şey olmadığı hususlar hakkında konuşmaktayım. Ancak Afrika için AIDS ilaçlarının üretilmesi hakkındaki ana husus nedir? Bu para hususudur, başka bir husus değil, para hususudur.

Şimdi üzerine konuştuğum husus ortaya çıkar çünkü dijital bilgi teknoloji-

si her kullanıcıya kopya oluşturma imkanı sunmaktadır. Ancak bize ilaçların kopyalarını oluşturma imkanı sağlayan bir sistem yoktur. Sahip olduğum bir ilacı kopyalama imkanım yoktur. Gerçekte, kimsede bu imkan yoktur; ilaçlar, bu şekilde yapılmazlar. Bu ilaçlar, genel ilaçlar ya da A.B.D.'den ithal edilen ilaçlar olsun olmasın, yalnızca pahalı ve merkezileşmiş fabrikalarda üretilebilir, az sayıdaki fabrikada üretileceklerdir ve buradaki temel husus, maliyetlerinin ne kadar olduğu ve Afrika'daki insanların ödeyebileceği bir fiyatta olup olmadıklarıdır.

Bu nedenle bu, çok önemli ancak tamamen farklı bir husustur. Kopyalama özgürlüğü konularında benzer patentlerle ilgili bir hususun ortaya çıktığı tek bir alan vardır ve bu alan tarım alanıdır. Çünkü kopyaları olan belirli patentli şeyler vardır, bunlar yaşayan şeylerdir. Yeniden ürettikleri zaman kendilerini kopyalarlar. Bunun mutlaka aynen kopyalama olması gerekmez; genleri karıştırırlar. Ancak gerçekte çiftçiler, yetiştirdikleri canlı şeylerin kendilerini kopyalama özelliğini kullanmaktadırlar. Çiftçilik temelde yetiştirdiğiniz şeyleri kopyalamaktır ve bu ürünleri her sene kopyalamaya devam edersiniz. Bitki ve hayvan çeşitleri patentlendiğinde, genler patentlendiğinde ve kullanıldığında, sonuç olarak çiftçiler bunları kullanamaz hale gelir.

Tarlasında patentli bir ürünün yetiştiği Kanadalı bir çiftçi vardır ve şu ifade de bulunmuştur: "Kasıtlı olarak patentli bir ürün yetiştirmedim. Rüzgar esti ve genlerdeki polenler tarlamda ürün verdi". Ancak bu çiftçiye bunun önemli olmadığı anlatıldı; bir şekilde oluşan ürünü yok etmeliydi. Bu örnek, hükümetin bir tekelciye nasıl destek olduğunu göstermektedir.

Bu nedenle, bilgisayarda birşeylerin kopyalanması konusunda uygulanan aynı ilkeleri devam ettirerek, çiftçilerin de tohumlarını koruma ve ürünlerini yetiştirme hakkına sahip olması gerektiğini düşünüyorum. Belki de tohum firmalarını kapsayan patentlere sahip olabilirsiniz ancak bunlar, çiftçileri kapsamamalıdır.

Q: Lisanslamadan daha başarılı bir model vardır. Bunun hakkında konuşabilir misiniz?

RMS: Tabi ki. Bildiğiniz gibi yanıtları bilmiyorum. Ancak özgür ve fonksiyonel bilgi geliştirmek için önemli olduğuna inandığım şey idealizmdir. İnsanların bu bilgilerin özgür olması gerektiğini bilmeleri önemlidir, bilgi özgür olduğunda tam anlamıyla kullanılabilir. Bilgi kısıtlı olduğunda, tam anlamıyla kullanılamaz. Özgür olmayan bilginin bunları bölmek ve yardımsız bırakmak ve kontrol etmek için bir girişim olduğunu fark etmeleri gereklidir. O zaman şu fikre sahip olabilirler: "Kullanmak istediğimiz bilgileri oluşturmak için birlikte çalışalım, böylece bize ne yapabileceğimizi dikte eden güçlü birtakım insanların kontrolü altına girmeyelim."

Bu, özgür yazılım topluluğunun gelişimini büyük ölçüde güçlendirir. Diğer

farklı birçok alanda ne kadar işe yarayacağını bilmiyorum ama eğitim alanında, ders kitaplarını düşündüğünüzde bunun yapılabilmesine ilişkin bir yolun olacağını zannediyorum. Dünyada birçok öğretmen vardır, bunların bazıları prestijli olmayan üniversitelerdedir, belki de bazıları lisededir ve onlar için büyük bir talep yoktur. Ancak bu öğretmenlerin birçoğu zekidir. Birçoğu konularını iyi bir şekilde bilmektedir ve çeşitli konular hakkında ders kitapları yazabilir ve dünyayla paylaşabilirler ve bu kitaplardan bilgi öğrenen insanların takdirini kazanabilirler.

Q: Önerdiğim şey de bu. Ancak komik olan şey şu ki, ben eğitim tarihini biliyorum. Yaptığım şey bu, eğitimsel, elektronik medya projeleri. Bir örnek bulamadım. Sizin bildiğiniz bir örnek var mı?

RMS: Hayır, yok. Bu özgür ansiklopediyi önermeye ve kaynağını öğrenmeye yıllar önce başladım ve işlerin yürümesini sağlamanın muhtemelen on yıl alacağını düşündüm. Şimdi çalışmakta olan bir ansiklopediye sahibiz. Bu nedenle işler umduğumdan daha iyi bir şekilde devam etmektedir. Zannediyorum ki gerekli olan şey, birkaç insanın birtakım özgür ders kitapları yazmaya başlamasıdır. En çok ilgilendiğiniz konu ile ilgili olarak bir kitap ya da bir bölümünü yazın. Bir kitabın birkaç bölümünü yazın ve diğer insanları geri kalanını yazmaya çağırın.

Q: Gerçekte aradığım şey bundan daha fazlası. Sizin yapı tipinizde önemli olan şey, diğer herkesin katkıda bulunabileceği bir alt yapı sistemi kuran birleridir. Malzemelere ilişkin bir katkı için herhangi bir yerde bir K-üzerinden-12 alt yapı sistemi yoktur.

Birçok yerden bilgi alabilirim ancak bunlar özgür lisanslar altında yayınlanmamıştır, bu nedenle bunu, özgür bir ders kitabı yapmak için kullanamam.

RMS: Gerçekte, telif hakkı, gerçekleri kapsamaz. Telif hakkı yalnızca kitabın yazılma şeklini kapsar. Bu nedenle, herhangi bir yerden bir alanı öğrenebilir ve daha sonra bir kitap yazabilirsiniz ve isterseniz söz konusu kitabı özgür yapabilirsiniz.

Q: Ancak okula giden bir öğrencinin ihtiyaç duyduğu tüm kitapları kendim yazamam.

RMS: Evet, bu doğru. Ve ben de bütün özgür işletim sistemini yazmadım. Bazı parçalarını yazdım ve diğer parçaları yazarak bana katılmaları için diğer insanları davet ettim. Böylece bir örnek oluşturdum. Şunu dedim: "Bu yönde ilerliyorum. Bana katılırsanız oraya ulaşacağız." Ve yeterli sayıda insan bu noktaya ulaşmamızda bize katıldı. Bu nedenle bu devasa işi nasıl yapacağım açısından düşünürseniz, bu, korkutucu olabilir. Bu nedenle buradaki ana nokta, olaya bu şekilde bakmamaktır. Şu şekilde düşünün: Siz bir adım atıyorsunuz ve bundan sonra diğer insanlar da adım atıyor ve birlikte sonunda işi bitiriyorsunuz.

İnsanlığın kendisini yok etmeyeceğini varsayarak, özgür eğitim alt yapı sistemini oluşturmak için bugün gösterdiğimiz çaba ve özgür eğitim kaynağı, insanlık dünyada var olduğu sürece yararlı olacaktır. Bunun yapılması 20 yıl bile sürse, ne olur ki? Bu nedenle, tüm işin büyüklüğü açısından düşünmeyin; kendi yapacağınız parçanın büyüklüğü açısından düşünün. Bu, insanlara bunun gerçekleştirilebileceğini gösterecektir, böylece diğerleri diğer parçaları yapacaktır.

20. Özgür Yazılım: Özgürlük ve İşbirliği

Giriş

Mike Uretsky: Ben Mike Uretsky. Stern İşletme Fakültesi'ni bitirdim. Ayrıca İleri Teknoloji Merkezi'nin müdür yardımcılardan biriyim. Ve Bilgisayar Bilimi Departmanı'nda herkes adına, sizlere burada hoş geldiniz demek istiyorum. Size konuşmacıyı takdim edecek olan Ed'e mikrofonu vermeden önce bazı açıklamalarda bulunmak istiyorum.

Üniversitenin rolü, tartışmaların yapılması için uygun bir alan olması ve ilginç tartışmaların yapılabilmesidir. Ve büyük bir üniversitenin rolü, özellikle ilginç tartışmaların yapılabilmesidir. Ve bu özel sunum, bu seminer bu kalıba girer. Açık kaynak tartışmasını özellikle ilginç buluyorum. Bir anlamda... [dinleyiciler güler]

Richard M. Stallman: Özgür yazılım yapıyorum. Açık kaynak farklı bir harekettir. [dinleyiciler güler] [alkış]

Uretsky: 1960'larda ilgili alanda çalışmaya ilk başladığımda, temel olarak yazılım özgürdü. Ve çevrim içi gruplara girdik. Özgür hale geldi ve daha sonra pazarlarını genişletme ihtiyacında olan yazılım üreticileri, bunu başka taraflara doğru çektiler. PC'nin ortaya çıkmasıyla gerçekleşen birçok hareket, tam olarak da benzer bir şekilde hareket etti.

Pierre Levy adında çok ilginç bir Fransız filozof vardır, bu filozof, insanlığın refahını geliştirecek ilişki tiplerindeki değişim ile, yalnızca teknolojiyle ilgili olarak değil ayrıca sosyal yeniden yapılanma, politik yeniden yapılanma ile ilişkili olarak bu yöne doğru olan hareketten ve siber aleme doğru olan hareketten bahsetmektedir. Ve bu tartışmanın söz konusu yöndeki bir hareket olmasını ve bu tartışmanın, normalde Üniversitede bir teselli gibi olan çok sayıda disiplinin sınırlarının ötesine giden bir şey olmasını umuyoruz. Bazı çok ilginç tartışmaları dört gözle bekliyoruz. Ed?

Ed Schonberg: Ben Courant Enstitüsü'ndeki Bilgisayar Bilimi Departmanı'ndan Ed Schonberg. Hepinize öncelikle hoş geldiniz demek istiyorum. Giriş konuşmasını yapanlar genellikle ve özellikle halka sunumların yararlı bir kısmını

Bu, New York Üniversitesinde, 29 Mayıs 2001'de verilen konuşmanın düzenlenmiş yazısıdır. Bu yazı Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2.Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

yapanlardır ancak bu durumda, gerçekte yararlı bir amaca hizmet etmektedirler, Mike'ın da kolayca gösterdiği gibi, giriş konuşmasını yapan kişi, örneğin, hatalı açıklamalar yaparak, tartışmanın parametrelerini ciddi ölçüde düzeltebilir ve [dinleyiciler güler] keskin hale getirebilir.

Bu nedenle, açıklamaya ihtiyaç duymayan birine anlatır gibi mümkün olan en kısa girişi yapayım. Richard, yıllar önce M.I.T. YZ Laboratuvarında yazıcı sürücüler için kaynak kodunun erişilebilir olmamasına ilişkin problemlerden, yerel hareket ederek küresel olarak düşünmeye başlamış olan biri için mükemmel bir örnektir. Yazılımın nasıl oluşturulduğu, hangi fikri mülkiyet araçlarına sahip olduğu ve yazılım topluluğunun gerçekte neyi temsil ettiği fikirlerini yeniden incelemek için hepimizi zorlamış olan bir felsefe geliştirmiştir. Richard Stallman'a hoş geldiniz demek istiyorum. [alkış]

Özgür Yazılım: Özgürlük ve İşbirliği

Richard M. Stallman: Biri bana bir saat ödünç verebilir mi? [dinleyiciler güler] Teşekkür ederim. Bu vesileyle, bu platformda olma imkanı verdikleri için Microsoft'a [dinleyiciler güler] teşekkür ederim. Son birkaç haftadır, kitabı bir yerlerde kazara yasaklanmış olan bir yazar gibi hissediyorum¹. [dinleyiciler güler] Ancak buna ilişkin yazıların tümünde yanlış yazarın adı verilmektedir çünkü Microsoft GNU GPL'yi açık kaynaklı bir lisans olarak tanımlamaktadır ve bunu izleyen yayınların kapsamının çoğunluğu buna uygundur. Tabi ki, insanların çoğunluğu, çalışmamızın açık kaynakla işinin olmadığını fark etmemektedir, çünkü insanlar "açık kaynak" ifadesini bulmadan önce biz işin çoğunu gerçekleştirdik.

Özgür Yazılım Hareketi'ndeyiz ve Özgür Yazılım Hareketi'nin ne hakkında olduğu, ne anlama geldiği, ne yaptığımız üzerine konuşacağım ve bu bir işletme okulu tarafından desteklendiği için, özgür yazılımın işletmeyle nasıl bir ilgisi olduğu hakkında ve sosyal hayatın bazı diğer alanları hakkında bir şeyler söyleyeceğim.

Şimdi, bazılarınız hayatında hiç bilgisayar programı yazmamış olabilir ama belki de yemek pişirdiniz. Ve yemek pişirdiyseniz, çok mükemmel değilseniz, muhtemelen yemek tariflerini kullandınız. Ve yemek tariflerini kullandıysanız, bir arkadaşınızla muhtemelen bir yemek tarifinin kopyasını paylaştınız. Ve tam anlamıyla bir acemi değilseniz, yemek tarifinde ekleme çıkarma yapmışsınızdır. Yemek tariflerinde belirli şeyler söylenmektedir ancak tam olarak aynı şeyleri yapmanız gerekmez. İçeriklerden bazılarını katmayabilirsiniz. Mantarı sevdiğiniz için biraz mantar ekleyebilirsiniz. Doktorunuz tuzu azaltmanız gerektiğini söylediği için daha az tuz koyabilirsiniz. Yeteneğinize göre daha büyük değişiklikler bile yapabilirsiniz. Ve bir yemek tarifinde deği-

1 Bir aydan daha kısa bir süre önce, Microsoft başkanı Craig Mundie özgür yazılıma ("açık kaynak" olarak adlandırdı) saldıran bir konuşma yaptı.

şiklik yaptıysanız ve bu yemek tarifine göre arkadaşlarınıza yemek pişirdiyse ve yemeği sevdilerse, size şunu söyleyebilirler: “Tarifini bana da verir misin?” Ve o zaman ne yaparsınız? Yemek tarifinin değişmiş halini yazıp arkadaşınıza bir kopyasını verebilirsiniz. Bunlar, herhangi bir tipteki işlevsel olarak yararlı yemek tarifleriyle yapabileceğiniz doğal şeylerdir.

Yemek tarifi, bir bilgisayar programına çok benzemektedir. Bir bilgisayar programı yemek tarifine çok benzemektedir: istediğiniz bir sonuca ulaşmak için gerçekleştirilecek bir seri adımdan ibarettir. Bu nedenle, yemek tarifleriyle yaptığınız şeyleri bilgisayar programlarıyla da yapmanız çok doğaldır, örneğin, arkadaşınıza bir kopyasını vermek gibi. Farklı bir işlevi görmesi için bilgisayar programını değiştirebilirsiniz de.

Başka biri için iyi bir iş görmüş olabilir ancak sizinki farklı bir iş olabilir. Bu nedenle programı değiştirirsiniz. Ve değiştirdikten sonra, başka insanlar için yararlı olabilir. Belki de sizin yaptığınız işe benzer bir iş için kullanılacaktır. Bu nedenle, şu soruyu sorarlar: “Bana bilgisayar programının bir kopyasını verir misin?” Tabi ki, kibar bir insan olduğunuz için, bilgisayar programınızın bir kopyasını verirsiniz. Bu, nazik bir insan olmanın yoludur.

Şimdi, yemek tariflerinin kara kutular içine yerleştirildiği durumu düşünün. Hangi içerikleri kullandığınızı göremezsiniz ve değiştiremezsiniz ve arkadaşınıza bir kopyasını vermeye kalktığınızda size korsan dendiğini ve yıllarca hapiste yattığınızı düşünün. Böyle bir dünya, yemek tariflerini paylaşmaya alışmış insanlar için büyük bir zulümdür. Ancak özel mülk yazılım dünyasında durum aynen böyledir. Bu, diğer insanlara karşı inceliğin olmadığı ya da engellendiği bir dünyadır.

Şimdi bunu neden belirttim? Bunu belirttim çünkü 1970’lerde yazılımı paylaşan bir programcı birliğinin parçası olma şansına ulaşmıştım. Bu topluluğun temelleri bilgisayarın başlangıcına dayanmaktadır. Ancak, 1970’lerde, insanların yazılımı paylaştığı bir topluluk zor bulunan bir şeydi. Ve gerçekte bu uç bir durumdu çünkü çalıştığım laboratuarda, tüm işletim sistemi, topluluğumuz tarafından geliştirilen yazılımdı ve bu yazılımın herhangi bir kısmını herhangi bir kimseyle paylaşmaktaydık. İsteyen herkes gelebiliyor ve bir kopya alabiliyordu ve ne yapmak isterse yapıyordu. Bu programlar üzerinde hiçbir telif hakkı uyarısı yoktu. İşbirliği bizim yaşam biçimimizdi. Ve bu yaşam şeklinde güvendeydik. Bunun için savaşmıyorduk. Bunun için savaşmamız gerekmiyordu. Sadece bu şekilde yaşıyorduk. Ve bildiğimiz kadarıyla, bu şekilde yaşamayı sürdürecektik. Bu nedenle özgür yazılım vardı ama Özgür Yazılım Hareketi yoktu.

Ama daha sonra topluluğumuz çeşitli felaketlerle yıkıldı. Sonunda tamamen yok oldu. Sonunda tüm çalışmalarımız için kullandığımız PDP-10² bilgisaya-

2 Programlı Veri İşlemcisi model 10, 1970’li yıllarda birçok temel araştırma ve hükümet kurumlarında

rı ortadan kalktı. Sistemimiz olan, Uyumlu Olmayan Zaman Paylaşımli Sistem, 1960'larda başlayarak yazılmıştı, bu nedenle assembler dilinde yazılmıştı. 1960'larda bir işletim sistemi yazmak için assembler kullanılmaktaydı. Bu nedenle, tabi ki, assembler dili belirli bir bilgisayar mimarisi içindir; bunun devamı gelmezse, tüm çalışmanız boşa gider, işe yaramaz. Ve bizim başımıza da bu geldi. 20 yıllık çalışma boşa gitti.

Ancak bu durum meydana gelmeden önce, bu durum meydana geldiğinde ne yapacağıma ilişkin olarak beni hazırlayan ve ne yapacağımı görmeme yardımcı olan bir olay oldu çünkü belirli bir noktada, Xerox çalıştığım yer olan Yapay Zeka Laboratuvarına bir lazer yazıcısı hediye etti ve bu hediye gerçekten de güzel bir hediyeydi çünkü Xerox dışında birilerinin bir lazer yazıcısına sahip olduğu ilk durumdu. Bu yazıcı çok hızlıydı, saniyede bir sayfa yazıyordu, birçok anlamda çok iyiydi ancak güvenilir değildi çünkü yüksek hızlı bir kopyalayıcının yazıcı olarak değiştirilmiş biçimiydi. Ve bildiğiniz gibi kopyalayıcılarda sıkışma meydana gelmektedir ancak genelde bu sıkışmayı çözecek birileri bulunur. Yazıcıda sıkışma oldu ve kimse görmedi. Bu nedenle yazıcı uzun süre sorunlu halde kaldı.

Biz de bu sorunu çözmek için bir fikir geliştirdik. Sistemi, yazıcı her ne zaman bir sıkışma durumu yaşarsa, yazıcıyı çalıştıran makine zaman paylaşımli makinemize durumu bildirecek ve çıktı bekleyen kullanıcılara yazıcıdaki problemi çözmelerini söyleyecek bir şekilde değiştirdik. Tabi ki kullanıcılar, bir çıktı bekliyorlarsa ve yazıcıda sıkışma olduğunu biliyorlarsa, sonsuza kadar oturup beklemeyecek ve sorunu çözeceklerdir.

Ancak bu noktada tamamen felce uğradık çünkü söz konusu yazıcıyı çalıştıran yazılım özgür yazılım değildi. Söz konusu yazılım yazıcı ile birlikte gelmişti ve yalnızca bir ikiliydi (binary). Kaynak kodunu alamamıştık; Xerox, kaynak kodunu bize vermemişti. Bu nedenle, programlayıcılar olarak yetenekli olmamıza rağmen, ne de olsa kendi zaman paylaşımli sistemimizi yazmıştık, bu özelliği yazıcı yazılımına ekleme konusunda tamamıyla çaresizdik.

Ve beklemek zorundaydık. Çıktımızı almanız bir ya da iki saat sürüyordu çünkü makine çoğu zaman sıkışma yapıyordu. Bir saat bekleyip "Sıkışacağını biliyorum. Bir saat bekleyeceğim ve çıktımı alacağım" diyorduk ve daha sonra tüm bu süre boyunca sıkışmış olduğunu ve gerçekte başka kimsenin tamir etmediğini gördük. Bu nedenle, biz tamir ettik ve yarım saat daha bekledik. Daha sonra, geri döndük ve çıktı haline gelmeden önce yine sıkıştığını gördük. Üç dakika basma işlemi yapıp otuz dakika sıkışmaktaydı. Bu durum hayal kırıklığı yarattı. Ancak daha kötüsü, tamir edebileceğimizi biliyor olmamızdı ancak kendi bencilliği için başka birileri, yazılımı geliştirmemizi önleyerek bizi engellemekteydi. Bu nedenle tabi ki bir miktar küskünlük hissettik.

kullanılan bir merkezi işlem birimidir [:mainframe].

Ve daha sonra Carneige Mellon Üniversitesi'nden birilerinin söz konusu yazılımın bir kopyasını aldığını duydum. Üniversiteyi ziyaret ediyordum, bu nedenle ilgili kimsenin ofisine gittim ve dedim ki: "Merhaba, ben M.I.T'denim. Yazıcı kaynak kodunun bir kopyasını alabilir miyim?" O da bana dedi ki: "Hayır, kimseye kopya vermemeye söz verdim." [dinleyiciler güler] Şaşırmıştım. Aynı zamanda da kızmıştım ve nasıl adil olacağıma ilişkin hiçbir fikrim kalmamıştı. Belki de kapıyı çarptım [dinleyiciler güler]. Ve daha sonra da bu konuyu düşündüm çünkü bunun yalnızca tekil bir olay değil ayrıca önemi olan ve çok sayıda kimseyi etkileyen sosyal bir fenomen olduğunu fark ettim.

Şanslıydım, çünkü bu durumu yalnızca bir kere yaşadım. Diğer insanlar ise her zaman bu durumla yaşamak zorundalar. Bu nedenle bu konuyu kapsamlı olarak düşündüm. MIT'deki meslektaşlarım bizimle işbirliği yapmaktan kaçındı. Bize ihanet etti. Ama bunu yalnızca bize karşı yapmadı. Bunu size de yaptı [dinleyicilerden birini gösteriyor]. Ve zannediyorum ki, bunu size de yaptı [başka bir dinleyiciyi gösteriyor] [dinleyiciler gülüyor]. Ve bunu muhtemelen size de yaptı [dinleyiciler arasında üçüncü bir dinleyiciyi gösteriyor]. Bunu bu odadaki insanların çoğuna yaptı, belki çok azınıza yapmadı, onlar da zaten 1980'de henüz doğmamış olanlardır. Çünkü Dünya gezegeninin tüm nüfusu ile işbirliği yapmayı reddetmeye söz verdi. Bir gizlilik anlaşması imzaladı.

Bu benim bir gizlilik anlaşmasıyla ilk doğrudan karşılaşmamdı ve bu bana önemli bir ders verdi, bu önemli bir dersti çünkü birçok programcı bunu hiçbir zaman öğrenmedi. Bu, benim bir gizlilik anlaşmasıyla ilk karşılaşmamdı ve kurban bendim. Ben ve benim tüm laboratuvarım kurbandı. Ve bu bana gizlilik anlaşmalarının kurbanlarının var olduğunu gösterdi. Masum değildiler. Zararsız değildiler. Birçok programcı bir gizlilik anlaşması imzalamaya davet edildiğinde, ilk defa bir gizlilik anlaşmasıyla karşılaşmaktadır. Ve her zaman istek uyandırıcı bir şey vardır, bu anlaşmayı imzalarlarsa bundan iyi bir sonuç elde edeceklerini düşünürler. Bu nedenle özürler oluştururlar. Şöyle derler: "Ne olursa olsun bir kopya alamayacak, bu nedenle onu yoksun bırakmak için niçin bir komploya katılayım?" Şöyle derler: "Bu, bu işin her zaman yapıldığı yoldur. Buna karşı kime gideyim?" Şöyle derler: "Bunu ben imzalamazsam başka biri imzalayacak." Vicdanlarını rahatlatmak için çeşitli özürler bulurlar.

Ama birileri beni bir gizlilik anlaşması imzalamaya çağırdığında, vicdanım zaten duyarlı hale gelmişti. Birisi bana yardım etmemeye söz verdiğinde ne kadar sinirlenmiş olduğumu hatırladım ve laboratuvarım sorunumuzu çözdü. Ve ben ise, bana hiç zarar vermemiş birine aynı şeyi yapamazdım. Birileri benden nefret edilen bir düşmanla bazı yararlı bilgileri paylaşmamam için söz vermeme isteseydi, evet derdim. Birileri kötü bir şeyler yapmışsa, bunu hak etmektedir. Ancak yabancılar bana hiç zarar vermemişlerdir. Bu gibi bir

hatalı muameleyi nasıl hak edebilirler? Herhangi birine ve herkese kötü davranmaya başlayamazsınız. O zaman toplumda yırtıcı bir hayvan haline gelirsiniz. Bu nedenle dedim ki: “Bana bu güzel yazılım paketini sunduğunuz için çok teşekkür ederim. Ama talep ettiğiniz şartlarda bu paketi kabul edemem, bu paket olmaksızın çalışacağım. Çok teşekkür ederim.” Ve böylece, yazılım gibi genel olarak yararlı teknik bilgi için bir gizlilik anlaşması imzalamadım.

Farklı etik hususlara ilişkin başka bilgi tipleri vardır. Örneğin, kişisel bilgiler vardır. Kendinizle erkek arkadaşınız arasındaki bir olay hakkında konuşmak isterseniz ve benden bunu kimseye söylemememi isterseniz, bunu sizin için sır olarak saklarım çünkü bu gerçekte yararlı bir teknik bilgi değildir.

En azından, muhtemelen genel olarak yararlı değildir [dinleyiciler güler]. Bana harika yeni bir seks tekniği anlatma olasılığınız da vardır [dinleyiciler güler] ve o zaman bunu toplumun geri kalanına aktarmayı görev bilirim [dinleyiciler güler], böylece tüm insanlar bundan faydalanır. Bu nedenle, söz konusu söze bir şart koymalıyım.

Kim neyi ister, kim kime kızgındır ve bu gibi pembe dizi hususları hakkında sizin için gizli tutabileceğim ayrıntılarsa; ancak toplumun bildiği için çok faydalandığı bir husussa, o zaman bu bilgileri saklı tutmamalıyım. Görüyorsunuz, bilimin ve teknolojinin hedefi, insanların hayatlarını daha iyi yaşamaları için insanlık için yararlı bilgiler geliştirmektir. Söz konusu bilgileri saklı tutmaya söz verirse – gizli tutarsak – o zaman alanımızın misyonuna ihanet ederiz. Ve bunu yapmamaya karar verdim.

Ancak bu arada topluluğum çöktü ve bu da beni kötü bir duruma soktu. Görüyorsunuz, tüm Uyumlu olmayan Zaman Paylaşımli Sistem eskidi çünkü PDP-10 eskidi ve bu nedenle, eskiden yapmış olduğum gibi bir işletim sistemi geliştiricisi olarak çalışmaya devam etmemin bir yolu yoktu. Bu, topluluğun yazılımını kullanmama ve geliştirmeme, başka bir deyişle topluluğun bir parçası olmama bağlıydı. Bu artık bir ihtimal değildi ve bu da beni yalın bir ahkali ikileme soktu. Ne yapacaktım? Çünkü en açık ihtimal, vermiş olduğum karara karşı gelmek anlamına geliyordu. En açık ihtimal, dünyadaki değişime kendimi uyarlamaktı. Bir şeylerin farklı olduğunu kabul etmem ve bu ilkeleri bırakmam ve özel mülk işletim sistemleri için gizlilik anlaşmaları imzalamaya başlamam ve muhtemelen özel mülk yazılım yazmam gerekiyordu. Ancak kod yazmaktan zevk aldığımı ve para kazanabileceğimi, özellikle MIT dışında yazarsam, ama sonunda kariyerimde geriye dönüp baktığımda, “Hayatımı insanlar arasında duvarlar örmek için harcadım” diyeceğimi ve hayatımdan utanç duyacağımı fark ettim.

Bu nedenle başka bir alternatif aradım ve açık bir alternatif vardı. Yazılım alanını bırakıp başka bir şeyler yapabiliirdim. Başka bir özel kayda değer yeteneğe sahip değildim ancak bir garson olabileceğimden emindim. [dinleyiciler

güler] Ancak şık bir restoranda çalışamazdım; beni işe almazlardı [dinleyiciler güler] ancak başka bir yerlerde garson olabilirdim. Ve birçok programcı bana şunu dedi: “Programcıları işe alan insanlar şunu, şunu ve şunu talep etmektedir. Bu işleri yapmazsam, o zaman açlıktan ölürüm.” Kullandıkları sözcükler böyleydi. Garson olarak açlıktan ölmezsiniz [dinleyiciler güler]. Bu nedenle, gerçekte tehlikede değilsiniz. Ancak bu önemlidir, bazen diğer insanlara zarar veren bir şey yaparsınız ve bunu yapmasaydım ben daha çok zarar görecektim diyerek kendinizi haklı çıkartırsınız. Gerçekten de açlıktan ölmeniz, özel mülk yazılım yazma konusunda haklısınızdır [dinleyiciler güler]. Birileri size silah tutsa, o zaman affedilebilir bir iş yaptığınızı söyleyebilirim [dinleyiciler güler]. Ancak etik olmayan bir şeyler yapmayarak yaşantımı sürdürmenin bir yolunu bulmuştum, bu nedenle özür mevcut değildi. Ancak garsonluk yapmanın benim için eğlenceli bir iş olmayacağını farkına vardım, bir işletim sistemi geliştiricisi olarak yeteneklerimi boşa harcamama neden olacaktı. Özel mülk yazılım geliştirmek ise yeteneklerimi kötüye kullanmak olurdu. Diğer insanları özel mülk yazılım dünyasında yaşamak için yüreklen-dirmek yeteneklerimi kötüye kullanmam anlamına gelirdi. Bu nedenle, yeteneklerimi kötüye kullanmak yerine harcamak daha iyidir ancak hala yine de gerçekten de iyi değildir.

Bu sebeplerden ötürü, başka bir alternatif aramaya karar verdim. Durumu gerçekten de geliştirecek olan bir işletim sistemi geliştiricisi dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için ne yapabilir? Ve gerçekten de gerekli olanın bir işletim sistemi geliştiricisi olduğunu fark ettim. Problem ve ikilem benim için ve herkes için mevcuttu çünkü modern bilgisayarlara ilişkin mevcut işletim sistemlerinin tümü özel mülktü. Özgür işletim sistemleri eski, zamanı geçmiş bilgisayarlar içindi, değil mi? Bu nedenle modern bilgisayarlar için, modern bir bilgisayarı alıp kullanmak isterseniz, özel mülk bir işletim sistemi kullanmaya zorlanmaktaydınız. Bu nedenle bir işletim sistemi geliştiricisi başka bir işletim sistemi yazar ve daha sonra şunu derse: “Herkes gelsin ve bunu paylaşsın; bundan memnun olurum”, bu herkese ikilemden bir çıkış yolu, başka bir alternatif sağlayacaktır. Bu nedenle, problemi çözebilecek bir şeyler yapabileceğimi fark ettim. Bunu yapmak için doğru özelliklere sahiptim. Ve bu, hayatımla ilgili yapabileceğimi hayal ettiğim en yararlı şeydi. Ve bu, başka hiç kimsenin çözmeye çalışmadığı bir problemdi. Diğerleri yalnızca orada oturmak ve işlerin kötüye gitmesini seyretmekti ve orada benden başka hiç kimse yoktu. Bu nedenle şöyle hissettim: “Ben seçildim. Bu konu üzerinde çalışmam lazım. Ben değilsem kim çalışacak ki?” Bu nedenle, özgür bir işletim sistemi geliştirirken ya da geliştirmeye çalışırken, yaşlı bir halde tabi ki ölmeye karar verdim [dinleyiciler güler].

Tabi ki, bunun nasıl bir işletim sistemi olması gerektiğine karar vermem gerekiyordu. Bazı teknik tasarım kararlarının verilmesi gerekiyordu. Belirli ne-

denlerden ötürü, sistemi Unix ile uyumlu bir sistem haline getirmeye karar verdim. İlk olarak, gerçekten de sevdiğim bir işletim sisteminin kullanılmaz hale geldiğini gördüm çünkü bu işletim sistemi, belirli bir bilgisayar tipi için yazılmıştı. Bu durumun yeniden meydana gelmesini istemedim. Taşınabilir bir sistemimizin olması gerekiyordu. Unix taşınabilir bir sistemdi. Bu nedenle, Unix'in tasarımını izleseymdim, taşınabilir ve çalıştırılabilir bir sistem oluşturma şansına sahip olabilirdim. Ve dahası, ayrıntıda niçin uyumlu bir sistem olmasın ki? Bunun nedeni, kullanıcıların, uyumlu olmayan değişikliklerden nefret etmesidir. Sistemi en sevdiğim şekilde tasarımılamış olsaydım ki böyle yapmak isterdim, eminim ki uyumlu olmayan bir şeyler üretmiş olurdu. Ayrıntılar farklı olurdu. Bu şekilde sistemi yazsaydım, o zaman kullanıcılar bana şunu diyeceklerdi: "Bu çok güzel, ancak uyumlu değil. Geçiş yapmak için çok fazla çalışma gerekiyor. Unix yerine sizin sisteminizi kullanmamız çok zorlayıcı, bu nedenle Unix'le çalışmaya devam edeceğiz".

İçinde insanların, bu özgür sistemi kullanan ve özgürlüğün ve işbirliğinin faydalarının tadını çıkaran insanların olduğu bir topluluk oluşturmak isteseydim, insanların kullanacağı, insanların kolay bir şekilde dönebilecekleri ve başlangıçta başarısız olması için bir engelin olmadığı bir sistem yapmak isterdim. Şimdi ise, sistemi Unix ile uyumlu hale getirmek, tasarım kararlarının tümünü gerçekleştirmiştir çünkü Unix, birçok parçadan oluşmaktadır ve bu parçalar, oldukça iyi bir şekilde dokümanite edilmiş ara yüzler üzerinden haberleşmektedir. Bu nedenle, Unix ile uyumlu olmak isterseniz, her bir parçayı birer birer uyumlu bir parça ile değiştirmeniz gereklidir. Bu nedenle, kalan tasarım kararları bir parçanın içindedir ve söz konusu parçayı kim yazmaya karar verirse, o kişi tarafından gerçekleştirilebilir. Başlangıçta gerçekleştirilmeleri gerekmez.

Çalışmaya başlamamız için tüm yapmamız gereken sistem için bir isim bulmaktı. Şimdi biz hackerlar, bir program için komik, muzur bir isim bulmaya çalışırız, çünkü insanların isimden dolayı eğleneceklerini düşünmek program yazma eğlencesinin yarısıdır [dinleyiciler güler]. Ve yazdığımız programın var olan bir programa benzer olduğunu söylemek için özyineli kısaltmalar şeklinde bir geleneğimiz vardı. Programınıza şunu söyleyecek özyineli bir isim verirdiniz: bu program diğer program değildir. Örneğin 60larda, ve 70lerde bir çok Tico metin düzenleyicisi vardı ve genellikle birşey-ve-diğer TECO olarak adlandırılıyordu. Zeki bir hacker Tint adlı yazılımını Tint Is Not TECO (Tint TECO değildir) (buradaki espriler İngilizce'de daha iyi anlaşıldığı için ilgili kısımlar çevrilmemiştir - çn.) olarak adlandırmıştı, ilk özyineli kısaltma. 1975'te ilk Emacs metin düzenleyicisini geliştirdim, ve Emacs'in birçok uyarlaması ortaya çıktı ve bir çoğu birşey-ve-diğer Emacs olarak adlan-

dırılmıştı, bir tanesi Fine ismindeydi, Fine Is Not Emacs, ve Sine vardı, Sine Is Not Emacs, ve Eine - Eine Is Not Emacs, ve MINCE Mince Is Not Complete Emacs [katılımcılar güler] (Bu daha küçültülmüş bir uyarlamaydı). Ve Eine tamamen yeniden yazılarak, yeni sürümü Zwei olarak adlandırıldı, Zwei Was Eine Initially (Zwei ilk başta Eine'di) [katılımcılar güler].³

Bu nedenle, Bir şeyler Unix değil (Something's not Unix) için yinelemeli bir akronim aradım. Ve 26 harfin tümünü denedim ve hiçbirinin bir sözcük oluşturmadığını fark ettim [dinleyiciler güler]. Hım, başka bir yoldan denemeliydim. Bir küçültmeye karar verdim. Bu şekilde, Bir şeyler Unix değil için üç harfli bir akronimim oldu. Ve harfleri denedim ve "GNU" sözcüğüyle karşılaştım – "GNU" sözcüğü İngilizcedeki en komik sözcüktür. [dinleyiciler güler] Bu oldu. Tabi ki, komik olmasının nedeni, sözlüğe göre "yeni" olarak telaffuz edilmesi idi. İnsanların onu kelime oyunu için kullanmasının nedeni de buydu. Ayrıca size söyleyeyim ki, bu, Afrika'da yaşayan bir hayvanın adıdır. Ve Afrika telaffuzu, bu isim üzerinde bir tıklama sesine sahipti. [dinleyiciler güler] Belki de hala öyledir. Ve böylece Avrupalı koloniciler, oraya vardıklarında, bu tıklama sesini söylemeyi öğrenmekte sıkıntı çekmediler. Bu nedenle onu orada bıraktılar ve bir 'g' yazdılar, bu da "telaffuz etmediğimiz başka bir sesin burada olması gerektiği" anlamına gelmekteydi [dinleyiciler güler].

Bu nedenle, bu gece Güney Afrika'ya gidiyorum ve onlardan rica edeceğim, umarım ki, bana tıklama seslerini telaffuz etmeyi öğretecek birilerini bulabilirler [dinleyiciler güler] böylece GNU'yu, bu bir hayvan adı olduğunda, doğru şekilde telaffuz etmeyi öğreneceğim.

Ancak bu sistemimizin adı olduğunda, doğru telaffuz "guh-NEW"dir, sert 'g'yi telaffuz edin. "Yeni" işletim sistemi hakkında konuşuyorsanız, insanların kafasını karıştıracaksınız çünkü halen bu konu hakkında 17 yıldır çalışıyoruz, yani bu konu artık yeni değil. [dinleyiciler güler] Ancak yine de yenidir ve her zaman da öyle olacaktır; GNU, kaç tane insan yanlışlıkla onu Linux olarak adlandırırsa adlandırın [dinleyiciler güler].

Bu nedenle, 1984 yılının Ocak ayında GNU'nun parçalarını yazmak için MIT'deki işimden ayrıldım.⁴ Ancak imkanlarını kullanmama izin verecek kadar kibardılar. Bu arada, tüm parçaları yazacağımızı ve komple bir GNU sistemi yapabileceğimizi düşündüm ve daha sonra şunu diyecektik: "Gelin ve alın" ve insanlar, GNU'yu kullanmaya başlayacaklardı. Ancak durum böyle olmadı. Yazdığım ilk parçalar, Unix'in bazı parçalarının yerine eşit derecede iyi bir şekilde geçmekteydiler ve daha az hataya sahiptiler ancak ciddi ölçü-

3 çn. Buradaki espriler İngilizce'sinde daha iyi anlaşılmalıdır. Örneğin Emacs için önemli nokta, yapılan şeyin hem Emacs olmadığı hem de Emacs'in aşıldığı anlamına gelmesidir. Emacs, but one was called Fine, for Fine Is Not Emacs, and there was Sine, for Sine Is Not Emacs, and Eine for Eine Is Not Emacs, and MINCE for Mince Is Not Complete Emacs.

4 GNU Bildirgesi'nde GNU Projesi'nin orijinal bildirisini okuyabilirsiniz

de heyecan verici değildiler. Hiç kimse özellikle onları alıp kurmak istemiyordu. Ancak daha sonra 1984 yılının Eylül ayında GNU Emacs'i yazmaya başladım, bu, Emacs'in ikinci uygulamasıydı ve 1985'in başlarında, çalışıyordu. Tüm edit işlemlerim için GNU Emacs'ı kullanabiliyordum, bu, büyük bir rahatlamaydı çünkü Unix editörü olan vi'yi öğrenmeye hiç niyetim yoktu [dinleyiciler güler]. Bu nedenle, o zamana kadar, edit işlemlerimi başka bir makinede yaptım ve dosyaları network üzerinden kaydettim, böylece dosyaları test edebiliyordum. Ancak GNU Emacs benim kullanabilmem için yeterince iyi bir şekilde çalıştığında, diğer insanlar da onu kullanmak istediler.

Bu nedenle, dağıtımın ayrıntılarını çalışmam gerekti. Tabi ki, anonim FTP dizinine bir kopya koydum ve nette olan insanlar için bu iyi bir durumdu – bir tar⁵ dosyasını taşıyabiliyorlardı ancak 1985 yılında nette çok sayıda programcı yoktu. “Bir kopyasını nasıl temin edebilirim?” diyen e-postalar gönderiyorlardı. Onları nasıl yanıtlayacağıma karar vermeliydim. Şunu diyebilirdim: “Zamanımı daha fazla GNU yazılımı yazarak harcamak istiyorum, bant yazarak zaman kaybetmek istemiyorum, bu nedenle İnternette olan ve yazılımı indirmek isteyen ve sizin için bir banda koyacak olan bir arkadaş bulun,” ve eminim ki, er ya da geç insanlar birtakım arkadaşlar bulacaktı. Kopyaları alacaklardı.

Ancak bir taraftan da işsizdim. Gerçekte, 1984 yılının Ocak ayında MIT'den ayrıldığımdan beri işsizdim. Bu nedenle, özgür yazılım üzerindeki çalışmam sayesinde para kazanmanın bir yolunu aramaya başladım ve böylece bir özgür yazılım işine başladım. Şu bildiriye bulundum: “Bana 150 dolar gönderin ve ben de size Emacs'in bandını yollayayım.” Ve siparişler gelmeye başladı. Yılın ortası itibariyle siparişler arttı.

Ayda 8 ila 10 arasında sipariş alıyordum. Ve gerekli olursa, bu parayla geçinebilirdim çünkü her zaman az parayla yaşamaya alışkıktım. Temel olarak bir öğrenci gibi yaşıyorum. Ve bunu seviyorum çünkü bu, paranın bana ne yapmam gerektiğini söylemediği anlamına gelmektedir. Benim için neyin önemli olduğunu düşünüyorsam onu yapabilirim. Bu, yapılmaya değer şeyleri yapmam konusunda beni özgür kıldı. Tipik Amerikalıların pahalı yaşam alışkanlıklarına gömülmemi önlemek için gerçek bir çaba gösterdim. Çünkü pahalı yaşarsanız, o zaman parası olan insanlar hayatınızla ilgili olarak ne yapmanız gerektiğini zorla kabul ettirir. Sizin için gerçekten de önemli olan şeyi yapamazsınız.

Bu iyiydi ancak insanlar bana şunu sormaktaydı: “Bu yazılım 150 dolar tutuyorsa, nasıl özgür yazılım olur?” [dinleyiciler güler] Bunu sormalarının nedeni, İngilizcedeki “free” sözcüğünün çeşitli anlamlarıyla kafalarının karışmasıydı. Bir anlamı fiyata ve diğer anlamı özgürlüğe atıf yapmaktadır. Özgür

5 Bir Unix arşivleme programı. gzip'le birleştirildiğinde, özgür olmayan ZIP sıkıştırma biçimine ilişkin GNU alternatifi oluşturur

yazılım dediğimde, özgürlükten bahsediyorum paradan değil. Özgür konuşmayı düşünün, ücretsiz birayı değil. [dinleyiciler güler] Yani, hayatımın bu kadar çok yılını programcılarının daha az para kazanmasını sağlamaya adanmadım. Hedefim bu değil. Ben bir programcıyım ve para kazanmaya çok önem vermiyorum. Tüm ömrümü para kazanmaya adamayacağım, para kazanmayı kafama takmıyorum. Ancak, ahlak kuralları herkes için aynı olmadığından, para kazanan başka programcılara karşı değilim. Ücretlerin düşük olmasını istemiyorum. Önemli olan konu bu değil. Burada önemli olan konu özgürlük. Kullanan kişi programcı olsun olmasın, yazılımı kullanan herkes için özgürlük.

Tanımlar

Bu noktada size özgür yazılımın tanımını vermeliyim. En iyisi bazı gerçek ayrıntılara gireyim çünkü yalnızca “özgürlüğe inanıyorum” demek saçmadır. İnanabileceğiniz birçok farklı özgürlük mevcuttur ve bunlar birbiriyle çatışmaktadır, bu nedenle, gerçek politik soru şudur: Önemli özgürlükler nelerdir, herkesin sahip olduğundan emin olduğumuz özgürlükler midir?

Şimdi, yazılımın kullanılmasına ilişkin belirli alan için söz konusu soruya ilişkin cevabı vereceğim. Aşağıdaki özgürlüklere sahipseniz, bir program sizin için “özgür yazılım”dır:

- İlk olarak, Özgürlük Sıfır, programı istediğiniz amaç için, istediğiniz şekilde çalıştırabilme özgürlüğüdür.
- Özgürlük Bir, programı ihtiyaçlarınıza uygun olacak şekilde değiştirebilme özgürlüğüdür.
- Özgürlük İki, programın kopyalarını dağıtarak komşunuza yardım edebilme özgürlüğüdür.
- Ve son olarak Özgürlük Üç, gelişmiş sürümü yayınlayarak topluluğunuzu oluşturma özgürlüğüdür, böylece başkaları da çalışmalarınızdan faydalanabilir.

Bu özgürlüklerin tümüne sahipseniz, program sizin için özgür yazılımdır ve bu önemlidir. Bunu bu şekilde ifade etmemin nedeni budur. Bunun nedenini daha sonra, GNU Genel Kamu Lisansı hakkında konuştuğumda açıklayacağım ama şimdi özgür yazılımın ne olduğunu açıklayacağım, bu, çok daha temel bir sorudur.

Özgürlük Sıfır

Özgürlük Sıfır oldukça açıktır. Programı istediğiniz herhangi bir şekilde çalıştırmaya izin verilmezse, bu, oldukça kötü kısıtlayıcı bir programdır. Ancak gerçekte, birçok program size en azından Özgürlük Sıfırı sağlayacaktır. Ve Özgürlük Bir, İki ve Üçün bir sonucu olarak yasal biçimde Özgürlük Sıfır bu

özgürlükleri izler – telif hakkı kanununun çalışma biçimi budur. Özgür yazılımı tipik yazılımdan ayıran özgürlükler Özgürlük Bir, İki ve Üçtür, bu nedenle bu özgürlükleri ve niçin önemli olduklarını açıklayacağım.

Özgürlük Bir

Özgürlük Bir, programı ihtiyaçlarınıza uygun olacak şekilde değiştirebilme özgürlüğüdür. Bu özgürlük, hataların ayıklanması anlamına gelebilir. Yeni özelliklerin eklenmesi anlamına da gelebilir. Tüm hata mesajlarının Navajo'ya dönüştürülmesi anlamına gelebilir. Herhangi bir değişiklik yapmak isterseniz, söz konusu değişikliği özgürce yapabilmelisiniz.

Şimdi, profesyonel programcılar bu özgürlüğü çok etkin bir şekilde kullanabilir ancak profesyonel programcılar yalnızca bu özgürlüğü değil, tüm özgürlükleri etkin bir şekilde kullanabilir. Akıllı bir kimse biraz programlama öğrenebilir. Zor işler vardır ve kolay işler vardır ve çoğu insan, zor işleri yapmaya yetecek kadar bilgi öğrenmeyecektir. Ancak birçok insan, 50 sene önce olduğu gibi, basit işleri yapmaya yetecek kadar birşeyler öğrenebilir, çok sayıda Amerikalı erkek, araba tamir etmeyi öğrenmiştir, bu durum da, A.B.D.'nin 2. Dünya Savaşında motorize bir orduya sahip olmasını ve savaşı kazanmasını sağlamıştır. Bu tip insanlara sahip olmak çok önemlidir.

Sosyal bir insansanız ve aslında teknolojiye hiç merakınız yoksa, bu durum muhtemelen çok sayıda arkadaşınızın olduğu ve kendinize iyilik yaptırmak konusunda iyi olduğunuz anlamına gelmektedir. [dinleyiciler güler] Bu arkadaşlardan bazıları muhtemelen programcılardır. Böylece programlayıcı arkadaşlarınızdan birine sorabilirsiniz. “Lütfen bunu benim için değiştirir misin? Bu özelliği ekler misin?” Böylece, çok sayıda insan programdan faydalanabilir.

Eğer bu özgürlüğe sahip değilseniz bu, toplum için pratik ve maddi kayıplara neden olur. Sizi, programınızın bir kölesi haline getirir. Lazer yazıcısına göre bunun nasıl bir şey olduğunu açıklamıştım. Bu bizim için kötü bir şekilde çalışmıştır ve bu sorunu gideremedik çünkü yazılımımızın kölesiydik.

Ama ayrıca bu durum, insanların moralini de etkilemektedir. Bilgisayarın kullanılması sürekli olarak hayal kırıklığına uğraticı bir durum oluşturuyorsa ve insanlar onu kullanıyorsa, yaşamları da hayal kırıklığı içinde olacaktır ve bunu işlerinde kullanıyorlarsa, işleri de onları hayal kırıklığına uğratacaktır ve işlerinden nefret edeceklerdir. Ve biliyorsunuz, insanlar bir konu hakkında hayal kırıklığına uğramamak için, o konuya önem vermemeyi tercih eder. Böylece yaklaşımları şu şekilde olan insanlarla karşılaşacaksınız: “Bugün işimle uğraştım. Tüm yapmam gereken de buydu. İlerleme kaydedemezsem, bu benim problemim değildir; bu patronumun problemidir.” Ve bu durum meydana geldiğinde bu durum, oradaki insanlar için kötüdür ve toplumun bütünü için kötüdür. Bu, Özgürlük Birdir, kendinize yardım etme özgürlüğüdür.

Özgürlük İki

Özgürlük İki, programınızın kopyalarını dağıtarak komşunuza yardım etme özgürlüğünüzdür. Düşünebilen ve öğrenebilen canlılar için, yararlı bilginin paylaşılması önemli bir arkadaşlık işlevidir. Bu canlılar bilgisayarı kullandıkları zaman, bu arkadaşlık işlevi yazılımın paylaşılması biçimini almaktadır. Arkadaşlar birbirleriyle birçok şeyi paylaşmaktadır. Arkadaşlar birbirine yardım eder. Bu, arkadaşlığın doğasında vardır. Ve aslında, bu iyi niyet ruhu – komşunuza yardım etme ruhu, gönüllü olarak – toplumun en önemli kaynağıdır. Yaşanabilir bir toplumla vahşi bir toplum arasındaki farkı oluşturur. Binlerce yıldır dünyadaki büyük dinler tarafından paylaşmanın önemi fark edilmiştir ve açık bir şekilde bu davranışı yüreklendirmeye çalışmaktadırlar.

Anaokuluna giderken, öğretmenlerimiz bize bu yaklaşımı benimsetmeye çalışıyordu – paylaşmamızı sağlayarak paylaşmanın ruhunu benimsememizi istiyorlardı. Paylaşırsak bunu öğrenebileceğimizi anlamışlardı. Bu nedenle şöyle söylemekteydiler: “Okula şeker getirirseniz, hepsini kendiniz yememelisiniz; bir kısmını başka çocuklarla paylaşmalısınız.” Toplum, bu işbirliği ruhunu öğretmek için kurulmuştu. Peki niçin bunu yapmanız gereklidir? Çünkü insanların hepsi işbirliği yapma taraftarı değildir. Bu, insan ruhunun bir parçasıdır ve insan ruhunun başka parçaları da vardır. İnsan doğasının çok sayıda parçası vardır. Bu nedenle, daha iyi bir toplum istiyorsanız, paylaşma ruhunu cesaretlendirmek için çalışmanız gereklidir. Bu, hiçbir zaman % 100 olamayacaktır. Bu, anlaşılabilir bir durumdur. İnsanların kendilerine de özen göstermeleri gereklidir. Ancak bunu biraz daha büyütebilirsek, hepimiz daha iyi durumda olacağız.

Bugünlerde, A.B.D. hükümetine göre, öğretmenler bunun tam tersini yapmaktadır. “Johnny, yazılımı okula getirdin. Paylaşma. Hayır. Paylaşmak yanlış. Paylaşmak senin bir korsan olduğun anlamına gelir.” “Korsan” dediklerinde ne demek isterler? Komşunuza yardım etmenin bir gemiye saldırmakla ahlaki açıdan eş değer olduğunu söylerler [dinleyiciler güler].

Buda ya da İsa bu konuda ne diyor? Şimdi en sevdiğiniz dini lideri ele alın. Bilmiyorum, belki de Manson farklı bir şeyler söyler [dinleyiciler güler]. L. Ron Hubbard’ın ne söyleyeceğini kim bilir ki? Ama ...

[işitilememektedir]

Soru: [işitilememektedir]

Richard M. Stallman: Tabi ki o ölmüştür. Ama bunu kabul etmezler. Mesele nedir peki?

Soru: Ölmüş olan başkaları da vardır [dinleyiciler güler] [işitilememektedir]. Charles Manson da ölüdür [dinleyiciler güler]. Onlar ölüdür, İsa ölüdür, Buda

ölüdür.

RMS: Evet, bu doğru. [dinleyiciler güler] Bu nedenle tahmin ediyorum ki, bu anlamda, L. Ron Hubbard diğerlerinden daha kötü değil. [dinleyiciler güler] Her neyse ... [işitilemez]

Soru: L. Ron her zaman özgür yazılım kullandı, bu onu Zanu'dan kurtardı [dinleyiciler güler].

RMS: Her neyse, zannediyorum ki bu, yazılımın özgür olmasının gerekli olmasının en önemli nedenidir: toplumun en önemli kaynağını kirletemeyiz. Bunun temiz hava ve temiz su gibi fiziksel bir kaynak olmadığı doğrudur. Psikososyal bir kaynaktır ancak tüm bunlar için gerçektir ve hayatlarımızda büyük bir fark yaratmaktadır. Yaptığımız hareketler başka insanların düşüncelerini etkilemektedir. İnsanlara "Birbirinizle paylaşmayın" dersek ve onlar da bizi dinlerlerse, toplum üzerinde bir etkimiz olacaktır ve bu iyi bir etki değildir. Bu Özgürlük İkidir, komşunuza yardım etme özgürlüğünüzdür.

Bu arada, söz konusu özgürlüğe sahip değilseniz bu, yalnızca toplumun psikososyal kaynağına zarar vermekle kalmaz ayrıca maddi zarara da neden olur. Programın bir sahibi varsa ve bu sahip onu, kullanmak için ödemenin gerekli olduğu şekilde düzenlerse, bazı insanlar şunu diyeceklerdir: "Kafana takma, onsuz da yapabilirim". Ve bu israftır, kasıtlı olarak israfa neden olmaktadır. Ve tabii ki yazılım hakkındaki ilginç şey, daha az kullanıcının daha az ürün oluşturmanız gerektiği anlamına gelmemesidir. Daha az sayıda insan araba satın alırsa, daha az sayıda araba yapabilirsiniz. Burada bir tasarruf vardır. Araba yapımı için tahsis edilecek ya da tahsis edilmeyecek kaynaklar vardır. Böylece bir arabanın fiyatının olmasının iyi bir şey olduğunu söyleyebilirsiniz. Gerçekten de ihtiyaç duyulmayan arabaların yapılması için kaynaklar harcanmamış olur. Ancak her bir ilave araba hiçbir kaynağı kullanmasaydı, o zaman bu arabaların yapılmasından tasarruf sağlanmasının bir anlamı olmayacaktı. Arabalar gibi fiziksel nesnelere için, ilave nesnelere, her bir numuneyi üretmek için kaynaklar kullanılacaktır.

Ancak yazılım için bu durum doğru değildir. Herhangi biri, başka bir kopya oluşturabilir. Ve bunun yapılması hemen hemen önemsizdir. Hiçbir kaynağı gerektirmez, yalnızca çok azıcık elektrik gerektirir. Bu nedenle tasarrufunu yapabileceğimiz bir şey yoktur, yazılımın kullanımı üzerine bu finansal engelleyiciyi koyarak daha iyi tahsis edebileceğimiz bir kaynak yoktur. İnsanların yazılıma uygulanmayan dayanak noktalarını esas alarak çoğunlukla ekonomik muhakemenin sonuçlarını değerlendirdiğini ve dayanak noktalarının uygulanabileceği hayatın başka alanlarından nakletmeye çalıştıklarını fark edersiniz ve sonuçlar geçerli olabilir. İddia hiçbir şeyi esas almadığında ve yazılım söz konusu olduğunda, sonuçları alırlar ve yazılım için de geçerli olduğunu varsayarlar. Dayanak noktaları bu durumda çalışmaz. Nerede geçerli ola-

bildiğinin görülmesi için bu sonuca nasıl ulaştığının ve hangi dayanak noktalarına bağlı olduğunun incelenmesi çok önemlidir. Bu nedenle, bu Özgürlük İkidir, komşunuza yardım edebilme özgürlüğünüzdür.

Özgürlük Üç

Özgürlük Üç, yazılımın gelişmiş bir sürümünü yayınlamak için kendi topluluğunuzunuzu oluşturma özgürlüğünüzdür. İnsanlar bana şunu söylemekteydi: “Yazılım özgür olursa, o zaman yazılım konusunda çalışmak için kimse para almayacaktır, o zaman insanlar yazılım konusunda neden çalışsınlar?” Tabi ki, özgür kelimesinin anlamını karıştırmaktadırlar, bu nedenle değerlendirmeleri bir yanlış anlamayı esas almaktadır. Ancak her durumda bu, onların teorisi- dir. Bugün, teoriyi deneysel gerçekle karşılaştırabiliriz ve yüzlerce insana özgür yazılım yazmak için para ödenmekte olduğu ve 100,000’den fazla insanın ise gönüllü olarak çalıştığı gerçeğini görürüz. Birçok farklı nedenle özgür yazılım üzerinde çalışan çok sayıda insan vardır.

GNU Emacs’ı, insanların gerçekten de kullanmak istediği ilk GNU sistem parçasıdır, ilk olarak yayınladığım zaman ve kullanıcıları olmaya başladığı zaman, bir süre sonra, şu gibi mesajlar aldım: “Kaynak kodunda bir hata gördüm ve işte bu da çözümü.” Ve başka bir mesaj daha aldım, “Bu, yeni bir özellik ekleme kodu.” Ve başka bir hata düzeltmesi daha aldım. Ve başka bir yeni özellik daha aldım. Ve daha da başka mesajlar geldi, o kadar çok mesaj geldi ki, bu kadar çok yardımın kullanılması büyük bir işti. Microsoft’un böyle bir problemi yoktur [dinleyiciler güler].

Sonunda, insanlar bu fenomeni kaydetti. 1980’lerde, birçoğu özgür yazılımın özgür olmayan yazılım kadar iyi olmayacağını düşündü çünkü insanlara ödeme yapmak için çok paramız olmayacaktı. Ve tabi ki benim gibi özgürlüğe ve topluma değer veren insanlar şunu dedi: “Özgür yazılımı her şekilde kullanacağız.” Özgürlüğe sahip olmak için yalnızca birtakım teknik elverişlilik konusunda biraz fedakarlık yapmaya değer. Ancak insanlar 1990 yılı civarında yazılımımızın gerçekte daha iyi olduğunu söylemeye başladı. Özgür yazılım, özel mülk alternatiflerinden daha güçlü ve güvenilirirdi.

1990’ların başında birileri, yazılımın güvenilirliğinin bilimsel ölçümüne ilişkin bir yol buldu. İşte şimdi bahsedeceklerimi yaptı. Farklı sistemlerde aynı işleri, tam olarak aynı işleri, yapan çeşitli karşılaştırılabilir program gruplarını aldı. Çünkü belirli Unix benzeri temel özellikler mevcuttu. Ve yaptıkları işler az çok aynı şeydi, ya da POSIX uyarlamasını izliyorlardı, böylece yaptıkları işler anlamında tümü aynıydı; ancak farklı insanlar tarafından sorunları gideriliyordu ve ayrı olarak yazılmışlardı. Kod farklıydı. Bu nedenle, şunu diyorlardı: bu programları alacak ve rastgele veriyle çalıştıracamız ve ne sıklıkta çakıldıklarını ölçeceğiz. Böylece bunu ölçtüler ve en güvenilir program grubu GNU programları oldu. özel mülk yazılım olan tüm ticari alternatifler çok daha az

güvenilirdi. Bu nedenle bunu yayınladı ve tüm geliştiricilere anlattı. Birkaç yıl sonra, aynı deneyi en yeni sürümlerle de yaptı ve aynı sonucu elde etti. GNU sürümleri en güvenilir olanlardı. Bildiğiniz gibi, GNU sistemini kullanan kanser klinikleri ve 911 operasyonları vardır çünkü GNU çok güvenilirdir ve güvenilirlik onlar için çok önemlidir.⁶

Her neyse, kullanıcıların bu çeşitli şeyleri yapmasına niçin izin verilmesi gerektiği ve bu özgürlüklere sahip olması gerektiğine ilişkin temel neden olarak bu belirli faydaya odaklanan bir insan grubu bile vardır. Beni dinliyorsanız, Özgür Yazılım Hareketi için konuşuyorsam, nasıl bir toplumun içinde yaşamak istediğimiz ve etik, iyi bir toplumun nasıl oluşturulduğu ve pratik ve maddi çıkarlar gibi hususlar hakkında konuştuğumu fark edersiniz. Bunlar çok önemlidir. Bu, Özgür Yazılım Hareketi'dir.

Açık kaynak hareketi olarak adlandırılan bu diğer insan grubu yalnızca pratik çıkarlardan bahsetmektedir. Bunun bir ilke hususu olduğunu inkar etmektedirler. İnsanların komşularıyla paylaşma, programın ne yaptığını görme ve sevmedikleri durumda programı değiştirme özgürlüğüne sahip olduğunu inkar ederler. Ancak insanların bu özgürlüklere sahip olmasının iyi bir şey olduğunu söylerler. Böylece firmalara giderler ve onlara şunu derler: "İnsanların bunları yapmasına izin verirseniz, daha fazla para kazanabilirsiniz." Bu nedenle, görebileceğiniz şey, belirli bir dereceye kadar budur, insanları benzer bir yöne yönlendirirler ancak tamamıyla farklı, temel olarak farklı felsefi nedenler için bunu yaparlar.

En derin husus olarak, etik soruda, iki hareket birbiriyle uyumsuzdur. Özgür Yazılım Hareketi'nde şunu deriz: "Bu özgürlükler hakkınızdır. İnsanlar, bu şeyleri yapmanızı engellememelidir." Açık kaynak hareketinde, şunu derler: "Evet, isterlerse sizi durdurabilirler ancak bu şeyleri yapmanız için size izin vermelerine tenezzül etmeleri için onları ikna etmeye çalışacağız." Bunu gerçekleştirdiler – belirli sayıda işyerini önemli yazılım parçalarını, topluluğumuzda özgür yazılım olarak yayınlamaya ikna ettiler. Açık kaynak hareketi, topluluğumuza büyük oranda katkıda bulunmuştur ve pratik projelerde [onlarla] birlikte çalışırız. Ancak felsefi olarak, burada, büyük bir anlaşmazlık mevcuttur.

Maalesef, açık kaynak hareketi, iş hayatının en çok desteğini alan harekettir ve çalışmamız hakkındaki birçok makale onu açık kaynak olarak tanımlamaktadır ve çok sayıda insan, açık kaynak hareketinin bir parçası olduğumuzu düşünmektedir. Bu nedenle, bu, bu ayrımı yapmamın nedenidir. Topluluğumuzu oluşturan ve özgür işletim sistemini geliştiren Özgür Yazılım Hareketi'nin hala burada olduğunu bilmenizi isterim – ve biz, bu etik felsefenin tarafını tutacağız. Bunu bilmenizi isterim, bilmeden başka birilerini yanlış yönlendirmenizi istemem.

6 A.B.D.'nin birçok bölgesinde, 911 acil yardım numarasıdır

Ancak bununla birlikte, nerede durduğunuzu da bilmenizi isterim.

Hangi hareketi desteklediğiniz size kalmıştır. Özgür yazılım hareketleriyle ve benim görüşlerimle aynı fikirde olabilirsiniz. Açık kaynak hareketiyle aynı fikirde olabilirsiniz. Ama her ikisiyle de farklı fikirlerde de olabilirsiniz. Bu politik alanlarda nerede duracağınıza karar verin.

Ancak Özgür Yazılım Hareketiyle fikir birliği içindeyseniz, yaşamları bu karar tarafından kontrol edilen ve yönlendirilen insanların bu konuda bir fikir sahibi olmayı hak ettiklerini görürseniz, o zaman umarım ki, Özgür Yazılım Hareketiyle fikir birliği içinde olduğunuzu söyleyeceksiniz ve bunu yapmanızın bir yolu, "özgür yazılım" terimini kullanmak ve insanların bizim var olduğumuzu bilmelerini sağlamaya yardımcı olmaktır.

Bu nedenle, Özgürlük Üç hem pratik olarak hem de psikososyal olarak çok önemlidir. Bu özgürlüğe sahip değilseniz bu, pratik maddi zarara neden olmaktadır çünkü topluluk gelişimi gerçekleşmez ve güçlü ve güvenilir yazılım hazırlayamayız. Ayrıca, psikososyal zarara da neden olur, bu da bilimsel işbirliğinin ruhunu etkiler, bu insanlığın ortak bilgi birikimini geliştirmek için birlikte çalışma fikridir. Gördüğümüz gibi, bilimdeki ilerleme insanların birlikte çalışabilme gücüne bağlıdır. Ancak bugünlerde, her bir küçük bilim adamı grubunun her bir bilim adamı ve mühendis takımıyla bir savaştaymış gibi davrandığını görürsünüz. Ancak birbirleriyle paylaşımında bulunmazlarsa, tümü zapt edilmiş olur.

Açıklamalar

Özetle bunlar, özgür yazılımı tipik yazılımdan ayıran üç özgürlüktür. Özgürlük Bir, yazılımı kendi ihtiyaçlarınıza göre değiştirebilme özgürlüğüdür. Özgürlük İki, kopyaları dağıtarak komşunuza yardım edebilme özgürlüğüdür. Ve Özgürlük Üç, değişiklik yaparak ve diğer insanların kullanması için yayınlamak topluluğunuzun oluşmasına yardım edebilme özgürlüğüdür. Tüm bu özgürlüklere sahipseniz, bu program sizin için özgür yazılımdır. Şimdi, bunu niçin belirli bir kullanıcı açısından bu şekilde tanımlamıyorum? Bu, sizin için özgür yazılım mıdır? [dinleyicilerden birini gösterir.] Bu, sizin için özgür yazılım mıdır? [başka bir dinleyiciyi gösterir.] Bu, sizin için özgür yazılım mıdır [başka bir dinleyiciyi gösterir]? Evet?

Soru: Özgürlük İki ile Özgürlük Üç arasındaki fark hakkında biraz bilgi verirsiniz?

RMS: Kesinlikle aralarında bir ilişki vardır çünkü dağıtma özgürlüğünüz yoksa, kesinlikle değiştirilmiş bir sürümü dağıtma özgürlüğünüz de yoktur ancak bunlar farklı işlemlerdir.

Özgürlük İki: tam bir kopyasını hazırlarsınız ve arkadaşlarınıza verirsiniz, böylece şimdi arkadaşınız da kullanabilir. Ya da belki de tam kopyalar hazır-

layabilir ve onları bir grup insana satabilirsiniz ve onlar da bu yazılımı kullanabilirler.

Özgürlük Üç, geliştirme yaptığınız ya da en azından geliştirme yaptığınızı düşündüğünüz ve bazı insanların sizinle farklı fikirde olduğu özgürlüktür. Bu nedenle, fark budur. Bu arada, önemli bir nokta: Özgürlük Bir ve Üç, kaynak koduna erişiminize bağlıdır. Çünkü “yalnızca ikili” (binary-only) olan bir programın değiştirilmesi çok zordur [dinleyiciler güler], tarih⁷ için dört basamak kullanmak gibi basit değişiklikler bile, kaynak koduna sahip değilseniz çok zordur. Bu nedenle, uygulamadaki pratik gerekçelerle kaynak koduna erişim, özgür yazılım için bir ön şarttır, bir zorunluluktur.

Sizin İçin Özgür Yazılım

Bunu niçin “sizin için” özgür yazılım olup olmadığı cinsinden tanımlıyorum? Bunun nedeni, bazen aynı yazılımın bazı insanlar için özgür yazılımken, diğerleri için özgür olmayan yazılım olabilmesidir.

Bu paradoksal bir durum gibi görünebilir, bu nedenle bu durumun nasıl meydana geldiğini size göstereyim. Çok büyük bir örnek, bu probleme ilişkin çok büyük bir örnek – belki de en büyük örnek – X Window Sistemidir, bu sistem MIT’de geliştirilmiştir ve kendisini özgür yazılım haline getiren bir lisans altında yayınlanmıştır. MIT lisansı ile beraber MIT sürümünü aldıysanız, Özgürlük Bir, İki ve Üç’e sahipsiniz. Bu, sizin için özgür yazılımdır. Ancak kopyaları alanların arasında, Unix sistemlerini dağıtan çeşitli bilgisayar üreticileri mevcuttur ve sistemleri üzerinde çalıştırmak için X’te gerekli değişiklikleri yapmışlardır. Bildiğiniz gibi bu, X’in yüz binlerce satırından yalnızca birkaç bin satırdır. Ve daha sonra, onu derlemişlerdir ve ikilileri (binary) Unix sistemine koymuşlardır ve Unix sisteminin geri kalanı gibi aynı gizlilik sözleşmesi altında dağıtmışlardır. Ve daha sonra, milyonlarca insan bu kopyaları almıştır. X Window Sistemine sahiptiler ancak bu özgürlüklerin hiçbirine sahip değildiler. Bu, onlar için özgür yazılım değildi.

Bu nedenle, buradaki paradoks, ölçümü nerede yaptığınıza bağlı olarak X’in özgür yazılım olup olmamasıydı. Geliştiricilerin grubundan gelen ölçümü yaptıysanız, şunu diyebilirdiniz: “Tüm bu özgürlükleri gözlemliyorum. Bu, özgür yazılımdır.” Ölçümleri kullanıcılar arasında yaptıysanız, şunu diyecaktiniz: “Birçok kullanıcı bu özgürlüklere sahip değil. Bu, özgür yazılım değil.” X’i geliştirmiş insanlar bunu bir sorun olarak görmezler çünkü hedefleri, esasen yalnızca popülerlik egosudur. Büyük bir profesyonel başarı istemektedirler. Şunu hissetmek isterler: “Çok sayıda insan bizim yazılımımızı kullanı-

7 Bu, birçok daha eski programın yılı iki basamak olarak sakladığı “Y2K” problemine atf yapmaktadır; bu nedenle, “00” tarihinin 2000 mi yoksa 1900 mü yoksa 00 ile biten herhangi bir yıl mı olduğu karışıyordu. 2000 yılından önce binlerce bilgisayar sisteminde bu sorunun giderilmesi için milyonlarca dolar harcanmıştı.

yor.” Ve bu, doğrudur. Çok sayıda insan yazılımlarını kullanıyordu ancak özgürlüğe sahip değildi.

GNU Projesi'nde, GNU yazılımının başına aynı şey gelseydi, bu bir sorun olurdu çünkü tek hedefimiz popüler olmak değil insanlara özgürlük sağlamak, işbirliğini yüreklendirmek ve insanların işbirliği yapmalarını sağlamaktır. Unutmayın, hiç kimseyi başka herhangi bir insanla işbirliği yapmaya zorlamayın ancak herkesle işbirliği yaptığından emin olun, isterse herkes bu özgürlüğe sahiptir. Milyonlarca insan GNU'nun özgür olmayan sürümlerini çalıştırıyorsa bu, bir başarı olmayacaktır. Her şey, hedefe benzemeyen bir yola sapacaktır.

Bu nedenle, bu durumun meydana gelmemesi için bir yol aradım. Sonunda bulduğum metot, “copyleft” olarak adlandırılan metottu. Bu metot, copyleft olarak adlandırılıyordu çünkü telif hakkını alıp ters çevirmek şeklindeydi [dinleyiciler güler]. Yasal olarak copyleft, telif hakkını esas alarak çalışmaktadır. Mevcut telif hakkı kanununu kullanmaktayız ancak bunu, çok farklı bir amacı sağlamak için kullanırız. İşte şunu yaparız. Deriz ki, “Bu program telif hakkına tabidir”. Ve tabi ki, ön tanımlı olarak, bu, programın kopyalanmasının, dağıtılmasının ya da değiştirilmesinin yasak olduğu anlamına gelmektedir. Ancak daha sonra, şunu deriz: “Bunun kopyalarını dağıtma yetkiniz var. Programı değiştirme yetkiniz var. Değiştirilmiş ve genişletilmiş sürümleri dağıtma hakkınız var. İsteddiğiniz gibi değiştirin.”

Ancak bir şart vardır. Ve bu şart tabi ki, şartı içine koymamız için tüm bu zorluklara girmemizin nedenidir. Şart şunu söyler: bu programın herhangi bir parçasını içeren herhangi bir şeyi dağıttığınızda, tüm program bu aynı ifadelerle dağıtılmalıdır, daha fazla ya da daha azı olmamalıdır. Bu nedenle, programı değiştirebilir ve değiştirilmiş sürümü dağıtabilirsiniz ancak bunu yaptığınızda, bunu sizden alan insanlar, sizin bizden aldığınız özgürlükle aynı özgürlüğü almalıdır. Ve yalnızca programımızdan kopyaladığınız kısımlar için değil, ayrıca sizden aldıkları söz konusu programın diğer kısımları için de bu durum geçerlidir. Söz konusu programın tümü, onlar için özgür yazılım olmalıdır.

Böylelikle programın değiştirilmesi ve yeniden dağıtılmasına ilişkin özgürlükler, geri alınamaz haklar haline gelmektedir. Bu, A.B.D. Bağımsızlık Beyannamesi'ne ilişkin bir kavramdır. Emin olduğunuz haklar sizden alınmaz. Copyleft fikrini yapılandıran özel lisans, GNU Genel Kamu Lisansıdır, bu tartışmaya yol açan bir lisanstır çünkü gerçekten de topluluğumuzda parazit gibi davranan kimselere hayır deme gücüne sahiptir.

Özgürlüğün ideallerini takdir etmeyen çok sayıda insan mevcuttur. Ve bu insanlar, yapmış olduğumuz çalışmalarını alma ve özgür olmayan bir programı dağıtma konusunda yeni bir başlangıç yapma ve insanların özgürlükleri-

ni bıraktırma konusunda çok çaba sarf etmektedir ve bunu gerçekleştirdiklerinde çok mutlu olacaklardır. Sonuç olarak, bu insanların bunu yapmalarına izin verirse, bu özgür programları geliştiriyor olacağız ve kendi programlarımızın gelişmiş sürümleriyle sürekli olarak rekabet etmek zorunda kalacağız. Bu, eğlenceli bir durum değildir.

Ayrıca çok sayıda insan şu duyguya kapılmaktadır: “Zamanımı gönüllü olarak topluluğa adanmak istiyorum ama niçin zamanımı gönüllü olarak söz konusu firmanın özel mülk programına adayayım?” Bazı insanlar bunun kötü olmadığını bile düşünebilir ancak bunu yapacaklarda kendilerine para ödenmesini isterler. Ben kişisel olarak bunu hiç yapmazdım bile.

Ancak bu insan grubunun her ikisinin de; benim gibi şunu diyenler: “Topluluğumuzda sağlam bir yer edinmek isteyen bu özgür olmayan programa yardım etmek istemiyorum” ya da şunu diyenler: “Onlar için çalışırım ama o zaman bana para ödemeleri gerekir”, her iki grubun da GNU Genel Kamu Lisansını kullanması için iyi bir nedeni vardır. Çünkü bu o firmaya şunu der: “Benim çalışmamı alıp özgürlüğü olmayan bir şekilde dağıtamazsın”. Bununla birlikte, X Windows lisansı gibi copyleft olmayan lisanslar buna izin vermektedir.

Lisans bakımından bu, iki özgür yazılım kategorisi arasındaki büyük ayrımdır. Lisansın her kullanıcı için yazılımın özgürlüğünü korumasını sağlayacağı şekilde copyleft edilen programlar mevcuttur. Ve özgür olmayan sürümlerin izin verildiği copyleft edilmeyen programlar mevcuttur. Söz konusu programın özgür olmayan sürümlerini de alabilirsiniz.

Ve bu problem günümüzde de mevcuttur. X Windows’un özgür olmayan sürümleri hala özgür işletim sistemlerinde kullanılmaktadır. X Windows’un özgür olmayan sürümü hariç olmak üzere gerçekten de desteklenmeyen donanımlar bile mevcuttur. Ve bu, topluluğumuzda büyük bir problemdir. Bununla birlikte, X Windows’un kötü bir şey olduğunu söyleyemem. Geliştiricilerin yapabilecekleri olası en iyi şeyi yapmadıklarını söyleyebilirim. Ancak hepimizin kullanabileceği çok sayıda yazılım yayınlamışlardır.

Mükemmelden daha azı ile kötü arasında büyük bir fark vardır. İyi ve kötünün birçok derecesi vardır. Mutlak olarak olası en iyi şeyi yapmadıysan, o zaman iyi değilsin gibi ayartıcı ifadelere karşı koymalıyız. X Windows’u geliştiren insanlar topluluğumuza büyük bir katkıda bulunmuştur. Ancak daha iyi yapabilecekleri bir şeyler vardır. Programın bazı parçalarını copyleft edebilirlerdi ve özgürlüğü inkar eden sürümlerin başkaları tarafından dağıtılmasını önleyebilirlerdi.

GNU Genel Kamu Lisansı’nın özgürlüğünüzü koruduğu ve özgürlüğünüzü korumak için telif hakkı kanununu kullandığı gerçeği, tabi ki bugün Microsoft’un ona saldırmasının nedenidir. Görüyorsunuz, Microsoft yazdığımız kodların tümünü almak ve özel mülk programlarına koymak istemektedir, birilerine

geliştirme yapmak istemektedir ya da yalnızca uyumsuz değişikliklere ihtiyaç duyarlar [dinleyiciler güler].

Microsoft'un pazarlama gücüyle, sürümlerinin bizimkilerin yerine geçmesi için daha iyi bir yazılım oluşturmaları gerekmez. Tek yapmaları gereken farklı ve uyumsuz bir yazılım hazırlamaktır. Ve daha sonra bunu herkesin masaüstüne koymaktır. Bu nedenle gerçekte GNU GPL'yi sevmeyiz. Çünkü GNU GPL onların bunu yapmalarına izin vermez. "Kapsama ve genişletme"ye izin vermez. Programlarınızda kodumuzu paylaşmak istiyorsanız, bunu yapabilirsiniz der. Ancak yalnızca benzerleri paylaşmanız gerektiğini söyler. Yaptığınız değişiklikler, bizim paylaşmamıza izin verilen değişiklikler olmalıdır. Bu nedenle bu, iki yollu bir işbirliğidir, gerçek bir işbirliğidir.

IBM ve HP gibi büyük firmalar bile – bu temelde bizim yazılımımızı kullanmayı istemektedir. IBM ve HP GNU yazılımına büyük katkılarda bulunmuştur. Ve onlar da, başka özgür yazılımlar geliştirmiştir. Ancak Microsoft bunu yapmak istememiştir, bu nedenle işyerlerinin GPL ile başa çıkamadığını söylemişlerdir. Bu işyerleri IBM ve HP ve Sun'ı içermiyorsa, o zaman haklı olabilirler [dinleyiciler güler]. Bu konu hakkında daha sonra açıklama yapacağım.

Tarihsel hikayeyi bitirmeliyim. Görüyorsunuz, 1984 yılında yalnızca birtakım özgür yazılım yazmak için değil ayrıca çok daha tutarlı bir şeyler yapmak için yola çıktık: tamamen özgür yazılım olan bir işletim sistemi geliştirmek istedik. Bu bizim parça ardına parça ardına parça yazmamız gerektiği anlamına gelmekteydi. Tabi ki, her zaman kısa yolları arıyorduk. İş o kadar büyüktü ki, insanlar hiçbir zaman bitiremeyeceğimizi söylüyordu. Bitirme şansımız olduğunu düşündüm ancak açık bir şekilde, kısa yollara bakmaya değerdi. Bu nedenle bakınmaya devam ettik. Benimseyebildiğimiz, burayla irtibatlandırabildiğimiz ve böylece baştan yazmak zorunda olmadığımız başka birilerinin yazdığı herhangi bir program var mıdır? Örneğin, X Window sistemi vardır. Copyleft edilmediği doğrudur ancak bu özgür yazılımdır, bu nedenle onu kullanabiliriz.

Şimdi, ilk günden GNU'ya bir pencere sistemi koymak istedim. GNU'ya başlamadan önce MIT'de birtakım pencere sistemleri yazdım. Ve Unix'in 1984 yılında herhangi bir pencere sistemine sahip olmamasına rağmen, GNU'nun bir pencere sistemine sahip olmasına karar verdim. Ancak hiçbir zaman bir GNU pencere sistemi yazmayı beceremedik çünkü X birlikte geldi. Ve ben de şunu dedim: "Yapmamızın gerekli olmadığı büyük bir iş. X'i kullanacağız." Şunu dedim: X'i alalım ve GNU sistemine koyalım. Ve uygun olduğunda, GNU'nun diğer kısımlarının X ile birlikte çalışmasını sağlayacağız. Ve metin biçimlendiricisi TEX gibi ya da Berkeley'den birtakım kütüphane kodları gibi başka insanlar tarafından yazılmış olan başka yazılım parçalarını bulduk. O zamanlar Berkeley Unix vardı ancak bu, özgür yazılım değildi. Bu kütüphane kodu, başlangıç olarak, Berkeley'deki kayan nokta üzerinde araştırma yapan

farklı bir gruba aitti. Ve bu nedenle bu parçalara uyduk.

1985 yılının Ekim ayında, Özgür Yazılım Vakfı'nı kurduk. Bu nedenle, lütfen GNU Projesi'nin ilk proje olduğunu unutmayın. Özgür Yazılım Vakfı, GNU Projesi'nden hemen hemen iki yıl sonra geldi. Özgür Yazılım Vakfı yazılımı paylaşmak ve değiştirmek için özgürlüğü sağlamak üzere fon toplayan ver-giden muaf bir hayır kurumudur. Ve 1980'lerde, fonlarımızla yaptığımız temel şeylerden biri, GNU'nun parçalarının yazılması için birilerini tutmak oldu. Ve kabuk [:shell] ve C kütüphanesi gibi önemli programlar, diğer programların parçaları gibi bu şekilde yazılmıştı. Çok önemli olan ancak heyecan verici olmayan [dinleyiciler güler] tar programı, bu şekilde yazılmıştı. GNU'nun bir kısmının da bu şekilde yazılmış olduğunu sanıyorum. Ve böylece hedefimize yaklaşıyoruz.

1991 yılı itibarıyla, eksik olan yalnızca tek bir büyük kısım vardı ve bu da çekirdekti. Peki, niçin çekirdeği geciktirdim? Bu, muhtemelen işleri hangi sırada yaptığının önemli olmamasından kaynaklanmaktadır, en azından teknik açıdan durum böyledir. Her şekilde işlerin tümünü yapmamız gereklidir. Ve kısmen, başka bir yerde bir çekirdekte bir başlangıç bulabileceğimizi umduğum içindi. Ve bunu başardık. Carnegie Mellon'da geliştirilmiş olan Mach'ı bulduk. Ancak bu, tüm çekirdek değildi; çekirdeğin alt yarısıydı. Bu nedenle, üst yarıyı; dosya sistemi, network kodu, vb. gibi bir şeyler yazmamız gerekti. Ancak Mach'ın üstünde çalışan sistem, esas olarak kullanıcı programları olarak çalışmaktaydı, bu nedenle hatalarının ayıklanması daha kolay olmalıydı. Aynı zamanda çalışan gerçek bir kaynak seviyesi hata ayıklayıcıyla hatalar ayıklanabilirdi. Bu şekilde, çekirdeğin daha yüksek seviyedeki parçalarını daha kısa sürede yaptırmamızın daha uygun olacağını düşündüm. Birbirine mesajlar gönderen bu asenkron çoklu kullanımlı süreçlerin hatalarının ayıklanmasının çok zor olduğu ortaya çıkmıştı. Ayrıca önyükleme yapmak için kullandığımız Mach tabanlı sistem korkunç bir hata ayıklama ortamına sahipti ve güvenilmezdi. GNU çekirdeğinin çalıştırılması bizim yıllarımızı aldı.

Ancak neyse ki, topluluğumuzun GNU çekirdeğini beklemesi gerekmiyordu. Çünkü 1991 yılında, Linus Torvalds, Linux olarak adlandırılan başka bir özgür çekirdeği geliştirdi. Eski moda tek parça tasarımı kullandı ve çalışması, bizimkilerden çok daha hızlı bir şekilde ortaya çıktı. Bu nedenle belki de bu, yapmış olduğum hatalardan biridir: bu tasarım kararı yapmış olduğum hatalardan biridir. Her neyse, ilk başta Linux hakkında bir şey bilmiyorduk çünkü GNU Projesi'ni bildiği halde, bunun hakkında konuşmak için hiçbir zaman bizimle temas kurmadı. Ancak bunu, netteki diğer insanlara ve yerlere bildirdi. Ve bu nedenle diğer insanlar, tam bir işletim sistemi elde etmek için Linux'ı GNU sisteminin geri kalanıyla birleştirdi. Esasen, GNU artı Linux birleşimini oluşturdu.

Ancak ne yaptıklarını görmüyorlardı. İşte, şunu dediler: "Bir çekirdeğimiz var,

bakınalım ve çekirdekle bir araya getirebileceğimiz başka hangi parçaların olduğunu görelim.” Bu nedenle, etraflarına bakındılar, ve işte ihtiyaç duydukları her şey mevcuttu. Ne kadar şanslıyız dediler [dinleyiciler güler]. Tüm bu burada. İhtiyaç duyduğumuz her şeyi bulabiliriz. Tüm bu farklı şeyleri alalım ve bir araya getirelim ve bir sistem elde edelim.

Buldukları şeylerin çoğunun GNU sisteminin parçaları olduğunu bilmiyorlardı. Bu nedenle, Linux’ı GNU sistemindeki boşluğa doldurduklarının farkında değildiler. Linux’ı alıp Linux’tan bir sistem yaptıklarını düşünüyorlardı. Bu nedenle bunu bir Linux sistemi olarak adlandırdılar [dinleyicilerden biri öyle diyor]. “Ancak bu durum, X Window Sistemini ve Mach’ı bulmaktan daha şanslı bir durum mudur?” [Stallman yanıt verir ve devam eder] Doğru. Buradaki fark, X’i ve Mach’ı geliştiren insanlar, tam bir özgür işletim sistemi geliştirme hedefine sahip değildiler. Bunu isteyen yalnızca bizdik. Ve, sistemin var olmasını sağlayan bizim yoğun çabalarımızdı. Gerçekte başka herhangi bir projeden çok sistemin daha büyük bir parçasını oluşturduk. Tesadüf yoktur, çünkü bu insanlar sistemin yararlı kısımlarını yazmıştır. Ancak bunu, sistemin tamamlanmasını istedikleri için yapmamışlardır. Başka nedenleri vardı.

X’i geliştiren insanlar, iyi bir proje olduğunu düşündükleri network üzerinden pencere sistemini tasarlamışlardır ve gerçekten de bu iyi bir proje olmuştur. Ve bu, bizim iyi bir özgür işletim sistemi yapmamızı sağlamıştır. Ancak umdukları bu değildir. Hatta bunun hakkında düşünmemişlerdir bile. Bu, bir kazaydı. Kazara bundan faydalandılar. Yaptıklarının kötü bir şey olduğunu söylemiyorum. Büyük bir özgür yazılım projesi gerçekleştirdiler. Bu iyi bir şeydir. Ancak esas vizyona sahip değildiler. Bu vizyon GNU Projesi’ndedir.

Bu nedenle biz, her küçük parçayı başka birilerine hazırlatmayan bireriyiz. Ve tar ya da mv⁸ gibi tamamen sıkıcı ve romantiklikten uzak olsa bile [dinleyiciler güler], bunu yaptık. Ya da ld gibi, bildiğiniz gibi, ld’de çok heyecan verici bir şeyler yoktur ancak ben bir tane yazdım [dinleyiciler güler]. Ve minimal disk I/O’su kaplaması için çaba gösterdim böylece daha hızlı olmuştur ve daha büyük programları kontrol edebilmektedir. İyi iş çıkarmayı severim; bir programı yazarken program hakkında birçok şeyi geliştirmek isterim. Ancak bunu yapmamın nedeni, daha iyi bir ld için parlak fikirlerimin olması değildi. Bunu yapmamın nedeni, özgür bir programa ihtiyaç duymamızdı. Ve başka birinin bunu yapmasını bekleyemezdik. Bu nedenle bunu yapmamız ya da başka birilerine yaptırmamız gerekliydi.

Bu nedenle, bu noktada binlerce insanın ya da projenin bu sisteme katılmasına rağmen, bu sistemin var olmasının nedeni olan bir proje mevcuttur ve bu da GNU projesidir. Bu temelde GNU sistemidir, o zamandan beri başka şeyler de eklenmiştir.

8 Dosyaların yerini değiştiren ya da dosyaları yeniden isimlendiren basit bir program

Sistemi Linux olarak adlandırmak GNU Projesi için büyük bir darbe olmuştur çünkü normalde yapmış olduğumuz şeyler için itibar kazanmayız. Çekirdeğin Linux'ın çok yararlı bir özgür yazılım parçası olduğunu düşünüyorum ve onun hakkında yalnızca iyi şeyler söyleyebilirim. Aslında, onun hakkında söyleyecek kötü şeyler de bulabilirim [dinleyiciler güler]. Ancak temelde iyi şeyler söyleyebilirim. Ancak GNU sisteminin "Linux" olarak adlandırılması yalnızca bir hatadır. Sistemi GNU/Linux olarak adlandırmanızı rica ederim ve böylece itibardan da faydalanabiliriz.

[dinleyicilerden biri bağıırır] "Bir maskota ihtiyacınız var! Dolgulu bir hayvan alın!" [Stallman yanıt verir] Bir tane var. [söz konusu dinleyici yanıt verir] "Var mı gerçekten?" [Stallman, daha fazla kahkahaya neden olacak olan şu cevabı verir,] Bizim bir hayvanımız var, bir gnu (antilop). Böylece evet, bir penguen çizdiğinizde, yanına bir de gnu çizin. Ancak soruları sona saklayalım. Daha anlatacak çok şeyim var.

Bu arada, niçin bu konuyla bu kadar ilgilimim? Bu itibar hususunu ortaya koymak için, sizin canınızı niye sıkıyorum ve belki de sizin gözünüzdeki değeri neden düşürüyorum? [dinleyiciler güler] Bunu yaptığımda, bazı insanlar bunu egomu beslemek için yaptığımı düşünebilir, öyle değil mi? Tabi ki, bu programı "Stallmanix" olarak adlandırmanızı istemiyorum, öyle değil mi? [dinleyiciler güler] [alkış]

Sizden bunu GNU olarak adlandırmanızı istiyorum çünkü GNU Projesi'nin itibarının olmasını istiyorum. Ve bunun için çok spesifik bir neden vardır, bu herhangi birinin itibar kazanmasından çok daha önemlidir. Görüyorsunuz, bugünlerde topluluğumuza göz atacak olursanız, onun hakkında konuşan ve yazan kimseler GNU'yu ifade bile etmez ve özgürlüğün bu amaçlarından bu politik ve sosyal ideallerden bahsetmezler. Çünkü onların [başka bir deyişle, bunların] geldikleri yer GNU'dur.

Linux'la ilgili fikirler, felsefesi çok farklıdır. Bu, temelde Linus Torvalds'ın apolitik felsefesidir. Bu nedenle, insanlar tüm sistemin Linux olduğunu düşündüklerinde, şu şekilde düşünme eğilimdedirler: "Hımm, bu, Linus Torvalds tarafından başlatılmış olmalıdır. Felsefesini dikkatli bir şekilde incelemeliyiz."

Ve GNU felsefesini duyduklarında, şunu derler: "Bu çok idealistçi bir yaklaşım, korkunç şekilde uygulanamaz olması lazım. Ben bir Linux kullanıcısıyım, GNU kullanıcısı değil." [dinleyiciler güler]

Ne ironi! Yalnızca bilselerdi! Hoşlandıkları ya da bazı durumlarda sevdikleri ve hoyratça üzerinden geçtikleri sistemin politik felsefenin gerçek kıldığı bu şeyin bizim idealimiz olduğunu bilselerdi.

Yine de bizimle fikir birliği içinde olmazlardı. Ancak en azından bunu ciddi bir şekilde hesaba katmak, bu konu hakkında düşünmek ve bir şans vermek için bir nedenleri olurdu. Bunun, hayatlarıyla nasıl bir ilişkisinin olduğunu görür-

lerdi. Şunu fark etselerdi: “GNU sistemini kullanıyorum. Bu da GNU felsefesidir. Bu felsefe, hoşlandığım bu sistemin var olma nedenidir,” o zaman bunu en azından çok daha açık bir zihinle değerlendirirlerdi. Bu, herkesin bu konuda fikir birliği içinde olacağı anlamına gelmez. İnsanlar farklı şeyler düşünür. Bu uygundur, insanlar kendileri karar vermelidirler. Ancak bu felsefenin sağladığı sonuçlar için itibarının yararını sağlamasını isterim.

Topluluğumuza göz atarsak, hemen hemen her yerde kurumların sistemi Linux olarak adlandırdığını görürüz. Muhabirler bunu genelde Linux olarak adlandırmaktadır. Bu doğru değildir ancak bunu yaparlar. Sistemi paketleyen firmalar sistemi genelde “Linux” olarak adlandırır. Ve bu muhabirlerin birçoğu, makale yazdıklarında, bunu genelde politik bir husus ya da sosyal bir husus olarak görmezler. Buna genelde safça bir iş sorusu ya da hangi firmaların az ya da çok başarılı olacağı olarak bakarlar, bu, temelde toplum için küçük bir sorudur. Ve insanların kullanımı için GNU/Linux sistemini paketleyen firmalara baktığınızda, bu firmaların birçoğu bu sistemi Linux olarak adlandırmaktadır. Ve tümü de bu sisteme özgür olmayan yazılım ekler.

GNU GPL, kodu alırsanız ve GPL kapsamlı bir programdan birtakım kodları alırsanız ve daha büyük bir program oluşturmak için bir miktar daha fazla kod eklerseniz, söz konusu tüm programın GPL altında yayınlanması gerektiğini söyler. Ancak aynı disk (hard disk ya da CD) üzerine ayrı programlar koyabilirsiniz ve bunların başka lisansları olabilir. Bu, yalnızca toplama olarak değerlendirilir ve esasen aynı zamanda iki programın birilerine dağıtılması, hakkında herhangi bir şey söyleyebileceğimiz bir durum değildir. Bu nedenle, gerçekte, bu durum doğru değildir – bazen doğru olmasını ummaktayım – bir firma bir üründe GPL kapsamlı bir programı kullanırsa, tüm ürün özgür yazılım olmalıdır. Bu ürün, söz konusu aralığa girmez – söz konusu kapsamda değildir. Bu ürün, tüm programdır. Emsallerine uygun bir şekilde birbiriyle iletişim kuran – örneğin, birbirine mesaj gönderen – iki ayrı program mevcutsa, o zaman bu iki program genellikle yasal olarak ayrıdır. Bu nedenle, bu firmalar, sisteme özgür olmayan yazılım ekleyerek, kullanıcılara, felsefi ve politik açıdan çok kötü bir fikir vermektedir. Kullanıcılara şunu söylemektedirler: “Özgür olmayan yazılımın kullanılması iyidir. Hatta bunu hediye olarak veriyoruz.”

GNU/Linux sisteminin kullanımı hakkındaki dergilere baktığınız zaman, çoğunluğunun şu şekilde bir başlığa sahip olduğunu görürsünüz: “Linux-birşeyler-ya-da-diğer-şeyler.” Böylece sistemi çoğunlukla Linux olarak adlandırır. Ve bu dergiler, GNU/Linux sisteminin üstünde çalıştırabileceğiniz özgür olmayan yazılıma ilişkin reklamlarla doludur. Şimdi, bu reklamlar ortak bir mesaja sahiptir. Şöyle demektedirler: “Özgür olmayan yazılım sizin için iyidir. O kadar iyidir ki, bu yazılıma sahip olmak için para bile ödeyebilirsiniz.” [dinleyiciler güler]

Ve bu şeyleri “katma değer paketleri” olarak adlandırırız, bu, onların değerleri hakkında bir ifade sağlar. Şöyle demektedirler: Özgürlüğü değil, pratik elverişliliği değerlendirin. Ve bu değerlerle fikir birliği içinde değilim, bu nedenle onları “özgürlüğü eksilmiş paketler” olarak adlandırıyorum. [dinleyiciler güler] Özgür bir işletim sistemi kurduysanız, o zaman şimdi özgür dünyada yaşıyorsunuz demektir. Yıllardır size vermek için uğraştığımız özgürlüğün faydalarının tadını çıkarın. Bu paketler, size bir zincir üzerinde eğilme imkânını vermektedir.

Ve GNU/Linux sisteminin kullanımına adanmış ticari gösterilere bakarsanız, bu gösteriler, kendilerini “Linux” gösterileri olarak adlandırmaktadır. Ve özgür olmayan yazılımı sergileyen satış reyonlarıyla doludurlar, özellikle onay damgasını özgür olmayan yazılımın üzerine vururlar. Bu nedenle, toplumumuzda baktığımız her yerde, şirketler özgür olmayan yazılımı desteklemektedir, GNU'nun kendisi için geliştirildiği özgürlük fikrini tamamen yadsırlar. Ve insanların özgürlük fikriyle karşı karşıya gelebilecekleri tek yer, GNU ile ve özgür yazılımla ilişkilidir. Bu nedenle sizden sistemi GNU/Linux olarak adlandırmanızı istememin nedeni budur. Lütfen insanları sistemin nereden ve niçin geldiği konusunda bilgilendirin.

Tabi ki, yalnızca bu ismi kullanarak, tarihsel bir açıklama yapmayacaksınız. Dört ekstra karakter girebilir ve GNU/Linux'ı yazabilirsiniz; iki ekstra hece söyleyebilirsiniz. Ancak GNU/Linux Windows 2000'den daha az heceden oluşmaktadır. [dinleyiciler güler] Onlara çok fazla şey anlatmıyorsunuz ancak onları hazırlıyorsunuz, böylece GNU hakkında bir şeyler öğrenecekler ve konunun ne olduğunu duyduklarında, bunun kendileriyle ve yaşamlarıyla nasıl bir ilişkisinin olduğunu göreceklerdir. Ve bu, doğrudan büyük bir fark yaratmaktadır. Bu nedenle, lütfen bize yardım edin.

Microsoft, GPL'i “açık kaynaklı bir lisans” olarak adlandırdı. İnsanların, ana husus olarak özgürlük açısından düşünüyor olmalarını istemediler. İnsanları, Microsoft ürünlerini seçeceklerse tüketici olarak dar bir şekilde düşünmeye ve tabi ki tüketiciler olarak çok rasyonel bir şekilde düşünmemeye davet ettiklerini bulacaksınız. Ancak insanların vatandaş ya da devlet adamı gibi düşünmesini istemezler, Bu, onlar için zıttır, düşmancadır. En azından mevcut iş modellerine karşı zıttır.

Şimdi, özgür yazılımın toplumumuzla nasıl bir ilişkisinin olduğunu anlatabilirim. Bazılarınız için önemli olabilecek ikinci bir başlık ise özgür yazılımın işle nasıl bir ilgisi olduğudur.

Gerçekte, özgür yazılım iş dünyası için büyük ölçüde yararlıdır. Ne de olsa, gelişmiş ülkelerdeki birçok işyerinde yazılım kullanılmaktadır. Yalnızca küçük bir kısmı yazılım geliştirmektedir.

Ve özgür yazılım, yazılım kullanan herhangi bir firma için büyük ölçüde avan-

tajlıdır çünkü bu, kontrolün sizde olduğunu göstermektedir. Temel olarak özgür yazılım, kullanıcıların programın ne yaptığını ilişkin kontrole sahip oldukları anlamına gelmektedir. Tekil olarak ya da toplu olarak, yeterince dikkatli olurlarsa durum böyledir. Yeterince dikkat gösteren herkes, bazı etkileri uygulayabilir. Dikkat etmezseniz, satın almazsınız. O zaman başka insanların tercih ettiklerini kullanırsınız. Ancak dikkat eder, özen gösterirseniz, o zaman söyleyecek bir şeyleriniz olur. özel mülk yazılım söz konusu olduğunda, söyleyecek bir şeyiniz olmaz.

Özgür yazılımla, değiştirmek istediğiniz şeyleri değiştirebilirsiniz. Ve firmanızda programlayıcıların olup olmaması fark etmez; bu, iyidir. Binanızın tasarımında bir değişiklik yapmak isterseniz, bir tadilat firması olmanız gerekmez. Bir usta bulup, “Bu işi yapmak için ne kadar ücret istersin?” diye sormanız yeterlidir. Ve kullandığınız yazılımı değiştirmek isterseniz, bir yazılım firması olmanız gerekmez. Tek yapmanız gereken bir yazılım firmasına gidip şunu söylemektir: “Bu özellikleri uygulamak için ne kadar para istersiniz? Ve ne zamana bitirirsiniz?” Ve işi yapmazlarsa, gidip başka birilerini bulabilirsiniz.

Destek işleri için özgür bir piyasa mevcuttur. Bu nedenle destekle ilgilenen her türlü firma, özgür yazılımda büyük bir avantaj bulacaktır. Özel mülk yazılımla, destek bir tekeldir çünkü bir firma eğer bu program kaynak kodları paylaşılan bir program ise kaynak koduna sahiptir, ya da aslında yüklü bir miktar para ödeyen az sayıda firma kaynak koduna sahiptir, ancak bu sayı çok azdır. Bu nedenle, sizin için çok fazla sayıda olası kaynak mevcut değildir. Ve bu, gerçekten de büyük bir dev değilseniz sizinle ilgilenmedikleri anlamına gelmektedir. Firmanız, sizin işinizi kaybederlerse bu duruma önem veremelerini gerektirecek kadar önemli değildir. Bir kere programı kullandığınızda, onlar için desteği almaya kilitlendiğinizi anlarlar çünkü farklı bir programa geçmek çok büyük bir iştir. Bu nedenle, bir hatanın raporlanması ayrıcalığının ödenmesi gibi şeylerle karşılaşabilirsiniz. [dinleyiciler güler] Ve bir kere ödeme yaptıktan sonra, şöyle derler: “İyi, tamam, hata raporunuzu kaydettik. Ve birkaç ay içinde, bir yükseltme [:upgrade] satın alabilirsiniz ve bu hatayı giderip gidermediğimizi görebilirsiniz.” [dinleyiciler güler]

Özgür yazılıma ilişkin destek sağlayıcıları, bundan ucuz kurtulamaz. Müşterileri memnun etmek zorundadırlar. Tabi ki, birçok iyi bedava destek alabilirsiniz. Probleminizi internette gönderirsiniz. Ertesi gün bir yanıt alabilirsiniz. Ancak bu, tabi ki garantili değildir. Güvende olmak isterseniz, en iyisi bir firma ile anlaşma yapın ve onlara ücret ödeyin. Ve bu tabi ki, özgür yazılım işinin çalışma şekillerinden birisidir.

Yazılım kullanan işler için özgür yazılımın başka bir avantajı, güven ve gizlilik. Ve bu, bireyler için de geçerlidir ancak bunu, işyerleri bağlamında gündeme getirdim. İşte, bir program özel mülk olduğunda, gerçekten de ne yaptığını bile söyleyemezsiniz.

Bunların hakkında bir şeyler biliyorsanız, hoşlanmayacağınız bir şekilde kasıtlı olarak yerleştirilen özelliklere sahip olabilir. Örneğin, geliştiricinin makinenize girmesine izin veren bir arka kapıya sahip olabilir. Yaptığınız işlere burnunu sokabilir ve bilgileri gönderebilir. Bu, yaygın bir durumdur. Birtakım Microsoft yazılımları bunu yapmaktadır. Ancak bunu yapan yalnızca Microsoft değildir. Kullanıcının işine burnunu sokan başka özel mülk programlar mevcuttur. Ve bunu yaptıkları zaman fark edemezsiniz bile. Ve tabii ki, geliştiricinin tamamen dürüst olduğu varsayıldığında bile, her programcı hata yapar. Bunlar, güvenliğinizi etkileyen ve kimseden kaynaklanmayan hatalar olabilir. Ancak buradaki ana nokta şudur: Bu, özgür yazılım değildir, bu hataları bulamazsınız. Ve bu hataları gideremezsiniz.

Hiç kimse, çalıştırdığı her programın kaynağını kontrol etmek için gereken zamana sahip değildir. Bunu yapmayacaksınız. Ancak özgür yazılımla, büyük bir topluluk mevcuttur ve bu toplulukta olayları kontrol eden insanlar vardır. Ve onların kontrolünden faydalanırsınız çünkü kazara bir hata varsa, ki kesinlikle vardır, zaman zaman herhangi bir programda bu hatayı bulabilir ve giderebilirler. Ve yakalanacaklarını düşündükleri zaman, insanların kasıtlı bir truva atı (kullanılacağı bilgisayara bilerek hasar verme amacıyla hazırlanmış bilgisayar programı) ya da burnunu sokan bir özelliği koyma ihtimali çok daha düşüktür. Özel mülk yazılım geliştiricileri, yakalanmayacaklarını düşünür. Bu durumun tespit edilmeden geçeceğini düşünürler. Ancak özgür bir yazılım geliştiricisi insanların ona bakacağını ve orada olduğunu göreceğini bilir. Toplumumuzda, kullanıcıların hoşlanmayacakları bir şekilde boğazlarına bastırarak bu durumdan kurtulmayı düşünmeyiz. Biliriz ki, kullanıcılar bundan hoşlanmazsa, bu özelliğe sahip olmayan değiştirilmiş bir sürüm hazırlanacaktır. Ve daha sonra tümü de söz konusu sürümü kullanarak çalışmaya başlayacaktır.

Gerçekte, muhtemelen bu özelliği koymayacağımız sonucunu hepimiz çıkarabiliriz, yeterince adım önceden bunu anlayabiliriz. Ne de olsa, özgür bir program yazıyorsunuz; insanların sürümünüzden hoşlanmasını istersiniz; birçok insanın nefret edeceği bir özelliği koymazsınız ve kendinizinki yerine başka bir değiştirilmiş sürümü kullanmazsınız. Böylece, özgür yazılım dünyasında kralın kullanıcı olduğunu fark edersiniz. Özel mülk yazılım dünyasında, kral, müşteri değildir. Çünkü siz yalnızca bir müşterisinizdir. Kullandığınız yazılımda söz hakkınız yoktur.

Bu anlamda özgür yazılım, demokrasinin işlemesi için yeni bir mekanizmadır. Şimdi Stanford'da olan Profesör Lessig⁹, bir kanun çeşidi olarak söz konusu kod fonksiyonlarını kaydetmiştir. Tüm amaçlar ve hedefler için herkesin kullandığı kod hakkında yazan her kimse, insanların hayatlarını belirleyen kanunlar yazmaktadır. Özgür yazılım söz konusu olduğunda, bu kanunlar demokratik bir şekilde yazılır. Ancak bu, klasik demokrasi biçimi değildir,

9 Lawrence Lessig, bu kitap için bir giriş bölümü yazmıştır.

büyük bir seçim yapıp şunu demiyoruz: “Herkes, bu işin nasıl yapılmasını istiyorsa ona göre oy versin.” [dinleyiciler güler] Bunun yerine, temel olarak şunu diyoruz: özelliğin şu şekilde gerçekleşmesini isteyenler, o şekilde yap-sın. Ve söz konusu özelliği söz konusu şekilde gerçekleştirmek için çalışmak isterseniz, öyle yaparsınız. Ve bir şekilde ya da diğer şekilde yapılır, değil mi? Ve böylece çok sayıda insan bu şekilde isterse, bu şekilde yapılacaktır. Bu şekilde herkes, gitmek istediği yönde basitçe adımlar atarak sosyal karara katkıda bulunur.

Ve kişisel olarak istediğiniz kadar adım atmakta özgürsünüz. Bir işyeri, istediği kadar adımı atmakta özgürdür. Ve tüm bu şeyleri topladığınızda bu, yazılımın hangi yönde gittiğini söyler.

Ve mevcut birtakım programlardan, genellikle büyük parçalardan, bazı parçaların alınması ve daha sonra kendinize ait belirli miktardaki kodun yazılması ve ihtiyacınızı tam olarak karşılayan bir programın hazırlanması tabii ki çok yararlıdır; mevcut birtakım özgür yazılım paketlerinden büyük parçaları almazsanız, tamamını yeni baştan yazmak size pahalıya mal olacaktır.

Kralın kullanıcı olduğu gerçeğinden kaynaklanan başka bir şey de, uyumluluk ve standardizasyon konusunda çok iyi olma eğilimimizdir. Niçin? Çünkü kullanıcılar bundan hoşlanmaktadır. Kullanıcılar, içinde büyük uyumsuzlukların olduğu bir programı reddedecektir. Günümüzde, bazen belirli bir uyumsuzluk tipine ilişkin ihtiyacı olan belirli bir kullanıcı grubu vardır ve o zaman ona sahip olacaklardır. Bu uygundur. Ancak kullanıcılar bir standardı izlemek istediklerinde, biz geliştiriciler de bunu izlemeliyiz ve bunu biliriz. Ve bunu yaparız. Bunun zıttı olarak, özel mülk yazılım geliştiricilerine bakarsanız, genellikle kasıtlı olarak bir standardı izlememeyi avantajlı bulurlar ve bunun nedeni, bu şekilde kullanıcıya bir avantaj sağladıklarını düşündükleri için değil, ancak daha çok kullanıcı üzerinde bir şeyler dayattıkları, kullanıcıyı kilitledikleri içindir. Ve özel mülk yazılım geliştiricilerinin zaman zaman dosya biçimlerinde değişiklikler yaptıklarını görürsünüz, bunun tek nedeni, insanların en yeni sürümü satın almalarını sağlamaktır.

Arşivciler¹⁰ günümüzde bir problemle karşı karşıyadırlar, on yıl önce bilgisayarlarda yazılan dosyalara genellikle erişilememektedir; bunlar şimdi kaybolmuş olan özel mülk yazılımla yazılan dosyalardır. Bu dosyalar özgür yazılımla yazılmış olsalardı, güncelleştirilebilir ve çalıştırılabilirlerdi. Ve söz konusu kayıtlar kaybolmazdı, erişilemeyen duruma gelmezdi. Ulusal Halk Radyosu'nda¹¹ bile bu konuda şikayetler vardı ve çözüm olarak özgür yazılım önerilmekteydi. Aslında kendi verilerinizi saklamak için özgür olmayan programı kullanarak, kendinizi tuzağa düşürüyorsunuz.

¹⁰ Birçok arşivci, internet üzerinden binlerce dosyayı saklamakta ve paylaşmaktadır.

¹¹ Ulusal Halk Radyosu, kar amaçlı olmayan özel bir organizasyondur ve bu konuşmanın yapıldığı sırada, günlük olarak haber ve müzik yayınlayan 620 tane genel radyo istasyonu mevcuttur

Böylece, özgür yazılımın birçok işi nasıl etkilediğini anlattım. Peki özgür yazılım, özel ve dar bir alan olan yazılım alanını nasıl etkilemektedir? Evet, bu sorunun cevabı, çoğunlukla hemen hemen hiç etkilemediğidir. Ve bana anlatılanlardan, bunun nedeni, yazılım endüstrisinin % 90'ının özel yazılımın gelişimine ayrılmasıdır, başka bir deyişle, yayınlanmayan yazılıma ayrılmasıdır. Özel yazılım için, bu husus ya da özgür ya da özel mülk olma hususu gündeme gelmez. Gördüğümüz gibi, buradaki husus, siz kullanıcıların yazılımı değiştirmek ve yeniden dağıtmak için özgür olup olmadığınızdır. Yalnızca tek bir kullanıcı varsa ve söz konusu kullanıcı haklara sahipse, o zaman problem yoktur. Söz konusu kullanıcı tüm bu şeyleri yapmakta özgürdür. Bu nedenle aslında, kaynak kodunu ve tüm hakları alma konusunda ısrar ediyorsa, firma içinde kullanım için bir firma tarafından geliştirilen her türlü özel program özgür yazılımdır.

Bu husus, bir saatteki ya da bir mikrodalga fırındaki ya da bir otomobilin ateşleme sistemindeki yazılım için söz konusu değildir çünkü bu durumlarda, bunları kullanmak için yazılım indirmezsiniz. Kullanıcı söz konusu olduğu sürece bu, gerçek bir bilgisayar değildir, bu nedenle etik açıdan önemli olmaya yetecek kadar bu meseleleri büyütmez. Bu nedenle en önemli kısım için yazılım endüstrisi, olduğu gibi gitmeye devam edecektir. Ve ilginç şey şudur ki, bu gibi büyük bir iş oranı endüstrinin ilgili kısmında olduğu için, özgür yazılım işi için hiçbir olasılık olmasa bile, özgür yazılım geliştiricileri, özel yazılım yazmak için günlük işler alabilirler. [dinleyiciler güler] Bunlardan çok fazla vardır; oran çok büyüktür.

Ancak görüldüğü gibi, özgür yazılım işi vardır. Özgür yazılım firmaları vardır ve katılacağım basın toplantısında, birkaç özgür yazılım firmasından insanlar bize katılacaktır. Ve tabii ki, işi özgür yazılım olmayan ancak yayınlamak için yararlı özgür yazılım parçaları geliştiren firmalar da vardır ve onların geliştirdiği özgür yazılım önemli miktardadır.

Şimdi, şu soruyu sorarız: Özgür yazılım iş dünyası nasıl çalışmaktadır? Bazıları kopyaları satmaktadır. Kopyalamakta özgürsünüzdür ancak yine de ayda binlerce kopya satabilirler. Ve diğerleri, destek ve çeşitli hizmet tiplerini satmaktadır. Kişisel olarak ben, 1980'lerin ikinci yarısı boyunca özgür yazılım destek hizmetleri sattım. Temel olarak saatte \$200 için, yazmış olduğum GNU yazılımında değiştirmemi istediğiniz her şeyi değiştiririm dedim. Evet, bu ciddi bir ücrettir ancak bu, benim geliştirmiş olduğum bir programdı ve çok daha kısa bir sürede aynı işi gerçekleştirebileceğimi insanlar anladı. [dinleyiciler güler] Ve bu şekilde ekmeğimi kazandım.

Aslında, daha önce yaptığımdan daha fazlasını yaptım. Ayrıca dersler de verdim. Ve 1990 yılına kadar bunu yapmayı sürdürdüm. 1990 yılında büyük

bir ödül kazandım ve bunu yapmayı bıraktım.¹²

Ancak 1990 yılında, Cygnus Support (Cygnus Destek) adında ilk ortak özgür yazılım firması oluşturuldu. Ve onların işi, benim yaptığım şeyle aynı tip şeyi yapmaktı. İhtiyaç duysaydım kesinlikle onlar için çalışabilirdim. Ancak ihtiyaç duymadım ve herhangi bir firmadan bağımsız kalırsam bunun hareket için iyi olacağını hissettim. Bu şekilde, herhangi bir çıkar çatışması olmaksızın çeşitli özgür ve özgür olmayan yazılım firmaları için iyi ve kötü şeyler söyleyebilirdim. Harekete daha fazla hizmet edebileceğimi hissettim. Ancak yaşamımı kazanmak için buna ihtiyaç duysaydım, onlar için çalışacaktım. Bu, içinde bulunmak adına etik bir iştir. Onlarla iş yapmak için utanmama hiç gerek yoktu. Ve söz konusu firma ilk yılında kardaydı. Çok az ana para ile, üç kurucusunun sahip olduğu para ile oluşturulmuştu. Ve her geçen yıl daha da büyüdüler ve karlı oldular, sonunda iyice büyümek istediler, açgözlü oldular, dış yatırımcılara açıldılar ve daha sonra her şeyi bozdular. Ancak açgözlü olmadan önce, yıllarını başarı içinde geçirdiler.

Bu, özgür yazılım hakkındaki heyecan verici şeylerden birini göstermektedir. Özgür yazılım, özgür yazılım geliştirmek için anapara sağlamanızın gerekli olmadığını göstermektedir. Demek istiyorum ki, ana para yararlıdır; yardımcı olabilir. Bir miktar anapara toplayabilirsiniz, insan tutabilir ve bu insanlara kod yazdırabilirsiniz. Ancak az sayıda insanla çok iş başarabilirsiniz. Aslında, özgür yazılımı geliştiren sürecin çok etkin olması, dünyanın özgür yazılıma geçmesi için önemli nedenlerden biridir. Ve bu ayrıca Microsoft'un söylediğini yalanlar, Microsoft, GNU GPL'nin kötü olduğunu söyler çünkü özgür olmayan yazılımı geliştirmek için anapara toplamak, özgür yazılımımızı alıp bizimle paylaşmayacakları programlara kodumuzu koymak onlar için zorlaşır. Temel olarak, bu şekilde anaparayı yükseltmelerine ihtiyaç duymamaktayız. Her şekilde işi yaptırırız. İş zaten yaptırıyoruz.

İnsanlar, bizim hiçbir zaman tamamen özgür bir işletim sistemi yapamayacağımızı söylemekteydiler. Şimdi bunu ve ilave olarak önemli bir oranı daha gerçekleştirdik. Ve söyleyebilirim ki, dünyanın tüm genel amaçlı olarak yayınlanan yazılımları geliştirmemize az kaldı. Ve bunu, kullanıcılardan % 90'ından fazlasının henüz bizim özgür yazılımımızı kullanmadığı bir dünyada başardık. Bu, dünyadaki tüm Web sunucularının yarısından fazlasının Web sunucusu olarak Apache ile GNU/Linux üzerinde çalıştığı bir dünyada gerçekleşmiştir.(58)

Soru: [duyulamıyor] ... Daha önce ne dediniz, Linux mı?

Richard M. Stallman: GNU/Linux dedim.

¹² Burada bahsedilen "büyük ödül" MacArthur Bursudur, bazıları tarafından "üstün yetenek bursu" olarak da adlandırılır. İstisnai özellikler gösteren ve devamlı ve yaratıcı çalışma vaat eden bireylere verilen beş yıllık bir bursdur.

Soru: Öyle mi dediniz?

Richard M. Stallman: Evet, çekirdek hakkında konuşuyorsam, onu Linux olarak adlandırırım. Biliyorsunuz, bu, onun adıdır. Çekirdek Linus Torvalds tarafından yazılmıştır ve yazara duyulan saygıdan ötürü, bu çekirdeği yalnızca onun verdiği isimle adlandırabiliriz.

Genel olarak, iş dünyasında birçok kullanıcı GNU/Linux'ı kullanmamaktadır. Birçok ev kullanıcısı henüz bizim sistemimizi kullanmamaktadır. Ev kullanıcıları da sistemimizi kullanmaya başladığında, özgür yazılım için 10 kat daha fazla gönüllü ve 10 kat daha fazla müşteri sağlayacağız. Ve bu bizi büyütecektir. Bu nedenle bu noktada, bu işi yapabileceğimiz konusunda oldukça güvenim var.

Ve bu önemlidir çünkü Microsoft bizim çaresiz hissetmemizi istemektedir. Şöyle derler: "Çalıştırılacak yazılıma sahip olmanızın tek yolu, yeniliğe sahip olmanızın tek yolu, gücü bize vermenizle sağlanabilir. Biz baskınız. Çalıştırdığınız programla ne yapabileceğinizi kontrol edelim, böylece sizden çok para alabiliriz ve bu paranın belirli bir oranını yazılım geliştirmek için kullanıp geri kalanını kar yaparız."

Hiçbir zaman çaresiz hissetmemelisiniz. Çok çaresiz hissedip özgürlüğünüzü feda etmemelisiniz. Bu çok tehlikelidir.

Microsoft'un, yalnızca Microsoft olmamakla beraber özgür yazılımı desteklemeyen insanların genelde benimsediği değer sistemi, kısa vadeli kardır: Bu sene ne kadar para kazanacağım? Bugün ne kadar iş yaptırabilirim? Kısa vadeli düşünme ve dar düşünme. Onların varsayımına göre, birilerinin özgürlük adına fedakarlık yapması saçmadır.

Dün¹³ yurttaşlarının özgürlüğü için fedakarlık yapmış olan Amerikalılar hakkında birçok insan konuşma yapıyordu. Bu insanların bazıları büyük fedakarlıklar yapmışlardı. Ülkemizde herkesin duyduğu özgürlük çeşitleri için yaşamlarını bile feda etmişlerdi. (En azından bazı durumlarda; bence Vietnam'daki savaşı burada görmezden gelmeliyiz.)

Ancak neyse ki, yazılımın kullanılmasındaki özgürlüğümüzün korunması bu gibi büyük fedakarlıkları gerektirmemektedir. Grafiksel Kullanıcı Ara yüzü (GUI) programınız henüz yoksa, komut satırı ara yüzünün öğrenilmesi gibi yalnızca küçük ve az fedakarlıklar yeterlidir. Bunu bu şekilde yapmak için özgür bir yazılım paketine sahip olmadığımız için, bu, işin bu şekilde yapılması gibidir. Birkaç yılda sahip olabileceğiniz gibi, belirli bir özgür yazılım paketini geliştirecek olan bir firmaya bir miktar paranın ödenmesi gibidir. Bunlar, hepimizin yapabileceği küçük fedakarlıklardır. Ve uzun vadede, bundan fayda görürüz. Bildiğiniz gibi, bir fedakarlıktan çok bir yatırım gibidir. Toplum-

13 Konuşmanın yapıldığı tarihte önceki gün, şehitleri anma günüydü, kahramanların anıldığı bir A.B.D. tatil günü.

muzun gelişmesinin bizim için iyi olduğunu bilmek için, yalnızca söz konusu yatırımdan kimin beş on senti alacağını saymadan, gerekli uzun vadeli görüşe sahip olmamız gereklidir.

Böylece, bu noktada anlatacaklarım sona erdi.

Tony Stanco tarafından önerilen özgür yazılım işine ilişkin yeni bir yaklaşım olduğunu ifade etmek isterim, bu yaklaşım “Özgür Geliştiriciler” olarak adlandırılmaktadır ve organizasyona katılan tüm yazılım geliştiricilerine kardan belirli bir oranın verilmesini hedefleyen belirli bir iş yapısını içermektedir. Ve halen Hindistan’da bazı büyük kamu yazılım geliştirme sözleşmelerinin gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Çünkü taban olarak özgür yazılımı kullanıyor olacaktırlar, bu şekilde büyük maliyet tasarrufu sağlamayı planlamaktadırlar. Ve şimdi sorularınızı bekliyorum.

Soru ve Yanıt Oturumu

Soru: Microsoft gibi bir firma bir özgür yazılım sözleşmesini nasıl içerebilir?

RMS: Microsoft aslında eylemlerinin birçoğunu hizmetlere kaydırmayı planlamaktadır. Ve yapmayı planladıkları şey kirli ve tehlikeli bir şeydir, zikzak biçiminde hizmetleri birini diğerine olacak şekilde bağlamayı planlamaktadırlar. Böylece bu hizmeti kullanmak için, bu Microsoft programını kullanıyor olmanız gereklidir, bu da bu hizmeti ve bu Microsoft programını kullanmanız gerektiği anlamına gelecektir, böylece tümü birbiriyle ilişkili olacaktır. Planları budur.

Şimdi ilginç olan şey, bu hizmetlerin satılmasının özgür yazılım ya da özgür olmayan yazılım etik hususunu gündeme getirmemesidir. Onlar için, net üzerinden bu hizmetleri satan bu gibi firmaların olması çok iyi olabilir. Ancak Microsoft’un planladığı, yazılım ve hizmetler üzerinde daha bile büyük bir tekel, daha bile büyük bir kilit elde etmek için onları kullanmaktır ve bu yakın zamanda bir makalede açıklanmıştır. Bir çok kişi bunun neti, Microsoft Kasabasına dönüştürdüğünü söylemiştir.

Ve bu bağlantılıdır çünkü Microsoft antitröst mahkemesindeki asliye mahkemesi Microsoft’un, anlamsız, hiçbir işe yaramayacak biçimde, işletim sistemi kısmına ve uygulama kısmına bölünmesini önermiştir.

Ancak o makaleyi gördükten sonra, şimdi yalnızca emsallerine uygun bir şekilde birbiriyle başa çıkabilmelerini sağlamak için Microsoft’un hizmetler kısmına ve yazılım kısmına bölünmesinin yararlı ve etkin bir yolunu görmekteyim, hizmetler ara yüzlerini yayınlamalıdır, böylece hizmetlerle konuşabilmek için herkes bir istemci yazabilir ve tahmin ediyorum ki, hizmeti almak için ödeme yapmaları gereklidir. Evet, bu uygundur. Bu, tamamen farklı bir konudur.

Microsoft bu şekilde hizmetler ve yazılım şeklinde bölünürse, hizmetleriyle rekabete girmek için yazılımlarını kullanamayacaktır. Ve Microsoft, yazılımlarıyla rekabete girmek için hizmetlerini kullanamayacaktır. Ve özgür yazılım yapabileceğiniz ve belki de siz insanlar bunu Microsoft hizmetleriyle konuşmak için kullanacaksınız, bu bizim için önemli değildir.

Çünkü ne de olsa, Microsoft'un birçok insana boyun eğdiren özel mülk yazılım firması olmasına rağmen diğerleri daha az insana boyun eğdirmiştir, bu uğraşmama isteğinden kaynaklanmamaktadır; [dinleyiciler güler] o kadar çok sayıda insana boyun eğdirmeyi başaramamışlardır. Bu nedenle, problem yalnızca ve yalnızca Microsoft değildir. Microsoft, işbirliği yapmak ve etik bir toplum oluşturmak üzere çözmeye çalıştığımız özel mülk yazılımlar problemin en büyük örneğidir. Bu nedenle, bu platform için bana imkan vermiş olsalar bile, Microsoft üzerine çok fazla odaklanmamalıyız. Bu, onları çok önemli yapmaz. Bu, hepsi ve hepsinin sonu değildir.

Q: Daha önceden, açık kaynaklı yazılımla özgür yazılım arasındaki felsefi farkları açıklıyordunuz. Yalnızca Intel platformlarını desteklerken, GNU/Linux dağıtımlarının mevcut eğilimi hakkında nasıl hissediyorsunuz? Ve gitgide daha az sayıda programcının doğru şekilde programlama yaptığı ve herhangi bir yerde derleme yapacak olan yazılımı hazırladığı görülmektedir? Ve basitçe Intel sistemlerinde çalışan yazılımın hazırlandığı görülmektedir?

RMS: Burada etik bir husus görmüyorum. Ancak, gerçekte, bilgisayar üreten firmalar, bazen GNU/Linux sistemini bilgisayara taşımaktadır. HP açık bir şekilde bunu yakın bir zamanda yapmıştır. Ve Windows'un bir portu için ödeme yapma konusunda canlarını sıkmamışlardı, çünkü bu, çok fazla maliyete sahip olacaktı. Ancak zannediyorum ki GNU/Linux'ın desteklenmesi birkaç ay boyunca beş mühendisin çalışmasını gerektirecekti. Bu, kolayca yapılabilir bir şeydi.

Şimdi tabi ki, insanların autoconf'u kullanmasını öneriyorum, autoconf, programlarınızı taşınabilir hale getirmeyi kolaylaştıran bir GNU paketidir. Bunu yapmaları için onları yüreklendiriyorum. Ya da sistemin söz konusu sürümünde derlenmeyen bir hatayı başka birileri giderdiğinde ve size gönderdiğinde, o zaman bunu göz önünde bulundurmalısınız. Ancak bunu etik bir husus olarak görmüyorum.

Q: İki yorum. Birisi: Yakın zamanda MIT'de konuştunuz, çözümlemesini okudum. Ve birileri, patentler hakkında bir şeyler sordu ve siz dediniz ki "patentler tamamen farklı bir konudur. Bu konuda yorumum yok."

RMS: Doğru. Patentler hakkında aslında söyleyecek çok şeyim var ama bu, bir saati bulur. [dinleyiciler güler]

Q: Şunu demek istedim: Bana öyle geliyor ki, burada önemli bir husus var. Demek istiyorum ki, bu konsepti almaya çalışırken, firmaların kendileri için

bir tekel biçimi oluşturmaya çalışırken devletin gücünü kullanmak isterlerse, patentler ve telif hakkı gibi şeyleri sert özellik olarak adlandırmalarının bir nedeni vardır. Ve böylece, bu şeyler hakkındaki yaygın olan şey, aynı hususlar etrafında dolaşmaları değildir ancak söz konusu motivasyon, gerçekten de genel hizmet hususu değildir ama özel çıkarları için firmaların tekel sağlama motivasyonudur.

RMS: Onların istediğinin bu olduğu konusunda haklısınız. Ancak fikri mülkiyet terimini kullanmak istemelerinin başka bir nedeni vardır. Bunun nedeni, insanların, telif hakkı hususları ya da patent hususları hakkında dikkatli bir şekilde düşünmesini istememeleridir. Telif hakkı kanunu ve patent kanunu tamamen farklı olduğu için, yazılım telif haklarının ve yazılım patentlerinin etkileri tamamen farklıdır.

Yazılım patentleri, programcıları belirli program tiplerini yazmaktan alıkoydukları için, programcılar üzerindeki bir kısıtlamadır ancak telif hakkı bunu yapmaz. Telif hakkı söz konusu olduğunda, en azından kendi kendinize yazıyorsanız, dağıtmanıza izin verilmektedir. Bu nedenle, bu hususların ayrılması çok önemlidir.

Bunların, çok düşük bir seviyede ortak bir özelliği vardır ve diğer her şey farklıdır. Bu nedenle, lütfen, açık bir şekilde düşünmeyi cesaretlendirmek için, telif hakkını ve patentleri tartışın. Ancak fikri mülkiyeti tartışmayın. fikri mülkiyet hakkında bir fikrim yoktur. Telif hakları, patentler ve yazılım hakkında düşüncelerim vardır.

Q: Başlangıçta yemek tarifleri gibi, fonksiyonel bir dilin bilgisayar programlarının fonksiyonel bir dil olduğunu ifade ettiniz. Ancak yemek tariflerinden bilgisayar programlarına ve İngilizce dilinden bilgisayar programlarına büyük bir geçiş vardır – “fonksiyonel dil”in tanımı çok geniştir. DeCSS, DVD durumunda bu, problem oluşturmaktadır.

RMS: Bu hususlar, doğadaki fonksiyonel olmayan şeylerden ötürü kısmen benzer ancak kısmen de farklıdır. Bunların bir kısmı aktarılır ancak tamamı aktarılmaz. Maalesef, bu da bir saatlik bir konuşma ile açıklanabilir. Bu konuya burada girmek için yeterli vaktimiz yok. Ancak şunu söylemek isterim ki, yazılımla aynı anlamda tüm fonksiyonel çalışmalar özgür olmalıdır. Biliyorsanız, ders kitapları, dokümanlar, sözlükler ve tarifler özgür olmalıdır.

Q: Yalnızca online müziği merak ediyordum. Bir yandan öbür yana oluşturulmuş benzerlikler ve farklar mevcuttur.

RMS: Doğru. Yayınlanan her türlü bilgi için sahip olmamız gereken minimum özgürlük bu yayını ticari olmayan bir şekilde yeniden aynen dağıtma özgürlüğüdür. Fonksiyonel çalışmalar için, değiştirilmiş bir sürümü ticari olarak yayınlama özgürlüğüne ihtiyaç duyarız çünkü bu, toplum için çok yararlıdır. Fonksiyonel olmayan çalışmalar için – insanları eğlendirecek ya da es-

tetik olacak ya da belirli bir insanın görüşlerini ifade edecek olan şeyler, biliyorsunuz – belki de değiştirilmemelidir. Ve bu belki de onların tüm ticari dağıtımını kapsayan telif hakkına sahip olunmasının uygun olduğu anlamına gelmektedir.

Lütfen unutmayın ki, A.B.D. Anayasasına göre, telif hakkının amacı halkın yararlanmasıdır. Telif hakkı, belirli özel tarafların davranışını değiştirmek, böylece daha fazla kitap yayınlamalarını sağlamak içindir. Ve bunun yararı, toplumun tartışmasının ve öğrenmesinin sağlanmasıdır. Ve, bildiğiniz gibi, literatürümüz vardır. Bilimsel çalışmalarımız vardır. Hedef, bunu cesaretlendirmektir. Telif hakları, yazarların iyiliği için değil, yalnızca yayıncıların iyiliği içindir. Telif hakkı, okuyucuların ve insanlar yazdığı ve diğerleri okuduğunda gerçekleşen bilgi alışverişinden faydalananların iyiliğindedir. Ve bu hedefle fikir birliği içerisindeyim.

Ancak bilgisayar networkleri çağında uygulanan yöntem, artık inanılabilen ve makul bir yöntem değildir çünkü şimdi herkesin özel hayatına giren ve herkes için terör estiren katı kanunları gerektirmektedir. Komşunuzla paylaşmada bulunduğunuz için yıllarınız hapiste geçer. Matbaa zamanında durum böyle değildi. O zamanlar telif hakkı endüstriyel bir düzenlemeydi. Yayıncıları kısıtlamaktaydı. Şimdi yayıncılar tarafından kamu üzerine dayatılan bir kısıtlamadır. Bu nedenle güç ilişkisi, aynı kanun yürürlükte olsa bile, 180 derece döndü.

Q: Böylece başka bir müzikten müzik yapmak gibi bir şeye sahip olabilir misiniz?

RMS: Doğru. Bu ilginç bir ...

Q: Ve benzersiz, yeni çalışmalar, işte, hala çok miktarda işbirliği var.

RMS: Doğru. Ve bunun muhtemelen adil kullanım konseptini gerektirdiğini düşünüyorum. Kesinlikle birkaç saniyelik numune yapmak ve bunu bazı müziksel çalışmaların hazırlanmasında kullanmak, açık bir şekilde bu, adil kullanım olmalıdır. Bu konu hakkında düşünürseniz, adil kullanıma ilişkin standart fikir bunu içermektedir. Mahkemeler fikir birliği içinde olurlarsa, emin değilim, ama olmalılar. Sistemde mevcut olduğu halinden gerçek bir değişiklik var olmayacaktır.

Q: Genel bilgilerin özel mülk biçimlerinde yayınlanması hakkında ne düşünüyorsunuz?

RMS: Bu durum meydana gelmemelidir. Hükümet, vatandaşlardan herhangi bir şekilde ya da herhangi bir yönde kendisiyle haberleşmeleri için ya da kendisine erişmeleri için özgür olmayan bir programın kullanılmasını hiçbir zaman istememelidir.

Q: Şimdi söyleyeceğim şeyi yani GNU/Linux kullanıcıları olmuştum.

RMS: Teşekkürler. [dinleyiciler güler]

Q: ... son dört yıldır. Benim için problemlili ve hepimiz için önemli olan şeylerden biri de zannediyorum ki Web'e göz atmaktır.

RMS: Evet.

Q: GNU/Linux sisteminin kullanılmasındaki zayıf noktalardan bir tanesi Web'de tarama yapılmasıdır çünkü bu konudaki yaygın araç Netscape'tir...

RMS: ... ve bu, özgür yazılım değildir.

Bu soruyu yanıtlayayım. Daha fazlasını elde etme adına ana noktaya varayım. Evet. İnsanların GNU/Linux sistemlerinde Netscape Navigatör'ü kullanma eğilimlerinde büyük bir artış vardır. Gerçekte, ticari olarak paketlenmiş tüm sistemlerde Netscape Navigatör otomatik olarak vardır. Böylece bu, ironik bir durumdur: özgür bir işletim sistemi geliştirmek için çok çalıştık ve şimdi mağazaya gittiğinizde, orada GNU/Linux'ın sürümlerini bulabilirsiniz, çoğu Linux olarak adlandırılmaktadır ve özgür değildirler. Neyse, bazıları özgürdür aslında. Ancak Netscape Navigatör ve belki de başka özgür olmayan programlar da var olabilir. Bu nedenle, gerçekte ne yaptığınızı bilmiyorsanız, özgür bir sistemin bulunması çok zordur. Ya da tabii ki, Netscape Navigatör'ü kuramazsınız.

Gerçekte yıllardır özgür web tarayıcıları mevcuttur. Lynx olarak adlandırılan ve eskiden kullandığım özgür bir web tarayıcısı vardır: Grafiksel olmayan özgür bir web tarayıcısıdır; yalnızca metinden ibarettir. Bunun büyük bir avantajı vardır, bunda reklamları görmezsiniz. [dinleyiciler güler] [alkış]

Ama her neyse, Mozilla olarak adlandırılan ve kullanabileceğiniz noktaya ulaşan özgür bir grafik projesi vardır. Ve ben onu arada sırada kullanıyorum.

Q: Konqueror 2.01 çok iyidir.

RMS: Evet. Bu, başka bir özgür grafiksel tarayıcıdır. Böylece, sanırım bu problemi çözüyoruz.

Q: Bana özgür yazılımla açık kaynak arasındaki felsefi/etik ayırmadan bahsedebilir misiniz? Bunların uzlaştırılmaz olduğunu mu hissediyorsunuz? ...

[Kayıtlar arasında kaset değiştiriliyor; sorunun sonu ve cevabın başı eksiktir]

RMS: ... bir özgürlüğe ve etiğe. Ya da sizin henüz söylediğiniz gibi, umarım ki, siz firmalar, bizim bu şeyleri yapmamıza izin vermenizin daha karlı olduğuna karar verirsiniz.

Ancak, söylediğim gibi, çok sayıdaki pratik çalışmada, bir kimsenin politikasının ne olduğu gerçekten de fark etmemektedir. Bir kimse GNU Projesi'ne yardımcı olmayı teklif ettiğinde, şunu demeyiz: "Bizim politikamızla fikir birliği içinde olmanız gereklidir." Bir GNU paketinde, sistemi GNU/Linux olarak adlandırmanızın gerekli olduğunu ve bunları özgür yazılım olarak adlan-

dırmanız gerektiğini söyleriz. GNU Projesi hakkında konuşmadığınızda ne söylediğiniz, size kalmıştır.

Q: Yeni büyük makinelerini satmak amacıyla hükümet birimleri için IBM firması bir kampanya başlatmıştır, satış noktası olarak Linux'ı kullanmışlar ve Linux olarak adlandırmışlardır.

RMS: Evet. Tabi ki, bunlar gerçekten de GNU/Linux sistemleridir. [dinleyiciler güler]

Q: Bu doğrudur. En üstteki satış elemanına söyleyin. GNU hakkında bir şey bilmiyor.

RMS: Ya, evet. Buradaki problem, avantajları için söylemek istedikleri şeylere halihazırda dikkatli bir şekilde karar vermiş olmalarıdır. Ve bunu tanımlamanın daha doğru, daha adil ya da daha kesin yolunun ne olduğu hususu, bu gibi bir firma için önemli olan temel husus değildir. Evet, şimdi bazı küçük firmalarda, bir patron olacaktır. Ve patron bu gibi hususlar hakkında düşünmekteyse, bu şekilde bir karara varabilir. Ancak bu çok büyük bir ortaklık değildir. Bu bir utançtır, ayıptır.

IBM'in yaptığı şey hakkında daha önemli ve daha farklı bir husus vardır. "Linux"a bir milyar dolar yatırdıklarını söylüyorlar. Ancak belki de "Linux"a ifadesindeki a'yı da çift tırnak içine almalıyım çünkü bu paranın bir kısmı insanların özgür yazılım geliştirmesi için harcanmaktadır. Bu gerçekten de topluluğumuz için büyük bir katkıdır. Ancak diğer kısımları, insanlara özel mülk yazılım yazmaları ya da özel mülk yazılımı GNU/Linux'ın üstünde çalıştırmak üzere taşımak için ödeme yapmaktadır ve bu, topluluğumuz için bir katkı değildir. Ancak IBM, tümünü bunda toplamaktadır. Bunların bazıları reklam olabilir, bu da kısmen bir katkıdır ancak kısmen de yanlıştır. Bu nedenle bu, karmaşık bir durumdur. Yaptıkları şeylerden bazıları katkıdır ve bazıları değildir, ancak bunlar da kesin değildir. Ve hepsini bir araya toplayıp "Vay be! IBM'den bir milyar dolar aldım" diyemezsiniz. [dinleyiciler güler] Bu, olayların aşırı derecede basitleştirilmesidir.

Q: Genel Kamu Lisansı'na ilişkin düşünceler hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

RMS: GNU GPL'ye ilişkin düşünceler mi? Bunun bir kısmı, topluluğun özgürlüğünü, X Windows'ta tanımladığım fenomenlere karşı korumak istememdi, bu durum diğer programlarda da meydana geldi. Aslında, bu husus hakkında düşünürken, X Windows henüz yayınlanmamıştı. Ancak bu problemin başka özgür programlarda meydana geldiğini görmüştüm. Örneğin, TeX gibi. Kullanıcıların tümünün özgürlüğe sahip olduğundan emin olmak istedim. Aksi takdirde, bir program yazabileceğimi ve çok sayıda insanın programı kullanacağını düşündüm, ancak o insanların özgürlüğü olmayacaktı. Ve bunun ana noktası nedir?

Ancak düşündüğüm diğer bir husus, topluluğa bir paspas olmadığı duygusunu vermektir, bu, ortalıkta dolanan herhangi bir parazite av olmadığı duygusuydu. Copyleft'i kullanmıyorsanız, esas olarak şunu diyorsunuzdur: [uysal bir şekilde konuşarak] "Kodumu al. Ne istersen yap. Hayır demem." Böylece herhangi biri gelip şunu diyebilir: [kesinlikle konuşarak] "Bunun özgür olmayan bir sürümünü yapmak istiyorum. O zaman bunu alacağım." Ve daha sonra, tabii ki, muhtemelen bazı geliştirmeler eklediler, bu özgür olmayan sürümler kullanıcılara çekici geldi ve özgür sürümlerin yerini aldı. Ve o zaman, neyi başarmış oldunuz? Yalnızca bir özel mülk yazılım projesine katkıda bulunmuş oldunuz.

Ve insanlar bu durumun meydana geldiğini gördüğünde, benim yaptığım şeyi diğer insanların aldığını gördüklerinde ve insanlar hiçbir zaman geri vermediğinde, bu moral bozucu bir durum olabilir. Ve bu yalnızca spekülasyon değildir. Bunun gerçekleştiğini gördüm. Bu, 1970'lerde üyesi olduğum eski topluluğu bozmak için meydana gelen şeyin bir parçasıdır. Bazı insanlar işbirliğinden uzaklaşmaya başladı. Ve biz de bu şekilde kar ettiklerini varsaydık. Kesinlikle kar ettiklerini düşünüyor gibi davrandılar. Ve biz de, ortaklığımızı alabileceğimizi ve geri vermeyebileceğimizi fark ettik. Ve bu konu hakkında yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Çok umutsuzluk vericiydi. Bizim gibi bu eğilimden hoşlanmayan insanlar bir tartışma bile yaşadılar ancak bunu nasıl durdurabileceğimize ilişkin bir fikrimiz yoktu.

GPL bunu durdurmak için tasarlanmıştır. Şöyle der: Evet, topluluğa girmek ve bu kodu kullanmak konusunda özgürsünüz. Her türlü işi yapmak için bu kodu kullanabilirsiniz. Ancak değiştirilmiş bir sürümü yayınlarsanız, bunu topluluğumuza, topluluğumuzun bir kısmına, özgür dünyanın bir kısmına yayınlamanız gereklidir.

Bu nedenle gerçekte, insanların bizim çalışmalarımızdan faydalanmasının ve herhangi bir yazılım yapmak zorunda olmamanız gibi bir katkısının olmasının hala birçok yolu vardır. Birçok insan GNU/Linux'ı kullanmakta ve hiçbir yazılım yazmamaktadır. Bizim için bir şeyler yapmanız gibi bir şart yoktur. Ancak belirli bir şey yaparsanız, buna katkıda bulunmanız gerekir. Bu nedenle, bu, bizim topluluğumuzun bir paspas olmadığı anlamına gelmektedir. Ve zannediyorum ki, bu durum insanlara şunu hissetme gücü verdi: Evet herkes tarafından ayakaltına alınmayacağız. Bunun karşısında ayakta duracağız.

Q: Özgür ancak copyleft edilmemiş yazılım dikkate alındığında, herhangi bir kimse bu yazılımı alıp özel mülk hale getirebileceği için, birilerinin bu yazılımı alıp üzerinde bazı değişiklikler yapıp sonuçtaki yazılımı GPL altında yayınlaması mümkün müdür?

RMS: Evet, mümkündür.

Q: O zaman bu, gelecekteki tüm kopyaların GPL'lenmesine neden olacaktır.

RMS: O açıdan bakıldığında öyle olur. Bunu genelde yapmamamızın nedenleri şunlardır. Açıklayayım. İsteseydik, X Windows'u alıp GPL kapsamlı bir kopya hazırlayıp bunda değişiklikler yapabiliriz. Ancak X Window'un, GPL'lenmesi yerine geliştirilmesi üzerinde çalışan çok daha büyük bir grup vardır. Bu nedenle bunu yaparsak, onlardan bir şeyler tırtıklamış olurduk. Ve bu, iyi bir davranış değildir. Ve onlar, bizim topluluğumuzun bir parçasıdır, topluluğumuza katkıda bulunmaktadırlar.

İkinci olarak, bu bize geri tepecektir çünkü X üzerinde bizim yapacağımızdan çok daha fazla iş yapmaktadırlar. Bu nedenle, bizim sürümümüz onların sürümünden daha kötü olacaktır ve insanlar, bizim sürümümüzü kullanmayacaktır, neden başımızı derde sokalım ki?

Bu nedenle, bir insan X Windows'a birtakım geliştirmeler ilave ettiğinde, o insanın yapması gereken şey bence X geliştirme takımıyla işbirliği yapmaktır. Bu ilaveleri onlara gönderin ve kendi bildikleri gibi kullanmalarına izin verin. Çünkü çok önemli bir özgür yazılım parçası geliştirmektedirler. Onlarla işbirliği yapmak bizim için iyidir.

Q: Yaklaşık iki yıl önceki, özgür olmayan açık kaynağa çok yakın olan X Konsorsiyumu'nu hariç tutmak üzere.

RMS: Aslında o açık kaynak değildi. Açık kaynak olduğunu söylemiş olabilirler. Öyle söylemiş olup olmadıklarını hatırlamıyorum. Ama açık kaynak değildi. Kısıtlıydı. Zannediyorum ki ticari olarak dağıtılamıyordunuz. Ya da ticari olarak değiştirilmiş bir sürümünü ya da benzeri bir şeyleri dağıtılamıyordunuz. Bu, hem Özgür Yazılım Hareketi hem de Açık Kaynak hareketi tarafından kabul edilemez olan bir kısıtlamayı.

Ve evet, bu, copyleft olmayan bir lisansın sizi maruz bıraktığı bir durumdur. Aslında, X Konsorsiyumunun çok katı bir politikası vardı. Şunu demektedirler: Programınız azıcık bile copyleft edilmiş olsa, dağıtmayız bile. Dağıtımımıza koymayacağız.

Böylece, çok sayıda insan bu şekilde copyleft etmeme konusunda baskıya uğramıştır. Ve sonuçta, daha sonra onların tüm yazılımları çok açıktı. Bir geliştiriciye her şeye aşırı izin verme konusunda baskı yapmış olan insanlar, daha sonra "Tamam, şimdi kısıtlamalar getirebiliriz" dediklerinde, bu onların çok da etik olmayan hareketler yaptıklarını göstermiştir.

Ancak bu durumda, X'in alternatifi bir GPL kapsamlı sürümünü elde etmek için kaynak kodları gerçekten de zar zor toplamak ister miydik? Bunu yapmamızın hiçbir anlamı olmayacaktı. Yapmamız gereken başka birçok şey vardır. Bunun yerine onları yapalım. X geliştiricileriyle işbirliği yapabiliriz.

Q: GNU'nun ticari bir marka olduğu konusunda bir yorumunuz var mı? Ve ti-

cari markalara izin vererek bunu, GNU Genel Kamu Lisansının bir parçası olarak içermek pratik midir?

Richard M. Stallman: Aslında, GNU üzerinde ticari marka kaydı uygulamaktayız. Ancak, bunun bir önemi yok. Bunun sebebini açıklamak uzun sürer.

Q: Ticari markanın GPL kapsamlı programlarda görüntülenmesini ister miydiniz?

RMS: Hayır, öyle zannetmiyorum. Lisanslar münferit programları kapsamaktadır. Ve belirli bir program GNU Projesi'nin parçasıysa, hiç kimse bu konu hakkında yalan söylemez. Bir bütün olarak sistemin ismi farklı bir husustur. Ve bu, bir yan husustur. Daha fazla tartışılmaya değmez.

Q: Bir düğme olsaydı ve bu düğmeye bastığınızda, bütün firmaları yazılımlarını özgürleştirmeye zorlayabilseydiniz, bu düğmeye basar mıydınız?

RMS: Bu düğmeyi yalnızca yayınlanan yazılımlar için kullanırdım. İnsanların özel olarak bir program yazıp onu özel olarak kullanma hakkına sahip olduğunu düşünüyorum. Ve bu düşünüyorum, firmaları da içermektedir. Bu, gizlilik hususudur. Ve bu doğrudur, yazılımın halka açılmamasının yanlış olduğu zamanlar da olabilir, örneğin, insanlık için çok yararlı bir yazılım insanlardan gizli tutuluyorsa, bu yanlış bir durumdur. Bu yanlıştır, ancak farklı bir yanlış tipidir. Aynı alanda olmasına rağmen, farklı bir husustur.

Ama evet, bence yayınlanan tüm yazılımlar özgür yazılım olmalıdır. Ve unutmayın ki, bu yazılımlar özgür yazılım olmadığında, bunun nedeni hükümetin müdahalesidir. Hükümet, yazılımın özgür olmayan yazılım olması için müdahale etmektedir. Hükümet, programların sahiplerine verilmek üzere özel yasal güçler oluşturmaktadır, böylece belirli şekillerde programları kullanmaması polis gücüyle önleyebilir. Bu nedenle kesinlikle bunun bir sona erdirilmesini isterim.

Ed Schonberg: Richard'ın sunumu, önemli oranda entelektüel enerji oluşturmuştur. Umarım ki, bu enerjinin bir kısmı özgür yazılımın kullanılmasına ve muhtemelen de yazılmasına dönüşür.

Bu konuyu burada sona erdirmeliyiz. Şunu söylemek isterim ki Richard politik ve ahkali seviyede, kamuoyunda nihai politik durumundan dolayı bilinen bir uzmanlık alanına girmiştir ve bu, bizim uzmanlık alanımızda emsali görülmemiş bir davranıştır. Ve bunun için ona çok borçluyuz. [dinleyiciler alkışlar]

21. Kullanılmaması Gereken Sözcükler

Kullanmamanızı önerdiğimiz birtakım sözcükler ve ifadeler vardır, bunları kullanmamanızı önermemizin nedeni, belirsiz olmalarından ya da sizin tamamen fikir birliğinde olmayacağınıza zannettiğimiz bir fikri vurguladıklarından dolayıdır.

BSD Stili

“BSD stili lisansı” ifadesi kafa karışıklığına neden olmaktadır çünkü önemli farkları olan lisansları bir araya toplamaktadır. Örneğin, reklamsal ifadeye sahip orijinal BSD lisansı GPL ile uyumsuzdur ancak gözden geçirilmiş BSD lisansı GPL ile uyumludur.

Kafa karışıklığını önlemek için, söz konusu lisansın adlandırılması ve “BSD stili” ifadesinin kullanımının önlenmesi en iyisidir.

Ticari

Lütfen “ticari” ifadesini “özgür olmayan” anlamında kullanmayın. Bu, çok farklı iki konunun karışmasına neden olmaktadır.

Bir program, bir iktisadi eylem olarak geliştirilmişse ticaridir. Ticari bir program, lisansına bağlı olarak özgür ya da özgür olmayan biçimde olabilir. Benzer şekilde, bir okul ya da bir birey tarafından geliştirilen bir program, lisansına bağlı olarak özgür ya da özgür olmayan biçimde olabilir. Programı nasıl bir birimin geliştirdiği ve kullanıcılarının ne gibi özgürlüklere sahip olduğu tamamen bağımsız iki sorudur.

Özgür Yazılım Hareketi'nin ilk on yılında, özgür yazılım paketleri hemen hemen her zaman ticari olmayan paketlerdi; GNU/Linux işletim sisteminin bileşenleri, Özgür Yazılım Vakfı ve üniversiteler gibi kar amaçlı olmayan organizasyonlar ya da bireyler tarafından geliştirilmişti. Ancak 1990'larda, özgür ticari yazılım ortaya çıkmaya başladı.

Özgür ticari yazılım topluluğumuz için bir katkıdır, bu nedenle özgür ticari yazılımı desteklemeliyiz. Ancak “ticari” ifadesinin “özgür olmayan” anlamına geldiğini düşünen insanlar, söz konusu birleşimin kendi kendisiyle çatışan bir

Orijinal olarak 1996'da yazılan bu deneme Özgür Yazılım, Özgür Toplum: Richard M. Stallman'ın Seçilmiş Denemeleri, 2. Baskı'dan alınmıştır. (Boston: GNU Press, 2004), ISBN 1-882114-99-X, www.gnupress.org.

Bu makalenin kelimesi kelimesine kopyalanmasına ve dağıtılmasına bu uyarının belirtilmesi durumunda izin verilmektedir.

birleşim olduğunu düşünecekler ve olasılığı ortadan kaldıracaklardır. Lütfen “ticari” ifadesini bu şekilde kullanmamaya özen gösterelim.

İçerik

Bir rahatlık ve memnuniyet duygusu tanımlamak isterseniz, mutlaka “memnun” [:content] deyin ancak yazarlığın yazılı ya da başka çalışmalarını tanımlamak için kullanmak bu çalışmalara ilişkin belirli bir yaklaşımı ortaya çıkarır: Amacı bir kutuyu doldurmak ve para kazanmak olan birbiriyle değiştirilebilir mallar oldukları yaklaşımını ortaya çıkarır.

Aslında, çalışmaları saygısızlıkla değerlendirir.

Bu terimi kullananlar genelde çalışmaların yazarları (“yaratıcıları” derler) adına telif hakkı gücünün artırılmasını isteyen yayıncılardır. “İçerik” terimi, gerçekte ne hissettiklerini ortaya çıkarır.

Diğer insanlar, “içerik sağlayıcısını” kullandıkları sürece, politik muhalifler, kendilerini “memnun olmayan sağlayıcılar” olarak adlandırır.

Yaratıcı

Yazarlara uygulandığı gibi “yaratıcı” terimi, kapalı bir şekilde onları bir ilahlıkla (“Yaradan”) karşılaştırır. Terim, yayıncılar tarafından yazarların moral kişiliğini sıradan insanlarınkinden daha yüksekte tutmak için, yayıncıların, yazarların adına uygulayabildikleri artmış telif hakkı gücünü haklı göstermek için kullanılır.

Dijital Hakların Yönetilmesi “Dijital Hakları Yönetme” yazılımı, gerçekte bilgisayar kullanıcıları üzerine kısıtlama getirmek için tasarlanmıştır. Bu terimde “haklar” sözcüğünün kullanılması propagandadır, kısıtlamaların uygulandığı kişilerin bakış açısını ihmal ederken, sizin gibi habersiz insanların, kısıtlamaları getiren azınlığın bakış açısından görmesini sağlamak için tasarlanmıştır.

İyi alternatifler, “Dijital Kısıtlamaların Yönetilmesi” ve “kelepçe-ware” olabilir.

Bedava

Bir programın özgür yazılım olduğunu söylemek istediğinizde, lütfen programın “bedava” edinilebileceğini söylemeyin. Bu terim özel olarak “sıfır fiyat” anlamına gelmektedir. Özgür yazılım bir özgürlük hususudur, para hususu değildir.

Özgür yazılım kopyaları genellikle ücretsiz olarak temin edilebilir – örneğin, FTP aracılığıyla indirilerek. Ancak özgür yazılım kopyaları CD-ROM’lar üzerinde bir fiyat karşılığı da alınabilir; bu arada, özel mülk yazılım kopyaları ara sıra promosyon olarak ücretsiz olarak verilmektedir ve bazı özel mülk paketler, normalde belirli kullanıcılara ücretsiz olarak verilmektedir.

Kafa karışıklığını önlemek için, programın “özgür yazılım olarak” mevcut olduğunu söyleyebilirsiniz.

Ücretsiz Yazılım [:freeware]

Lütfen “özgür yazılım” için eş anlamlı kelime olarak “freeware”i kullanmayın. “Freeware” terimi 1980’lerde yalnızca çalıştırılabilir olarak yayınlanan programlar için kullanılmıştı, kaynak kodu mevcut değildi. Günümüzde üzerinde fikir birliğine varılmış bir anlamı yoktur.

Ayrıca, İngilizceden farklı diller kullanırsanız, “özgür yazılım (freesoftware)” ya da “freeware” gibi İngilizce sözcükleri almayın. Dilinizin sağladığı daha az kafa karıştırıcı olan sözcükleri kullanmaya çalışın. Aşağıda “özgür yazılım” terimi için kafa karıştırıcı olmayan önerilen çeşitli dillere çevrilmiş çeviriler mevcuttur.

- Çekçe: svobodny software
- Danca: fri software OR frit programm
- Hollandaca: vrije software
- Esperanto: libera softvaro
- Fince: vapaa ohjelmisto
- Fransızca: logiciel libre
- Almanca: freie Software
- Macarca: szabad szoftver
- İzlandaca: frjls hugbnaur
- Endonezyaca: perangkat lunak bebas
- İtalyanca: software libero
- Japonca: jiyuu-na software
- Korece: ja-yu software
- Norveççe: fri programvare
- Lehçe: wolne oprogramowanie
- Portekizce: software livre
- Slovakça: slobodny softver
- Slovence: prosto programje
- İspanyolca: software libre
- İsveççe: fri programvara
- Türkçe: özgür yazılım

Kendi dilinizde bir sözcük oluşturarak, gerçekten de özgürlüğe atıf yaptığınızı ve yalnızca birtakım yabancı pazarlama kavramlarını papağan gibi tekrarlamadığınızı gösterirsiniz. Özgürlüğe ilişkin atıf, vatandaşlarınıza ilk başta garip ya da rahatsız edici gelebilir ancak bir kere tam olarak dediği şeyin anlamına geldiğini gördüklerinde, konunun ne olduğunu gerçekten de anlayacaklardır.

Bağış Yazılımı

“Bir programın özgür yazılım olarak dağıtılması” anlamında “bağış” ifadesinin kullanılması yanıltıcıdır. “Ücretsiz”le aynı probleme sahiptir: ücret hususunu vurgulamakta, özgürlük hususunu vurgulamamaktadır. Kafa karışıklığını önlemenin bir yolu “özgür yazılım olarak yayınla” demektir.

Fikri Mülkiyet

Yayıncılar ve avukatlar, telif hakkını “fikri mülkiyet” olarak tanımlamaktan hoşlanırlar. Bu ifade, gizli bir varsayımı içinde taşımaktadır – kopyalama hususu hakkında düşünmenin en doğal yolu fiziksel nesnelere benzerlik kurulmasını ve mülkiyet olarak onlar hakkındaki düşüncelerimizi esas almaktadır.

Ancak bu benzerlik, malzeme nesnelere ile bilgi arasındaki temel farkı gözden kaçırmaktadır: bilgi, hemen hemen hiç çaba göstermeksizin kopyalanabilir ve paylaşılabilir ancak malzeme nesnelere için bu durum söz konusu değildir. Düşüncelerinizin bu benzerliği temel alması, söz konusu farkın ihmal edilmesi ile aynı değerdedir.

A.B.D. yasal sistemi bu benzerliği tamamen kabul etmez bile, çünkü telif haklarını fiziksel nesne mülkiyet hakları gibi değerlendirmez.

Kendinizi bu düşünme yöntemiyle kısıtlamak istemiyorsanız, sözcüklerinizde ve düşüncelerinizde “fikri mülkiyet” terimini kullanmaktan kaçınmak en iyisidir.

“Fikri mülkiyet” ile ilgili başka bir problem daha vardır: fikri mülkiyet, çeşitli birbirinden farklı yasal sistemleri bir araya getiren bir çantadır, bu yasal sistemler, telif hakkı, patentler, ticari markalar ve diğerleridir ve çok az ortak özellikleri vardır. Aynı olarak kanun kaynaklı bu sistemler, farklı eylemleri kapsamakta, farklı şekillerde çalışmakta ve farklı genel politika hususlarını gündeme getirmektedir. Örneğin, telif hakkı kanunu hakkındaki bir gerçeği öğrenirseniz, patent kanunu için doğru olmadığına dair bir varsayım yapmakta iyi edersiniz çünkü bu hemen hemen her zaman geçerlidir. Bu kanunlar çok farklı oldukları için, “fikri mülkiyet” terimi, basitçe aşırı genelleştirmeye ilişkin bir davettir. “fikri mülkiyet” hakkındaki her türlü düşünce, neredeyse tamamen saçmadır. Bu geniş seviyede, telif hakkı kanunu tarafından gündeme getirilen spesifik politika hususlarını ya da patent kanunu tarafından gündeme getiri-

len farklı hususları ya da diğerlerinden herhangi birini göremezsiniz bile.

“Fikri mülkiyet” terimi, insanların, birbirinden farklı bu kanunların ortak zayıf yönüne odaklanmasını sağlamaktadır, alınabilen ve satılabilen çeşitli soyutlamalar sağlamaktadırlar ve kamu üzerine getirdikleri kısıtlamalar olan ve bu kısıtlamaların nasıl fayda ya da zarara neden olduğu gibi önemli bir hususu ihmal etmektedirler.

Patentler, telif hakları ve ticari markalar gibi konular tarafından gündeme getirilen hususlar hakkında dikkatli bir şekilde düşünmek ve hatta bu kanunların neyi gerektirdiği hakkında bir şeyler öğrenmek isterseniz, ilk adım, “fikri mülkiyet” terimini duyduğunuzu unutmak ve bunları ilgisiz hususlar olarak değerlendirmektir. Açık bilgiler sağlamak ve dikkatli bir şekilde düşünmeyi yüreklendirmek için, “fikri mülkiyet” hakkında hiçbir zaman bir şeyler konuşmayın ya da yazmayın; bunun yerine, başlığı telif hakkı, patent ya da tartışmakta olduğunuz spesifik kanun olarak sunun.

Teksas Hukuk Fakültesindeki Profesör Mark Lemley’e göre, “fikri mülkiyet” teriminin geniş çaplı olarak kullanımı, yakın zamandaki gelip geçici anlamsız bir modadır, 1967 Dünya fikri mülkiyet Organizasyonu’nun (WIPO) kurulmasında gündeme gelmiştir. WIPO¹, telif haklarının, patentlerin ve ticari markaların sahiplerinin çıkarlarını temsil etmektedir ve hükümetlere güçlerini artırmaları konusunda lobi yapmaktadır. WIPO anlaşması, Dijital Milenyum Hareketi’nin yolunu izlemektedir, bu hareket, A.B.D.’de yararlı özgür yazılım paketlerini sansürlemek için kullanılmıştır.²

Korsanlık

Yayıncılar genelde yasaklanmış kopyalamayı “korsanlık” olarak tanımlamaktadır. Bu şekilde, yasadışı kopyalamanın, büyük denizlerde gemilere saldırarak, bu gemilerdeki insanları esir almak ve öldürmekle etik açıdan eş değer olduğunu vurgulamaktadırlar.

Yasadışı kopyalamanın adam kaçırmak ve cinayetele aynı şeyler olmadığına inanıyorsanız, yasadışı kopyalamayı tanımlamak için “korsanlık” sözcüğünü kullanmamayı tercih edebilirsiniz. Bunun yerine, “yasaklanmış kopyalama” ya da “yetkisiz kopyalama” gibi nötr ifadeleri kullanabilirsiniz. Bazılarımız, “bilgiyi komşularınızla paylaşmak” gibi pozitif bir ifade bile kullanabilir.

Koruma

Yayıncıların avukatları, telif hakkını tanımlamak için “koruma” ifadesini kullanmayı sevmektedir. Bu sözcük, hasarın ya da zorda kalmanın önlenme-

1 Mart 1997 kitap gözden geçirmesinde, James Boyle tarafından yazılan Romantik Yazarlık ve Mülkiyet Sanatı’nın Teksas Kanun Gözden Geçirmesindeki dipnot 123’e bakınız.

2 WIPO karşıtı kampanya için <http://www.wipout.net/>’e bakınız.

si anlamını taşımaktadır; bu nedenle, telif hakkı tarafından kısıtlanan kullanıcılardan çok, telif hakkından faydalanan sahip ve yayıncının tanımlanmasını destekler.

“Koruma”nın önlenmesi ve onun yerine nötr ifadelerin kullanılması kolaydır. Örneğin, “Telif hakkı koruması çok zaman alır” yerine “Telif hakkı çok zaman alır” diyebilirsiniz.

Desteklemek yerine telif hakkını eleştirmek isterseniz, “telif hakkı kısıtlamaları” terimini kullanabilirsiniz.

RAND (Makul ve Ayrım Yapmayan)

Özgür yazılımı yasaklayan patent sınırlı standartları yürürlüğe koyan standart kurumları, tipik olarak uyumlu bir programın her kopyası için sabit bir ücret talep eden patent lisanslarının edinilmesi politikasını uygulamaktadır. Genellikle bu gibi lisansları “RAND” terimiyle ifade etmektedirler, bu terim, makul ve ayrım yapmayan anlamına gelmektedir.

Söz konusu terim, normalde makul olmayan ya da ayrım yapan patent lisansı sınıfını örtbas etmektedir. Bu lisansların bazı insanlar arasında ayrım yapmadığı doğrudur ancak özgür yazılım topluluğuna karşı ayrım yapmaktadırlar ve bu, onları, mantıksız hale getirmektedir. Bu nedenle, “RAND”ın yarısı aldatıcı ve diğer yarısı ise önyargılıdır.

Standart kurumları bu lisansların ayrım yaptığını fark etmeli ve “makul ve ayrım yapmayan” ifadesinin kullanımını ya da bunları tanımlamak için “RAND” ifadesinin kullanımını sona erdirmelidir. Bunu yapana kadar da, örtbas etmeye katılmak istemeyen diğer yazarlar, bu terimi kullanmayı reddetmelidir. Patent sahibi olan firmalar yaygınlaştırdığı için bu terimi kabul etmek ve kullanmak, bu firmalara zorla istediklerini yapma fırsatı vermektir.

Bunun yerine “yalnızca tek biçimli ücret” ya da kısaca “UFO” teriminin kullanılmasını tavsiye ederim. Bu, doğrudur çünkü bu lisanslardaki tek şart, tek biçimli bir hak sahibine verilen ücrettir.

Yazılımın Satılması

“Yazılımın satılması” terimi kafa karıştırıcıdır. Kesin konuşursak, özgür bir programın kopyasının bir para karşılığı verilmesi “satmak”tır; ancak insanlar genellikle, “satma” terimini yazılımın sonraki kullanımında özel mülk kısıtlamalarıyla ilişkilendirmektedir. Ne demek istediğinize bağlı olarak “bir ücret karşılığında bir programın kopyalarının dağıtılması” ya da “bir programın kullanılmasına özel mülk kısıtlamaların getirilmesi” gibi daha doğru bir ifade kullanılabilir ve kafa karışıklığını önleyebilirsiniz.

Bu husus hakkında daha fazla bilgi için, “Özgür Yazılımın Satılması” bölümüne bakınız.

Hırsızlık

Telif hakkını savunanlar, telif hakkının çiğnenmesini tanımlamak için “çalındı” ya da “hırsızlık” gibi sözcükleri kullanmaktadırlar. Aynı zamanda, yasal sistemi, etik üzerinde bir otorite olarak değerlendirmemizi isterler: kopyalama yaksaksa, o zaman yanlış olmalıdır.

Bu nedenle yasal sistemin, en azından A.B.D.’de, telif hakkının çiğnenmesinin “hırsızlık” olduğu fikrini reddettiği söylenebilir. Telif hakkını savunanlar otoriteye başvurmakta ve otoritenin söylediğini yanlış temsil etmektedir.

Genel olarak neyin doğru neyin yanlış olduğuna kanunların karar verdiği fikri yanlış anlaşılmaktadır. Kanunlar en iyi anlamda, adaleti sağlamak için bir girişimdir; kanunların adaleti ya da etik davranışları tanımladığını söylemek olayları tersine çevirmektir.

Bölüm 4

Lisanslar

GNU Genel Kamu Lisansı (GPL) Sürüm 3

Bu GNU GPL'nin (Genel Kamu Lisansı) Türkçe'ye resmi olmayan çevirisi-
dir. Free Software Foundation tarafından yayınlanmamıştır ve GNU GPL kul-
lanan yazılımların resmi dağıtım koşullarını belirtmemektedir, bunu sadece
GNU GPL'nin İngilizce metni yapar. Ancak, bu metnin Türkçe konuşanların
GNU GPL'yi daha iyi anlamasına yardımcı olacağını umuyoruz.

GNU GPL (Genel Kamu Lisansı) Sürüm 3¹

29 Haziran 2007

Haklar - Copyright (C) 2007 Free Software Foundation, Inc. <<http://fsf.org/>>

Herkes bu lisans belgesini değiştirmeden kopyalama ve dağıtma hakkına sa-
hiptir, ancak değiştirilmesine izin verilmemektedir.

Önsöz

GNU GPL yazılım ve diğer tür işler için copyleft (özgür) bir lisanstır.

Pek çok yazılımın ve diğer kullanışlı şeyin lisansı onu paylaşma ve değiştiri-
me özgürlüğünüzü elinizden almak için hazırlanmıştır. Buna karşılık, GNU
GPL (Genel Kamu Lisansı), bir programı değiştirme ve paylaşma hakkınızın
mahfuz tutulmasını ve tüm kullanıcıları için özgür yazılım olarak kalmasını
güvence altına almayı amaçlar. Free Software Foundation pek çok yazılımı
için GNU GPL kullanmaktadır; ve GPL bu lisansı taşıyan diğer işlere de uy-
gulanır. Siz de kendi programlarınıza bu lisansı uygulayabilirsiniz.

Özgür yazılım dediğimizde bahsettiğimiz ücret değil özgürlüktür. Bizim Genel
Kamu Lisanslarımız, sizin özgür yazılımların kopyalarını dağıtma (ve isterse-
niz onları ücretlendirme) özgürlüğünüzü, yazılım kaynak kodlarının size da-
ğıtım esnasında veya isterseniz verilmesini, yazılımı değiştirme ya da istedi-
ğiniz bölümlerini yeni programlarınızda kullanabilmenizi ve bunları yapabile-
ceğinizi bilmeniz için tasarlanmıştır.

Haklarınızı korumak için, başkalarının bu haklarınızı inkar etmesini veya siz-
den bu haklardan vazgeçmenizi istemesini engellememiz gerekir. Bu neden-
le, yazılımın kopyalarını dağıttığınız veya değiştirdiğiniz taktirde bazı sorum-

1 Kaynak: http://tr.pardus-wiki.org/GNU_GPL_%28Genel_Kamu_Lisans%C4%B1%29_S%C3%BCr%C3%BCm_3_Gayr%C4%B1resm%C3%AE_%C3%87evirisi
İngilizce Aslı: <http://www.gnu.org/licenses/gpl.html>

luluklarınız vardır: diğerlerinin özgürlüklerine karşı olan sorumluluklar.

Örneğin, öyle bir programın kopyalarını ister ücretsiz ister ücretli dağıttığınız taktirde, sizden o programı alanlara da programı alırken elde ettiğiniz özgürlükleri geçirmeniz gerekir. Onların da kaynak kodu aldığını veya isterlerse alabileceklerini garantilemeniz gerekir. Ve onların haklarından haberdar olmaları için onlara bu mukaveleyi göstermelisiniz.

GNU GPL kullanan geliştiriciler haklarınızı iki aşamalı olarak korur: yazılım üzerindeki hakları beyan etmek, ve size yasal olarak kopyalama, dağıtma ve/veya değiştirme hakkı veren bu Lisans'ı sağlamak.

Geliştiricilerin ve yayımcıların korunması için, GPL bu özgür yazılım için herhangi bir garanti bulunmadığını net bir şekilde açıklar. Hem kullanıcıların ve hem de yayımcıların iyiliği için, GPL değiştirilen sürümlerde bulunan problemlerin yanlış bir şekilde önceki sürümlerin yayımcılarına atfedilmemesi için değiştirilen sürümlerin değiştirildiklerine dair işaretlenmelerini gerektirir.

Bazı aygıtlar, aygıt üreticilerinin aygıt içindeki yazılımın değiştirilmiş hallerini aygıtta yüklemesi veya çalıştırması mümkün olduğu halde, kullanıcıların bunu yapmasına izin vermeyecek şekilde tasarlanmıştır. Bu temelde kullanıcıların yazılımı değiştirme özgürlüklerini koruma amacıyla örtüşmemektedir. Bu suistimal bireylerin kullanımı için olan ürünlerde sistematik olarak uygulanmakta ve görülmektedir, ki en kabul edilemez olduğu yer de budur. Bu nedenle, bu ürünlerin bu uygulamasına mani olmak için GPL'nin bu sürümünü hazırladık. Benzeri problemler başka alanlarda da kendini gösterdiği taktirde, buradaki tedarikimizi GPL'nin gelecekteki sürümlerinde, kullanıcıların özgürlüklerini koruma ihtiyacına binaen, o alanlara da genişletmeye hazırız.

Son olarak, her program yazılım patentlerinin tehdidi altındadır. Devletler patentlerin genel amaçlı bilgisayarlarda yazılım kullanımını ve geliştirilmesini kısıtlayan patentlere izin vermemelidir, ama izin verenlerde özgür bir yazılıma uygulanan patentlerin onu uygulamada sahipli hale getirmesi tehlikesinden kaçınmak istiyoruz. GPL, bunu engellemek için, programın özgürlüğünü kısıtlayan patentlerin kullanılmamasını kesinleştirmektedir.

Kopyalama, dağıtma ve değiştirmeyle ilgili detaylı şart ve koşullar aşağıdadır.

ŞARTLAR ve KOŞULLAR

Tanımlar

“Bu Lisans” GNU GPL'nin üçüncü sürümünü ifade eder.

“Telif Hakları” (“Copyright”) aynı zamanda diğer tür iş ve ürünler için geçerli olan telif hakkı benzeri kanunları kapsar.

“Program” bu Lisans ile lisanslanabilen ve telif hakları kapsamına alınabilen her türlü işi ifade eder. “Siz”, “Lisans Sahibi” veya “alıcı” olarak ifade edilebilen lisans sahibi, gerçek bir kişi veya kurum olabilir.

Bir işi “değiştirmek” bir işin bir kısmını veya tamamını telif hakkı izni gerektiren bir biçimde tam bir kopyasını oluşturma haricinde uyarlamak veya kopyalamak anlamına gelir. Sonuçta ortaya çıkan işe önceki işin “değiştirilmiş sürümü” veya “değiştirilmiş hali” ya da önceki işi “temel alan” iş denir.

“Kapsanan iş” değiştirilmemiş Programı veya Programı temel alan bir işi anlatır.

Bir işi “yaymak” (propagate), onu çalıştırma veya yerel kopyasını değiştirme dışında izinsiz yapıldığında ilgili telif hakkı kanunu ya da kanunları kapsamında sizi dolaylı veya dolaysız olarak telif hakları ihlalinin mesûl tutacak şekilde o işle birşey yapmak anlamına gelir. Yayma, kopyalamayı, değiştirerek veya değiştirmeden dağıtmayı, halka açmayı ve bazı ülkelerde diğer eylemleri içerir.

Bir işi “taşımak” (convey) başkalarının kopya elde etmesini ya da yapmasını mümkün kılan her türlü yayma işlemidir. Bir kopya transfer edilmeden bir bilgisayar ağı yoluyla bir kullanıcıyla etkileşim taşıma değildir.

Etkileşimli bir kullanıcı arayüzü uygun bir telif hakları bildirim gösteren ve kullanıcıya işle ilgili (sunulan garantiler dışında) herhangi bir garanti olmadığını, lisans sahiplerinin bu Lisans kapsamında işi devredebileceklerini, ve bu Lisansın bir kopyasına nasıl bakabileceklerini bildiren uygun ve görünür “İlgili Yasal Bildirimler” gösterir. Eğer arayüz kullanıcıya bir menü gibi bir dizi komut veya seçenek sunuyorsa, listede görünür bir öge bu kriteri yerine getirir.

Kaynak Kod

Bir işin “kaynak kod”u o işte değişiklik yapmak için tercih edilen biçimini anlatır. “Nesne kod”u bir işin kaynak kod halinde olmayan tüm biçimlerini anlatır.

Bir “Standart Arayüz” bilinen bir standart oluşturma kurumu tarafından tanımlanmış resmî bir arayüzü veya belirli bir programlama lisansı için oluşturulan arayüzlerde o dilde çalışan geliştiriciler arasında yaygın olan arayüzü tanımlar.

Bir çalıştırılabilirin “Sistem Kütüphaneleri” işin tamamı hariç olmak üzere (a) bir Ana Bileşen paketlenirken dahil edilen ama o Ana Bileşenin bir parçası olmayan, ve (b) işin o Ana Bileşenle kullanılabilmesini mümkün kılan veya halka kaynak kod biçiminde bir uyarlamanın açık olduğu durumda bir Standart Arayüz uyarlamak için kullanılan her şeyi kapsar. Bu bağlamda bir “Ana Bileşen”, çalıştırılabilir işin koştugu -eğer varsa- belirli bir işletim sisteminin elzem bir bileşenini (çekirdek, pencere sistemi vd.), işi üretmek için kullanılan çekirdeği, veya onu koşturmak için kullanılan nesne kodu yorumlayıcısını anlatır.

Bir işe nesne kodu biçiminde “Karşılık Gelen Kaynak” nesne kodunu oluşturmak, yüklemek, (çalıştırılabilir bir iş için) koşturmak ve (bu işlemleri kontrol etmek için gereken betikler dahil) işi değiştirmek için gereken tüm kaynak kodları ifade eder. Ancak, İşin Sistem Kütüphanelerini ve işin parçası olmayan ama bahsedilen işlemleri gerçekleştirmek için kullanılan ve kolay erişilebilir olan genel amaçlı araçları kapsamaz. Karşılık Gelen Kaynak örneğin işin kaynak dosyalarıyla ilintili arayüz tanımlama dosyalarını ve işin altprogramları ve diğer parçaları arasında veri iletişimi veya kontrol akışı gibi işin özellikle gerektirmesi tasarlanmış olan altprogramların (paylaşılan kütüphanelerin ve dinamik bağlanan altprogramların) kaynak kodlarını içerir.

Karşılık Gelen Kaynağın, Karşılık Gelen Kaynağın diğer parçalarından kullanıcıların otomatik olarak oluşturabildiği hiçbir şeyi içermesi gerekmez.

Bir işin kaynak kod halindeki Karşılık Gelen Kaynağı işin kendisidir.

Temel İzinler

Bu Lisans kapsamında verilen tüm haklar Programın telif hakkı şartı için verilmiştir ve belirtilen koşullar karşılandığı taktirde geri çevrilemez ve geri alınmaz. Bu Lisans değiştirilmemiş Programı koşma konusunda size sağlanan sınırsız izni aşikar bir şekilde sınırsız tasdik eder. Kapsanan bir işin koşulması sonucunda oluşan çıktı sadece çıktının içeriği kapsanan bir işle örtüştüğü taktirde bu Lisans tarafından kapsanır. Bu Lisans sizin adil kullanım veya eşdeğer diğer uygulamalarınızı telif hakkı kanunları tarafından sağlandığı şekliyle teslim ve tasdik eder.

Kapsanan işlerden taşımadıklarınızı lisansınızın uygun kıldığı şekilde koşulsuz olarak yapabilir, koşabilir veya yayabilirsiniz. Kapsanan işleri sadece size özel değişiklikler yapmaları için veya size özel değişiklikler yaptıkları o işleri koşmak için size imkan sağlamaları amacıyla telif haklarını kontrol etmediğiniz tüm malzemenin yayılması konusunda bu Lisansın şartlarına uyduğunuz sürece başkalarına yayabilirsiniz. Kapsanan işleri yapan veya koşanlar sadece size özel olarak, sizin adınıza, sizin yönlendirmeniz ve kontrolünüz dahilinde, telif hakları size ait malzemenin sizinle olan ilişkilerinin dışında başka bir kopyasını yapmalarına izin vermeyen şartlara uygun olarak bunu yapmalıdır.

Başka herhangi bir durumda yaymaya sadece aşağıda sayılan durumlarda izin verilir. Altlisanslamaya izin yoktur; bölüm 10 bunu gereksiz kılar.

Kullanıcıların Önlemlerin Etkisiz Kılınmasına Karşı Hukuka Dayalı Yasal Haklarının Korunması.

Kapsanan hiçbir iş 20 Aralık 1996 tarihinde kabul edilmiş olan WIPO telif hakları akdininin 11’inci maddesindeki yükümlülükleri yerine getiren tatbiki hiç-

bir kanun veya benzer önlemlerin boşluklardan yararlanılarak atlatılmasını yasaklayan veya sınırlayan benzeri hiçbir kanun kapsamında etkili bir teknolojik tedbirin bir parçası olarak kabul edilmemelidir.

Kapsanan bir işi taşıdığınızda, atlatmanın bu Lisansın kapsadığı hakların icrası yoluyla etkilenmesi kapsamı dahilinde teknolojik önlemlerin alınmasını menetme yasal hakkınızdan feragat etmiş ve işin kullanıcılarının, sizin veya üçüncü kişilerin teknolojik önlemlerin atlatılmasını menetme yasal haklarının uygulanmasında işin çalıştırılmasını veya değiştirilmesini sınırlama niyetinizi reddetmiş olursunuz.

Aynî Kopyaları Yaymak

Programın kaynak kodunun aynî kopyalarını aldığınız şekliyle bariz ve uygun şekilde her kopyada uygun bir telif hakkı bilgisi yayınlamak şartıyla herhangi bir biçimde yayabilirsiniz; bu Lisansı ve kısım 7'ye uymak koşuluyla eklediğiniz şartları beyan eden bildirilerin tamamını ve herhangi bir garanti bulunmadığına dair olan bildirilerin tamamını eksiksiz olarak bulundurun; ve tüm alıcılara Programla birlikte bu Lisansın bir kopyasını verin.

Yayıdığınız kopyalar için bir ücret talep edebilirsiniz ve/veya bir ücret karşılığında destek veya garanti teklif edebilirsiniz.

Değiştirilmiş Kaynak Sürümlerini Yaymak

Kısım 4 kapsamında Programı temel alan bir işi veya Programdan işi üretecek değişiklikleri kaynak kod biçiminde şu koşulları da karşılamak şartıyla yayabilirsiniz:

1. İş onda değişiklik yaptığınıza dair gözle görülür bildiriler içermeli ve ilgili bir tarih vermelidir.
2. İş bu Lisans ve kısım 7 altına eklenen şartlar gereğince yayınlandığına dair gözle görülür bildiriler içermelidir. Bu gereklilik kısım 4'teki "tüm bildirileri değiştirmeden tutma" gerekliliğinde değişiklik yapar.
3. İşin bir kopyasını elde eden herkese tüm işi bu Lisans kapsamında bir bütün olarak lisanslamalısınız. Bu Lisans bu sayede kısım 7'de verilecek tüm ek koşullar ile birlikte işin tamamını ve nasıl paketlenmiş olurlarsa olsunlar tüm parçalarını kapsayacaktır. Bu Lisans işin başka herhangi bir şekilde lisanslanmasına izin vermez, ama ayrıca bunun için bir izin aldıysanız onu geçersiz kılmaz.
4. Eğer işin etkileşimli kullanıcı arayüzleri varsa, her biri Uygun Yasal Bildirileri içermelidir; ancak eğer Programda etkileşimli arayüzlerden Uygun Yasal Bildiriler göstermeyen varsa, sizin işinizin bunları gösterecek şekilde değiştirmesi gerekmez.

Kapsanan bir işin doğaları gereği kapsanan işin uzantısı olmayan ve daha büyük bir iş oluşturmak için o işle birleştirilmeyen başka ayrı ve bağımsız işlerle bir depolama veya dağıtım ortamında derlenmiş hali, derlenmiş hal ve sonuçta ortaya çıkan telif hakları işlerin her birinin izin verdiğinin ötesinde derlenmiş halin kullanıcının erişim veya yasal haklarını sınırlamak için kullanılmadığı takdirde, “yekûn” olarak anılır. Kapsanan bir işin bir yekûne dahil olması bu Lisansın yekûnün diğer kısımlarını kapsamamasına neden olmaz.

Kaynak Halde Olmayan Biçimleri Yaymak

Makine tarafından okunabilir Karşılık Gelen Kaynağı da yaymak şartıyla kısım 4 ve 5'te verilen şartlar dahilinde kapsanan bir işi nesne kodu biçiminde bu Lisansın şartları kapsamında şu yollardan biriyle yayabilirsiniz.

1. Nesne kodunu, özellikle yazılım değiş-tokuşu için kullanılan dayanıklı bir fiziksel ortama maktu Karşılık Gelen Kaynakla birlikte olmak şartıyla, (fiziksel bir dağıtım ortamı dahil) fiziksel bir üründe yayabilirsiniz.

2. Nesne kodunu, en az üç yıl ve sizin o ürün modeli için yedek parça veya müşteri desteği sağlamayı teklif ettiğiniz süre boyunca geçerli yazılı bir teklifle birlikte, nesne koduna sahip olan herhangi kişilere bu Lisans tarafından kapsanan üründeki tüm yazılıma Karşılık Gelen Kaynağın bir kopyasını özellikle yazılım değiş-tokuşu için kullanılan dayanıklı bir fiziksel ortamda bu kaynağın yaymanıza karşılık makul bir tutarı aşmayan bir ücret karşılığında veya Karşılık Gelen Kaynağa bir ağ sunucusu üzerinden ücretsiz olarak erişim imkanıyla, (fiziksel bir dağıtım ortamı dahil) fiziksel bir üründe yayabilirsiniz.

3. Karşılık Gelen Kaynağı sağlamaya yönelik yazılı bir teklifin bir kopyasıyla birlikte nesne kodunun müstakil kopyalarını yayabilirsiniz. Bu alternatifte sadece bazen ve ticari olmayacak şekilde, ve sadece eğer siz nesne kodunu böyle bir teklifle elde ettiyseniz, kısım 6 madde (b)'ye uygun olarak izin verilir.

4. Tasrih edilmiş bir yerden ücretli veya ücretsiz erişim sunma yoluyla nesne kodunu yayabilirsiniz, ve ek bir ücret talebinde bulunmadan Karşılık Gelen Kaynağa aynı yer yoluyla aynı şekilde eşdeğer erişim sunabilirsiniz. Alıcıların nesne koduyla birlikte Karşılık Gelen Kaynağın bir kopyasını almalarını şart koşmanız gerekmez. Eğer nesne kodunun kopyalanacağı yer bir ağ sunucusu ise, nesne kodunun yanında Karşılık Gelen Kaynağın nereden edinilebileceğini belirten açık talimatlar bulundurmamak koşuluyla Karşılık Gelen Kaynak eşdeğer kopyalama kolaylıklarını sunan ve sizin tarafınızdan veya bir üçüncü kişi tarafından işlenen farklı bir sunucu olabilir. Karşılık Gelen Kaynağın hangi sunucular da barındırıldığından bağımsız olarak, bu gereklilikleri karşılamak ge-

rektiği sürece mevcut ve erişilebilir olduğundan emin olmakla zorunlu olursunuz.

5. Diğer eşdüzey kullanıcıları' (peer) işin nesne kodunun ve Karşılık Gelen Kaynağının kısım 6(b) kapsamında ücret talebi olmaksızın umuma açık olarak nerede bulunduğu konusunda bilgilendirmek şartıyla, nesne kodunu eşdüzeyler / kullanıcılar arası (peer-to-peer) aktarım yoluyla yayabilirsiniz.

Nesne kodunun ayrılabilir bir parçası Nesne kodunun, kaynak kodu bir Sistem Kütüphanesi olarak Karşılık Gelen Kaynağa dahil edilmeyen ayrılabilir bir parçasının, nesne kodu işini yayarken dahil edilmesi gerekmez.

Bir "Kullanıcı ürünü" ya normalde, kişisel ve/veya ailevi amaçla ve/veya evin idamesi amacıyla kullanılan gerçek herhangi bir mülk anlamında bir "tüketici ürünü"dür veya ikametgahta kullanılmak üzere tasarlanan veya satılan herhangi bir şeydir. Bir ürünün tüketici ürünü olup olmadığını belirlemede tereddüt yaşanan durumlar kapsam dikkate alınarak çözümlenmelidir. Belirli bir kullanıcı tarafından alınan belirli bir ürün için, "normal kullanım" o belirli kullanıcının durumu ve o belirli kullanıcının o ürünü kullanıp kullanmadığına, kullanması beklenip beklenmediğine, veya ne şekilde kullanması beklendiğine bakılmaksızın o sınıftaki bir ürünün tipik ve yaygın kullanımına işaret eder. Bir ürünün ticari, endüstriyel veya tüketici-dışı kullanımları -bu kullanımlar ürünün tek bariz kullanım şekli olmadıkları sürüce- dikkate alınmaksızın bir tüketici ürünüdür.

Bir Kullanıcı Ürünü için "Kurulum Bilgisi" Kullanıcı Ürününün Karşılık Gelen Kaynağının değiştirilmiş bir halinden elde edilen Kullanıcı Üründe kapsanan bir işin kurulumu ve çalıştırılması için gereken yöntemler, prosedürler, yetkilendirme anahtarları veya diğer bilgilerdir. Bilginin değiştirilmiş nesne kodunun çalışabilir kalmasının hiçbir durumunda sırf değişiklik yapıldı diye engellenmediğini ve müdahaleye maruz kalmadığını garantilemesi yeterli olmalıdır.

Bu kısımdaki bir nesne kodu işini bir Kullanıcı Ürünü ile, ürünün içinde veya özellikle o üründe kullanılmak üzere yayarsanız ve eğer yayma sahip olma ve Kullanıcı Ürünü kullanma hakları belirli bir süre için veya süresiz olacak şekilde alıcıya nakledilerek bir aktarımın (aktarımın tavsifi nasıl olursa olsun) parçası olursa, bu kısımdaki Karşılık Gelen Kaynak Kurulum Bilgisine eşlik etmelidir. Ama bu gereklilik ne siz ne de herhangi bir üçüncü kişi değiştirilmiş nesne kodunu Kullanıcı Ürüne kurma veya yükleme kudretini elinde bulundurduğu takdirde (örneğin iş ROM'a yüklediğinde veya kurulduğunda) geçerli değildir.

Kurulum Bilgisi sunma gerekliliği alıcı tarafından değiştirilmiş veya kurulmuş bir iş ve işin içinde değiştirildiği veya işin kurulduğu ya da yüklendiği

Kullanıcı Ürünü için destek servisi, garanti veya güncelleme gerekliliği getirmez. Değişirme işleminin kendisi maddeten ve olumsuz şekilde ağır işleyişini etkilerse veya ağ içerisinde iletişim için var olan kural veya protokolleri ihlal ederse bir ağa erişim reddedilebilir.

Bu kısma uygun olarak Karşılık Gelen Kaynak yayıldığında ve Kurulum Bilgisi sunulduğunda, alenen belgelendirilmiş ve umuma kaynak kod biçiminde açık olarak uyarlanmış bir biçimde olmalıdır, ve açmak, okumak veya kopyalamak için herhangi bir parola veya anahtar gerektirmemelidir.

Ek Koşullar

“Ek koşullar” bu Lisansın şartlarına bir veya daha fazla koşulun istisnasını oluşturarak ilave edilen şartlardır. Programın tamamına tatbik edilen ek koşullar ilgili kanun kapsamında geçerli olmak koşuluyla bu Lisansa dahil edilmiş kabul edilmelidir. Eğer ek koşullar Programın sadece bir kısmına atfedilmişse, o kısım o koşullar kapsamında ayrıca kullanılabilir, ama Programın tamamı, ek koşullar dikkate alınmaksızın, bu Lisans kapsamındadır.

Kapsanan bir işinin bir kopyasını yaydığınızda, kendi tercihinize bağlı olarak o kopyadan ve istediğiniz herhangi bir kısımdan ek koşulları kaldırabilirsiniz. (Belirli durumlarda işi değiştirdiğinizde kaldırılmalarını gerektirecek şekilde ek koşullar yazılmış olabilir.) Kapsanan bir işe sizin tarafınızdan eklenmiş bir malzemeye uygun telif hakları koşullarına sahip olmak veya verebilmek şartıyla ek koşullar koyabilirsiniz.

Bu Lisansın diğer koşullarıyla uyumsuz olmayacak şekilde Kapsanan bir işe eklediğiniz bir malzeme için o malzemenin telif haklarını elinde bulunduranlar tarafından yetkili kılınırsanız bu Lisansın şartlarına şu koşullar kapsamında eklemelerde bulunabilirsiniz:

1. Bu Lisansın 15 ve 16'ncı kısımlarındaki şartlardan farklı olarak taahhüdünüzü sınırlandırabilir veya garanti vermeyebilirsiniz; veya
2. Belirteceğiniz mahsus yasal bildirimler veya o malzemeye yazarların yaptığı katkıların malzemede veya onu içeren işler tarafından gösterilen Mahsus Yasal Bildirimlerde korunmasını şart koşabilirsiniz; veya
3. O malzemenin kökeni hakkında yanlış veya yalan bilgi verilmesini yasaklayabilir veya o malzemenin değiştirilmiş hallerinin ve sürümlerinin asıl hal ve sürümlerinden farklı olduklarını makul şekillerde göstermelerini şart koşabilirsiniz; veya
4. Malzemenin yazarlarının veya lisans sahiplerinin isimlerinin ilan edilme amacıyla kullanılmasını sınırlandırabilirsiniz; veya
5. Malzemeyi yayanlardan o malzemenin (veya değiştirilmiş hal ya da sürümlerinin) lisans sahiplerinin ve yazarlarının mukaveleden doğan ve

mukaveleyle alıcıya yüklenen mesuliyet varsayımı çerçevesinde lisanslayanlara ve yazarlarına karşı her türlü zararın ödenmesini ve karşılanmasını talep edebilirsiniz.

Kısıtlayıcı tüm diğer ek koşullar kısım 10 kastı dahilinde “ilave kısıtlama” olarak kabul edilir. Eğer aldığınız Program veya herhangi bir parçası bu Lisansın hükümlerine tabi olduğunu ve ilave kısıtlamalar bulunduğunu belirten bir bildirim taşıyorsa, o koşulu kaldırabilirsiniz. Eğer bir lisans belgesi ilave kısıtlama taşıyor ama bu Lisans kapsamında yeniden lisanslamaya veya yayma ruhsat veriyorsa, ilave kısıtlamanın o tür bir yeniden lisanslama veya yayma durumunda devam etmemesi koşuluyla kapsanan bir işe o lisans belgesi hükümlerince malzeme ekleyebilirsiniz.

Kapsanan bir işe bu kısma zıt düşmemek şartıyla koşul eklerseniz, ilgili kaynak dosyalarda o dosyalara hasreden ek koşullarla ilgili bir beyanat veya tatbik edilmesi gereken koşulların nerede bulunabileceğini belirten bir ibare yerleştirmelisiniz.

Kısıtlayıcı veya değil, ek koşullar ayrı yazılan bir lisans biçiminde veya istisnalar olarak belirtilebilir; her iki durumda da yukarıdaki gereklilikler geçerlidir.

Sonlandırma

Bu Lisansla sağlanan yollar dışında kapsanan bir işi kesinlikle yayamaz ve değiştiremezsiniz. Yaymak veya değiştirmek için aksi her türlü teşebbüs geçersizdir ve bu Lisans kapsamındaki tüm haklarınızı (11'inci kısım 3'üncü paragrafta sağlanan patent lisansları dahil) sonlandırır.

Ancak, bu Lisansı ihlal davranışlarınızı keserseniz, belirli telif hakları sahibinden olan lisansınız (a) telif hakları sahibi sarih ve nihaî olarak sonlandırana kadar geçici olarak ve (b) eğer telif hakları sahibinin ihlali takiben 60 gün içinde sizi makûl bir yolla ihlalinizinden haberdar etmemesi halinde daimi olarak iade edilir.

Ayrıca, belirli telif hakları sahibinden olan lisansınız, telif hakları sahibi sizi makûl bir yolla ihlalinizden haberdar ederse, bu sizin bu Lisansı ihlalinize dair aldığınız ilk ihbarname ise ve ihbarnamayı aldıktan sonra 30 gün içinde ihlali durdurursanız, daimi olarak iade edilir.

Bu kısım kapsamında haklarınızın sonlandırılması bu Lisans kapsamında sizden kopyalar veya haklar alan üçüncü kişilerin lisanslarını sonlandırmaz. Eğer haklarınız sonlandırıldıysa ve daimî olarak iade edilmediyse, kısım 10 kapsamında aynı malzeme için yeni lisans almaya ehliyetsiz olursunuz.

Kopya Sahibi Olmak İçin Kabul Gerekmez

Programın bir kopyasını almak veya çalıştırmak için bu Lisansı kabul etmeniz gerekmez. Kaynaktan kaynağa aktarım yöntemleri sonucu kapsanan bir

işin bir kopyasının edinilmesi için aktarılmasına yardımcı olmak da benzer şekilde kabul etmeyi gerektirmez. Ancak, bu Lisans dışında hiçbir şey size kapsanan herhangi bir işin yayılması veya değiştirilmesi izni vermez. Bu Lisansı kabul etmediğiniz takdirde bu eylemler telif hakları ihlaline girer. Bundan dolayı, kapsanan bir işi yayarak veya değiştirerek, öyle yapabilmek için bu Lisansı kabul ettiğinizi dolaylı olarak belirtmiş olursunuz.

Alıcıdan Alanların Downstream Recipients Otomatik Lisanslanması

Kapsanan bir işi her aktarmanızda, alıcı bu Lisans kapsamında otomatik olarak lisansın ilk sahibinden o işi koşturmak, değiştirmek ve yaymak için bir lisans alır. Üçüncü kişileri bu Lisansa uymaya zorlama sorumluluğunuz yoktur.

Bir “varlık aktarım işlemi” bir organizasyonun veya kurumun kendisinin veya tüm mallarının kontrolünün başkasına verilmesi, organizasyon veya kurumun alt bölümlere ayrılması, veya organizasyonların birleşmesi işlemidir. Kapsanan bir işin yayılması bir varlık aktarım işlemi sonucunda gerçekleşmişse, işlemin işin bir kopyasını alan tüm halefler önceki paragraf kapsamında ilgili selefin işle ilgili sahip olduğu veya verebildiği tüm lisansları ve ilgili seleften işin Karşılık Gelen Kaynağına (eğer sahipse veya makûl şekilde alabileceyse) sahip olma hakkını da elde eder.

Bu Lisans kapsamında temin ve tasdik edilen hakların kullanımı üzerine başka herhangi bir kısıtlama getiremezsiniz. Örneğin, bir lisans ücreti, işletme payı, veya bu Lisans kapsamında temin edilen hakların kullanımı için başka herhangi bir ücret yükleyemezsiniz ve Programı veya herhangi bir parçasını yaparak, kullanarak, satışa çıkararak veya ithal ederek import patent haklarının ihlal edildiğini iddia eden çapraz cross-claim ya da karşı dava counterclaim dahil dava açamazsınız.

Patentler

Bir “iştirakçi” Programın veya Programı temel alan bir işin bu Lisans kapsamında kullanımına ruhsat veren telif hakları sahibidir. Bu veçhile lisanslanan işe iştirakçinin “iştirakçi sürümü” denir.

Bir iştirakçinin “asli patent mülkiyeti” iştirakçinin sahip olduğu ya da iştirakçi tarafından şu anda kontrol edilen veya ileride kontrol edilecek olan ve bu Lisans tarafından izin verilen iştirakçi sürümünün yapılması, kullanılması veya satılması yoluyla bir anlamda ihlal edilecek olan ama iştirakçi sürümünün sadece değiştirilmesi sonucu ihlal edilmesini tüm patent mülkiyetidir. Bu tanımın amacı gereği, “kontrol” bu Lisansın gerekleri ile uyumlu bir biçimde patent alt lisansları verme hakkını içerir.

Her iştirakçi size iştirakçinin asli patent mülkiyeti dahilinde iştirakçi sürümünü

yapmak, kullanmak, satmak, satılığa çıkarmak, ithal etmek, koşmak, içeriğini değiştirmek ve yaymak için size has olmayan, cihanşümul ve işletme payı içermeyen patent lisansı sağlar.

Takip eden üç paragrafta, bir “patent lisansı” bir patenti mecburi olarak tatbik ettirmemek için ismi konmamış her türlü hususi mukavele ve taahhüdü (bir patenti tatbik etmek için hususi izni veya patent ihlalden dolayı dava etmeme akdini) ifade eder. Bir üçüncü kişiye böyle bir patent lisansını vermek o üçüncü kişiye karşı patentin tatbiki zorunluluğunu kaldıracak bir mukavele yapma veya taahhütte bulunma anlamına gelir.

Bilinçli olarak bir patent lisansına dayanarak kapsanan bir işi taşırsanız ve işin Karşılık Gelen Kaynağı umuma açık bir ağ sunucusu veya diğer kolayca erişilebilir yollardan ücretsiz ve bu Lisansın şartları kapsamında umuma açık olmazsa, ya Karşılık Gelen Kodu bahsi geçen şekilde açık olmasını sağlamalısınız, ya kendinizi o iş için patent lisansının sağladığı yarardan mahrum kılmayı ayarlamanız, ya da bu Lisansın gerektirdikleriyle uyumlu bir biçimde patent lisansını alıcıdan alanlar için genişletmeniz gerekir. “Bilinçli olarak dayanmak” patent lisansına rağmen kapsanan işi bir ülkede yaymanızın veya alıcınızın kapsanan işi bir ülkede kullanmasının o ülkede varolan ve geçerli olduğuna inandığınız bir veya daha fazla patenti ihlal edeceği fiili bilgisine sahip olmanız demektir.

If, pursuant to or in connection with a single transaction or arrangement, you convey, or propagate by procuring conveyance of, a covered work, and grant a patent license to some of the parties receiving the covered work authorizing them to use, propagate, modify or convey a specific copy of the covered work, then the patent license you grant is automatically extended to all recipients of the covered work and works based on it.

Bir patent lisansı, kapsamında bu Lisansla sağlanan hakların bir veya daha fazlasını taşıyamıyorsa, kullanılmasını yasaklıyorsa veya kullanılmamasını şart koşuyorsa “ayrımcıdır”. Eğer yazılım dağıtma işinde olan üçüncü bir kişiyle işi taşıma eyleminizin kapsamı dahilinde üçüncü kişiye ödeme yaptığınız ve kapsanan işi sizden alacak kişilere (a) tarafınızdan taşınmış kapsanan iş kopyalarıyla (veya onlardan yapılan kopyalarla) ilgili veya (b) kapsanan işi içeren belirli ürün veya derlemeler için ve onlarla ilgili ayrımcı bir patent lisansı veren bir mukavele yapmışsanız, siz o anlaşmaya girmemişseniz veya o patent lisansı 28 Mart 2007’den önce verilmemişse, kapsanan bir işi taşıyamazsınız.

Bu Lisanstaki hiçbir şey ima edilen herhangi bir lisans veya ihlal savunmasını uygulanabilir patent kanunları kapsamı dışında hariç tutuyor veya sınırlıyormuş gibi algılanmamalıdır.

Başkalarının Özgürlüğünü Teslim Etmeme.

Eğer size bu Lisansın şartlarıyla uyuşmayan bazı zorunluluklar yüklenirse (bir mahkeme kararı, mukavele veya başka suretle), bu zorunluluklar sizi bu Lisansın şartlarından muaf kılmaz. Eğer kapsanan bir işi bu Lisans kapsamında ve süresince sürekli olarak karşılayabilecek şekilde taşıyamıyorsanız, bunun sonucu olarak, onu taşıyamazsınız. Örneğin, Programı taşıdıklarınızdan telif hakkı ücreti almanızı zorunlu kılan şartları kabul ettiyseniz, hem o şartları hem de bu Lisansı yerine getirmenin tek yolu Programı taşımaktan tamamen çekilmektir.

GNU Affero GPL (Genel Kamu Lisansı) ile Kullanım

Bu Lisansın koşullarıyla ilintili olarak, kapsanan herhangi bir işi GNU Affero GPL'nin (Genel Kamu Lisansı) 3'üncü sürümüyle lisanslanmış bir işle birleştirip veya bağlayıp tek bir birleştirilmiş iş ortaya çıkarabilir ve sonuçta ortaya çıkan işi taşıyabilir veya devredebilirsiniz. Bu Lisansın koşulları kapsanan iş olan kısma tatbik edilmeye devam edecektir, ama GNU Affero GPL'nin (Genel Kamu Lisansı) bir ağ üzerinden etkileşimle ilgili olan 13'üncü kısmı birleşime tatbik edilecektir.

Bu Lisansın Gözden Geçirilmiş Sürümleri

Free Software Foundation zaman zaman GNU GPL'nin (Genel Kamu Lisansı) gözden geçirilmiş veya yeni sürümlerini yayımlayabilir. Bu yeni sürümler temel düşünce olarak şu andaki sürüme benzer olacaktır, ancak detayları yeni problemleri veya kaygıları gidermek amacıyla farklı olabilir.

Her sürüme onu diğerlerinden ayıran bir sürüm numarası verilir. Eğer Program GNU GPL'nin (Genel Kamu Lisansı) belirli bir sürümü "veya daha sonraki sürümlerinden biri" kapsamında olduğunu belirtiyorsa, o belirli sürümün veya Free Software Foundation tarafından daha sonra yayımlanan herhangi bir sürümün şart ve koşulları kapsamında hareket edebilirsiniz. Eğer Program GNU GPL (Genel Kamu Lisansı) için herhangi bir sürüm numarası belirtmezse, Free Software Foundation tarafından yayımlanan herhangi bir sürümü seçebilirsiniz.

Eğer program bir vekilin GNU GPL'nin (Genel Kamu Lisansı) hangi ilerki sürümlerinin kullanılabileceğine bir vekilin karar verebileceğini belirtiyorsa, o vekilin bir sürümün kabulüne dair umumî beyanâtı sizi Program için o sürümü seçmeye kalıcı olarak yetkili kılar.

Daha sonraki lisans sürümleri size ek veya farklı izinler verebilir. Ancak, daha sonraki bir sürüme göre hareket etme kararınız sonucunda hiç bir müellif veya telif hakları sahibi üzerine ek mecburiyetler yüklenmez.

Garanti Feragatnamesi

PROGRAM İÇİN, İLGİLİ KANUNLARIN İZİN VERDİĞİ ÖLÇÜDE, HERHANGİ BİR GARANTİ YOKTUR. AKSİ YAZILI OLARAK BELİRTİLMEDİĞİ MÜDDETÇE TELİF HAKKI SAHİPLERİ VE/VEYA BAŞKA ŞAHISLAR YAZILIMI “OLDUĞU GİBİ”, SATILABİLİRLİĞİ VEYA HERHANGİ BİR AMACA UYGUNLUĞU DA DAHİL OLMAK ÜZERE AŞIKAR VEYA ZİMNEN HİÇBİR GARANTİ VERMEKSİZİN DAĞITMAKTADIRLAR. YAZILIMIN KALİTESİ VEYA PERFORMANSI İLE İLGİLİ TÜM RİSKLER SİZE AİTTİR. YAZILIMIN KUSURLU OLDUĞU ORTAYA ÇIKTIĞINDA DAHİ, HERHANGİ BİR KUSURDAN DOĞABİLECEK OLAN GEREKLİ BÜTÜN SERVİS, TAMİR VEYA DÜZELTME MASRAFLARI SİZE AİTTİR.

Mesuliyetin Sınırlanması

İLGİLİ KANUNUN İCBAR ETTİĞİ VEYA YAZILI ANLAŞMA DAHİLİNDEKİ DURUMLAR HARİCİNDE HERHANGİ BİR ŞEKİLDE TELİF HAKKI SAHİBİ VEYA YUKARIDA İZİN VERİLDİĞİ ŞEKİLDE YAZILIMI DEĞİŞTİREN VEYA AKTARAN HERHANGİ BİR KİŞİ, YAZILIMIN KULLANIMI VEYA KULLANILAMAMASI (VEYA VERİ KAYBI OLUŞMASI, VERİNİN YANLIŞ, KULLANIŞSIZ, KULLANILAMAZ VEYA BOZUK HALE GELMESİ, SİZİN VEYA ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARIN ZARARA UĞRAMASI VEYA YAZILIMIN BAŞKA YAZILIMLARLA BERABER ÇALIŞMAYI BAŞARAMAMASI) YÜZÜNDEN OLUŞAN GENEL, ÖZEL, DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI HERHANGİ BİR ZARARDAN, BÖYLE BİR TAZMİNAT TALEBİ TELİF HAKKI SAHİBİ VEYA İLGİLİ KİŞİYE BİLDİRİLMİŞ OLSA DAHİ, SORUMLU DEĞİLDİR.

Kısım 15 ve 16'nın Yorumlanması

Eğer yukarıda belirtilen garanti feragatnamesi ve taahhüt sınırları şartları dikkate alınarak yerel ortamda yasal etki dahilinde uygulanamıyorsa, konuyu ele alan mahkemeler, Programın bir kopyası ile birlikte bir ücret karşılığı olarak bir garanti veya mesuliyet kabulü gelmediği takdirde, Programla ilintili tüm bireysel mesuliyetlerden tam bir feragata en yakın yerel kanunları uygulamalıdır.

GNU Genel Kamu Lisansı (GPL) Sürüm 2

Bu, GNU Genel Kamu Lisansının (GPL) Türkçe'ye gayriresmi çevirisidir. Bu çeviri Free Software Foundation tarafından yayınlanmamış olup GNU GPL kullanan yazılımların dağıtım şartlarını belirleme açısından hukuki bağlayıcılığı yoktur. Hukuki açıdan yalnızca GNU GPL'in İngilizce metni bağlayıcıdır. Bu çeviri, Türkçe kullanan kullanıcıların GNU GPL'i daha iyi anlayabilmeleri için hazırlanmıştır.

GNU Genel Kamu Lisansı (GPL) Sürüm 2, Haziran 1991¹

Telif Hakkı © 1989, 1991 Free Software Foundation, Inc. 59 Temple Place - Suite 330, Boston, MA 02111-1307, USA

Bu lisans dökümanının birebir kopyalarını yapma ve dağıtma izni herkese verilmiştir, fakat metinde değişiklik yapma izni yoktur.

Giriş

Yazılım lisanslarının çoğu sizin yazılımı paylaşma ve değiştirme hakkınızın elinizden alınması için hazırlanmıştır. Buna karşılık, GNU Genel Kamu Lisansı sizin serbest yazılımları değiştirme ve paylaşma hakkınızın mahfuz tutulması ve yazılımın bütün kullanıcıları için serbest olması amacı ile yazılmıştır. Bu Genel Kamu Lisansı, Free Software Foundation'un çoğu yazılımı ve bu lisansı kullanmayı düstur edinen diğer yazılımcıların yazılımları için kullanılmaktadır. (Free Software Foundation'un bazı yazılımları GNU Kitaplık Genel Kamu Lisansı GNU LGPL altında dağıtılmaktadır.) Siz de bu lisansı yazılımlarınıza uygulayabilirsiniz.

Serbest yazılımdan bahsettiğimiz zaman fiyattan değil, özgürlükten bahsediyoruz. Bizim Genel Kamu Lisanslarımız, sizin serbest yazılımların kopyalarını dağıtma özgürlüğünüzü (ve isterseniz bu hizmet için para almanızı), yazılım kaynak kodlarının size dağıtım esnasında veya eğer isterseniz verilmesini, yazılımı değiştirebilmenizi, yazılımın parçalarını yeni yazılımlar içerisinde kullanabilmenizi ve bunları yapabileceğinizi bilmenizi sağlamaktadır.

Haklarınızı koruyabilmemiz için sizin haklarınızı kısıtlama veya sizin bu haklarınızdan feragat etmenizi isteme yollarını yasaklayıcı bazı kısıtlamalar ge-

¹ Kaynak : <http://www.pardus.org.tr/gpl.html> Çeviren: Deniz Akkuş, 2001
İngilizce Aslı: <http://www.gnu.org/licenses/old-licenses/gpl-2.0.html>

tirmemiz gerekmektedir. Bu kısıtlamalar eğer serbest yazılım dağıtıyor veya değiştiriyorsanız size bazı yükümlülükler getirmektedir.

Örneğin böyle bir programın kopyalarını, bedava veya ücret karşılığı dağıtıyorlarsanız alıcılara sizin sahip olduğunuz bütün hakları sağlamalısınız. Onların da kaynak kodlarına sahip olmalarını veya ulaşabilmelerini sağlamalısınız. Onlara da haklarını bilebilmeleri için bu şartları göstermelisiniz.

Haklarınızı iki koruma iki aşamada gerçekleştirmektedir:

1. Yazılıma telif hakkı alınmaktadır.
2. Yazılım lisansı olarak size, hukuki olarak, yazılımı kopyalama, dağıtma ve/veya değiştirme hakkı tanıyan bu lisans sunulmaktadır.

Ayrıca, yazarların ve bizim korunmamız için bu serbest yazılımın herhangi bir garantisi olmadığını herkesin anlamasını istiyoruz. Eğer yazılım başkası tarafından değiştirilmiş ve değiştirilmiş hali ile tarafınıza ulaştırılmış ise alıcıların, ellerinde olan yazılımın orjinal olmadığını, dolayısıyla başkaları tarafından eklenen problemlerin ilk yazarların şöhretlerine olumsuz etkide bulunmaması gerektiğini bilmelerini istiyoruz.

Son olarak, bütün serbest yazılımlar yazılım patentleri tarafından sürekli tehdit altında bulunmaktadır. Serbest bir yazılımın dağıtıcılarının bireysel olarak patent lisansı almalarını ve bu yol ile yazılımı müseccel hale getirmelerine imkan vermemek istiyoruz. Bunu engellemek için, yazılım için alınacak her patentin herkesin serbest kullanımına izin vermesi veya patentlenmemesi gerektiğini açık olarak ortaya koyuyoruz.

Kopyalama, dağıtım ve değiştirme ile ilgili kesin şart ve kayıtlar aşağıda yer almaktadır.

Kopyalama, Dağıtım ve Değiştirme ile İlgili Şartlar ve Kayıtlar

0. Bu Lisans, telif hakkı sahibi tarafından içerisine bu Genel Kamu Lisansı altında dağıtıldığına dair ibare konmuş olan herhangi bir yazılım veya başka eseri kapsamaktadır. Aşağıda "Yazılım", bu kapsamdaki herhangi bir yazılım veya eser, "Yazılımı baz alan ürün", ise Yazılım veya telif kanunu altında Yazılım'dan iştikak etmiş, yani Yazılım'ın tamamını veya bir parçasını, değiştirmeden veya değişiklikler ile, veya başka bir dile tercüme edilmiş hali ile içeren herhangi bir ürün, manasında kullanılmaktadır. (Bundan sonra tercüme "değiştirme" kapsamında sınırsız olarak içerilecektir.) Her ruhsat sahibine "siz" olarak hitap edilmektedir.

Kopyalama, dağıtım ve değiştirme haricinde kalan faaliyetler bu Lisans'ın kapsamı dışındadırlar. Yazılım'ı çalıştırma eylemi sınırlandırılmamıştır ve Yazılım'ın çıktısı yalnızca çıktının içeriği (Yazılım'ı çalıştırmak yolu ile elde edilmesinden bağımsız olarak) Yazılım'ı baz alan ürün kapsamına girer ise

bu Lisans kapsamındadır. Bu koşulun sağlanıp sağlanmadığı Yazılım'ın ne yaptığı ile ilgilidir.

1. Yazılım'ın kaynak kodlarını birebir, aldığınız şekilde, herhangi bir ortamda ve vasıta ile, uygun ve görünür bir şekilde telif hakkı bildirim ve garantisiz olduğuna dair bildirim koymak, bu Lisans'dan bahseden herhangi bir bildirim aynen muhafaza etmek ve bütün diğer alıcılara Yazılım ile birlikte bu Lisans'ın bir kopyasını vermek şartı ile kopyalayabilir ve dağıtabilirsiniz.

Kopyalamak fiili işlemi için bir ücret talep edebilir ve sizin seçiminize bağlı olarak ücret karşılığı garanti verebilirsiniz.

2. Yazılım'ın kopyasını veya kopyalarını veya herhangi bir parçasını değiştirerek Yazılım'ı baz alan ürün elde edebilir, bu değişiklikleri veya ürünün kendisini yukarıda 1. bölümdeki şartlar dahilinde ve aşağıda sıralanan şartların yerine getirilmesi koşulu ile kopyalayabilir ve dağıtabilirsiniz.

a) Değiştirilen dosyaların görünür bir şekilde dosyaların sizin tarafınızdan değiştirildiğine dair, tarihli bir bildirim içermesini sağlamalısınız.

b) Yazılım'dan veya Yazılım'ın bir parçasından tamamen veya kısmen iştirak etmiş ve sizin tarafınızdan dağıtılan veya yayınlanan herhangi bir ürünün bütün üçüncü şahıslara bu Lisans şartları altında ücretsiz olarak ruhsatlanmasını sağlamalısınız.

c) Eğer değiştirilen yazılım olağan kullanım altında komutları interaktif olarak alıyor ise, yazılım, en olağan kullanım için interaktif olarak çalıştırıldığı zaman uygun bir telif hakkı bildirim, garantisi olmadığına (veya sizin tarafınızdan garanti verildiğine), kullanıcıların bu yazılımı bu şartlar altında tekrar dağıtabileceklerine, ve kullanıcının bu Lisansın bir kopyasını nasıl görebileceğine dair bir bildirim yazdırmalı veya göstermelidir. (İstisna: Eğer Yazılım'ın kendisi interaktif ise fakat böyle bir bildirim olağan kullanım esnasında yazdırmıyor ise, sizin Yazılım'ı baz alan ürününüz böyle bir bildirimde bulunmak zorunda değildir.)

Bu şartlar değiştirilmiş eserin tamamını kapsamaktadır. Eğer eserin tespit edilebilir kısımları Yazılım'dan iştirak etmemiş ise ve makul surette kendi başlarına bağımsız ve ayrı eserler olarak kabul edilebilir ise, o zaman bu Lisans ve şartları, bu parçaları ayrı eser olarak dağıttığınız zaman bağlayıcı değildir. Fakat, aynı parçaları Yazılım'ı baz alan bir ürün bütününün bir parçası olarak dağıttığınız zaman bütünün dağıtımı, diğer ruhsat sahiplerine verilen izinlerin bütüne ait olduğu ve parçalarına, yazarının kim olduğuna bakılmaksızın bütün parçalarına tek tek ve müşterek olarak uygulandığı bu Lisans şartlarına uygun olmalıdır.

Bu bölümün hedefi tamamen sizin tarafınızdan yazılan bir eser üzerinde hak

iddia etmek veya sizin böyle bir eser üzerindeki haklarınıza muhalefet etmek değil, Yazılım'ı baz alan, Yazılım'dan iştikak etmiş veya müşterek olarak ortaya çıkarılmış eserlerin dağıtımını kontrol etme haklarını düzenlemektir.

Buna ek olarak, Yazılım'ı baz almayan herhangi bir ürünün Yazılım ile (veya Yazılım'ı baz alan bir ürün ile) bir bilgi saklama ortamında veya bir dağıtım ortamında beraber tutulması diğer eseri bu Lisans kapsamına sokmaz.

3. Yazılım'ı (veya 2. bölümde tanımlandığı hali ile onu baz alan bir ürünü) ara derlenmiş veya uygulama hali ile 1. ve 2. Bölüm'deki şartlar dahilinde ve aşağıda sıralanan yöntemlerden birisine uygun olarak kopyalayabilir ve dağıtabilirsiniz.

- a) Yaygın olarak yazılım dağıtımında kullanılan bir ortam üzerinde, yukarıda 1. ve 2. Bölüm'de bulunan şartlar dahilinde, bilgisayar tarafından okunabilir kaynak kodlarının tamamı ile birlikte dağıtmak.
- b) Herhangi bir üçüncü şahsa, fiziksel olarak dağıtımını gerçekleştirme masraflarından daha fazla ücret almayarak, yaygın olarak yazılım dağıtımında kullanılan bir ortam üzerinde, yukarıda 1. ve 2. Bölüm'de bulunan şartlar dahilinde, bilgisayar tarafından okunabilir kaynak kodlarının tamamını dağıtacağınıza dair en az üç yıl geçerli olacak yazılı bir taahhütname ile birlikte dağıtmak.
- c) Size verilmiş olan ilgili kaynak kodunu dağıtma taahhütnamesi ile birlikte dağıtmak. (Bu alternatif yalnızca ticari olmayan dağıtımlar için ve yalnızca siz de yazılımı ara derlenmiş veya uygulama biçiminde ve yukarıda b) bölümünde anlatılan şekli ile bir taahhütname ile birlikte almış iseniz geçerlidir.)

Bir eserin kaynak kodu, esere değiştirme yapmak için en uygun yöntem ve imkan anlamında kullanılmaktadır. Uygulama biçiminde bir eser için, kaynak kodu, içerdiği bütün parçalar için ilgili kaynak kodları, ilgili arayüz tanım dosyaları ve derleme ve yükleme işlemlerinde kullanılan bütün betikler anlamında kullanılmaktadır. Bir istisna olarak, dağıtılan kaynak kodu, genelde uygulamanın üzerinde çalışacağı işletim sisteminin ana parçaları (derleyici, çekirdek v.b.) ile birlikte dağıtılan herhangi bir bileşeni, eğer ilgili bileşen, uygulama ile birlikte dağıtılıyorsa, içermek zorunda değildir.

Eğer uygulama veya ara derlenmiş biçimde yazılımın dağıtımını belli bir yere erişim ve oradan kopyalama imkanı olarak yapılıyorsa, aynı yerden, aynı koşullar altında kaynak koduna erişim imkanı sağlamak, üçüncü şahısların ara derlenmiş ve uygulama biçimleri ile birlikte kaynak kodunu kopyalama zorunlulukları olmasa bile kaynak kodunu dağıtmak olarak kabul edilmektedir.

4. Yazılım'ı bu Lisans'ta sarih olarak belirtilen şartlar haricinde kopyalayamaz, değiştiremez, ruhsat hakkını veremez ve dağıtamazsınız. Buna aykırı herhangi bir kopyalama, değiştirme, ruhsat hakkı verme, veya dağıtımda bulunma hükümsüzdür ve böyle bir teşebbüs halinde bu Lisans altındaki bütün haklarınız iptal edilir. Sizden, bu Lisans kapsamında kopya veya hak almış olan üçüncü şahıslar, Lisans şartlarına uygunluklarını devam ettirdikleri sürece, ruhsat haklarını muhafaza edeceklerdir.

5. Bu Lisans sizin tarafınızdan imzalanmadığı için bu Lisans'ı kabul etmek zorunda değilsiniz. Fakat, size Yazılım'ı veya onu baz alan ürünleri değiştirmek veya dağıtmak için izin veren başka bir belge yoktur. Eğer bu Lisans'ı kabul etmiyorsanız bu eylemler kanun tarafından sizin için yasaklanmıştır. Dolayısıyla, Yazılım'ı (veya onu baz alan bir ürünü) değiştirmeniz veya dağıtmanız bu Lisans'ı ve Lisans'ın Yazılım'ı veya ondan iştirak etmiş bütün eserleri kopyalamak, değiştirmek ve dağıtmak için getirdiği şart ve kayıtları kabul ettiğiniz manasına gelmektedir.

6. Yazılım'ı (veya onu baz alan herhangi bir ürünü) yeniden dağıttığınız her defada alıcı, ilk ruhsat sahibinden otomatik olarak Yazılım'ı bu şartlar ve kayıtlar dahilinde kopyalamak, değiştirmek ve dağıtmak için ruhsat almaktadır. Alıcının burada verilen hakları kullanmasına ek bir takım kısıtlamalar getiremezsiniz. Üçüncü şahısları bu Lisans mucibince hareket etmeğe mecbur etmek sizin sorumluluk ve yükümlülüğünüz altında değildir.

7. Eğer bir mahkeme kararı veya patent ihlal iddiası veya herhangi başka bir (patent meseleleri ile sınırlı olmayan) sebep sonucunda size, bu Lisans'ın şart ve kayıtlarına aykırı olan bir takım (mahkeme kararı, özel anlaşma veya başka bir şekilde) kısıtlamalar getirilirse, bu sizi bu Lisans şart ve kayıtlarına uyma mecburiyetinden serbest bırakmaz. Eğer aynı anda hem bu Lisans'ın şartlarını yerine getiren hem de diğer kısıtlamalara uygun olan bir şekilde Yazılım'ı dağıtamıyorsanız, o zaman Yazılım'ı dağıtamazsınız. Örneğin, eğer bir patent lisansı direkt veya endirekt olarak sizden kopya alacak olan üçüncü şahısların bedel ödemeksizin Yazılım'ı dağıtmalarına hak tanımıyorsa o zaman sizin hem bu koşulu hem Lisans koşullarını yerine getirmenizin tek yolu Yazılım'ı dağıtmamak olacaktır.

Eğer bu bölümün herhangi bir parçası herhangi bir şart altında uygulanamaz veya hatalı bulunur ise o şartlar dahilinde bölümün geri kalan kısmı, bütün diğer şartlar altında da bölümün tamamı geçerlidir.

Bu bölümün amacı sizin patent haklarınızı, herhangi bir mülkiyet hakkınızı ihlal etmenize yol açmak veya bu hakların geçerliliğine muhalefet etmenizi sağlamak

değildir; bu bölümün bütün amacı kamu lisans uygulamaları ile oluşturulan serbest yazılım dağıtım sisteminin bütünlüğünü ve işlerliğini korumaktır. Bu sistemin tutarlı uygulanmasına dayanarak pek çok kişi bu sistemle dağıtılan geniş yelpazedeki yazılımlara katkıda bulunmuştur; yazılımını bu veya başka bir sistemle dağıtmak kararı yazara aittir, herhangi bir kullanıcı bu kararı veremez.

Bu bölüm Lisans'ın geri kalanının doğurduğu sonuçların ne olduğunu açıklığa kavuşturmak amacını gütmektedir.

8. Eğer Yazılım'ın kullanımı ve/veya dağıtımı bazı ülkelerde telif hakkı taşıyan arayüzler veya patentler yüzünden kısıtlanırsa, Yazılım'ı bu Lisans kapsamına ilk koyan telif hakkı sahibi, Yazılım'ın yalnızca bu ülkeler haricinde dağıtılabilmesine dair açık bir coğrafi dağıtım kısıtlaması koyabilir. Böyle bir durumda bu Lisans bu kısıtlamayı sanki Lisans'ın içerisine yazılmış gibi kapsar.

9. Free Software Foundation zaman zaman Genel Kamu Lisansı'nın yeni ve/veya değiştirilmiş biçimlerini yayınlayabilir. Böyle yeni sürümler mana olarak şimdiki haline benzer olacaktır, fakat doğacak yeni problemler veya kaygılara cevap verecek şekilde detayda farklılık arzedebilir.

Her yeni biçime ayırdedici bir sürüm numarası verilmektedir. Eğer Yazılım bir sürüm numarası belirtiyor ve "bu ve bundan sonraki sürümler" altında dağıtılıyorsa, belirtilen sürüm veya Free Software Foundation tarafından yayınlanan herhangi sonraki bir sürümün şart ve kayıtlarına uymakta serbestsiniz. Eğer Yazılım Lisans için bir sürüm numarası belirtmiyor ise, Free Software Foundation tarafından yayınlanmış olan herhangi bir sürümün şart ve kayıtlarına uymakta serbestsiniz.

10. Eğer bu Yazılım'ın parçalarını dağıtım koşulları farklı olan başka serbest yazılımların içerisinde kullanmak isterseniz, yazara sorarak izin isteyin. Telif hakkı Free Software Foundation'a ait olan yazılımlar için Free Software Foundation'a yazın, bazen istisnalar kabul edilmektedir. Kararımız, serbest yazılımlarımızdan iştikak etmiş yazılımların serbest statülerini korumak ve genel olarak yazılımların yeniden kullanılabilirliğini ve paylaşımını sağlamak amaçları doğrultusunda şekillenecektir.

Garanti Yoktur

11. BU YAZILIM ÜCRETSİZ OLARAK RUHSATLANDIĞI İÇİN, YAZILIM İÇİN İLGİLİ KANUNLARIN İZİN VERDİĞİ ÖLÇÜDE HERHANGİ BİR GARANTİ VERİLMEMEKTEDİR. AKSİ YAZILI OLARAK BELİRTİLMEDİĞİ MÜDDETÇE TELİF HAKKI SAHİPLERİ VE/VEYA BAŞKA ŞAHISLAR YAZILIMI "OL-

DUĞU GİBİ”, AŞIKAR VEYA ZIMNEN, SATILABİLİRLİĞİ VEYA HERHANGİ BİR AMACA UYGUNLUĞU DA DAHİL OLMAK ÜZERE HİÇBİR GARANTİ VERMEKSİZİN DAĞITMAKTADIRLAR. YAZILIMIN KALİTESİ VEYA PERFORMANSI İLE İLGİLİ TÜM SORUNLAR SİZE AİTTİR. YAZILIMDA HERHANGİ BİR BOZUKLUKTAN DOLAYI DOĞABİLECEK OLAN BÜTÜN SERVİS, TAMİR VEYA DÜZELTME MASRAFLARI SİZE AİTTİR.

12. İLGİLİ KANUNUN İCBAR ETTİĞİ DURUMLAR VEYA YAZILI ANLAŞMA HARİCİNDE HERHANGİ BİR ŞEKİLDE TELİF HAKKI SAHİBİ VEYA YUKARIDA İZİN VERİLDİĞİ ŞEKİLDE YAZILIMI DEĞİŞTİREN VEYA YENİDEN DAĞITAN HERHANGİ BİR KİŞİ, YAZILIMIN KULLANIMI VEYA KULLANILAMAMASI (VEYA VERİ KAYBI OLUŞMASI, VERİNİN YANLIŞ HALE GELMESİ, SİZİN VEYA ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARIN ZARARA UĞRAMASI VEYA YAZILIMIN BAŞKA YAZILIMLARLA BERABER ÇALIŞAMAMASI) YÜZÜNDEN OLUŞAN GENEL, ÖZEL, DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI HERHANGİ BİR ZARARDAN, BÖYLE BİR TAZMİNAT TALEBİ TELİF HAKKI SAHİBİ VEYA İLGİLİ KİŞİYE BİLDİRİLMİŞ OLSA DAHİ, SORUMLU DEĞİLDİR.

Şart ve Kayıtların Sonu

Bu Şartlar Yeni Yazılımlara Nasıl Uygulanır

Eğer yeni bir yazılım geliştiriyor ve bunun kamuya en fazla düzeyde yarar sağlamasını istiyorsanız, yazılımınızı herkesin dağıtıp, değiştirebileceği özgür yazılım haline getirmenizi öneriyoruz.

Bu koşulları uygulamak için yazılıma aşağıdaki bildirimleri ekleyin. En sağlıklı yöntem her kaynak kodu dosyasının başına bu bildirim ekleyerek garanti olmadığına dair bilginin verildiğinden emin olmaktır; her dosya en azından “copyright” (telif hakkı) satırını ve bildirim tam metninin nerede bulunabileceğine dair bilgi içermelidir.

{yazılımın adını ve ne yaptığını anlatan bir satır.}

Copyright (C) {yıl} {yazarın adı}

This program is free software; you can redistribute it and/or modify it under the terms of the GNU General Public License as published by the Free Software Foundation; either version 2 of the License, or (at your option) any later version.

This program is distributed in the hope that it will be useful, but WITHOUT ANY WARRANTY; without even the implied warranty of MERCHANTABILITY or FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE. See the GNU

General Public License for more details.

You should have received a copy of the GNU General Public License along with this library; if not, write to the Free Software Foundation, Inc., 59 Temple Place, Suite 330, Boston, MA 02111-1307 USA

Size normal ve elektronik posta ile nasıl ulaşılabileceğine dair bilgi eklemeyi unutmayın.

Eğer yazılımınız interaktif ise, interaktif kipte başlatıldığı zaman gösterilen kısa bir bildirim koyun.

Gnomovizyon version 69, Copyright (C) yıl yazarın adı

Gnomovizyon comes with ABSOLUTELY NO WARRANTY; for details type `show w`. This is free software, and you are welcome to redistribute it under certain conditions; type `show c` for details.

Gnomovizyon sürüm 69, Telif hakkı (C) yıl yazarın adı

Gnomovizyon için HİÇ BİR GARANTİ verilmemektedir; detaylar için `show w` yazın. Bu bir serbest yazılımdır ve belli koşullar altında yeniden dağıtılabilir; detaylar için `show c` yazın.

Örnekte verilen `show w` ve `show c` komutları GNU Genel Kamu Lisansı'nın ilgili bölümlerini göstermelidir. Elbette kullanılan komutlar daha farklı olabilir veya yazılımınıza uyan başka yöntemlerle bu bildirim yapılabilir.

İşvereninizin (eğer programcı olarak çalışıyorsanız) veya, eğer öğrenci iseniz, okulunuzun telif haklarından feragat ettiklerine dair bir feragatname imzalamalarını isteyebilirsiniz. Aşağıda bir örnek yer almaktadır, isimleri değiştirin:

Gereksizİşler, A.Ş., Mehmet Herhangibiri tarafından yazılmış `Abidik-Gubidik` yazılımında (kapıkolu çevirmekte kullanılan bir yazılım) olabilecek bütün telif haklarından feragat eder.

{Yön Etici İmzası}, 1 April 1990

Yön Etici, Gereksizİşler Yetkilisi

Bu Genel Kamu Lisansı yazılımınızın serbest olmayan yazılımların içerisine dahil edilmesine imkan tanımaz. Eğer yazılımınız bir kitaplık ise, serbest

olmayan yazılımların kitaplığınıza bağlanmasına imkan tanımak isteyebilirsiniz. Eğer yapmak istediğiniz bu ise, bu Lisans yerine GNU Kısıtlı Genel Kamu Lisansı'nı kullanabilirsiniz.

GNU Özgür Belgeleme Lisansı Sürüm 1.2

Bu metin GNU Özgür Belgeleme Lisansı'nın orijinal metnin resmi olmayan çevirisidir.

GNU Özgür Belgeleme Lisansı Sürüm 1.2, Kasım 2002¹

Copyright (C) 2000,2001,2002 Free Software Foundation, Inc.

59 Temple Place, Suite 330, Boston, MA 02111-1307 USA

Bu lisans belgesi, harfi harfine aynı olmak koşuluyla herkes tarafından kopyalanabilir, çoğaltılabilir ve dağıtılabilir, fakat değiştirilemez.

Giriş

Bu lisansın amacı, bir kullanıcı kılavuzuna, bir ders kitabı veya başka işlevsel ve faydalı bir belgeye, herkesin, etkili bir kullanım hakkıyla, ticari veya gayri-ticari, değiştirerek ya da olduğu gibi, almak ve tekrar dağıtmak özgürlüğü anlamında, serbest kullanım hakkı vermektir. İkincil olarak, bu Lisans, yazar ve yayıncının, başkaları tarafından yapılan değişiklikler sebebiyle sorumlu olduklarını düşünmeden, bir bakıma yaptıkları işten saygınlık kazanmalarını da sağlar.

Bu Lisans bir "copyleft" (copyright'ın tersi; telif haksızlığı da denebilir) türüdür, yani bu belgenin türevleri de aynı mantıkla özgür olmalıdırlar. Bu Lisans, özgür yazılımlar için tasarlanmış bir "copyleft" lisansı olan GNU Özgür Belgeleme Lisansının bir tamamlayıcıdır.

Bu Lisans, serbest yazılım kılavuzlarında kullanmak üzere tasarlanmıştır. Çünkü serbest kullanım hakkı olan yazılım, serbest kullanım hakkı olan belgelendirme gerektirir. Serbest kullanım hakkına sahip bir program, yazılımın yaptığı işlerde bazı serbest kullanım haklarını sağlayan kılavuzlarla birlikte verilmelidir. Fakat bu Lisans, yazılım kullanım kılavuzlarıyla sınırlı değildir; konudan bağımsız olarak veya basılı bir kitap olup olmadığına bakılmaksızın her hangi bir metinde de kullanılabilir. Prensip olarak bu Lisans, amacı eğitim veya referans olan çalışmalar için tavsiye edilir.

¹ Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/GNU_%C3%96zg%C3%BCr_Belge_Lisans%C4%B1
İngilizce aslı: <http://www.fsf.org/licensing/licenses/fdl.html>

Uygulanabilirlik ve Tanımlar

Bu Lisans, telif hakkı sahibi tarafından; “bu Lisansın koşulları altında olmak üzere dağıtılabilir” şeklinde bir uyarı içeren, herhangi bir ortamdaki, herhangi bir el kitabı veya benzeri çalışma için geçerlidir. Bu uyarı, dünyanın her yerinde geçerli ve telif hakkı içermeyen bir Lisans demektir ve zaman limiti olmaksızın bu çalışmayı bu yazının içinde belirtilen koşullarda kullanma hakkını verir.

Aşağıda bahsedilen “Belge” bu tür bir el kitabı veya çalışmayı kasetmektedir. Kamunun herhangi bir üyesi Lisans sahibini temsil etmekte olup kendisi “Siz” olarak adlandırılacaktır. Eğer çalışmayı, telif hakkı yasası gereği izin gerektiren bir şekilde kopyalamış, üzerinde değişiklikler yapmış ve dağıtımını gerçekleştirmişseniz Lisansı kabul etmişsiniz demektir.

Belgenin “Değiştirilmiş Sürüm”ü, Belgenin tümünü veya bir kısmını içeren, ya birebir kopyalanmış ya da değiştirilmiş ve/veya bir başka lisansa tercüme edilmiş herhangi bir çalışma anlamına gelmektedir.

“İkinci Bölüm”, belli bir adı olan apendiks (Ek bölüm) veya Belgenin giriş bölümü olup sadece yayıncının veya Belgenin yazarlarının, Belgenin genel konusu ile ya da ilişkili konularla olan ilişkilerini kapsar ve doğrudan Belgenin genel konusu alanına giren hiçbir madde içermez. (Bu nedenle, eğer Belge bir matematik ders kitabı ise, İkincil Bölüm matematikle ilgili hiçbir şey içermez). İlişki, doğrudan konuyla veya ilişkili hususlarla alakalı tarihi, yasal, ticari, filozofik, ahlaki veya politik bir konu olabilir.

“Değişmeyen Bölümler”, başlıkları, Belgenin bu Lisansla serbest bırakıldığını ifade eden uyarıda belirtilmiş İkincil Bölümlerdir. Eğer bir bölüm, yukarıdaki İkincil tanımına uymuyorsa, Değişmeyen olarak adlandırılmaz. Belgede, Değişmeyen Bölüm olmayabilir. Eğer Belge, herhangi bir Değişmeyen Bölüm tanımı yapmıyorsa, Değişmeyen Bölüm yok demektir.

“Kapak Metinleri”, Belgenin bu Lisansla serbest bırakıldığını ifade eden uyarıda belirtilmiş ve Ön Kapak Metni veya Arka Kapak Metni şeklinde listelenmiş kısa metin parçalarıdır. Ön Kapak Metni en fazla 5 kelime, Arka Kapak Metni de en fazla 25 kelime olabilir.

Belgenin “Saydam” kopyası, makine tarafından okunabilir ve biçiminin özellikleri genel kamunun bilgisine sunulmuş, genel metin düzenleyicilerle veya (piksellerden oluşan şekiller için) genel boyama programlarıyla veya (çizimler için) kolay bulunur çizim programlarıyla Belge üzerinde değişiklik yapmaya elverişli, metin biçimlendiricilere girdi olmaya uygun veya otomatik tercüme için farklı biçimlerde olup metin biçimlendiricilere girdi olmaya uygun bir kopya demektir. Normalde Saydam olabilecek bir dosya, kopyasının biçimindeki bir fark, ya da farksızlık nedeniyle okuyucu tarafından sonradan yapılacak değişiklikleri engellediği ya da cesaret kırıcı olabileceği için Saydam

sayılamaz. Bir şekil biçimi, eğer önemli miktarda metin yerine kullanılıyorsa Saydam değildir. Saydam olmayan bir kopya “Donuk” (saydam olmayan) olarak adlandırılır.

Saydam kopyaların uygun biçimlerine ilişkin örnekler olarak: yalın, ilavesiz ASCII, Texinfo girdi biçimi, LaTeX girdi biçimi, kamuya açık DTD kullanan SGML veya XML, standart-uyumlu basit HTML, kişilerin değişiklik yapmasına uygun Postcript veya PDF verilebilir. Uygun Saydam şekil biçimlerine ilişkin örnekler olarak da: PNG, XCF ve JPG sayılabilir. Yalnızca tescilli kelime işlemcileri tarafından okunabilen ve değiştirilebilen tescilli biçimler, DTD ve/veya işleme araçları genellikle pek bulunmayan SGML veya XML, makine tarafından yaratılan HTML, bazı kelime işlemcileri tarafından sadece çıktı amaçlı olarak yaratılan Postcript veya PDF ise Donuk biçimler arasında yer alır.

Basılmış bir kitap için “Başlık Sayfası” demek, başlık sayfasının kendisi ve takiben bu Lisansın gerektirdiği konuların da okunaklı bir şekilde yer aldığı, ihtiyaca göre birkaç sayfa daha demektir. Başlık sayfası içermeyen bir biçime sahip çalışmalarda “Başlık Sayfası” olarak; çalışmanın başlığının en okunaklı şekilde görüldüğü yerin yakınındaki metin, ana metnin başlangıcının hemen öncesi anlaşılır.

“XYZ Başlığı” taşıyan bir bölüm, Belgenin, ya başlığı tam olarak XYZ olan, ya da XYZ yi metni takibeden parantez içinde gösteren ve XYZ yi bir başka dile tercüme eden bir alt kısmı demektir. (Burada XYZ, “Teşekkür”, “İthaf”, “Onay”, veya “Tarihçe” gibi özel bölüm adlarından biri olabilir. Belgeyi değiştirdiğinizde böyle bir bölümün “Başlığını Korumak” demek, bu tanıma göre, “XYZ Başlığı” taşıyan bir bölüm kalacak demektir.

Belge, bu Lisansın, Belgeye uygulandığını belirten uyarının yanında Garanti Feragatnameleri içerebilir. Garanti Feragatnamelerinin, bu Lisansın içinde referans olarak var oldukları kabul edilirse de bu sadece garantilerden feragat edildiği anlamını taşır: çıkarılabilecek diğer bütün anlamlar geçersiz olup bu Lisansın anlamı üzerinde hiçbir etkileri yoktur.

Birebir Kopyalama

Belgeyi, bu Lisans, telif hakları, ve bu Lisansın Belgeye uygulandığını belirten uyarı tüm kopyalarda bulunacak şekilde, ve tarafınızdan bu Lisansa başka hiçbir koşul eklenmediği sürece, herhangi bir ortamda, ticari veya ticari olmayan anlamda, kopyalayıp dağıtabilirsiniz. Yaptığınız veya dağıttığınız kopyaların, okunmasını veya daha fazla kopyalanmasını engelleyici veya kontrol edici teknik önlemler alamazsınız. Ancak kopyaların karşılığında bir bedel kabul edebilirsiniz. Eğer yeterince büyük sayıda kopya dağıtımı yapıyorsanız 3. bölümdeki koşulları da yerine getirmeniz gerekir.

Kopyaları, yukarıda bahsedilen koşullar altında ödünç verebilir, kiralayabilir veya kamuya açık şekilde sergileyebilirsiniz.

Kopyalamada Miktar

Eğer Belgenin, 100 den fazla olmak üzere, basılı kopyalarını yayınlarsanız (ya da genellikle basılı kapakları olan bir ortamda kopyalarsanız) ve eğer Belgenin lisans uyarısı, Kapak Metinleri olmasını gerektiriyorsa, kopyaları, tüm bu Kapak Metinlerini açık ve okunaklı biçimde gösteren (Ön Kapak Metinleri ön kapakta, Arka Kapak Metinleri arka kapakta) kapakların içine almak zorundasınız demektir. Her iki kapak da Sizi, açık ve okunaklı bir biçimde, bu kopyaların yayıncısı olarak tanımlamak zorundadır. Ön kapak, başlığı, tüm sözcükleri eşit olarak görünecek şekilde içermelidir. Kapaklarda yazan diğer şeyleri de ekleyebilirsiniz. Belgenin başlığını koruduğu ve bu koşulları sağladığı sürece, kapaklardaki değişikliklerle sınırlı kalarak kopyalama yapmak, bir anlamda birebir kopyalama olarak algılanabilir.

Eğer her iki kapakta bulunan ve yazılması gerekli metinler, okunaklı olamayacak kadar fazlaysa, listelenmiş olanları, sıgacak şekilde gerçek kapağa ve geri kalanları da takibeden sayfalara alabilirsiniz.

Eğer Belgenin, 100 den fazla olmak üzere, Donuk kopyalarını yayınlıyor veya dağıtıyorsanız ya herbir Donuk kopyaya bir de makine tarafından okunabilir Saydam kopya eklemek, ya da herbir Donuk kopyada, genel ağı kullanan kamunun giriş yapıp, kamu tarafından bilinen standart ağ protokolleri kullanarak, Belgenin ilave malzeme içermeyen Saydam bir kopyasını indirebileceği bir bilgisayar ağı adresi eklemek zorundasınız. Eğer ikinci yolu tercih ederseniz, Donuk kopyaların dağıtımına başladığınızda, bu Saydam kopyanın belirtilen yerde ve Donuk kopyaların kamuya en son dağıtımından en az bir sene sonra dahi (ya doğrudan veya Sizin temsilcileriniz veya bayileriniz üzerinden) ulaşılabilir olarak kalacağından emin olmak açısından oldukça tedbirli adımlar atmalısınız.

Büyük miktarlarda kopyaların dağıtımını yapmadan önce, gerekli değilse de, Belgenin yazarlarıyla temasa geçmeniz, onlara, Belgenin daha yeni bir sürümünü Size verme şansını tanıması açısından uygun bir hareket olur.

Değişkenler

Belgenin, Değiştirilmiş Sürümünü, yukarıda 2. ve 3. bölümdeki koşullar altında ve Değiştirilmiş Sürümü kesinlikle bu Lisans altında yayınladığınız ve böylece Değiştirilmiş Sürüm, Belgenin rolünü üstlendiği ve Değiştirilmiş Sürümün dağıtım ve değiştirme lisansını da, kopyasına sahip olana verdiğiniz sürece kopyalayabilir ve dağıtımını yapabilirsiniz. Ayrıca, Değiştirilmiş Sürümde aşağıdakileri de yapmak zorundasınız:

- a) Başlık Sayfasında (ve varsa kapaklarda) Belgedekinden ve önceki sürümlerdekenden (ki eğer varsa Belgenin Tarihçe bölümünde listelenmiş olmalıdır) farklı bir başlık kullanınız. Bir önceki sürümün orijinal yayımcısı izin verdiği takdirde önceki sürümün başlığının aynısını da kullanabilirsiniz.
- b) Başlık Sayfasında, Değiştirilmiş Sürümdeki değişikliklerden sorumlu olan bir veya daha fazla kişi veya kimliğin adını ve eğer sizi bu zorunluluktan muaf tutmamışlarsa Belgenin asıl yazarlarından en az beşinin (eğer beşten azsa tümünün) adıyla birlikte, yazar(lar) olarak listeleyiniz.
- c) Başlık sayfasında, Değiştirilmiş Sürümün yayımcısının adını, yayımcı olarak belirtiniz.
- d) Belgenin tüm telif hakkı uyarılarını koruma altına alınız.
- e) Diğer telif hakkı uyarılarının hemen yanına gelecek şekilde, kendi değiştirmeleriniz için uygun bir telif hakkı uyarısı ilave ediniz.
- f) Telif hakkı uyarılarının hemen ardından gelecek şekilde ve kamuya, Değiştirilmiş Sürümü, bu Lisansın koşulları altında kullanma izni veren ve formu aşağıdaki Ekte görülen bir lisans uyarısı ekleyiniz.
- g) Söz konusu Lisans uyarısında, Belgenin lisans uyarısında verilen, Değişmeyen Bölümlerin ve gerekli Kapak Metinlerinin tam bir listesini koruma altına alınız.
- h) Bu Lisansın, değiştirilmemiş bir kopyasını ekleyiniz.
- i) “Tarihçe” adlı bölümü ve Başlığını koruma altına alınız ve buna Değiştirilmiş Sürümün (Başlık Sayfasında verildiği gibi) en azından başlığını, yılını, yeni yazarları ve yayımcısını belirten bir madde ilave ediniz. Eğer Belgede “Tarihçe” adlı bir bölüm yoksa, Başlık Sayfasında verildiği gibi, başlığını, yılını, yazarlarını, ve Belgenin yayımcısını belirten bir tane yaratınız ve bir önceki cümlede belirtildiği gibi Değiştirilmiş Sürümü tanımlayan bir madde ekleyiniz.
- j) Eğer varsa, Belgede belirtilen ve Belgenin Saydam kopyasına ulaşmayı ve gene benzer şekilde Belgenin esas alındığı önceki sürümlere ulaşmayı sağlayan ağ konumunu koruma altına alınız. Bunlar “Tarihçe” bölümüne yerleştirilebilir. Belgenin kendisinden en az dört yıl önce basılmış bir çalışmanın veya atıfta bulunduğu sürümün orijinal yayımcısı izin vermişse, ağ konumunu ihmal edebilirsiniz.
- k) “Teşekkür” veya “İthaf” başlığını taşıyan bölümler için, bölümlerin Başlıklarını koruma altına alınız ve bu bölümde, katkıda bulunan kişilerin her birinin teşekkürlerini ve/veya ithaflarını, verildiği fikir haliyle koruma altına alınız.
- l) Belgenin tüm Değişmeyen Bölümlerini, metin ve başlıklarının değiştirilmemiş haliyle koruma altına alınız. Bölüm numaraları veya eşdeğerleri, bölüm başlığı olarak düşünülmez.

m) “Onay” başlıklı tüm bölümleri siliniz. Böyle bir bölüm Değiştirilmiş Sürüme dahil edilemez.

n) Mevcut herhangi bir bölümü, başlığı “Onay” olacak şekilde, veya herhangi bir Değişmeyen Bölüm ile başlık konusunda çelişecek şekilde yeniden adlandırmayınız.

o) Tüm Garanti Feragatnamelerini koruma altına alınız.

Eğer Değiştirilmiş Sürüm, yeni ön maddeler veya İkincil Bölümler olarak nitelendirilebilecek ekler içeriyor ve Belgeden kopyalanmış hiçbir malzeme içermiyorsa, bu bölümlerin tümünü veya bir kısmını değişmeyen olarak adlandırmak tamamen size bırakılmıştır. Bu amaçla bunların başlıklarını, Değiştirilmiş Sürümün lisans uyarısındaki Değişmeyen Bölümler listesine ekleyiniz. Bu başlıklar diğer bölüm başlıklarından farklı olmalıdır.

Değiştirilmiş Sürümünüze “Onay” başlıklı bir bölüm ekleyebilirsiniz ancak bu bölüm, değişik gruplarca yazılmış -örneğin, arkadaşlarınızın inceleme cümleleri, veya içerdiği metnin, bir kuruluş tarafından, standardın güvenilir tanımıdır şeklinde onaylanmasından başka bir şey içermemelidir.

Değiştirilmiş Sürümdeki Kapak Metinleri listesinin sonuna gelecek şekilde, Ön Kapak Metni olarak beş, Arka Kapak Metni olarak ta 25 kelimeyi geçmeyecek şekilde birer paragraf ilave edebilirsiniz. Her bir kişi başına (veya yapılan düzenlemelere göre değişmek üzere), Ön Kapak Metninden yalnızca bir, Arka Kapak Metinlerinden de yalnızca bir paragraf ilave edilebilir. Eğer Belge, mevcut haliyle, aynı kapak için, ya siz ya da namına hareket ettiğiniz kişiler tarafından daha önceden eklenmiş bir kapak metni içeriyorsa bir başkasını ilave edemezsiniz, fakat önceki yayımcı tarafından eklenmiş eskisini, kendisinden açık izin alarak değiştirebilirsiniz.

Belgenin yazar(ları) ve yayımcı(ları), bu Lisansla, adlarının, herhangi bir Değiştirilmiş Sürümün reklamı, savunulması veya onaylanması amacıyla yönelik olarak kullanımına izin vermiş olmazlar.

Belgeleri Birleştirmek

Belgeyi, bu Lisans ve değiştirilmiş sürümler için yukarıda 4cü bölümde tanımlanan koşullar altında yayınlanan diğer belgelerle (tüm orijinal belgelerin Değişmeyen Bölümlerini değiştirmeksizin biraraya getirip, birleşik çalışmanızın lisans uyarısında; Değişmeyen Bölümler olarak listelediğiniz ve tümünün Garanti Feragatnamelerini aynen koruduğunuz taktirde) birleştirebilirsiniz.

Birleşik çalışmada bu Lisansın bir kopyasının bulunması yeterli olup çok sayıda olan özdeş Değişmeyen Bölümler, tek bir kopya ile değiştirilebilir. Eğer aynı adlı fakat farklı içerikli çok sayıda Değişmeyen Bölüm varsa, her bir bölümü (başlığının sonuna parantez içinde olmak üzere, eğer biliniyorsa o bölümün orijinal yazarının veya basımını yapanın adını yazarak veya özel bir nu-

mara vererek) özelleştiriniz. Aynı ayarlamaları, birleşik çalışmanın lisans uyarısının içinde yer alan Değişmeyen Bölümler listesindeki bölüm başlıklarına da yapınız.

Birleşik çalışmada, farklı orijinal belgelerde geçen “Tarihçe” adı altındaki tüm bölümleri birleştirip tek bir “Tarihçe” bölümü oluşturunuz. Benzer şekilde, “Teşekkür” ve “İthaf” bölümlerini de ayrı ayrı “Teşekkür” ve “İthaf” bölümleri altında toplayınız. Tüm “Onay” bölümlerini silmek zorundasınız.

Belgelerin Toplanması

Belgelerin ve bu Lisans altında serbest bırakılan diğer belgelerin koleksiyonunu yapabilir ve belgeler için birebir kopyalama kurallarını takip ettiğiniz sürece, bu Lisansın değişik belgelerdeki bireysel kopyalarını, koleksiyondaki tek bir kopya ile değiştirebilirsiniz.

Bu koleksiyondan tek bir belge çıkarabilir ve bu Lisansın bir kopyasını çıkarılan belgeye koymak ve bu Lisansın yer alan birebir kopyalama ile ilgili tüm diğer hususlara riayet etmek kaydıyla bu Lisans altında tek başına dağıtabilirsiniz.

Bağımsız İşlerle Birleştirme

Belgenin veya türevlerinin, diğer bağımsız belge ve çalışmalarla biraraya getirilerek bir depolama veya dağıtım ortamında derlenmesi, eğer bu derlemeden doğacak telif hakkı, bu derlemenin kullanıcılarının yasal haklarını, bireysel çalışmaların izin verdiği sınırın ötesinde kısıtlamak için kullanılmıyorsa, küme (yekûn, toplam) olarak adlandırılır. Eğer Belge bir kümeye dahil ediliyorsa, bu Lisans, kümede olup ta bu Belgenin türevi olmayan diğer çalışmalara uygulanamaz.

Eğer bölüm 3’ün Kapak Metni zorunluluğu, Belgenin bu kopyalarına uygulanabiliyorsa ve eğer Belge, tüm kümenin üçte birinden daha azsa, Belgenin Kapak Metinleri, Belgeyi kümenin içine dahil eden kapaklara, ya da bu kapakların elektronik eşdeğerlerine (eğer Belge elektronik formda ise) yerleştirilebilir. Aksi takdirde tüm kümeyi içeren basılı kapaklarda görünmeleri zorunludur.

Tercüme

Tercüme, bir anlamda değiştirme olarak düşünülebilir, dolayısıyla Belgenin tercümelerini 4cü bölümdeki koşullara uygun olarak dağıtabilirsiniz. Değişmeyen Bölümleri, tercümelerle değiştirmek için telif hakkı sahiplerinden özel izin almak gerekirse de, Değişmeyen Bölümlerin tümünün ya da bir kısmının tercümelerini bu Değişmeyen Bölümlerin orijinal sürümlerine ekleyebilirsiniz. Bu Lisansın, Belgedeki tüm lisans uyarılarının ve Garanti Feragatnamelerinin tercümesini; bu Lisansın, uyarıların ve feragatnamelerin orijinal İngilizce sürümlerini de eklemek kaydıyla yapabilirsiniz. Bu Lisansın, uyarıların veya feragatna-

melerin tercümeleleriyle orijinalleri arasında anlaşmazlık olması durumunda orijinal sürümler esas alınır.

Eğer Belge içindeki bölümün adı “Teşekkür”, “İthaf” veya “Tarihçe” ise, Başlığın Korunması (1. bölüm) zorunluluğundan (4. bölüm) dolayı gerçek başlığın değişmesi gerekecektir.

Sonuç

Bu Lisansla açıkça belirtilmediği sürece, Belgeyi kopyalayamaz, değiştiremez, alt lisans yapamaz, veya dağıtamazsınız. Bunun dışında Belgeyi kopyalama, değiştirme, alt lisans yapma veya dağıtma gibi her tür girişim hükümsüz olup bu Lisans altındaki bütün haklarınızın sona ermesine neden olacaktır. Ancak, Sizden bu Lisans altında kopyaları ya da hakları almış olan grupların Lisansları, bu gruplar tam bir uyum içinde oldukları sürece sona ermez.

Bu Lisansın Gelecekteki Düzenlemeleri

Özgür Yazılım Vakfı, zaman zaman GNU Özgür Belgeleme Lisansının yeni ve gözden geçirilmiş sürümlerini yayınlayabilir. Bu tür yeni sürümler, esas itibarıyla mevcut sürüme benzer olmalarına rağmen, yeni problem ve sorunlara yönelik olarak detayda farklılık arz edebilirler. Bkz: <http://www.gnu.org/copyleft/>.

Lisansın her bir sürümüne, belirgin bir sürüm numarası verilir. Eğer Belgede, bu Lisansın belli bir numaraya sahip sürümünün (veya daha yeni sürümünün) uygulandığı açıkça belirtiliyorsa, Sizin de, ya bu belli numaralı sürümün, ya da Özgür Yazılım Vakfı tarafından basılmış (taslak değil) daha yeni sürümün koşullarına uyma seçeneğiniz var demektir. Eğer Belgede bu Lisansın sürüm numarası açıkça belirtilmiyorsa, Özgür Yazılım Vakfı tarafından herhangi bir zamanda basılmış herhangi bir sürümü seçebilirsiniz.

Bu Lisansı Belgelerinizde Nasıl Kullanırsınız?

Bu lisansı yazdığınız belgenin içinde kullanabilmek için, bir kopyasını belgeye ekleyin ve aşağıdaki telif hakkı ve lisans uyarılarını, kapak sayfasından hemen sonra gelecek şekilde yerleştirin:

Telif hakkı (c) YIL ADINIZ.

Bu belgenin, GNU Özgür Belgeleme Lisansı, Sürüm 1.2 veya Özgür Özgür Yazılım Vakfı tarafından yayımlanmış daha yeni sürümlerindeki koşullara uygun şekilde; değişmeyen bölümler, ön kapak ve arka kapak metni olmaksızın, kopyalanması, dağıtılması ve/veya değiştirilmesine izin verilmiştir.

Lisansın bir kopyası “GNU Özgür Belgeleme Lisansı” adlı bölüme eklenmiştir.

Eğer yazınızda değişmeyen bölümler, ön kapak ve arka kapak metinleri varsa, “değişmeyen.....olmaksızın,” satırını aşağıdaki gibi değiştirin:

...değişmeyen bölümleri, BAŞLIKLARIN LİSTESİ, ön kapak metinleri, İLGİLİ LİSTE ve arka kapak metinlerini, İLGİLİ LİSTE olmak üzere...

Eğer kapak metinleri yok ama değişmeyen bölümler varsa ya da bu üç durumun herhangi bir şekilde bir arada olması söz konusu ise, duruma uygun gelecek şekilde bu iki alternatifi birleştirin.

Eğer belgeniz önemli program kodu örnekleri içeriyorsa, özgür yazılım lisansı seçeneğinize paralel olarak, GNU Genel Kamu Lisansındaki gibi özgür yazılım içinde kullanılmalarını sağlamak amacıyla bu örneklerden feragat etmenizi tavsiye ederiz.

